Ενβέρ Χότζα

Δύο φίλοι λαοί

Η φιλία ανάμεσα στον αλβανικό λαό και τον ελληνικό λαό είναι μια σταθερή φιλία, αυτή θα δυναμώνει και θα ανθίζει συνεχώς για το καλό των λαών μας, της ειρήνης και της ασφάλειας στα Βαλκάνια. Οι προσπάθειες οποιουδήποτε να βάλει σφήνες στη φιλία αυτή, θα αποτύχουν.

ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ

Ενβέρ Χότζα

Δύο φίλοι λαοί

ΑΠΟ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΝΤΟΚΟΥΜΈΝΤΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΛΒΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΣΧΕΣΕΙΣ

1941 – 1984

ΤΙΡΑΝΑ, 1985

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΉΝ-ΛΕΝΙΝΙΣΤΡΊΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΕΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ «8 ΝΟΕΜΒΡΗ»

ЕNВЕР ХОТЗА

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

«Δύο φίλοι λαοί» είναι ένα νέο βιβλίο του σύντροφου Ενβέρ Χότζα που αφιερώνεται στις σχέσεις μεταξύ του αλβανικού λαού και του ελληνικού λαού. Τούτο το βιβλίο ο συγγραφέας το είχε δώσει για έκδοση κατά τα τέλη του 1984. Περιλαμβάνονται σ' αυτό υλικά από το Πολιτικό Ημερολόγιό Του για τα Διεθνή Ζητήματα (1958 -1984) καθώς και άλλα ντοκουμέντα της περιόδου Νοέμβρης 1941 - Δεκέμβρης 1984.

Βαθύς γνώστης όχι μόνο τη: ιστορίας του αλβανικού λαού αλλά και της ιστορίας του ελληνικού λαού, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα σε πολλά γραπτά τού παρόντος βιβλίου αποκαλύπτει τον πραγματικό χαρακτήρα της αλβανοελληνικής φιλίας, τις βαθιές και αρχαίες ρίζες της, την σταθερότητα και τις δυνατότητες της όλο και μεγαλύτερης ανάπτυξής της. Σ' χυτό το πλαίσιο, Αυτός προβάλλει εκείνα τα κοινά χαρακτηριστικά του υλικού και πνευματικού πολιτισμού που χάνουν τον αλβανικό λαό και τον ελληνικό λαό να έχουν συμπάθεια ο ένας για τον άλλο, να αναπτύσσουν την φιλία μεταξύ τους. Με υψηλή επιστημονική αντικειμενικότητα εκτιμά τους νότιους γείτονες, μιλάει για την λαμπρή ελληνική

φιλοσοφία, για εκείνη τη μεγάλη συμβολή που ο ελληνικός λαός προσέφερε στο θησαυροφυλάκιο του παγκόσμιου πολιτισμού.

Αυτές οι εκτιμήσεις και αυτός ο σεβασμός απορρέουν όχι μόνον από το ότι ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έχει γνωρίσει από κοντά τον ελληνικό λαό και έχει διαβάσει και μελετήσει με πάθος την αρχαία και σύγχρονη ιστορία και κουλτούρα του, αλλά κατά πρώτο λόγο και πάνω απ' όλα αυτά συνδέονται στενά με την ίδια τη φυσιογνωμία Του και το λαμπρό Του έργο επιφανούς μαρξιστή-λενινιστή. Ο σύντροφος Ενβέρ ήτανε τόσο φλογερός πατριώτης όσο και ένθερμος δίεθνίστής. Τον αγώνα και το έργο Του, τα αφιέρωσε όχι μόνο στην ανάπτυξη και την άνθηση της ζωής του αλβανικού λαού, αλλά και στην υπόθεση όλων των φιλελεύθερων λαών του κόσμου, στη συνεργασία και τη φιλία μεταξύ τους.

Από τον ίδιο το χαρακτήρα του και την ευγενική και φιλελεύθερη φύση του. ο αλβανικός λαός είναι ειλικρινής φίλος με όλους τους λαούς του κόσμου, είτε μεγάλοι είναι, είτε μικροί. Αλλά πατροπαράδοτη φιλία τον συνδέει με τον ελληνικό αδερφό λαό, με τον οποίο τον έχει ενώσει «η κοινή τύχη, ο κοινός αγώνας ενάντια στους ίδιους εχθρούς». Σε πολλά γραπτά Του ο συγγραφέας τονίζει ότι σε όλη την ιστορία του ο αλβανικός λαός έχει υποστηρίξει την υπόθεση και τον δίκαιο αγώνα του ελληνικού λαού. Στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, οι Αλβανοί με τους καπεταναίους τους, που έγιναν ξακουστές φυσιογνωμίες αυτής της επανάστασης, πολέμησαν με αφοσίωση μέχρι τέλους για την ελευθερία και την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Η ωραία αυτή παράδοση συνεχίστηκε και αργότερα. Στα χρόνια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου ο αλβανικός λαός, παρ' όλο που και ο ίδιος βρισκόταν κάτω από την φασιστική σκλαβιά, έστρεψε τα όπλα στους ιταλούς φασίστες όταν τούτοι οι τελευταίοι επετέ-

θηκαν στην Ελλάδα. Και ακριβώς την εποχή εκείνη, όταν η Αλβανία καιγόταν και καταστρεφόταν, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα μαζί με τους συντρόφους Του, κολλούσαν στους τοίχους των Τιράνων συνθήματα και σκόρπιζαν προκηρύξεις προς υποστήριξη του φιλελεύθερου ελληνικού λαού, ενάντια στους φασίστες επιδρομείς.

Το αλβανικό σοσιαλιστικό κράτος, που εγκαθιδρύθηκε στην Αλβανία μετά την Απελευθέρωση της χώρας, δημιούργησε όλες τις δυνατότητες και τις συνθήκες για μια ομαλή και για το κοινό συμφέρο ανάπτυξη των σχέσεων και με την γειτονική Ελλάδα. Από τα πρώτα μέτρα που πήρε η λαϊκή εξουσία ήταν η αναγνώριση και η δια του Συντάγματος εγγύηση όλων των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, το ίδιο όπως και για τον αλβανικό λαό, με τον οποίο ζει σε πλήρη αδερφοσύνη. Στο βιβλίο ο αναγνώστης θα γνωρίσει την μαρξιστική-λενινιστική σκέψη του Κόμματός μας και του σύντροφου Ενβέρ Χότζα στη σωστή επίλυση του εθνικού ζητήματος, που τόσο πολύ σκόπιμα το μπερδεύουν σήμερα οι ιμπεριαλιστές και οι ρεβιζιονιστές για να κρατάνε τις εθνικές μειονότητες και τα έθνη κάτω από το πέλμα ενός άγριου σωβινισμού. Είναι πολυσήμαντο γεγονός ότι η ύπαρξη της ελληνικής μειονότητας στη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας αποτελεί σπουδαίο παράγοντα για το δυνάμωμα της φιλίας μεταξύ του αλβανικού λαού και του ελληνικού λαού.

Αναλύοντας τα γεγονότα στες στιγμές που χυτά συμβαίνουν, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα στο βιβλίο Του μας κάνει να γνωρίσουμε από κοντά τις συγκεκριμένες ιστορικές καταστάσεις της εξέλιξής τους, με όλες εκείνες τις προσπάθειες, τις πρωτοβουλίες και τις προτάσεις που έγιναν από μέρους της Λαϊκή Κυβέρνησης της Αλβανίας για την εξομάλυνση και την παραπέρα ανάπτυξη των σχέσεων με την Ελλάδα.

«Η φιλία των Αλβανών, γράφει ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, έχει αξία για τους Έλληνες, έτσι όπως έχει και για μας αξία η φιλία του ελληνικού λαού».

Το βιβλίο αυτό μάς χάνει επίσης να γνωρίζουμε αυτή τη σωστή, την άκαμπτη στάση αρχών που ο αλβανικός λαός και η Κυβέρνηση του έχουν τηρήσει προς τις βλέψεις και τις ενέργειες των μοναρχοφασιστικών αντιδραστικών και σωβινιστικών κύκλων της Ελλάδας, υποκινούμενοι και από τις ξένες δυνάμεις για να υπονομεύσουν τη φιλία των δύο λαών μάς.

Ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα χάνει εκτίμηση θετική στη στάση των ελληνικών προοδευτικών και ρεαλιστικών δυνάμεων που έχουν εργαστεί και εργάζονται για το ξεπέρασμα των τεχνητά δημιουργημένων δυσχερείων στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών μας. Σε τούτο το πλαίσιο, εκτιμάει την αντικειμενική στάση και ρεαλιστική κατανόηση κατά τα τελευταία χρόνια από μέρους των ελληνικών κυβερνητικών κύκλων, για καλή γειτονία με τη χώρα μάς. Τονίζει ότι η συνεργασία αμοιβαίου όφελους και η καλή γειτονία δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν με την επιθυμία και τη θέληση μόνον της μίας πλευράς.

Στις αλβανοελληνικές σχέσεις δεν έχουν σημασία μόνον το αμοιβαίο όφελος στο οικονομικό και πολιτιστικό πεδίο, αλλά οι σχέσεις αυτές έχουν σημασία και μεγάλη αξία και στο πολιτικό πεδίο για τα ίδια τα συμφέροντα των δύο λαών μάς. Όσο πιο ήσυχα είναι τα σύνορα, τόσο πιο σίγουρη είναι η ειρήνη στη Βαλκανική Χερσόνησο. Έτσι βρίσκει έδαφος εκείνη η φιλική ατμόσφαιρα μεταξύ των δύο γειτόνων λαών, η οποία έχει μεγάλη σημασία και για να ξεσκεπαστούν οι σκευωρίες και οι συνωμοσίες των ιμπεριαλιστικών και σοσιαλιμπεριαλιστικών δυνάμεων, που χρησιμοποιούν κάθε μέσο για να εμβάλλουν την έχθρα μεταξύ των λαών

αυτής της χερσονήσου. Σήμερα που τριγύρω μας υπάρχουν θερμές εστίες έντασης και όπου υπάρχει ο κίνδυνος να αυξηθούν αυτές αύριο, η φιλία μεταξύ του αλβανικού και του ελληνικού λαού εξυπηρετεί την υπόθεση της ειρήνης στα Βαλκάνια, στη Μεσόγειο και πιο πέρα.

Η έκδοση αυτού του βιβλίου του ακριβού και πολυαγαπημένου καθοδηγητή του αλβανικού λαού, σύντροφου Ενβέρ Χότζα, εξυπηρετεί το παραπέρα δυνάμωμα της ειλικρινούς αλβανοελληνικής φιλίας. Αυτή η φιλία των δύο λαών μας, που ζουν κοντά ο ένας στον άλλο, είναι παράδειγμα και για τις σχέσεις μεταξύ των άλλων βαλκανικών λαών.

ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΚΑΝΟΥΝ ΗΡΩΙΚΟ ΑΓΩΝΑ

ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1941

Μετά την ίδρυση τον Κομμουνιστικού Κόμματος Αλβανίας, στις 8 Νοέμβρη 1941, η Κεντρική Επιτροπή απηύθυνε στον αλβανικό λαό την Πρώτη Έκκλησή της, γραμμένη από τον σύντροφο Ενβέρ Χότζα, στην οποία γίνεται λόγος και για τον ηρωικό αγώνα των λαών της Βαλκανικής.

Όλοι οι υποδουλωμένοι λαοί της Ευρώπης καθώς και οι λαοί των Βαλκανίων κάνουν ηρωικό αγώνα για την απελευθέρωσή τους. Οι Μαυροβούνιοι, οι Σέρβοι, οι Κροάτες, οι Μακεδόνες, οι Έλληνες, των οποίων οι χώρες είναι υποδουλωμένες από τον γερμανικό και ιταλικό φασισμό, διεξάγουν

εντατικό αγώνα για την εθνική απελευθέρωση[1]. Με τον ασίγαστο αγώνα των παρτιζάνικων αποσπασμάτων, με τις σαμποταριστικές ενέργειες δεν αφήνουν το φασισμό να τους αρμέγει και να τους καταπιέζει με την ησυχία του, συντρίβουν τα ζωτικά κέντρα του, δεν του επιτρέπουν να πάρει τη σοδειά τους, τα όπλα, τα πολεμοφόδια και τους ανθρώπους για να τα χρησιμοποιήσει στον πόλεμο ενάντια στους άλλους λαούς.

---

1 Και στην Απόφαση της ιδρυτικής Σύσκεψης του Κομμουνιστικού Κόμματος Αλβανίας τονίζεται: «Να αναπτύξουμε την αγάπη και τη μαχητική συνεργασία με όλους τους λαούς των Βαλκανίων, που αγωνίζονται ηρωικά για την εθνική τους απελευθέρωση».

Ο ΚΑΤΑΧΤΗΤΗΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ

ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1942

Στα άρθρα Του δημοσιευμένα στην εφημερίδα «Ζέρι ι Πόπουλλιτ», ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, παράλληλα με τα γραπτά για τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα του αλβανικού λαού, έγραφε και για τον αντιφασιστικό αγώνα του ελληνικού λαού και των άλλων λαών της Βαλκανικής.

Ο καταχτητής φασισμός το έχει καταλάβει όπως ένα κι ένα κάνουν δύο ότι βρίσκεται σε ανοιχτό πόλεμο με τον αλβανικό λαό. ότι η θέση του εδώ γίνεται κρίσιμη, ότι οι αποθήκες του πολεμοφόδιων δεν είναι εξασφαλισμένες, ο στρατός του βρίσκεται σε κίνδυνο, ότι η θέση του στην Ελλάδα κλονίζεται, ότι η βοήθεια που στέλλει στους φασίστες στρατιώτες στη Γιουγκοσλαβία γίνεται ανέφικτη με

λίγα λόγια, όλοι οι λαοί των Βαλκανίων, καταπιεζόμενοι από τον φασισμό, γίνονται γι' αυτόν τρομερός κίνδυνος. Οι φασίστες στρατηγοί ομολόγησαν μεγαλόστομα ότι ο φασισμός πρέπει να πολεμήσει και στο μέτωπο των Βαλκανίων.

Ο ΛΑΟΣ ΤΗΣ ΔΡΟΠΟΛΗΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΚΕ ΜΕ ΑΦΟΣΙΩΣΗ

6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1943

Στη Δεύτερη Εθνικοαπελευθερωτική Συνδιάσκεψη που διεξήγαγε τις εργασίες της στο Λαμπινότι του Ελμπασάν στις 4—9 Σεπτέμβρη 1943, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έκαμε την εισήγηση «Σχετικά με τη στάση απέναντι στα διάφορα ρεύματα έξω από το Εθνικοαπελευθερωτικό Κίνημα», όπου μεταξύ άλλων τονίζει:

Στο Εθνικοαπελευθερωτικό Κίνημα θα προσπαθήσουμε να μπάσουμε και άλλα ρεύματα. Έτσι πράξαμε, λόγου χάρη, με τους ανθρώπους της ελληνικής μειονότητας. Αυτοί σήμερα είναι καταχτημένοι από τον ίδιο εχθρό. Χρειάστηκε σ' αυτούς να αγωνιστούν πλάι μας, ο αγώνας μας είναι δικός τους αγώνας, τον ίδιο εχθρό έχουμε στο σβέρκο μας. Ο λαός της Δρόπολης το ξέρει και το κατά-

λαβε καλά. Ο λαός της ελληνικής μειονότητας στάθηκε στο απαιτούμενο ύψος, πολέμησε με αφοσίωση και υπεράσπισε τα συμφέροντα της Αλβανίας, ενάντια στους ελληνικούς αντιδραστικούς κύκλους.

Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΣΑΜΠΟΤΑΡΙΣΕ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ ΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

20 ΜΑΡΤΗ 1944

Στο θεωρητικό φροντιστήριο των κυριότερων στελεχών που έγινε κατά τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα στο Παναρίτι της Κορυτσάς, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έκαμε την εισήγηση με θέμα «Ο Εθνικοαπελευθερωτικός Αγώνας, οι προοπτικές και τα καθήκοντά μάς». Κάνοντας ανάλυση της διεθνούς κατάστασης μίλησε και για την επίθεση της φασιστικής Ιταλίας κατά της Ελλάδας και για τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα σ' αυτή τη χώρα.

Η φασιστική Ιταλία ετοίμαζε τότε[1] την επίθεση κατά της Ελλάδας. Προσπάθησε να μπάσει το λαό

1 Οχτώβρης 1940

μας σε πόλεμο για παλιούς σοβινιστικούς ανταγωνισμούς και για να επιστρατεύσει ανθρώπους στις τάξεις της μιλιτσίας. Ομως, ο λαός μας δεν υποτάχτηκε σ' αυτή τη δημαγωγία και άρχισε να σαμποτάρει αυτό τον πόλεμο[1]...

Ο Ελληνικός Εθνικοαπελευθερωτικός Αγώνας προωθείται κι αυτός αρκετά. Υπάρχει εκεί το ΕΑΜ

---

1 Ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, αναφερόμενος στο σαμποτάρισμα που ο αλβανικός λαός έκανε σ' αυτή την κατά της Ελλάδας φασιστική επιδρομή, έγραψε:

«Ποτέ δε θα ξεχάσω εκείνες τις σκοτεινές νύχτες του Νοέμβρη 1940, όταν μαζί με τον Βασίλη Σάντο, κολλούσαμε στους τοίχους συνθήματα με τις εκκλήσεις: "Κάτω ο ιταλικός φασισμός!", "Ζήτω ο αδελφός ελληνικός λαός που πολεμά για λευτεριά!".

Ήταν η περίοδος που η φασιστική Ιταλία, σε συνέχεια της προσαρτηστικής πολιτικής της, εξαπέλυσε επίθεση ενάντια στον αδελφό ελληνικό λαό. Καταδικάσαμε αμέσως αυτή την καινούργια επιδρομή, γράψαμε και διαμοιράσαμε στα Τίρανα, Κορυτσά κι αλλού πολλές προκηρύξεις όπου, εκτός από το ξεσκέπασμα της φασιστικής πολιτικής, κάναμε έκκληση στο λαό μας να σαμποτάρει με ό,τι μπορούσε αυτό τον πόλεμο και, προπαντός, να σαμποτάριζε τις προσπάθειες των φασιστών να στείλουν στο μέτωπο, σαν κρέας για τα κανόνια, αλβανούς στρατιώτες.

Συνέβηκε αυτό που έπρεπε χωρίς άλλο να συμβεί: ο αλβανικός λαός όχι μόνο δέχτηκε με απεριόριστη αγανάχτηση και μίσος την νέα επίθεση των φασιστών ενάντια στον ελληνικό λαό, αλλά κι αυτοί οι λίγοι αλβανοί στρατιώτες που στάλθηκαν στο μέτωπο δια της βίας, με τη δύναμη των λογχών, δεν έριξαν καμιά τουφεκιά ενάντια στα αδέλφια Έλληνες, απεναντίας, ή έστρεψαν τα όπλα στους φασίστες επιδρομείς, ή λιποτάχτησαν μαζικά». («Όταν γεννήθηκε το Κόμμα»—Απομνημονεύματα, τρίτη έκδοση, σελ. 97.)

και ένας οργανωμένος στρατός, ο ΕΛΑΣ. Το Μέτωπο αυτό, όπως παντού, συγκρούεται με εχθρούς, προπαντός με τους υποστηριχτές του βασιλιά Γεωργίου και του Ζέρβα[1]. Ο Ζέρβας σαμποτάρισε το κίνημα του ΕΑΜ. Τώρα το ΕΑΜ σταμάτησε τον πόλεμο εναντίον του Ζέρβα και έκλεισε μια συμφωνία μ' αυτόν να πολεμήσουν τον καταχτητή από κοινού ή χωριστά, να σταματήσουν τον πόλεμο μεταξύ τους και να ανταλλάξουν τους αιχμαλώτους. Δεν μπορούμε να δώσουμε γνώμη για τον αγώνα που γίνεται στην Ελλάδα, αλλά ξέρουμε μόνο ότι εμείς βρισκόμαστε σε σωστή γραμμή[2]. Παρά τη συμφωνία αυτή, ο αγώνας στην Ελλάδα προσλαμβάνει διαστάσεις και αναπτύσσεται καλά η αντίσταση στην γερμανική αντίδραση.

---

1 Ένας από τους κυριότερους αρχηγούς της ελληνικής αντίδρασης κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όργανο των Άγγλων ιμπεριαλιστών, λυσσαλέος σωβινιστής.

2 Βλέπε σ' αυτό το βιβλίο, σελ. 308.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΑΔΕΛΦΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Επιστολή προς το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

2 ΑΠΡΙΛΗ 1944

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αγαπητοί σύντροφοι,

Λάβαμε την επιστολή σας της 12 Μάρτη 1944. Όσον αφορά την πρότασή σας για μια ενδεχόμενη συνάντηση μεταξύ δύο αντιπροσώπων των δύο κομ-

μάτων μας, εμείς τη θεωρούμε αναγκαία και επείγουσα για να γίνει συζήτηση πάνω σε ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος, και ιδιαίτερα για το ζήτημα των μειονοτήτων.

Όσο για το λεπτό ζήτημα των μειονοτήτων ζητούμε από το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας να στείλει να δουλέψουν σε μας έλληνες συντρόφους που να γνωρίζουν καλά το θέμα των εθνικοτήτων, δεδομένου ότι εύκολα μπορεί κανείς να πέσει σε σφάλματα και να ζημιωθεί ο αγώνας που γίνεται κατά των Γερμανών και των λακέδων τους. Γι' αυτό εμείς επιθυμούμε να εξηγήσετε καλά στους έλληνες συντρόφους που θά 'ρθουν σε μας ότι πρέπει να δουλέψουν με ζήλο και να εξοικειωθούν προς τις οδηγίες του Κόμματός μας, καθώς και προς αυτές του Αλβανικού Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου. Από μέρους μας θα κάνουμε το παν ώστε οι έλληνες σύντροφοί να γνωρίσουν καλά τις οδηγίες μας. Η από μέρους του ΕΑΜ μη κατανόηση των οδηγιών μας θα προκαλέσει σύγχυση και ανεπίτρεπτο λάθος, που είναι επιζήμια για τον αγώνα που κάνουμε και για την συναδέλφωση των δύο λαών μας. Οι έλληνες σύντροφοί που θά 'ρθουν σε μας πρέπει, όπως καλά τονίζετε και εσείς στην επιστολή σας, να τεθούν στη διάθεση του Κόμματός μας, να κινητοποιήσουν τις μάζες στις γραμμές μας και να δουλέψουν για την συναδέλφωση των δύο λαών μας. Κάνουμε αυτές τις παρατηρήσεις, διότι έγιναν λάθη από τους συντρόφους μας και από τους έλληνες συντρόφους που δούλευαν μαζί στην ελληνική μειονότητα στην Αλβανία.

Είναι απαραίτητο να μας ενημερώνετε για τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων που είχατε με τον ΕΔΕΣ[1] και σε ποιο σημείο φτάσανε αυτές οι συνομιλίες και αν τις σεβάστηκε ο Ζέρβας. Σε κάθε περίπτωση και άσχετα απ' όσα επιτεύχθηκαν ανάμεσα σε σας και στον ΕΔΕΣ, εμείς δεν θα επιτρέψουμε να μπούνε εδώ ζερβικά στοιχεία. Εμείς θα καταπολεμήσουμε και την παραμικρή απόπειρα που μπορεί να κάμουν αυτά τα στοιχεία από τη μεριά των συνόρων μας με το πρόσχημα της συμφωνίας με το ΕΑΜ. Τα ζερβικά στοιχεία στην Αλβανία είναι άμεσα συνδεμένα με τους Γερμανούς και την αλβανική αντίδραση και σε ανοιχτό πόλεμο εναντίον μας. Οι Έλληνες σύντροφοί που θά 'ρθουν σε μας να δουλέψουν πρέπει να ακολουθήσουν αυτή τη γραμμή δουλειάς.

Σας παρακαλούμε να μας ενημερώσετε με τον κομιστή της παρούσας επιστολής αν έχετε σύνδεση με το Γενικό Επιτελείο των γιουγκοσλάβικων δυνάμεων.

Συντροφικούς χαιρετισμούς

Για την Κεντρική Επιτροπή του
Κομμουνιστικού Κόμματος της
Αλβανίας

[Ενβέρ Χότζα]

---

1 Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος—αντιδραστική προδοτική οργάνωση, καθοδηγούμενη από τον Ζέρβα.

ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ ΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ ΚΑΙ ΧΥΣΑΜΕ ΑΙΜΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ

28 ΝΟΕΜΒΡΗ 1944

Τη μέρα που η Δημοκρατική Κυβέρνηση της Αλβανίας μπήκε στα Τίρανα, στη μεγάλη συγκέντρωση με το λαό της πρωτεύουσας, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα[1] εκφώνησε τον προγραμματικό Του λόγο, όπου, μεταξύ άλλων, μίλησε και για τη φιλία του αλβανικού λαού με τον ελληνικό λαό.

Με τον γείτονα ελληνικό λαό πολεμήσαμε και από κοινού χύσαμε το αίμα, έχουμε δέσει ο ένας τις πληγές του άλλου σ' αυτόν τον κοινό αντιφασιστικό αγώνα και επιθυμία μας είναι να έχουμε πά-

---

1 Εκείνη την εποχή Πρόεδρος της Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Αλβανίας και Γενικός Αρχηγός του Αλβανικού Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού.

ντα καλές σχέσεις μ' αυτόν το γενναιόψυχο λαό. Μετά λύπης σημειώνουμε ότι οι σωβινιστικές και αντιδραστικές συμμορίες του Ζέρβα βασανίζουν τον τσάμικο πληθυσμό, αρπάζουν τον πλούτο του και τον διώχνουν προς τούτη τη μεριά των συνόρων. Στοιχεία του Ζέρβα περνούν κρυφά τα σύνορά μας, ματώνουν και σκοτώνουν παρτιζάνους μας. Τέτοιες πράξεις εμείς δεν θα τις επιτρέψουμε στη χώρα μας. Οι ελληνικοί αντιδραστικοί κύκλοι πρόβαλαν αξιώσεις προσάρτησης και επί των περιοχών μας του Αργυροκάστρου και της Κορυτσάς, επί της «Βορείου Ηπείρου», όπως τους αρέσει να τη λένε. Φυσικά, παρόμοιες αξιώσεις δεν διευκολύνουν τις καλές σχέσεις με τους νότιους γείτονες. Τα σύνορά μας είναι αδιαμφισβήτητα, εντός αυτών δεν υπάρχουν παρά μόνο εδάφη δικά μας, τα εδάφη που μας άφησαν οι προπαππούδες και που τα έχουμε ποτισμένα με το αίμα μας. Κανείς δεν θα τολμήσει να τα θίξει γιατί θα ξέρουμε πώς να τα υπερασπίσουμε.

Το Εθνικοαπελευθερωτικό μας Κίνημα έδωσε στην ελληνική μειονότητα στην Αλβανία τα ίσα δικαιώματα μ' αυτά του αλβανικού λαού. Η Δημοκρατική Κυβέρνηση της Αλβανίας θα εγγυηθεί στην ελληνική μειονότητα στη χώρα μας τις ελευθερίες και τα δημοκρατικά και εθνικά δικαιώματα για τα οποία τα παιδιά της μειονότητας αγωνίστηκαν ηρωικά στις εθνικοαπελευθερωτικές ταξιαρχίες.

Ο ΗΡΩΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΙΝΑΙ ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

16 ΑΠΡΙΛΗ 1945

Στο 2-ο Συνέδριο της Αλβανικής Αντιφασιστικής Νεολαίας, που διεξήγαγε τις εργασίες του στα Τίρανα, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα χαιρέτισε τους αντιπροσώπους και όλη την αντιφασιστική νεολαία της χώρας μας. Στο λόγο Του, εκτός από τ' άλλα, μίλησε και για τις αξιώσεις της ελληνικής αντίδρασης επί της Αλβανίας.

Ανάμεσα σας βρίσκονται οι αντιπρόσωποι της ΕΠΟΝ, αντιπρόσωποι της ηρωικής Αντιφασιστικής Νεολαίας του γενναίου ελληνικού λαού με τον οποίο οι σωβινιστές της Αθήνας επιδιώκουν να μας διασπάσουν. Πήγε ο νους των αντιδραστικών φασιστών κυρίων της Αθήνας στα εδάφη μας και άνοιξε η όρεξή τους. Αλλά οι περιοχές μας της Κορυτσάς και

του Αργυροκάστρου δεν καταβροχθίζονται γιατί έχει ποιος να τις υπερασπίσει. Αυτοί που ήταν ικανοί να απελευθερώσουν την Αλβανία από τους Γερμανούς θα ξέρουν κάλλιστα να υπερασπίσουν και την εδαφική ακεραιότητα της χώρας τους από τους λακέδες του φασισμού, που φυτοζωούν στην Αθήνα. Οι φασίστες της «Μεγάλης Ιδέας»[1] ζουν ακόμη στον κόσμο του Χίτλερ και με τα τρελά όνειρα του Χίτλερ. Αλλά, υπάρχουν γνωστικοί για τους τρελούς. Χίλιες δυο προκλήσεις γίνονται στα νότια σύνορα της χώρας μας, για να θολώνουν τα νερά. Οι έλληνες σωβινιστές αλυχτούν σαν οι σκύλοι στο φεγγάρι για βασανιστήρια που δήθεν κάνουμε σε βάρος της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία. Εμείς δεν είμαστε αγρίμια όπως αυτοί, αλλά είμαστε άνθρωποί. Εμείς ούτε σκοτώνουμε, ούτε σφαγιάζουμε, ούτε αρπάζουμε σε μας με τη μειονότητα δεν γίνονται αυτά που διαπράττουν οι συμμορίες του Ζέρβα και του Πλαστήρα με τον τσάμικο πληθυσμό, που τον σφαγίασαν και τον σκότωσαν κατά τρόπο κτηνώδη. Αντίθετα, η στάση μας απέναντι στη μειονότητα είναι συμπεριφορά ενός λαού από τους πιο προοδευτικούς στον κόσμο, ενός λαού με ανθρώπινα αισθήματα και υποδειγματική δικαιοσύνη. Η ελληνική μειονότητα στην δημοκρατική Αλβανία χαίρει όλα τα δικαιώματα έχει τα σχολεία της, τους δασκάλους της, τον Τύπο της, τους ανθρώ-

---

1 Ιδεολογική πλατφόρμα της ελληνικής σωβινιστικής αστικής τάξης που αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός μεγάλου ελληνικού κράτους με τα σύνορα της παλιάς Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

πους της στην εξουσία και στο στρατό. Αυτά τα απαράγραπτα δικαιώματα η ελληνική μειονότητα τα έχει αποχτημένα με αίμα, πολεμώντας πλάι πλάι με τους αλβανούς αδελφούς της, ενάντια στον κοινό εχθρό, το φασισμό και τα ζαγάρια του· το αίσθημα της αδιάρρηκτης αδελφοσύνης και την αγάπη της ελληνικής μειονότητας προς τον γενναιόψυχο αλβανικό λαό το εξέφρασε η μειονοτικά γριά, μάνα του μάρτυρα Θανάση Ζήκου[1], στη Σύσκεψη του Μπερατιού, όταν είπε: «Έρχομαι να χαρώ μαζί σας γι' αυτή την ευτυχισμένη μέρα που φθάσαμε, έρχομαι να ιδώ τους συντρόφους του παιδιού μου που πέθανε για την δημοκρατική Αλβανία!». Αυτή την ευτυχισμένη μέρα, για την οποία μιλάει η μειονοτικιά γριά, θέλουν οι κύριοι της Αθήνας να την σκοτεινιάσουν, θέλουν να καλύψουν τα εγκλήματά τους συκοφαντώντας σε βάρος μας. Μα οι συκοφαντίες θα πέσουν στα μούτρα τους, επειδή η μικρή, αλλά ηρωική Αλβανία, έχει γερούς φίλους. Παράλληλα με όλο τον προοδευτικό κόσμο και τους λαούς της Σοβιετικής Ένωσης, έχει όλους τους φιλοπρόοδους λαούς των Βαλκανίων, η μικρή Αλβανία έχει ακριβώς φίλο τον ηρωικό ελληνικό λαό, αυτό τον λαό που ποτέ δεν υπέστειλε τη σημαία της αντίστασης εναντίον της Γερμανίας και των εσωτερικών πρακτόρων, αυτό τον ελληνικό λαό με τον οποίο από κοινού χύσαμε αίμα για λευτεριά και δημοκρατία, αυτό τον λαό,

---

1 Επαναστάτης πατριώτης από την ελληνική μειονότητα. Εργάστηκε και αγωνίστηκε για την ανατροπή του αστικοφεουδαρχικού καθεστώτος του Α. Ζώγου. Πέθανε εξορία στο Βελιγράδι, το Φλεβάρη 1941.

που καμιά δεν έχει σχέση με τους σωβινιστές της Αθήνας.

Εμείς είμαστε ένας λαός που θέλουμε να ζούμε σε ειρήνη με όλους, αλλά όταν πρόκειται για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων μας, όταν πρόκειται για την υπεράσπιση της ακεραιότητας της πατρίδας μας και της ανεξαρτησίας της Αλβανίας, δεν φοβούμαστε να αναμετρηθούμε με οποιονδήποτε και κανείς δεν μας φοβίζει. Ας το πάρουν αυτό καλά υπό σημείωση οι κύριοι μοναρχοφασίστες της Αθήνας.

ΔΕΝ ΗΤΑΝ Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΠΟΥ ΚΗΡΥΞΕ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

10 ΜΑΡΤΗ 1946

Στις 12 Φλεβάρη 1946 υποβλήθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ενωμένων Εθνών το θέμα εισδοχής της Αλβανίας σ' αυτό τον οργανισμό. Με την ευκαιρία αυτή ο αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπίας στον ΟΕΕ, Ρέντης, με επιστολή που απηύθυνε στο Συμβούλιο Ασφαλείας, θεωρώντας την Αλβανία χώρα που ήταν με το μέρος του Άξονα, ζήτησε την αναβολή της εξέτασης του θέματος της εισδοχής μέχρι την προσεχή σύνοδο της Συνέλευσης.

Σχετικά μ' αυτό, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, απαντώντας σε μια ερώτηση που του έκαμε η εφημερίδα «Μπασκίμι», μεταξύ άλλων, τόνισε:

...Το επιχείρημα του κυρίου Ρέντη στον ΟΕΕ για την μη εισδοχή της Αλβανίας σ' αυτό τον οργανισμό, επιχείρημα στήριξης των ιμπεριαλιστικών τους

ισχυρισμών [των ελλήνων φασιστών], είναι τόσο γελοίο όσο και ο ισχυρισμός της φασιστικής Ιταλίας όταν κήρυξε τον πόλεμο στην Ελλάδα με αφορμή «το φόνο κάποιου Νταούτ Χότζα».

Ο κύριος Ρέντης, η κυβέρνησή του και όλοι οι έλληνες φασίστες πρέπει να γνωρίζουν ένα πράγμα, πως αυτό που έπαθε η Ελλάδα το 1940 από την Ιταλία, η χώρα μας το έπαθε στις 7 Απρίλη του 1939. Και, όταν ο αλβανικός λαός πολεμούσε στις 7 Απρίλη και στις αρχές της κατοχής, οι φίλοι του κυρίου Ρέντη, ο Μεταξάς και συντροφία, όχι μόνο δεν σήκωσαν τη φωνή γι' αυτόν τον όλεθρο που συνέβαινε στη μικρή γειτόνισσά τους, μα και ούτε θεώρησαν αυτή την επίθεση επικείμενο κίνδυνο που απειλούσε την Ελλάδα και όλη την Βαλκανική...

Δεν ήταν ο αλβανικός λαός που κήρυξε τον πόλεμο ενάντια στην Ελλάδα, αλλά η φασιστική Ιταλία και ο κουΐσλινγκ Σεφκέτ Βερλάτσι και συντροφιά.

Όσον αφορά την κήρυξη του πολέμου και την διεξαγωγή του, ο αλβανικός λαός όχι μόνο δεν φέρει καμιά ευθύνη, αλλά και αντιτάχτηκε στον Ιταλοελληνικό Πόλεμο, ήταν με το μέρος του ηρωικού ελληνικού λαού, που σκοτωνότανε και έμπαινε σε μια βαριά σκλαβιά, όπως είχε μπει και ο ίδιος ο λαός μας από τις 7 Απρίλη του 1939. Αυτά τα αισθήματα που έτρεφε προς το γείτονά του, ο λαός μας τα εκδήλωσε πολεμώντας ενάντια στους ιταλούς φασίστες. Ο κύριος Ρέντης πρέπει να ξέρει πως όταν η φασιστική Ιταλία κήρυξε πόλεμο στην Ελλάδα, οι φυλακές γέμισαν με αλβανούς πατριώτες που διαδήλωναν στους δρόμους των πόλεων και

ματώνονταν με την ιταλική καραμπινιερία χιλιάδες αλβανοί πατριώτες γέμισαν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Ιταλία η Luogotenenza προσπάθησε να κάνει tabula rasa, στέλνοντας σε στρατόπεδα συγκέντρωσης την αλβανική νεολαία, γιατί η αντίσταση του λαού μας φούντωνε. Ο κύριος Ρέντης πρέπει να ξέρει ότι οι τοίχοι των Τιράνων γέμισαν με αφίσσες ενάντια στον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο, ότι οι αντιστασιακές ομάδες με προκηρύξεις και με προπαγάνδα έκαμαν να λιποταχτήσουν από τις τάξεις του κουϊσλινγκικού στρατού όλοι οι αλβανοί στρατιώτες, οι οποίοι στάλθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης του φασισμού. Ο κύριος Ρέντης πρέπει να γνωρίζει ότι οι τσέτες του Εθνικοαπελευθερωτικού Κινήματος στην Κεντρική Αλβανία χτύπησαν με τα όπλα τους Ιταλούς που μετέφεραν τους ανεφοδιασμούς τους στο ελληνικό μέτωπο και ότι η επιθυμία του λαού μας να πολεμήσει κατά των Ιταλών στο πλευρό του ελληνικού στρατού απορρίφτηκε κατηγορηματικά από την ελληνική διοίκηση. Όχι μόνον τόσο, μα αφοπλίστηκε ο πληθυσμός σε εκείνες τις περιοχές της Νότιας Αλβανίας όπου μπήκε ο ελληνικός στρατός! Τη συμπάθειά του προς τον ελληνικό λαό και την αλληλεγγύη στον αγώνα για την κοινή υπόθεση, ο αλβανικός λαός τη συνέχισε και κατά τη γερμανική κατοχή. Τα τάγματα των ταξιαρχιών μας, αδερφωμένα με τον ΕΛΑΣ και με όλον τον ελληνικό λαό, πέρασαν τα σύνορα και χτύπησαν στο ελληνικό έδαφος τον κοινό εχθρό, τον γερμανό καταχτητή. Αυτά τα ξέρει ο τίμιος ελληνικός λαός, τα ξέρει όμως και ο συμμορίτης Ζέρβας και οι σύντροφοί του.

Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΧΕΙ ΖΗΣΕΙ ΠΑΝΤΑ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ

21 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1946

Αυτή την εποχή στο Παρίσι διεξήγε τις εργασίες της η Διάσκεψη της Ειρήνης. Στην ολομελή συνεδρίαση της Διάσκεψης, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, αρχηγός της αντιπροσωπίας της Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Αλβανίας, μίλησε για τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα του αλβανικού λαού, για τις θυσίες και τη συμβολή του στην επίτευξης της νίκης κατά του φασισμού. Υπέβαλε επίσης τις απόψεις και τις θέσεις της Αλβανίας για τα εκεί υπό συζήτηση προβλήματα και απέρριψε τις ψεύτικες κατηγορίες του Τσαλδάρη.

Όταν οι Ιταλοί επετέθηκαν στην Ελλάδα, ο αλβανικός λαός με ένοπλες, τολμηρές και ισχυρές ενέργειες έδωσε μεγάλη βοήθεια στον ελληνικό λαό, που είχε την ίδια τύχη με μας. Ήμα-

σταν συνδεμένοι από την ίδια συμφορά που μας την προκάλεσε ο κοινός εχθρός. Στους δρόμους του Δυρραχίου, των Τιράνων, του Αργυροκάστρου, οι αλβανοί παρτιζάνοι έκαναν επιθέσεις ενάντια στις ιταλικές φάλαγγες στρατιωτικών αυτοκινήτων που πήγαιναν στην Ελλάδα.

Οι Ιταλοί και οι αλβανοί κουΐσλινγκς, όργανά τους, έβλεπαν καθαρά τον κίνδυνο που διέτρεχαν, γι' αυτό ενέτειναν τις προσπάθειές τους και την τρομοκρατία. Τα βουνά ήταν γεμάτα από παρτιζάνους οργανωμένους σε ταχτικούς σχηματισμούς, που τους χτυπούσαν αδιάκοπα. Σαν αντίποινα, εκατοντάδες χωριά κάηκαν, αλλά εμείς υπερασπίζαμε σπιθαμή προς σπιθαμή τις απελευθερωμένες περιοχές. Οι Ιταλοί αναγκάστηκαν να στριμωχτούν στις πόλεις, γιατί στα βουνά κάπως δεν τους έστρεγε το κλίμα. Κάτω από την ιταλική κυριαρχία, οι κυβερνήσεις των κουΐσλινγκς έπεφταν και άλλαζαν κάθε δέκα μήνες. Ο αλβανικός λαός έκανε μαύρη τη ζωή τόσο εκείνων όσο και των πατρώνων που τους διάταζαν. Αυτό έδειχνε το μεγάλο χάσμα που χώριζε τους κουΐσλινγκς από τον ηρωικό αλβανικό λαό.

Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας και την κατάληψη της χώρας μας από τα γερμανικά στρατεύματα που έρχονταν από την Ελλάδα, ο αλβανικός λαός πύκνωσε περισσότερο τις γραμμές του, γιατί ήξερε ότι είχε να κάνει με έναν άλλο άγριο και αιμοβόρο εχθρό...

Ο αλβανικός λαός έρχεται περήφανος μπροστά σ' αυτή τη Διάσκεψη Ειρήνης πεπεισμένος ότι εκτέλεσε πλέρια το χρέος του συμμάχου. Η Αλβανία παρουσιάζεται εδώ να διεκδικήσει τα δικαιώματα για

επανορθώσεις και δικαιοσύνη εναντίον της Ιταλίας που της έβαλε φωτιά και την έπνιξε στο αίμα, και για να επιβάλει τη θέληση της νικήτριας, ώστε η Ιταλία να μην αποτελεί πια κίνδυνο για την ειρήνη του κόσμου και για την ανεξαρτησία και την κυριαρχία της χώρας μου.

Πριν όμως παραθέσω την άποψη της χώρας μου γι' αυτό το ζήτημα, οφείλω να απαντήσω στις ψεύτικες κατηγορίες του κ. Τσαλδάρη, αρχηγού της ελληνικής αντιπροσωπίας, κατηγορίες και διεκδικήσεις που διατύπωσε εναντίον της Αλβανίας στις προηγούμενες συνεδριάσεις της Διάσκεψης.

Ο κ. Τσαλδάρης επιχειρεί να αποδείξει ότι η Αλβανία δεν είναι χώρα σύμμαχος, ότι η Αλβανία επετέθηκε ενάντια στην Ελλάδα και ότι είναι σε εμπόλεμη κατάσταση μ' αυτή. Από την άλλη μεριά, ο κ. Τσαλδάρης διεκδικεί την Νότια Αλβανία ισχυριζόμενος ότι αυτή είναι έδαφος της Ελλάδας και ότι δίκαια ανήκει σ' αυτή.

Είναι η Αλβανία σύμμαχος χώρα και της ανήκει απόλυτα ή όχι αυτός ο χαρακτηρισμός, την απάντησή μας γι' αυτό ο κ. Τσαλδάρης την έχει στα λόγια που μόλις πριν είπα. Ο αλβανικός λαός απορρίπτει με περιφρόνηση την ταπεινωτική κατηγορία του έλληνα αντιπροσώπου, που κατηγορεί τη χώρα μου σαν επιθετική. Ο αλβανικός λαός ποτέ δεν επετέθηκε ενάντια στον τίμιο ελληνικό λαό, ποτέ δεν του κήρυξε πόλεμο. Απεναντίας, έχει συμπαθήσει την υπόθεσή του που ήταν ταυτόχρονα και υπόθεση του αλβανικού λαού, διότι και οι δύο λαοί είχαν πάθει την ίδια τύχη, δεδομένου ότι είχαν να κάνουν με τον ίδιο εχθρό.

Ο αλβανικός λαός το έδειξε όχι μόνο κατά τη διάρκεια του Αντιφασιστικού Αγώνα, αλλά και κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, πόσο αποφασισμένος ήταν να πολεμήσει τον ιταλικό ιμπεριαλισμό που εποφθαλμιούσε τα εδάφη και τον πλούτο μας. Μεταξύ του αλβανικού λαού και των ιταλών φασιστών έγινε πόλεμος τρομερός και αμείλιχτος. Μα γιατί ο κ. Τσαλδάρης δεν θα μπορούσε με το «περίφημο» επιχείρημά του να πείσει κανέναν, ούτε και τους ηλίθιους ακόμα ο κ. Τσαλδάρης πρέπει από την φασιστική Ιταλία να ζητήσει λογαριασμό για την πρόστυχη επίθεση ενάντια στη χώρα του και όχι από μας. Ας ζητήσει λογαριασμό από τον εγκληματία πολέμου Βίκτωρ Εμμανουήλ και όχι από τον αλβανικό λαό, που κι αυτός καταχτήθηκε από τους ίδιους εχθρούς της Αλβανίας και της Ελλάδας και που πολεμούσε, όπως και ο ελληνικός λαός, με πείσμα για την ανεξαρτησία και την κυριαρχία του.

θα ήταν γελοίο να σκεφτεί κανείς ότι ένα ξηρό διάταγμα του Βίκτωρ Εμμανουήλ, βασιλιά της Ιταλίας, θα φόρτωνε με ευθύνη τον αλβανικό λαό, ο οποίος πολεμούσε αμείλιχτα κατά της Ιταλίας από την πρώτη κιόλας μέρα της κατάληψης και που αποπειράθηκε να σκοτώσει και τον ίδιο το βασιλιά κατά την μοναδική του επίσκεψη που έκαμε στην Αλβανία το Μάη του 1941. Ο κ. Τσαλδάρης σαν επιχείρημα να υπερασπίσει τη θέση του προβάλλει την πράξη της κήρυξης πολέμου από τον Αλβανό κουΐσλινγκ, Βερλάτσι. Ο αλβανικός λαός έβαλε σε ένα σακκί τους καταχτητές και τους κουΐσλινγκς και δεν έκανε καμιά διάκριση μεταξύ τους. Οι αλ-

βανοί κουΐσλινγκς, όπως όλοι οι άλλοι κουΐσλινγκς της Ευρώπης, δεν είχαν τίποτα το κοινό με τον λαό μας. Αυτοί ήταν οι πιο βρωμεροί εχθροί του λαού και, σαν τέτοιους, τους πολεμήσαμε ακατάπαυστα. Οι αλβανοί κουΐσλινγκς δεν μπόρεσαν να συγκεντρώσουν ενάντια στο στρατό της απελευθέρωσης και ενάντια στους συμμάχους παρά μόνο μερικά αδύναμα τάγματα, αλλά ο αλβανικός λαός ξεσηκώθηκε σαν ένας άνθρωπος ενάντια στους καταπιεστές και ενάντια στους προδότες. Να λοιπόν πού έγκειται η διαφορά μεταξύ του λαού μας και των κουΐσλινγκς. θέλει ο κ. Τσαλδάρης να ξέρει περισσότερα για το τι τους έκανε ο αλβανικός λαός αυτούς τους κουΐσλινγκς; Μα λοιπόν: όλους τους εξάλειψε και πλήρωσαν έτσι με το κεφάλι τους τα εγκλήματα που είχαν διαπράξει. Και αν ακόμα θέλει να ξέρει για την παραπέρα τύχη των συντρόφων τους πολέμου, που έφυγαν μαζί με τα γερμανικά στρατεύματα, ας το ξέρει ότι αυτοί οι εγκληματίες βρίσκονται τώρα στα καλύτερα ξενοδοχεία της Ρώμης, αυτής της πόλης, απ' όπου ξεκίνησαν τα αεροπλάνα που βομβάρδισαν με βάρβαρο τρόπο τα γυναικόπαιδα της Αλβανίας και της Ελλάδας.

θα ήθελα να ρωτήσω τον κ. Τσαλδάρη: Γιατί δεν μιλάει για τους κουΐσλινγκς της Ευρώπης που τόσο βαριά έβλαψαν την υπόθεση των συμμάχων και ιδιαίτερα για τους κουΐσλινγκς που, ύστερα από τα αποτρόπαια εγκλήματα τους, βρίσκονται σήμερα ελεύθεροί; Γιατί ο κ. Τσαλδάρης δεν τολμά να μπερδέψει τους άλλους κουΐσλινγκς της Ευρώπης με τους αντίστοιχους λαούς τους;

θέλω να αναφέρω ότι κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο μερικές εκατοντάδες αλβανοί στρατιώτες, που ήταν δια της βίας επιστρατευμένοι από τους Ιταλούς, ξεσηκώθηκαν ενάντια σ' αυτούς σε κοινή υπόθεση με τον ελληνικό λαό ένα μέρος τους λιποτάχτησαν και πέρασαν με τους έλληνες στρατιώτες για να πολεμήσουν από κοινού μ' αυτούς, αλλά τους μεταχειρίστηκαν σαν αιχμαλώτους πολέμου και τους έστειλαν στην Κρήτη, όπου κατά την γερμανική απόβαση εκεί πολέμησαν παλληκαρίσια στο πλευρό των Βρετανών στρατιωτών. Μια άλλη μερίδα τους ενώθηκαν με τους αλβανούς παρτιζάνους, οι άλλοι αφοπλίστηκαν από τους Ιταλούς, τους τράβηξαν από το μέτωπο, τους έκλεισαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Σιγιάκ και παραπέμφθηκαν στο στρατοδικείο για «εσχάτη προδοσία».

Σχετικά μ' αυτό το γεγονός το πρακτορείο «Ρώυτερ» στις 22.12.1940, μετέδιδε από το Μοναστήρι την εξής είδηση:

«Αλβανοί στρατιώτες επιστρατευμένοι δια της βίας στον ιταλικό στρατό εξεγέρθηκαν χθες σε έναν τομέα στα μετόπισθεν των Ιταλών και προκάλεσαν μεγάλες απώλειες στον εχθρό, ώσπου πιάστηκαν. Ένα μέρος απ' αυτούς βγήκαν στα βουνά, όπου συνεχίζουν την αντίσταση».

Στις 4.12.1940 το πρακτορείο «Ανατολή» μετέδιδε από την Αθήνα ότι «ένας ιταλός στρατηγός, που αιχμαλωτίστηκε από τους Έλληνες, δήλωσε ότι ο ιταλικός στρατός παθαίνει μεγάλες απώλειες εξ αιτίας της προδοσίας των Αλβανών».

Και ο ίδιος ο Μουσσολίνι, σε επιστολή του προς

το Χίτλερ στις 22 Νοέμβρη 1940, με τον ίδιο τρόπο ήθελε να δικαιολογήσει τις αποτυχίες.

Και να τι λέει ο Μπαντόλιο στα απομνημονεύματά του:

«Η εκστρατεία αρχίζει λοιπόν. Όλος ο κόσμος ξέρει για την διεξαγωγή της. Τα ελληνικά στρατεύματα στην Ήπειρο ανθίστανται γενναία επί του Καλαμά, ενώ τα αλβανικά σώματα και συμμορίες, που συμμετείχαν στις μεραρχίες μας, ή μας πρόδωσαν ενεργώντας σαμποτάζ ή αυτομόλησαν στους Έλληνες».

Η εφημερίδα «Φιγκαρό», Αριθ. 588, 4 Ιούλη 1946, κάνοντας λόγο για τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο έγραφε:

«Τα αλβανικά αποσπάσματα έκαναν επιθέσεις ενάντια στα στρατεύματα και τις ιταλικές φάλαγγες αυτοκινήτων στις γραμμές που οδηγούσαν στο μέτωπο».

Ενώ ο Ραδιοσταθμός του Λονδίνου στις 26.10. 1940 μετέδιδε:

«Πληροφορούμαστε από την Αλβανία ότι αλβανικές τσέτες που δρουν στα μετόπισθεν των Ιταλών κόβουν και σαμποτάρουν τις γραμμές συγκοινωνίας, προκαλώντας τον πανικό στα απομονωμένα ιταλικά τμήματα.

Ομάδες οπλοφόρων κατόρθωσαν να μπουν στην πρωτεύουσα και τοιχοκόλλησαν σ' όλα τα κυβερνητικά χτίρια μέχρι και στο μέγαρο της ιταλικής κυβέρνησης προκηρύξεις με τις οποίες κάνουν έκκληση στους Ιταλούς να εκκενώσουν την Αλβανία».

Επίσης στις 4.1.1941 το BBC (Ραδιοσταθμός Λονδίνου) μετέδιδε:

«Στους στρατιωτικούς κύκλους παρατηρείται ότι οι Αλβανοί προσφέρουν μεγάλη βοήθεια στους Έλληνες κατά των Ιταλών».

Μα παράλληλα με τις ψεύτικες κατηγορίες σε βάρος του αλβανικού λαού, ο κ. Τσαλδάρης πρέπει να ξέρει να μας διασαφηνίσει εδώ και τούτα τα ερωτήματα:

— θεωρεί μήπως επιδρομείς, όπως θεωρεί την Αλβανία, και τους διάφορους λαούς της Ευρώπης, οι κουΐσλινγκς των οποίων όχι μόνον έχουν στείλει τάγματα αλλά έχουν οργανώσει ολόκληρες εκστρατείες ενάντια στον ηρωικό Κόκκινο Στρατό, που για όλους τους λαούς ήταν παράδειγμα ηρωισμού και ανδρείας και ταυτόχρονα το μεγαλύτερο στήριγμά τους; Δύσκολο είναι να απαντήσει σ' αυτό το ερώτημα.

— θα την θεωρήσει μήπως ο κ. Τσαλδάρης σαν επιδρομέα και την Γαλλία, μέσα από την οποία ο Χίτλερ σκέφτηκε να εξαπολύσει την επίθεση εναντίον της Αγγλίας; Και σ' αυτό το ερώτημα δύσκολο είναι να απαντήσει.

Ο κ. Τσαλδάρης νομίζει πως του επιτρέπεται να κάνει το καθετί σε βάρος της μικρής Αλβανίας, αλλά ξεγελιέται. Τα χωρίς καμιά αξία επιχειρήματά του δεν είναι δυνατό να ευσταθούν.

Όχι, ο αλβανικός λαός, ποτέ δεν ήταν και ποτέ δεν πρόκειται να είναι επιδρομέας και δεν αποτελεί κανέναν κίνδυνο για τον ελληνικό λαό, όπως ισχυρίζεται ο κ. Τσαλδάρης. Οι επιθέσεις του πρώτου έλληνα αντιπροσώπου ενάντια στη χώρα μου, που διατείνεται ότι είμαστε εμείς που θολώνουμε τα νερά, μας θυμίζουν τον μύθο του

Λα Φονταίν. Έχουμε ζήσει πάντα καλά με τον ελληνικό λαό, με τον οποίο πολεμήσαμε πλάι πλάι ενάντια στους Ιταλούς καιΓερμανούς φασίστες καταχτητές.

Κατά τον αντιφασιστικό μας αγώνα ο αλβανικός λαός συνδέθηκε σε ειλικρινή φιλία με τους γείτονές του, με τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και με τον ελληνικό λαό.

Στο φως αυτών των γεγονότων, οι κατηγορίες της ελληνικής αντιπροσωπίας βγαίνουν φανερά στην αληθινή τους μορφή, ψεύτικες και ανυπόστατες. Τόσο γρήγορα το ξέχασε ο κ. Τσαλδάρης ότι οι Έλληνες κουΐσλινγκς, σε συνεργασία με τους Γερμανούς, πολλές φορές έχουν πολεμήσει κατά των Αλβανών και ευθύνονται για χίλια δυο κακά;

Να ορισμένα αποδειχτικά στοιχεία:

Στις 8 Σεπτέμβρη 1943, τη μέρα της συνθηκολόγησης της Ιταλίας, οι Γερμανοί που έρχονταν από την Σαγιάδα μπήκαν στην Κονίσπολη, με οδηγό έναν ζερβίστα λοχαγό ονόματι Βίτος, έκαψαν πάνω από 50 σπίτια. Κατά την μεγάλη Χειμερινή Επίθεση 1943-1944, που οργάνωσαν οι Γερμανοί ενάντια στον Εθνικοαπελευθερωτικό μας Στρατό, οι γερμανικές δυνάμεις με συμμορίες του Ζέρβα ήρθαν από την Ελλάδα στην Αλβανία και βάλανε φωτιά στις περιοχές της Ζαγοριάς και του Πωγωνιού.

Άλλες συμμορίες του Ζέρβα μαζί με Γερμανούς πολέμησαν ενάντία στους Αλβανούς παρτιζάνους το Γενάρη 1944 και έκαψαν τα χωριά Κρανιά και Ντερμίσι, καθώς και τα σπίτια των μειονοτικών παρτιζάνων της Δρόπολης, ενώ το Φλεβάρη του 1944 οι συμμορίες αυτές έκαψαν το χωριό Δρόβιανη.

Στη διάρκεια της άλλης μεγάλης επίθεσης των Γερμανών τον Ιούλη του 1944, οι δυνάμεις του Ζέρβα ήρθαν πάλι με γερμανικά στρατεύματα από την Ελλάδα, μέσω Βοστίνας και στη Ζαγοριά έκαψαν ό,τι είχε απομείνει. Έτσι λοιπόν όσες φορές οι Γερμανοί ερχόντουσαν από την Ελλάδα για να χτυπήσουν τις δυνάμεις του Εθνικοαπελευθερωτικού μας Στρατού, η βασικότερη υποστήριξή τους αποτελούνταν από συμμορίες του έλληνα κουΐσλινγκς στρατηγού, Ναπολέων Ζέρβα.

Η ελληνική αντιπροσωπία ισχυρίζετο ότι η τωρινή Αλβανική Κυβέρνηση ακολουθεί πολιτική που στερεί την εθνική υπόσταση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία.

Κύριοι, η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία πολέμησε στο πλευρό όλου του αλβανικού λαού ενάντια στους φασίστες και ναζίστες καταχτητές και ενάντια στους αλβανούς και έλληνες κουΐσλινγκς. Σήμερα στους κόλπους της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας απολαβαίνει τα ίδια δικαιώματα με τον αλβανικό λαό. Έχει 79 σχολεία και ένα λύκειο στην ελληνική γλώσσα, ασκεί η ίδια την τοπική εξουσία όπως και ο αλβανικός λαός έχει τους αντιπροσώπους της στην Λαϊκή Βουλή στις γραμμές του στρατού και της κρατικής διοίκησης συμμετέχουν επίσης στελέχη της ελληνικής μειονότητας.

Από την άλλη μεριά, δεν ξέρω αν οι κύριοι αντιπρόσωποι είναι σε γνώση της τρομοκρατίας που ασκείται σε βάρος του τσάμικου πληθυσμού στην Ελλάδα. Τον Ιούλη του 1944 και τον Μάρτη του 1945, οι συμμορίες του κουΐσλινγκς στρατηγού Ναπολέων Ζέρβα κάψανε τα χωριά τους, καταλήστε-

ψαν τον πλούτο τους και σκότωσαν χιλιάδες άντρες και γυναίκες, παιδιά και γέροντες. Πάνω από 20 χιλιάδες Τσάμηδες, που μπόρεσαν να γλιτώσουν από το θάνατο, κατέφυγαν στην Αλβανία, όπου, όσο κι αν έχουν τη βοήθεια της Κυβέρνησης και του αλβανικού λαού, ζουν σε μεγάλη αθλιότητα.

Ο πραγματικός όμως στόχος για όλα αυτά τα λόγια του έλληνα αντιπροσώπου, είναι να αποσπαστούν από την Αλβανία δύο περιοχές: η Κορυτσά και το Αργυρόκαστρο, που ήταν πάντα από τα πιο φλογερά κέντρα του αλβανικού πατριωτισμού, τόσο κατά την μακρά οθωμανική κατοχή όσο και κατά τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα ενάντια στους Ιταλούς και Γερμανούς καταχτητές. Οι επιδιώξεις αυτές αντανακλούν την παλιά ελληνική πολιτική της «Μεγάλης Ιδέας», δηλαδή την ελληνική ιμπεριαλιστική επέκταση σε όλη την Βαλκανική, ιδέα αυτή που φύτρωσε και στο κεφάλι των τωρινών ελλήνων κυβερνητών. Στην πραγματικότητα, με τις διεκδικήσεις που κάνουν ενάντια στην Αλβανία, με τις καθημερινές τους προκλήσεις στα σύνορά μας και με τις σκευωρίες που σκαρώνουν, όπως η πρόταση που ο ίδιος ο κ. Τσαλδάρης έκανε στον γιουγκοσλάβο αντιπρόσωπο να μοιραστούν την Αλβανία[1], ζητούν να διαταράξουν την ειρήνη στα Βαλκάνια.

---

1 Στη Διάσκεψη της Ειρήνης στο Παρίσι, ο Τσαλδάρης έκανε εμπιστευτικά στον αρχηγό της γιουγκοσλάβικης αντιπροσωπίας μια πρόταση για το μοίρασμα της Αλβανίας μεταξύ Ελλάδας και Γιουγκοσλαβίας. Ο αντιπρόσωπος της Γιουγκοσλαβίας δεν δέχτηκε την πρόταση γιατί έλπιζε πως μία μέρα η Αλβανία θα γινόταν όλη για τη Γιουγκοσλαβία.

Κύριοι, εμείς φρονούμε ότι είναι άτοπο και απαράδεχτο να θίγεται σ' αυτή τη Διάσκεψη το θέμα της εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας. Ο αλβανικός λαός, μικρός στον αριθμό, αλλά μεγάλος από τις θυσίες που έκανε για την κοινή υπόθεση, δεν βρίσκεται εδώ για να συζητεί τα σύνορα της χώρας του, αλλά για να εκφράσει και να διεκδικήσει τα δίκαιά του.

Δηλώνουμε επίσημα ότι εντός των σημερινών συνόρων μας δεν υπάρχει καμιά σπιθαμή ξένης γης και ποτέ δεν θα επιτρέψουμε να θιχτούν τα σύνορά μας, γιατί για μας αυτά είναι ιερά.

ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΔΙΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ

16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1946

Πριν αναχωρήσει από το Παρίσι, ο σύντροφος Ενβερ Χότζα έκαμε ενώπιον των αντιπροσώπων του Τύπου στο Παρίσι μια αποφασιστική και κατηγορηματική δήλωση, που απέρριπτε την απόφαση της Διάσκεψης της Ειρήνης να πάρει υπό συζήτηση τα σύνορα της Νότιας Αλβανίας.

Το κείμενο της δήλωσης:

Ο λαός μου, που ρίχτηκε πρώτος στον αγώνα κατά του φασισμού και πολέμησε μέχρι τέλους, όταν μ' έστειλε στη Διάσκεψη της Ειρήνης, είχε μεγάλη πεποίθηση για κάποια καλύτερη δικαιοσύνη. Ο αλβανικός λαός με μένα, δεν διεκδικεί παρά εκείνη τη δικαιοσύνη, για την οποία έπεσαν οι ηρωικοί γιοι και θυγατέρες του, αυτός δεν ζητάει άλλο παρά τον καρπό των μεγάλων θυσιών του. Αυτή τη

δικαιοσύνη μάς την απαρνήθηκαν. Ύστερα από τόσες θυσίες που έκανε ο λαός μας, ύστερα από τόσες θαυμαστές δοκιμασίες ηρωισμού και αυταπάρνησης, ύστερα από τόσο αίμα χυμένο απ' όλη την ανθρωπότητα, υπάρχουν άνθρωποί που αδιάντροπα απαρνούνται τις τεράστιες προσπάθειές μας, που θεωρούν τον αγώνα μας ένα «μύθο», που θέλουν να μας κατατάξουν στη σειρά του φασίστα ιταλού επιδρομέα και που διεκδικούν από τη χώρα μας εδάφη που ποτέ δεν ήταν δικά τους. Μα ο λαός μου δεν εκπλήσσεται που υπάρχουν και σήμερα τέτοιοι άνθρωποί, αλλά λυπάται όμως όταν βλέπει πως αντιπρόσωποι ορισμένων συμμαχικών χωρών, οι οποίοι γνωρίζουν πολύ καλά τον ηρωικό μας αγώνα, γνωρίζουν τις μεγάλες θυσίες μας, που και οι ίδιοι τα παίνεσαν, υποστηρίζουν ανοιχτά ή καμουφλαρισμένα τους κυβερνήτες της Αθήνας, τους διαταραχτές της ειρήνης στα Βαλκάνια και στον κόσμο. Η ιστορία θα είναι ο κριτής αυτής της μεγάλης αδικίας που γίνεται σε βάρος της Αλβανίας, αλλά αυτή η τελευταία θα σταθεί με το μέτωπο ψηλά, διότι αυτή, στον καιρό του κινδύνου, εκπλήρωσε στο ακέραιο το χρέος της απέναντι στην ανθρωπότητα.

Οι πολιτισμένοι και δημοκρατικοί λαοί νιώθουν οπωσδήποτε αυτή την αδικία που γίνεται σε βάρος της μικρής χώρας μου, η οποία αξίζει τιμές και πλέρια δικαιώματα.

Όταν ο αλβανικός λαός πολεμούσε παλληκαρίσια κατά του φασισμού, οι άλλοι τον έρραναν με άνθη, αλλά σαν ήρθε ο καιρός να ζητήσει τη θέση του που τόσο πολύ του ανήκει στον ΟΕΕ ή στην

Διάσκεψη της Ειρήνης, πέταξαν λίθους εναντίον του. Ο λαός μου δε θα καταλάβει ποτέ αυτή την λογική, γιατί δεν είναι έντιμη λογική. Αλλά σ' όλη αυτή την υπόθεση ένα πράγμα προκύπτει ολοφάνερο: τα δίκαια των μικρών λαών πολλές φορές καταπατούνται από άλλους. Σχετικά μ' αυτό ο λαός μου είναι απόλυτα πεισμένος, έτσι καθώς είναι πεισμένος και ευγνώμονας, από την άλλη μεριά, για την μεγάλη και την ειλικρινή φιλία που απέναντι του δείχνουν πολλές αντιπροσωπίες των συμμαχικών και φιλικών χωρών σε κάθε περίπτωση που το ζήτημά μας υποβαλλόταν στην Διάσκεψη του Παρισιού ή στον ΟΕΕ.

Όμως ο αλβανικός λαός, που δεν αποθαρρύνεται ποτέ, και στις πιο κρίσιμες στιγμές της ύπαρξής του, θα συνεχίσει το δρόμο της προόδου και θα καταβάλλει όλες τις ταπεινές δυνάμεις του για την ενίσχυση της ειρήνης. Ο λαός μου, που δουλεύει ειρηνικά και ομαλά για την οικοδόμηση των εστιών του, δεν φοβάται τους έλληνες φασίστες που σκαρώνουν συνωμοσίες σε βάρος του. Είμαστε ειρηνόφιλος λαός, αλλά δεν είμαστε από αυτούς που επιτρέπουμε να μας κλωτσοπατούν. Ξέρουμε να υπερασπίσουμε τα δίκαιά μας, τη λευτεριά, την ανεξαρτησία, την κυριαρχία, την εδαφική μας ακεραιότητα. Επί αιώνες ο αλβανικός λαός πολέμησε για να αποκτήσει αυτά τα ιερά δικαιώματα και είναι έτοιμος και σήμερα να ξαναρχίσει τον αγώνα του, σε περίπτωση που οι φασίστες τυχοδιώκτες τολμήσουν να θίξουν αυτά τα δίκαιά του.

Οι έλληνες μοναρχοφασίστες, από την Απελευθέρωση ακόμα της χώρας μου, δεν κάνουν τί-

ποτα άλλο παρά προκλήσεις στα νότια σύνορά μας σχεδόν κάθε μέρα γίνονται ένοπλες επιθέσεις ενάντια στους δικούς μας φρουρούς των συνόρων, ενάντια στον εργατικό και ειρηνόφιλο λαό μας, ενάντια στα λιμάνια και τις ακτές μας. Οι έλληνες φασίστες δεν ανέχονται να υπάρχει στα βόρεια σύνορά τους μια γερή και δυνατή δημοκρατία όπως είναι αυτή η δική μας. Εκείνοι κάνουν το παν να διαταράξουν την ειρήνη στα Βαλκάνια, και τα πάνε τα πράγματα μέχρι του σημείου να διεκδικήσουν και την Νότια Αλβανία, επειδή—λένε εκείνοι—«είναι ελληνικό έδαφος». Η Διάσκεψη του Παρισιού, ψήφισε υπέρ του ελληνικού αιτήματος, που αποβλέπει τη συζήτηση των συνόρων της Νότιας Αλβανίας[1].

---

1 Στις 30 Αυγούστον 1946, η ολομελής συνεδρίαση της Διάσκεψης της Ειρήνης στο Παρίσι, αδίκως και καταπατώντας τα δικαιώματα και την κυριαρχία του αλβανικού λαού, με κάποια ελάχιστη πλειοψηφία, αποφάσισε υπέρ της εγγραφής του ελληνικού αιτήματος που αμφισβητούσε τα σύνορα της Νότιας Αλβανίας στην ημερήσια διάταξη της προσεχούς ολομελούς συνεδρίασης της Διάσκεψης.

Στην ολομελή συνεδρίαση της 6 Σεπτέμβρη, ούτε καν αναφέρθηκε το ελληνικό αίτημα, ενώ στην ολομελή συνεδρίαση της 26 Σεπτέμβρη προέκυψε ότι η ελληνική αντιροσωπία απέσυρε το σχέδιο—απόφασης που παρουσίασε στις 30 Αυγούστου για εδαφικές διεκδικήσεις επί της Αλβανίας.

Έτσι η συζήτηση των συνόρων της Νότιας Αλβανίας, που μπήκε στην ημερήσια διάταξη της Διάσκεψης με βάση το ελληνικό αίτημα και πρόταση, αποσύθρηκε από τους ίδιους τους συντάχτες του και οι έλληνες μοναρχοφασίστες καθώς και η παγκόσμια αντίδραση που τους υποστήριξε έπαθαν επαίσχυντο και καταγώδες φιάσκο.

Δηλώνω επίσημα ότι: ούτε η Διάσκεψη του Παρισιού, ούτε η Διάσκεψη των Τεσσάρων, ούτε όποια άλλη διάσκεψη, δεν μπορούν να πάρουν υπό συζήτηση τα σύνορα της χώρας μας εντός των οποίων δεν υπάρχει ούτε μια σπιθαμή ξένου εδάφους. Τα σύνορά μας είναι αδιαμφισβήτητα και κανείς δεν θα τολμήσει να τα θίξει. Για να μπορέσει η ελληνική αντίδραση να πάρει μια σπιθαμή γης της χώρας μας, πρέπει να βάλει σε κίνηση άλλους μηχανισμούς εκτός από την ψήφο της Διάσκεψης του Παρισιού. Ας το ξέρει όλος ο κόσμος ότι ο αλβανικός λαός δεν επιτρέπει να συζητούνται τα σύνορά του και το έδαφός του.

Από την άλλη μεριά διαμαρτύρομαι ενάντια στην απόφαση που πάρθηκε στην ολομελή συνεδρίαση της Διάσκεψης του Παρισιού. Ο αλβανικός λαός δεν έστειλε την αντιπροσωπία του στο Παρίσι να λογοδοτήσει αλλά να ζητήσει λογαριασμό από κείνους που τόσο πολύ τον έβλαψαν και που αυτός τους πολέμησε σκληρά μέχρι τέλους. Εμείς κάναμε το χρέος μας έτσι όπως κάνανε και οι Μεγάλοι. Οι μάρτυρες και οι θυσίες μας είναι για μας το ίδιο ιερά όσο και οι μάρτυρες και οι θυσίες των Μεγάλων τα δικαιώματά μας είναι το ίδιο ιερά, όσο και εκείνων τα δικαιώματα. Ναι αλλά, όπως φαίνεται, η Διάσκεψη του Παρισιού δεν πήρε υπόψη αυτά τα πράγματα.

Φεύγοντας από το Παρίσι θέλω, εξ ονόματος του λαού μας, να ευχαριστήσω όλους τους αντιπροσώπους εκείνων των χωρών που υπεράσπισαν την σωστή και δίκαιη υπόθεση του μικρού αλβανικού λαού. Από την άλλη μεριά, ευχόμαστε ολόκαρδα, να

τεθεί τέρμα σ' αυτή την άδικη και πέρα για πέρα επινοημένη εκστρατεία σε βάρος της χώρας μας που με τόση ανδρεία πολέμησε κατά του φασισμού και που θα καταβάλει όλες τις δυνάμεις της για την ενίσχυση της δίκαιης και διαρκούς ειρήνης.

ΣΥΜΠΑΘΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΓΙΑ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

3 ΟΧΤΩΒΡΗ 1947

Σε μεγάλη συγκέντρωση του λαού, που έγινε στο Αργυρόκαστρο, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα που έκανε μια επίσκεψη εργασίας σε μερικές περιοχές της Κεντρικής και Νότιας Αλβανίας, μίλησε και για προβλήματα της διεθνούς κατάστασης και, στο πλαίσιο αυτό, μίλησε σύντομα και για μερικές πολιτικές εξελίξεις στις γειτονικές χώρες. Σχετικά με την κατάσταση στην γειτονική Ελλάδα, είπε:

Τη στιγμή που ο λαός μας ανοικοδομεί τη χώρα του, την καταστραμμένη από τον πόλεμο, τη στιγμή που η χώρα μας κατέβαλε όλες τις προσπάθειες για το δυνάμωμα της λαϊκής δημοκρατίας της και βαδίζει στο δρόμο της τον ειρηνικό και της προόδου, ο ελληνικός μοναρχοφασισμός μετέρχεται

χίλιους δυο τρόπους από τους πιο ευτελείς για να επιφέρει ζημιά στο λαό μας. Εσείς ξέρετε τι τρομερή τραγωδία παίζεται στην Ελλάδα. Ο δυστυχής αλλά ηρωικός ελληνικός λαός αγωνίζεται ενάντια στους μοναρχικούς φασίστες και στην ξένη επέμβαση. Ο προοδευτικός και δημοκρατικός κόσμος είναι βαθιά αγαναχτισμένος, σαν βλέπει αυτό το μεγάλο δράμα σε βάρος αυτού του λαού που του αξίζει να ζει ελεύθερος και κυρίαρχος, αλλά που δυστυχώς καταπιέζεται και σκοτώνεται ανελέητα από τους συνεργάτες του ιταλογερμανικού φασισμού, που τώρα βρίσκονται κάτω από την άμεση προσταγή της αγγλοαμερικάνικης αντίδρασης. Ο λαός μας, όπως και όλοι οι άλλοι λαοί του κόσμου, συμπαθεί τον ηρωικό αγώνα του ελληνικού λαού, που παλληκαρίσια πολέμησε κατά των Ιταλών και Γερμανών καταχτητών και που τώρα πολεμάει με ηρωισμό για να απελευθερωθεί από τους καινούργιους καταχτητές και από τους αιμοβόρους μοναρχοφασίστες κουΐσλινγκς. Δεν υπάρχει κανείς που να θεωρεί τον εαυτό του δημοκράτη και να μην συμπαθάει τους αγώνες του ελληνικού λαού για λευτεριά και δημοκρατία. Όμως ο αγώνας του ελληνικού λαού είναι δικός του εσωτερικός αγώνας και μόνον δικός του και κατ' ουδέναν τρόπο δεν αφορά το λαό μας και την Κυβέρνησή μας να αναμιγνύεται στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων. Ο αλβανικός λαός και η Κυβέρνησή μας ουδέποτε αναμιχθήκανε και δεν θα αναμιχθούν στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας, διότι είναι υποθέσεις του ίδιου του ελληνικού λαού και ο ίδιος ας δώσει την λύση που επιθυμεί σ' αυτές τις υποθέσεις του. Αυτή ήτανε, εί-

ναι και θα είναι η θέση μας. Το επαναλαμβάνω αυτό, γιατί εσείς ξέρετε τι εκστρατεία συκοφαντιών και εξαπατήσεων γίνεται σε βάρος της χώρας μας από τους έλληνες μοναρχοφασίστες και από τους Αμερικάνους και Εγγλέζους υποστηριχτές τους. Αυτοί κατηγορούν τη χώρα μας ότι επεμβαίνει τάχα στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας, ότι εμείς βοηθούμε τον αγώνα των δημοκρατών, ότι εμείς τους εφοδιάζουμε με όπλα και πολεμοφόδια και απ' αυτό λοιπόν θέλουν να βγάλουν συμπέρασμα ότι ο αγώνας του ελληνικού λαού υποκινείται και κρατιέται από τους ξένους. Ο ελληνικός λαός βασανίζεται, σκοτώνεται και καίγεται από τους φασίστες συμμορίτες, και άδραξε αυτός τα όπλα για να σώσει τη ζωή του, τη ζωή των παιδιών του, να σώσει την πατρίδα του. Οι Αμερικάνοι, οι Άγγλοι και οι υπηρέτες τους το θεωρούν αυτό σαν εξωτερική επέμβαση. Αυτό είναι, θα λέγαμε, να κρύψεις τον ήλιο με το κόσκινο. Όχι, ο λαός μας δεν έχει δάχτυλο στον αγώνα του ελληνικού λαού, αλλά οι Αμερικάνοι, οι Άγγλοι και οι μοναρχοφασίστες, προσάπτοντας αυτές τις κατηγορίες και συκοφαντίες, αποσκοπούν να συγκαλύψουν τον πραγματικό χαρακτήρα του αγώνα του ελληνικού λαού, να συγκαλύψουν την προέλευση αυτού του πολέμου, να συγκαλύψουν την τρομοκρατία του ελληνικού μοναρχοφασισμού, να συγκαλύψουν το τραγικό παιγνίδι τους, θέλω να πω, την απροκάλυπτη και άγρια επέμβασή τους. Όσο τραγικό είναι, τόσο είναι και γελοίο που η Αμερική κατηγορεί τον μικρό, τον ειρηνόφιλο λαό μας, ότι αυτός είναι δήθεν ο πρωταίτιος του πολέ-

μου που γίνεται σήμερα στην Ελλάδα και ότι αυτός είναι που τον εφοδιάζει με όπλα και πολεμοφόδια. Αυτά κανείς δεν τα χάφτει, οι Αμερικάνοι μπορεί να πείσουν μόνον τον ίδιο τον εαυτό τους. Η εχθρική στάση της αμερικάνικης και της αγγλικής κυβέρνησης προς την χώρα μας και το λαό μας είναι γνωστή απ' όλο τον αλβανικό λαό και από όλους τους λαούς του κόσμου. Σε βάρος ενός μικρού λαού, που πολέμησε με ηρωισμό ενάντια στους καταχτητές, που ίδρυσε ένα καθεστώς από τα πιο δημοκρατικά και που με όλες τις δυνάμεις του ανασκουμπώθηκε στο οικοδομητικό και ειρηνικό του έργο, η αμερικάνικη και εγγλέζικη αντίδραση χρησιμοποιεί χίλιους δυο αντιδημοκρατικούς τρόπους, ασκεί την απειλή, τον εκβιασμό, τις συκοφαντίες, που όπως τα ξέρετε όλα και που με επιχειρήματα είναι αποδειγμένα, γίνονται για να βλάψουν τη χώρα μας και τη λαϊκή μας δημοκρατία. Εσείς τα ακούσατε όλα όσα ομολόγησαν ενώπιον του δικαστηρίου στα Τίρανα οι βρωμοπράκτορες των Αγγλοαμερικάνων, εσείς ακούσατε πώς οι άνθρωποί των αγγλοαμερικάνικων αποστολών με τους προδότες του αλβανικού λαού οργάνωσαν συνωμοσίες για την ανατροπή της λαϊκής εξουσίας στην Αλβανία, οργάνωσαν σαμποτάζ και δολοφονικές απόπειρες. Εκείνοι οι άνθρωποί και εκείνες οι κυβερνήσεις που έχουν την αναίδεια να συκοφαντούν για ανύπαρκτα πράγματα σε βάρος του μικρού λαού μας, έχωσαν ως τους άγκωνες τα χέρια τους στις εσωτερικές μας υποθέσεις. Μόνον που δεν τους έφεξε. Όλες οι καταδικάσιμες πράξεις τους αποκαλύφτηκαν έγκαιρα και οι πράκτορές τους θα πάρουν την τιμωρία που τους

αξίζει. Στα χαμένα το Σταίητ Ντηπάρτμεντ και το Φόρεϊν Όφφις πασχίζουν να κάνουν δηλώσεις για να διαψεύσουν την επέμβαση των ανθρώπων τους στις εσωτερικές υποθέσεις ενός κυρίαρχου κράτους. Τα γεγονότα και τα επιχειρήματα είναι γερά και δεν μπορεί να απορρίπτονται από τέτοιες δηλώσεις. Οι παράγοντες του Αμερικάνικου Σταίητ Ντηπάρτμεντ χαρακτηρίζουν ως δημοκράτες - φιλελεύθερους τους σαμποταριστές, τους δολοφόνους, τους συμμορίτες, τους κατάσκοπους που δικάστηκαν στα Τίρανα, που ήθελαν να δώσουν στην Ελλάδα του Τσαλδάρη τις πόλεις του Αργυροκάστρου και της Κορυτσάς, οι οποίες είναι λίκνο του πατριωτισμού στη χώρα μας. Το φαντάζεστε μόνοι σας πώς εννοεί την δημοκρατία το Αμερικάνικο Σταίητ Ντηπάρτμεντ. Όχι, στη χώρα μας όπου χύθηκε τόσο αίμα του λαού και όπου υπάρχει μια πραγματική δημοκρατία, τον Σεφκέτ Μπέγια[1] και συντροφία εμείς τους θεωρούμε συμμορίτες φασίστες και τους καταδικάζουμε ανελέητα, αρέσει ή δεν αρέσει αυτό στους ιθύνοντες του Αμερικάνικου Σταίητ Ητηπάρτμεντ. Μα το ζήτημα είναι ότι στο Αμερικάνικο Σταίητ Ντηπάρτμεντ δεν αρέσει να είναι ο λαός στην εξουσία, να αυτοκυβερνείται, να κάνει μόνος του τους νόμους και να χτίζει τη ζωή του όπως ο ίδιος την επιθυμεί. Όποιος τους άλλους κατηγορεί για επέμβαση στις εσωτερι-

---

1 Πρώην βουλευτής, που μπήκε στην δούλεψη των Αμερικάνων και Εγγλέζων ιμπεριαλιστών για την βίαιη ανατροπή της λαϊκής εξουσίας. Παραπέμφθηκε στο λαϊκό δικαστήριο για προδοσία σε βάρος της πατρίδας και πήρε την πρέπουσα τιμωρία.

κές υποθέσεις του άλλου, όχι μόνο επεμβαίνει ο ίδιος, αλλά και επιχειρεί με όλα τα μέσα να καταθλίψει κάτω από το σιδερένιο πέλμα τους άλλους λαούς. Αυτή είναι η δήθεν δημοκρατία του Σταίητ Ντηπάρτμεντ, με το Δόγμα Τρούμαν και με το Σχέδιο Μάρσαλ. Αυτό που γίνεται στην Ελλάδα, είναι μόνον έργο της αμερικάνικης, της εγγλέζικης αντίδρασης και των μοναρχοφασιστών και κανενός άλλου. Η μοναρχοφασιστική Ελλάδα όχι μόνο μεταβλήθηκε σε βάση της αμερικάνικης αντίδρασης, αλλά απέβηκε και μια απειλή για την ειρήνη στα Βαλκάνια και στον κόσμο.

Πάνε χρόνια τώρα που ενάντια στη χώρα μας οι έλληνες μοναρχοφασίστες εξαπέλυσαν εκστρατεία προκλήσεων και κατηγοριών, μια εκστρατεία εδαφικών διεκδικήσεων, έναν πόλεμο νεύρων που ξεπέρασαν αυτά των Γερμανών ναζί. Σχεδόν κάθε μέρα οι μοναρχοφασίστες της Αθήνας και οι συμμορίες τους προκαλούν στα σύνορά μας, πυροβολούν ενάντια στους δικούς μας ακρίτες, σκοτώνουν τους ήσυχους αγρότες που δουλεύουν στα χωράφια. Όλα αυτά εντάσσονται στο γενικό σχέδιο σκαρωμένο από την αμερικάνικη και αγγλική αντίδραση για να μπορέσουν να κρατήσουν την από καιρό χρεωκοπημένη θέση τους. Οι μοναρχοφασίστες έδωσαν άσυλο σε ικανό αριθμό αλβανών φασιστών συμμοριτών τους οποίους οργανώνουν σε μικρές ομάδες για να χτυπούν τους δικούς μας φρουρούς, να δημιουργούν επεισόδια στα σύνορα, να τους μπάζουν στο έδαφος μας για να κάνουν απόπειρες δολοφονίας και σαμποτάζ. Τα σύνορά μας όμως είναι γερός φράχτης, τα φυλάγουν τα παιδιά του ηρωικού μας

λαού, που επί χρόνια πολέμησαν και νίκησαν τους Γερμανούς και Ιταλούς και που δεν πτοούνται από τους λακέδες του Ζέρβα και του Τσαλδάρη.

Πέρα από τα σύνορά μας και στο έδαφος τους οι μοναρχοφασίστες μπορεί και να πράξουν όπως θέλουν, αλλά μέσα από τα σύνορά μας ξέρουν καλά τι τους περιμένει. Κι αν δεν το ξέρουν, να που τους το λέμε: Για να υπερασπίσουμε την πατρίδα μας, τα σύνορά μας, τα δίκαιά μας, εμάς το ματόκλαδο δεν σαλεύει, το μάτι μας κόβει. Εσείς γνωρίζετε καλά τις γελοίες αξιώσεις των ελλήνων φασιστών επί της λεγόμενης Βορείου Ηπείρου, δηλαδή επί του Αργυροκάστρου και της Κορυτσάς, μάλιστα και επί του Ελμπασάν μέχρι το Σκουμπίνι! Αυτός είναι ο παλιός χαβάς τους, είναι το συναξάρι το παλιό της «Μεγάλης ιδέας», του Ελευθέριου Βενιζέλου και των συμμοριών του Ζωγράφου[1]. Δεν έχουμε καιρό να ασχολούμαστε με πολλά λόγια γι' αυτά τα ζητήματα ο αλβανικός λαός τα λέει κοντολογίς στους έλληνες μοναρχοφασίστες: η Κορυτσά και το Αργυρόκαστρο είναι εδάφη δικά μας και μόνο δικά μας εδάφη. Αυτοί που θέλουν να τα αγγίξουν, τους συμβουλεύουμε να μην παίζουν με τη φωτιά.

Οι έλληνες μοναρχοφασίστες σκαρώνουν συκοφαντίες από τις πιο πρόστυχες, ότι τάχα οι Αλβανοί σκοτώνουν, βασανίζουν, καίνε την μικρή ελληνική μειονότητα, που ζει στην περιφέρειά μας του Αργυροκάστρου. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο ψέμα απ' αυ-

---

1 Εχθρός του αλβονικού εθνικού κινήματος. Πάλεψε για την προσάρτηση στην Ελλάδα της Νότιας Αλβανίας.

τό. Ωστόσο οι έλληνες μοναρχοφασίστες μετράνε τα -πράγματα με τη δική τους πήχη και νομίζουν πως εμείς ενεργούμε όπως διέπραξαν αυτοί με τους Αλβανούς της Τσαμουριάς, που τους δεκάτισαν, τους έκαψαν και, τέλος, τους διαγούμησαν και τους έδιωξαν. Όχι, εσείς το ξέρετε καλύτερα απ' όλους πώς ζούμε εμείς με τα αδέρφια μας της ελληνικής μειονότητας που βρίσκεται εδώ. Την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία την έχουμε σαν αδελφή μας. Οι μειονοτικοί είναι συνδεμένοι νύχι και κρέας με τον αλβανικό λαό. Τα παλληκάρια παιδιά των αγροτών της μειονότητας πολέμησαν πλάι πλάι με τον αλβανικό λαό, πολέμησαν για τη λευτεριά της Αλβανίας, για την πραγματική δημοκρατία, πολέμησαν ταυτόχρονα για να απελευθερωθούν, όπως κι όλος ο αλβανικός λαός, από τον ζυγό των αγάδων και των μπέηδων του Λιμποχόβου και του Αργυροκάστρου. Ο αλβανικός λαός τραγουδά την γενναιότητα του Λευτέρη Τάλλιου, του Θανάση Ζήκου και των άλλων μαρτύρων της μειονότητας, έτσι καθώς τραγουδά το τραγούδι του Ασίμ Ζενέλι και του Κεμάλ Στάφα. Ο αλβανικός λαός από γενιά σε γενιά δεν ξεχωρίζει από τους γιους του τα παιδιά της μειονότητας που έπεσαν πολεμώντας. Η ελληνική μειονότητα πολέμησε μαζί με τον αλβανικό λαό, νίκησε μαζί με τον αλβανικό λαό και χαίρεται και ζει την καινούργια ζωή μαζί με τον αδερφό αλβανικό λαό. Οι αγρότες της μειονότητας επωφελήθηκαν τη γη που η Αγροτική Μεταρρύθμιση τους έδωσε και που έγινε τώρα δική τους για πάντα. Αυτοί έχουν τη βοήθεια της λαϊκής εξουσίας, που είναι δική τους εξουσία και

που δεν κάνει ούτε την παραμικρή διάκριση από τον αλβανικό πληθυσμό. Η ελληνική μειονότητα χαίρει όλα τα δικαιώματα, έχει τα σχολεία της στην ελληνική γλώσσα, έχει την εφημερίδα της. Οι αδελφοί και αδελφές της ελληνικής μειονότητας τα γνωρίζουν και τα απολαμβάνουν όλα αυτά τα δικαιώματα. Καταλαβαίνουν πόσο γελοίες και ποταπές είναι οι συκοφαντίες των φασιστών της Αθήνας. Η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, που ζει ήρεμα, ειρηνικά και που χαίρεται τη ζωή, βλέπει τι συμβαίνει στην Ελλάδα και πού τον οδηγούν τον ηρωικό ελληνικό λαό οι μοναρχοφασίστες της Αθήνας. Και οι καρδιές των αδελφών και αδελφάδων της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία πληγώθηκαν από τις μεγάλες δυστυχίες που παθαίνουν τα αδέλφια τους στην Ελλάδα. Αυτό είναι μια αλήθεια για αυτούς καθώς είναι και για μας. Μα η ελληνική μειονότητα, συνδεμένη ολοζωής με τον αλβανικό λαό, πρέπει να καυχιέται με τον ηρωικό ελληνικό λαό, που είναι ακατάβλητος και που αγωνίζεται γενναία ενάντια στους καταχτητές και τις φασιστικές συμμορίες του Τσαλδάρη, για τη λευτεριά της Ελλάδας, για την πραγματική δημοκρατία.

ΑΓΑΠΑΜΕ ΟΛΟΚΑΡΔΑ ΤΟΝ ΑΔΕΡΦΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ

8 ΝΟΕΜΒΡΗ 1948

Στο Πρώτο Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος Αλβανίας, που διεξήγαγε τις εργασίες του στα Τίρανα από τις 8 μέχρι τις 22 Νοέμβρη 1948, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έδωσε την έκθεση της Κεντρικής Επιτροπής. Στην έκθεση αυτή έγινε η ανάλυση όλης της δραστηριότητας του ΚΚΑ από τη δημιουργία του και προσδιορίστηκαν σαφέστατα τα καθήκοντα για το μέλλον. Ομιλώντας για τις σχέσεις και για τη φιλία του αλβανικού λαού με τον ελληνικό λαό, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, μεταξύ άλλων, είπε:

Το Κόμμα μας και ο λαός μας νιώθουν μεγάλη αγάπη και μεγάλο θαυμασμό για τον αδερφό ελληνικό δημοκρατικό λαό που από πολλά χρόνια κατά σειρά συνεχίζει με τόσο ηρωισμό τον αγώνα

του απελευθέρωσης. Είναι αδύνατο ο λαός μας να μη νιώσει βαθιά στην καρδιά του τον μεγάλο πόνο του ελληνικού λαού, που προέρχεται από την τραγωδία που του προκάλεσαν οι Αγγλοαμερικάνοι, οι οποίοι επενέβηκαν στρατιωτικά κατά τον πιο άγριο τρόπο. Παραβιάζοντας κάθε διεθνή νόμο, οι Αμερικάνοι αψατώνουν έναν ολόκληρο λαό και η ευθύνη αυτού του δράματος πέφτει βαριά επάνω τους, και μόνον επάνω τους και πάνω στους λακέδες τους, στους αιμοβόρους φασίστες της Αθήνας. Εμείς αγαπάμε με όλη μας την καρδιά τον αδερφό ελληνικό λαό, τον εξαίρετο αγωνιστή λαό για λευτεριά και για δημοκρατία, και ο λαός μας είναι με το μέρος του, στις γιγάντιες προσπάθειές του, διότι θυμάται τον κοινό αγώνα που κάναμε ενάντια στους Ιταλούς και Γερμανούς καταχτητές, θυμάται τα αναρίθμητα δεινά και τις θυσίες που από κοινού κάναμε για να απελευθερώσουμε τις χώρες μας από τη βαριά σκλαβιά του φασισμού. Μα ο ηρωικός ελληνικός λαός δεν μπόρεσε να κερδίσει τη λευτεριά, όπως την κέρδισε ο λαός μας. Η άγρια επέμβαση του αγγλοαμερικάνικου ιμπεριαλισμού έκαμε ώστε στο έδαφος της Ελλάδας να συνεχιστεί ο πόλεμος.

Οι Αμερικάνοι και Εγγλέζοι ιμπεριαλιστές με όλους τους λακέδες τους, με χίλιες δυο σκευωρίες, συκοφαντίες, εκβιασμούς, θέλουν να επίρρίψουν σε μας το σφάλμα, κατηγορώντας μας για επέμβαση, για προμήθεια όπλων και για πολλά άλλα ανυπόσπατα πράγματα. Όλες όμως οι μανούβρες τους ξεσκεπάστηκαν εντελώς, διότι όλα είναι τιποτένιες ψευτιές, που είχαν και έχουν σαν

σκοπό να μας καταστήσουν υπεύθυνους για ό,τι συμβαίνει στην Ελλάδα. Το κράτος μας ποτέ δεν έχει επεμβεί και δεν θα επεμβεί στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας και ο δήθεν από μέρους μας εφοδιασμός του δημοκρατικού στρατού με όπλα, δεν είναι παρά μια ψευτιά επινοημένη από τις αγγλοαμερικάνικες κυβερνήσεις και από τα πραχτορεία τους όπως η UNSCOB[1]**.** Αν η διεθνής αντίδραση θεωρεί όπλο την μεγάλη αγάπη που τρέψει ο λαός μας για τον αδερφό ελληνικό λαό, αν θεωρεί όπλο τον θαυμασμό και τη μεγάλη χαρά που νιώθει ο λαός μας για τον αγώνα του ηρωικού ελληνικού στρατού, τότε εμείς το έχουμε πει και το ξαναλέμε ότι μέρα με τη μέρα η αγάπη για τον αδερφό ελληνικό λαό αυξάνει στις καρδιές του λαού μας. Οι Αμερικάνοι και οι Άγγλοι το ξέρουν πολύ καλά που εμείς δεν έχουμε επεμβεί και ούτε θα επεμβούμε στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας. Αλλά κάνουν αυτό για να συγκαλύψουν και να δικαιολογήσουν την ωμή επέμβασή τους, για να καταπιέσουν τον ελληνικό λαό. Κάνουν αυτό ταυτόχρονα για να επεκτείνουν την παγκόσμια διένεξη, και εδώ αποσκοπούν όλες εκείνες οι πρόστυχες κατηγορίες απέναντι στην Αλβανία και οι αναρίθμητες προκλήσεις που έκαναν και συνεχίζουν να κάνουν στα σύνορα της Νότιας Αλβανίας. Μα καμιά απειλή τους δεν μας φοβίζει, διότι η ορθή πολιτική του Κόμματος και του κράτους μας, η επαγρύπνηση και η ι-

---

1 United Nations Special Commissions On the Balkans – Ειδική Επιτροπή των Ενωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια.

οχυρή άμυνα από μέρους του λαού και του στρατού μας θα κάνουν να αποτύχουν όλες οι μανούβρες και οι σκευωρίες του αγγλοαμερικάνικου ιμπεριαλισμού.

Ο λαός μας έδωσε και θα δώσει άσυλο στους έλληνες πρόσφυγες, στους αθώους άντρες και γυναικόπαιδα, τους κυνηγημένους, σακατεμένους και τρομοκρατημένους από τα μοναρχοφασιστικά θεριά, επειδή και μόνο είναι δημοκράτες και γιοι δημοκρατιών. Το Σύνταγμα της Λαϊκής μας Δημοκρατίας και η σωστή δημοκρατική πολιτική της Κυβέρνησής μας εξασφαλίζουν άσυλο σε εκείνους που καταδιώκονται για την πατριωτική και δημοκρατική δράση τους. Ωστόσο η Αλβανική Κυβέρνηση τήρησε επίσης σωστή στάση απέναντι σε όλους τους έλληνες στρατιωτικούς, που πέρασαν τα σύνορά μας, είτε δημοκράτες, είτε μοναρχοφασίστες ήταν.

Η Κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας, ακολούθησε πάντα ειρηνική και καλής γειτονίας πολιτική προς την Ελλάδα και πάντα εξέφραζε την καλή της θέληση, για να τεθεί τέρμα όσο γίνεται γρηγορότερα στην τεταμένη κατάσταση που προκλήθηκε στα νότια σύνορα της χώρας μας από την επιθετική πολιτική της μοναρχοφασιστικής κυβέρνησης, που την υποδαυλίζουν και την υποστηρίζουν οι Αγγλοαμερικάνοι ιμπεριαλιστές.

Η Αλβανική Κυβέρνηση ήταν πάντα πρόθυμη για συνεργασία στα πλαίσια των Ενωμένων Εθνών για την σωστή λύση του ελληνικού προβλήματος. Και τώρα πάλι επαναλαμβάνει την προθυμία της για να επανεξετάσει το ζήτημα της αποκατάστασης διπλωματικών σχέσεων με την κυβέρνηση της Αθήνας, αν αυτή δώσει ενδείξεις ότι παραιτείται α-

πό την προκλητική και πολεμόχαρη πολιτική της και από τις τρελές εδαφικές διεκδικήσεις σε βάρος της χώρας μας. Οι προτάσεις της αντιπροσωπίας μας στην τωρινή σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης των Ενωμένων Εθνών εμπνέονται απ' αυτή την ειρηνική και καλής θέλησης πολιτική.

Η Κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας εξετάζει επίσης με ιδιαίτερη προσοχή την πρόταση που έγινε στις 5 Νοέμβρη 1948 στην Πολιτική Επιτροπή της Συνέλευσης των Ενωμένων Εθνών, που συστήνει μια ενδεχόμενη σύσκεψη στο Παρίσι των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων της Αλβανίας, Βουλγαρίας, Ελλάδας και Γιουγκοσλαβίας, για να εξεύρουν τις δυνατότητες επίτευξης μιας συμφωνίας πάνω στις μεθόδους και την διαδικασία που μπορεί να υιοθετηθούν για την διευθέτηση των διαφωνιών που υπάρχουν αναμεταξύ τους.

Και στην περίπτωση αυτή, εμπνευσμένη όπως πάντα από την ειρηνική και δημοκρατική πολιτική, η Κυβέρνησή μας είναι πάλι πρόθυμη να συνομιλήσει σε δρόμο σωστό για τη λύση του ελληνικού προβλήματος και για την αποκατάσταση ομαλών σχέσεων με την Ελλάδα.

ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ – ΗΡΩΙΚΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

31 ΜΑΡΤΗ 1952

Ο αλβανικός λαός αγανάκτησε υπέρμετρα από το γεγονός που η ελληνική αντίδραση εκτέλεσε ναν από τους ένδοξους γιους του ελληνικού λαού, τον Νίκο Μπελογιάννη, ο οποίος πολέμησε ηρωικά κατά των ιταλο-γερμανών φασιστών καταχτητών και των αγγλοαμερικάνων ιμπεριαλιστών.

Τη μέρα της έναρξης του 2-ου Συνεδρίου του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, 31 Μάρτη 1952, στην έκθεση που έδωσε, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, μιλώντας για την πάλη των λαών για ειρήνη, ανάμεσα στ' άλλα, είπε:

Να θυμίζουμε στις μάζες τον ηρωικό αγωνιστή του ελληνικού λαού, τον σύντροφο Νίκο Μπελογιάννη, που τον σκότωσαν εχθές το πρωί οι κεφαλές της Αθήνας.

Σαν φόρο τιμής στη μνήμη του αξέχαστου, αγαπημένου και ηρωικού έλληνα συντρόφου μας, Νίκου Μπελογιάννη[1], καλώ το Συνέδριο του Κόμματος να κρατήσει ένα λεπτό σιγής σε ένδειξη αγάπης και αδιάσπαστης φιλίας με τον αδερφό ελληνικό λαό.

---

1 Σε ένδειξη σεβασμού, το 1952, στο Σπίτι Ανάπαυσης των Εργατών στο Δυρράχιο δόθηκε το όνομα Νίκος Μπελογιάννης».

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ, ΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΟΣ, ΑΠΛΟΣ, ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

25 ΜΑΗ 1956

Στην έκθεση που έδωσε στο 3-ο Συνέδριο του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, στο τέταρτο κεφάλαιο για τα διεθνή γεγονότα και την εξωτερική πολιτική της χώρας μας, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, μίλησε και για τις σχέσεις της χώρας μας και του λαού μας με την Ελλάδα και τον ελληνικό λαό.

Ο αλβανικός λαός τρέφει μεγάλη συμπάθεια για τον ηρωικό ελληνικό λαό, που επί αιώνες πολέμησε για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του. Η Ελλάδα υπήρξε η κοιτίδα του πολιτισμού. Οι δύο λαοί μας υπόφεραν κάτω από τη σκλαβιά των ιμπεριαλιστών κατακτητών, έχουν πολεμήσει από κοινού και έχουν βοηθήσει ο ένας τον άλλο για την απελευθέρωσή τους από τον ζυγό των καταπιεστών.

Ο αλβανικός λαός γνωρίζει τον ελληνικό λαό σαν λαό πολιτισμένο, απλό, εργατικό και φιλελεύθερο και λυπάται πάρα πολύ όταν βλέπει ότι οι σχέσεις καλής γειτονίας μ' αυτόν εμποδίζονται από τους έλληνες σωβινιστές, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η Αλβανία με την Ελλάδα βρίσκονται δήθεν σε κατάσταση εμπόλεμη. Ένας τέτοιος παράλογος ισχυρισμός εμποδίζει την εξομάλυνση της κατάστασης μεταξύ των χωρών μας. Και ποιος επετέθηκε στην Ελλάδα, ο αλβανικός λαός ή η φασιστική Ιταλία; Είναι πολύ καλά γνωστό ότι ο αλβανικός λαός πολέμησε πλάι πλάι με τον ελληνικό λαό ενάντια στους Ιταλούς φασίστες επιδρομείς και τους Γερμανούς ναζί. Ο αλβανικός λαός έχυσε πολύ αίμα ενάντια στους Ιταλούς φασίστες και τους Αλβανούς προδότες ώσπου τους τσάκισε και τους ξεκούμπισε από τη χώρα του. Άλλος λόγος που εμποδίζει τις ομαλές σχέσεις των χωρών μας, είναι η αξίωση των ελλήνων σωβινιστών επί της Νότιας Αλβανίας. Πώς είναι δυνατό στον 20-ό αιώνα να προβάλλονται τέτοιου είδους φανταστικές αξιώσεις, ανυπόστατες και αρπαχτικές, σε βάρος μιας χώρας και ενός λαού, που όλη του τη ζωή πολέμησε για τη γη, για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του; Μα να που στην Ελλάδα υπάρχει μια κλίκα αντιδραστικών, σωβινιστών, οι οποίοι για σκοπούς ολωσδιόλου ξένους προς τον ελληνικό λαό, έχουν αξιώσεις επί του καθαρά αλβανικού εδάφους, επί της πατρίδας των Αλβανών. Ασφαλώς, τέτοιες αξιώσεις θα μείνουν μόνον επιθυμίες που ποτέ δεν θα πραγματοποιηθούν, γιατί τα σύνορα της Αλβανίας είναι και θα μείνουν απαραβίαστα. Εμείς ωστόσο, ελπίζουμε και επιθυ-

μούμε ώστε οι άνθρωποί με καλή θέληση στην Ελλάδα, οι δημοκράτες και προοδευτικοί άνθρωποί και η ίδια η ελληνική κυβέρνηση να ιδούν τα ζητήματα πιο ρεαλιστικά και σωστά, γιατί οι σχέσεις φιλίας και καλής γειτονίας μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας είναι υπέρ του κοινού συμφέροντος και της ειρήνης στα Βαλκάνια. Οι σκευωρίες των ιμπεριαλιστών, που δεν θέλουν ούτε το καλό του ελληνικού λαού ούτε το καλό του αλβανικού λαού, και οι μηχανορραφίες εκείνων που αποσκοπούν να δημιουργήσουν και να κρατήσουν μια τεταμένη κατάσταση μεταξύ των δύο χωρών μας, πρέπει να πάρουν τέλος. Εμείς πάθαμε πολλά από τον ζυγό και τις ίντριγκες των ιμπεριαλιστών. Τόσο πολύ υπόφερε και υποφέρει και σήμερα ο ελληνικός λαός από τους ιμπεριαλιστές. Ο αλβανικός λαός και η Αλβανική Κυβέρνηση σκέφτονται ότι ήρθε πια ο καιρός να απορριφτούν αυτές οι μηχανορραφίες που εμποδίζουν τις σχέσεις καλής γειτονίας μεταξύ των δύο χωρών μας. Εμείς επιθυμούμε να έχουμε με την Ελλάδα ομαλές διπλωματικές σχέσεις, να αναπτύσσουμε εμπόριο εντός των δυνάμεών μας, να γνωρίσουμε καλύτερα ο ένας τον άλλο και να αποκαταστήσουμε την αμοιβαία καλή πίστη, πράγμα που έχει μεγάλη σημασία. Εμείς έχουμε ελπίδες ότι θα το πετύχουμε αυτό.

Ο ΛΑΟΣ ΤΗΣ ΔΡΟΠΟΛΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΞΥΠΝΟΣ, ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ

29 ΙΟΥΛΗ 1956

Στις 29 Ιούλη 1956, το πρωί, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, συνδεόμενος από τις τοπικές αρχές, συναντήθηκε με τους συνεταιριστές του γεωργικού συνεταιρισμού της Γοραντζής στην Κάτω Δρόπολη. Σε ατμόσφαιρα χαράς, όπου έπαιρναν μέρος και πολλοί συνεταιριστές της Δερβιτσιάνης χαι της Βάνιστας, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα απηύθυνε στους παρευρισκόμενους και σε όλον το λαό της Δρόπολης εγκάρδιο χαιρετισμό εξ ονόματος της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος και της Κυβέρνησης και συζήτησε πλατιά μ' αυτούς.

... Ο μειονοτικός λαός της περιοχής της Δρόπολης είναι λαός έξυπνος, εργατικός και πατριώτης και έτσι όπως όλος ο αλβανικός λαός, είναι κι

αυτός πιστός στο Κόμμα. Υπάρχει λόγος γι' αυτό. Οι Δροπολίτες στο παρελθόν υπόφεραν το ίδιο όπως και ο αλβανικός λαός και το Κόμμα έδωσε και σ' αυτούς τη λευτεριά, τη γη, τα σχολεία στη μητρική γλώσσα και όλα τα δικαιώματα που απολαμβάνουν σήμερα, γι' αυτό και τρέφουν σεβασμό για το Κόμμα, βαθιά αγάπη και είναι πάντα έτοιμοι να εφαρμόσουν τη γραμμή του Κόμματος. Ζωντανό γεγονός γι' αυτό είναι ότι σε όλα τα χωριά του κάμπου της Δρόπολης ιδρύθηκαν γεωργικοί συνεταιρισμοί, μοναδικός και δοκιμασμένος δρόμος για την οικοδόμηση της σοσιαλιστικής κοινωνίας στο χωριό. Εμείς είχαμε μεγάλες επιτυχίες στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού στη χώρα μας και το βιοτικό επίπεδο του λαού έχει βελτιωθεί πολύ. Στο δρόμο μας για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού έχουμε και δυσκολίες που πάντα θα τις ξεπερνούμε, και εμείς οι κομμουνιστές δεν τις κρύβουμε από το λαό αυτές τις δυσκολίες. Μερικοί, εκμεταλλευόμενοι αυτές τις πρόσκαιρες δυσκολίες, επικρίνουν το δρόμο μας. Αυτοί είναι εκείνοι που ο λαός πήρε από τα χέρια τους την εξουσία. Αυτοί μιλούν κατ' αυτό τον τρόπο διότι δεν κάνουν πια εκείνη τη ζωή που έκαναν πριν με όλα τα καλά σε βάρος σας.

Και δικαιολογημένα, ο φτωχός πριν από την Απελευθέρωση γεωργός, Νάσος Σάρρας, λέει ότι μεγαλώσαμε με τα μαυρομάτικα φασόλια και τον καφέ και τη ζάχαρη δεν τα βλέπαμε με τα μάτια, και το νερό που πίναμε με χρήμα το αγοράζαμε, ενώ τώρα τα έχουμε όλα χάρη στη λαϊκή εξουσία που μας έβγαλε στο φως.

Το Κόμμα μας, που σαν οδηγό του έχει τις διε-

θνιστικές αρχές, έκανε και κάνει καθετί για τον λαό της μειονότητας, όπως και για όλον το λαό της χώρας. Άνοιξε για την μειονότητα δημοτικά και 7 - τάξια σχολεία, και το περασμένο έτος για τα αγόρια και κορίτσια της μειονότητας άνοιξε και την παιδαγωγική σχολή μέσης εκπαίδευσης στην ελληνική γλώσσα. Ο μειονοτικός λαός έχει τα παιδιά του στα λαϊκά συμβούλια των χωριών, που είναι η κυβέρνηση του χωριού, και στα άλλα ανώτατα όργανα της εξουσίας και του Κόμματος. Πολλοί νέοι από την περιοχή σας συνεχίζουν τις σπουδές στις ανώτατες σχολές της χώρας μας, και δουλεύουν μαζί με τα αδέρφια τους Αλβανούς στα εργοστάσια και τα εργοστασιακά συγκροτήματα. Μερικοί άνθρωποί έξω, ακόμα δεν παραιτήθηκαν να παρουσιάζουν σκοτεινές τις τύχες της μειονότητας. Είναι όμως αλήθεια ότι πολλοί απ' αυτούς άρχισαν τώρα τελευταία να καταλαβαίνουν την ματαιότητα στα λόγια τους. Ασφαλώς, τα κονδύλια που καθόρισε το Αμεμερικάνικο Σταίητ Ντηπάρτμεντ για ανατρεπτική δραστηριότητα, για σαμποτάζ και για προπαγάνδα, στρέφονται και κατά της χώρας μας, αλλά η δραστηριότητα των Αμερικάνων και των φίλων τους δεν είχε και ούτε πρόκειται να έχει αποτελέσματα στο λαό μας, ο οποίος έχει συντρίψει και πάντα θα συντρίβει αυτά τα σατανικά τους σχέδια. Τα παραμύθια που τσαμπουνάει μέρα μεσημέρι ο προδότης Παντελεήμων Κοτόκος και τα «παλληκάρια» του για τη λεγόμενη Βόρειο Ήπειρο όχι μόνο έγιναν μπαγιάτικα αλλά και γελοία. Σ' αυτούς τους παρανοϊκούς λέμε: Παρατήστε τα παραμύθια περί «Βορείου Ηπείρου», γιατί αυτά έχουν παλιώσει τώρα και τα δό-

ντια σας έχουν πέσει για να δαγκάσετε την Βόρειο Ήπειρο, όπως τη λέτε εσείς αλλά που εμείς τη λέμε Αλβανία, που ήταν Αλβανία και θα μείνει πάντα Αλβανία και καμιά δύναμη στον κόσμο δεν θα τολμήσει να θίξει τα σύνορα της πατρίδας μας, γιατί έχει ποιος να τα υπερασπίσει.

Οι άνθρωποι με καλή θέληση στην Ελλάδα, που επιθυμούν να δημιουργήσουν καλές σχέσεις γειτονίας με τη χώρα μας, πράγμα που ήταν και μένει η επιθυμία μας, πρέπει να καθαρίσουν τον δρόμο από τα αγκάθια και από τον Παντελεήμων Κοτόκο και συντροφία, ας τους στείλουν ηγούμενους σε κάνα παλιό μοναστήρι στο Άγιον Όρος, διότι αυτοί είναι αναχρονικά υπολείμματα.

Με δολλάρια το Αμερικάνικο Σταίητ Ντηπάρτμεντ πασχίζει μάταια να ξεγελάσει εκεί τα αδέρφια μας μειονοτικούς που από τα κακά των αντιλαϊκών καθεστώτων του παρελθόντος μετανάστευαν στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Στην Αμερική, από τα αδέρφια μας αυτά αποκρύβουν την πραγματικότητα για την Πατρίδα, αποκρύβουν τις επιτυχίες και τις προόδους μας, συγκαλύπτουν και το γεγονός που η μειονότητα έχει τα ίδια δικαιώματα όπως όλη η άλλη μερίδα του λαού της χώρας μας, συγκαλύπτουν το γεγονός ότι ο μειονοτικός λαός έγινε αφέντης της γης, που μέχρι εχθές την εκμεταλλεύονταν οι αγάδες του Αργυροκάστρου, στους οποίους το Κόμμα έδωσε τόσο γερό ξύλο, που ποτέ δεν θα ξανασηκώσουν κεφάλι. Συγκαλύπιουν το γεγονός ότι εδώ ιδρύονται συνεταιρισμοί, ότι εδώ χτίζονται και στολίζονται σπίτια, κήποι, χωράφια, ότι εδώ άλλαξε η

ζωή του λαού. Όλα αυτά τα συγκαλύπτουν εκεί από τα αδέρφια μας για να τους απογοητεύουν. Είναι χρέος μας, είναι χρέος σας να φωτίσουμε τα μυαλά των ξενιτεμένων αδερφών μας, να τους λέμε την αλήθεια για την ξανανιωμένη γενέτειρά τους, για την ευτυχισμένη ζωή που απολαβαίνουν σήμερα οι οικογένειές τους στους κόλπους της πατρίδας. Έτσι εκείνοι θα ιδούν καλύτερα ότι η Αμερική είναι μια κακιά μητριά που τους βασανίζει και τους κάνει να υποφέρουν σωματικά και ψυχικά. Η Κυβέρνησή μας έκανε και κάνει συνεχείς προσπάθειες για να ζούμε σαν καλοί γείτονες με τον αδερφό ελληνικό λαό. Το Κόμμα μας έχει ξεσκεπάσει και ξεσκεπάζει τις προσπάθειες που κάνουν οι ιμπεριαλιστές να υποκινήσουν και να αυξήσουν τη διεθνή ένταση, αλλά οι προσπάθειές τους δεν είχαν επιτυχίες χάρη στην ειρηνική πολίτική που ακολουθούν οι σοσιαλιστικές χώρες και οι προοδευτικοί λαοί του κόσμου, καθώς και άλλες χώρες που δεν θέλουν τον πόλεμο...

Το 3-ο Συνέδριο του Κόμματος καθόρισε βαρυσήμαντα καθήκοντα για την ανάπτυξη της γεωργίας κατά το δεύτερο πεντάχρονο σχέδιο. Για να δυναμώσουν οικονομικά οι γεωργικοί συνεταιρισμοί συμβουλεύω τους συνεταιριστές να κάνουν τολμηρά σχέδια, να σπείρουν πιότερο καλαμπόκι και να παλέψουν για να πάρουν απ' αυτή την καλλιέργεια μεγαλύτερες αποδόσεις, να αυξήσουν τον αριθμό αγελάδων, των γουρουνιών κλπ, και να αξιοποιούν καλά τις βοήθειες που χορηγεί το κράτος. Για να δυναμώσουν οργανωτικά οι συνεταιρισμοί, πρέπει να γίνονται πιο δραστήριες οι συνελεύσεις, να γίνεται

σ' αυτές γερή κριτική και αυτοκριτική, να εισακούεται η φωνή των γυναικών, Οι οποίες στην περιοχή της Δρόπολης είναι εργατικές, να δυναμώνει ο έλεγχος απ' τα κάτω.

Σας εύχομαι υγεία και επιτυχίες στη δουλειά, για να κάνετε πιο χαρούμενη και πιο ευτυχισμένη τη ζωή σας, τη ζωή του θαυμάσιου λαού μας!

ΗΡΘΕ Ο ΚΑΙΡΟΣ ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑΣ ΝΑ ΕΞΟΜΑΛΥΝΘΟΥΝ

Από τη συνέντευξη[1] που δόθηκε στο Μανώλη Γλέζο
για την εφημερίδα «Αυγή» της ΕΔΑ[2]

22 ΝΟΕΜΒΡΗ 1957

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πώς βλέπετε εσείς την εξομάλυνση γενικά των σχέσεων μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας; Ποια μέτρα κρίνετε αναγκαία να ληφθούν για την βελτίωση αυτών των σχέσεων;

---

1 Ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα βρισκόταν τότε στη Μόσχα για να πάρει μέρος στη Σύσκεψη των Κομμουνιστικών και Εργατικών Κομμάτων που συνήλθε το Νοέμβρη του 1957. Συναντήθηκε με τον Μονώλη Γλέζο και του έδωσε αυτή τη συνέντευξη.

2 Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά, πολιτικό κόμμα στην Ελλάδα, ιδρύθηκε το 1951. Αντιπροσώπευε τα συμφέροντα των πλατιών στρωμάτων των εργαζομένων της πόλης και του χωριού. Όργανο του κόμματος αυτού ήταν η εφημερίδα «Αυγή».

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εμείς φρονούμε ότι ήρθε ο καιρός οι σχέσεις μεταξύ ΛΔ Αλβανίας και Ελλάδας να εξομαλυνθούν. Οι δύο χώρες μας, ανεξάρτητα από τη διαφορά των πολιτευμάτων τους, πρέπει να ζουν σε καλή γειτονία, να συνάψουν διπλωματικές σχέσεις, να αρχίσουν τις εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ τους, να δημιουργήσουν επίσης τις δυνατότητες για πολιτιστικές σχέσεις.

Εμείς φρονούμε ότι πρέπει να μπει τέρμα στα τεχνητά και ανυπόστατα εμπόδια που προβάλλουν σ' αυτή την εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών και αυτό το απαιτούν τα κοινά συμφέροντα του αλβανικού λαού και του ελληνικού λαού, καθώς και το συμφέρον της ειρήνης στα Βαλκάνια και στην Ευρώπη. Ο ιταλικός και ο γερμανικός φασισμός υποδούλωσαν τους δύο λαούς μας, αλλά τόσο ο αλβανικός λαός όσο και ο ελληνικός λαός πολέμησαν ενάντια στον ίδιο εχθρό και απόκτησαν τη λευτεριά. Να προσπαθείς να κρατάς τον ελληνικό λαό μακριά από τον αλβανικό λαό όχι μόνον είναι μεγάλο λάθος, αλλά είναι και πράγμα αδύνατο. Παρά τις προσπάθειες εκείνων των στοιχείων που πασχίζουν να βαθύνουν κατά τρόπο τεχνητό τη διάσπαση με παράλογες αξιώσεις, ο αλβανικός λαός και ο ελληνικός λαός ήταν πάντοτε φίλοι και έχουν αγωνιστεί πάντοτε από κοινού ενάντια στους ίδιους εχθρούς. Ο αλβανικός λαός τρέφει μεγάλη συμπάθεια προς τον ελληνικό λαό, διότι είναι εργατικός, έξυπνος, γενναίος και φιλελεύθερος λαός. Γνωρίζουμε ότι και ο ελληνικός λαός τα ίδια αισθήματα τρέφει προς τον αλβανικό λαό. Γι' αυτό δεν υπάρχει κανένας λόγος να εμποδίζονται οι καλές

σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών μας. Εμείς εκ μέρους μας έχουμε κάνει διαβήματα προς την κατεύθυνση αυτή. Επαναπατρίσαμε τους Έλληνες που βρίσκονταν στη χώρα μας και λυπούμαστε που, σχετικά μ' αυτό το ζήτημα, μια μερίδα του ελληνικού Τύπου, έχω το λόγο στον αντιδραστικό Τύπο, διαστρεβλώνει τα γεγονότα. Προτείναμε τον διακανονισμό των οροσήμων, από κοινού με την ελληνική κυβέρνηση αποφασίσαμε να καθαρίσουμε το κανάλι της Κέρκυρας από τις νάρκες που ενδεχομένως μπορεί να βρεθούν, είμαστε πρόθυμοί και επιθυμούμε να έχουμε εμπορικές σχέσεις με την Ελλάδα. Εμείς είμαστε αισιόδοξοι, επειδή τα σύννεφα που σκέπαζαν την αποκατάσταση ομαλών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών μας, άρχισαν να σκορπίζονται. Ελπίζουμε πως με την καλή θέληση των δύο πλευρών, να τα διαλύσουμε τελειωτικά.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μεταξύ Ελλάδας και ΛΔ Γερμανίας δεν υπάρχουν διπλωματικές σχέσεις, ωστόσο οικονομικές σχέσεις υπάρχουν. Νομίζετε ότι η αποκατάσταση αμοιβαίων οικονομικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας, ΛΔ Γερμανίας και Αλβανίας θα συμβάλει στη βελτίωση των σχέσεων; Στην προκειμένη περίπτωση τι είδους εμπορεύματα θα επιθυμούσε η Αλβανία να προσφέρει στην Ελλάδα και τι είδους εμπορεύματα θα προσέφερε η Ελλάδα στην Αλβανία;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Νομίζουμε ότι είναι μπορετό και πρέπει να αρχίσουμε εμπορικές ανταλλαγές με την Ελλάδα. Μπορώ να πω ότι, άσχετα που δεν έχουμε διπλωματικές σχέσεις, μπορούν να αρχίσουν οι εμπορικές ανταλλαγές, έτσι καθώς υπάρχουν αυτές

μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών με τις οποίες αυτή δεν έχει διπλωματικές σχέσεις. Μπορώ να πω ότι ελληνικές εμπορικές φίρμες μάς έχουν γράψει πως επιθυμούν να κάνουν εμπόριο με τη χώρα μας. Τα αρμόδια όργανά μας εμπορίου απάντησαν θετικά. Εμείς μπορούμε να πουλήσουμε στους Έλληνες πετρέλαιο, άσφαλτο, χρώμιο και πολλά άλλα βιομηχανικά προϊόντα και να αγοράσουμε από τους Έλληνες βιομηχανικά, κτηνοτροφικά κλπ προϊόντα.

Οι στενότερες βέβαια επαφές ανάμεσα στις εμπορικές φίρμες θα ανοίξουν καλές και συμφερτικές προοπτικές για το εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών μας. Αυτό επίσης θα καταστήσει δυνατό να γνωριστεί καλύτερα η οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των δύο χωρών μας, θα ανοίξει το δρόμο για ανταλλαγές πολιτιστικών αντιπροσωπιών. Επιθυμούμε να γνωρίσει ο αδερφός ελληνικός λαός την πραγματικότητα στη χώρα μας και ελπίζουμε ότι εκπρόσωποί της προοδευτικής ελληνικής κοινής γνώμης θα έρθουν στην Αλβανία και εκπρόσωποί των αλβανικών κοινωνικών και πολιτιστικών οργανώσεων θα πάνε στην Ελλάδα για να γνωρίσουν το έργο και τον πολιτισμό ο ένας του άλλου.

Ο αλβανικός λαός είναι φιλελεύθερος λαός που πάντα έχει αγωνιστεί για τη λευτεριά, την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της χώρας του. Αυτός σήμερα απόκτησε τη λευτεριά και οικοδομει με επιτυχία το σοσιαλισμό. Αυτός είναι αποφασιστικός μαχητής της ειρήνης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποια είναι η θέση της Αλβανίας προς το κυπριακό;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ο αλβανικός λαός, εκτιμώντας την υπόθεση της λευτεριάς των λαών, είναι υπέρ της απελευθέρωσης του κυπριακού λαού από την κυριαρχία των Άγγλων αποικιοκρατών.

Ο αλβανικός λαός εύχεται στον αδερφό ελληνικό λαό ευτυχισμένη και ευήμερη ζωή!

ΜΑΡΤΗΣ 1958

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ

Ο καθηγητής Σπύρο Κόντα, μου έστειλε μια σύντομη περίληψη του έργου του «Οι Αλβανοί (Σκιπετάροι) και το πελασγικό πρόβλημα». Στηριζόμενος σε έργα των μεγάλων ελλήνων συγγραφέων της αρχαιότητας όπως τον Όμηρο, σε φιλόσοφους όπως τον Αριστοτέλη και κάνοντας συγκρίσεις της γλώσσας των Αλβανών με την σανσκριτική και άλλες γλώσσες όπως την αρχαία ελληνική, σε ιστορικά, τοπωνυμικά στοιχεία, σε αρχαιολογικές ανακαλύψεις, γεωγραφικά δοσμένα κλπ, στο έργο του αυτό προσπαθεί να αποδείξει την αρχαιότητα και την καταγωγή του αλβανικού λαού, τον τοποθετεί στην «ιαπετική» εποχή και αποκαλύπτει τους προγονικούς του δεσμούς με τους Πελασγούς. Ο καθηγητής Κόντα τονίζει ότι η ύπαρξη των Πελασγών δεν είναι φαντασία, αλλά αυτοί αντιπροσωπεύουν έναν αρχαίο προελληνικό λαό που έχει κατοικήσει σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης, στα νησιά της Μεσογείου, στα παράλια της Βορείου Αφρικής και στις χώρες της Μεγάλης Ασίας, της Μικράς Ασίας και

αλλού, λαός που, σύμφωνα με έναν όχι αβάσιμο προσδιορισμό, είχε δημιουργήσει μια «Πελασγική αυτοκρατορία»[1] και για πρώτη εστία του είχε την Ινδία. Έτσι γράφει ο Κόντα.

Εννοείται ότι εδώ πρόκειται για μελέτες που πρέπει να βαθύνουν και να τεκμηριωθούν περισσότερο, πράγμα που πρέπει να το κάμουν με ιδιαίτερη φροντίδα και επίμονή τα ενδιαφερόμενα επιστημονικά μας ιδρύματα. Όπως και να 'ναι, αυτές παρουσιάζουν ενδιαφέρον και είναι σημαντικές για το υπό μελέτη πρόβλημα, δηλαδή για το πελασγικό πρόβλημα ως προς την αρχαιότητα του λαού μας.

Στον καθηγητή Κόντα θα στείλω ένα ευχαριστήριο γράμμα για την περίληψη που μου έστειλε και για να τον ενθαρρύνω στην πατριωτική επίστημονίκή[2] του δουλειά.

---

1 Σχετικά μ' αυτόν τον προσδιορισμό, ο καθηγητής Κόντα αναψέρεται στο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό του Ελευθερουδάκη, Αθήνα, τόμος 10-ος, σελ. 559-560 και στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Αθήνα, τόμος 19-ος, σελ. 873.

2 Ο καθηγητής Κόντα έγραψε και άλλα δύο έργα: «Οι Ετρούσκοι» και «Προϊστορικές μελέτες».

ΤΕΤΑΡΤΗ
6 ΜΑΗ 1959

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΕΝΟΣ ΛΑΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΥΝΕΤΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Στη σημερινή σύσκεψη του Πολιτικού Γραφείου εξετάσαμε μερικά βασικά προβλήματα που βγήκαν από τη συζήτηση γύρω από το σχέδιο κειμένου της ιστορίας της Αλβανίας.

Μίλησα κι εγώ. Εκτίμησα το κείμενο, που στη γενικότητα περιλαμβάνει πολύ καλά πράγματα, έχει όμως και προβλήματα που πρέπει να γίνει δουλειά πάνω σ' αυτά. Για μερικά απ' τα προβλήματα έδωσα τις απόψεις μου.

Στην ομιλία Του για τη σημασία που έχει ο επιστημονικός προσδιορισμός της καταγωγής ενός λαού, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, μεταξύ άλλων, είπε:

Σημαντικό πρόβλημα που αξίζει να συζητηθεί είναι το πρόβλημα της καταγωγής του λαού μας. Αυτό το πρόβλημα μπορεί να μελετηθεί ξεκινώντας, πρώτο, από τα αρχαιολογικά αντικείμενα, που δεν

σε αφήνουν να σαλέψεις και, δεύτερο, από τη γλώσσα, η οποία, παρ' όλο που στο χρόνο παθαίνει αλλαγές, είναι ένας από τους δείχτες της προέλευσης των λαών. Δηλαδή τα αρχαιολογικά αντικείμενα και η γλώσσα αλληλοσυμπληρώνονται.

Το θέμα των πιο αρχαίων λαών και πολιτισμών, συμπεριλαμβανομένων και των Πελασγών, έχει μελετηθεί από διάφορους ιστοριοδίφες και επιστήμονες, που σκοπό είχαν να ανακαλύψουν πώς προήλθε ο πολιτισμός στον κόσμο. Στις απόψεις τους υπάρχουν διάφορες αντιπαλότητες, αποσκοπώντας ώστε ομάδες λαών να τις τοποθετήσουν πάνω από άλλους λαούς. Στη γενικότητα επικρατούσε η άποψη ότι στην ανάπτυξη του πολιτισμού έχουν υπερισχύει οι μεγαλύτεροι λαοί, όπως οι Κινέζοι, οι Ινδοί, οι Γερμανοί, οι Σλάβοι. Τον ελληνισμό όλοι τον έχουν υπερασπίσει, τον πολιτισμό του τον έχουν τοποθετήσει σαν τον αρχαιότερο και τον πιο προοδευμένο, που έχει δώσει λάμψη στον κόσμο. Με βάση αυτές τις θέσεις, στους άλλους λαούς βάλθηκε ένα τείχος. Ωστόσο, σύμφωνα με αυτούς που είναι γνωστοί σαν ιστοριογράφοι του ελληνισμού, μεταξύ των οποίων και του Ομήρου, συνάγεται ότι πριν από τους Έλληνες έζησαν άλλοι αρχαιότεροι λαοί, ένας από τους οποίους είναι και οι Πελασγοί. Υπήρχαν όμως και υπάρχουν στην Ελλάδα άνθρωποί που ζητούν να τοποθετήσουν πιο πέρα την καταγωγή του ελληνικού λαού.

Είναι γεγονός ότι οι Πελασγοί υπήρχαν, αλλά κανένας δεν βάθυνε σ' αυτό το θέμα από αρχαιολογική και γλωσσολογική άποψη. Οι πατριώτες και οι συγγραφείς μας, σαν τον Ναΐμ Φράσερι, με-

ρικοί γερμανοί ιστορικοί κλπ, έχουν πει πως ο λαός μας κατάγεται από τους Πελασγούς, αλλά απαραίτητα αποδειχτικά, που να επιβεβαιώνουν αυτή την καταγωγή ακόμα δεν υπάρχουν. Τις απόψεις των γερμανών ιστορικών μπορούμε να τις θεωρήσουμε προοδευτικές για ό,τι αφορά την προέλευσή μας από τους Πελασγούς. Είναι γνωστό πως αυτοί δεν έκαμαν αυτό μόνο για τον αλβανικό λαό, αλλά και για τους άλλους μικρούς λαούς. Απ' όσα έχω διαβάσει πολλές θέσεις τους άλλοι θέλησαν να τις απορρίψουν, ενώ εμείς, στηριζόμενοι στο μαρξισμό - λενινισμό, δεν μπορούμε να απορρίψουμε ανθρώπους πολύ μορφωμένους, οι ιδέες των οποίων είναι προοδευτικές. Υπάρχουν και άλλοι Γερμανοί, οι θέσεις των οποίων είναι ρατσιστικές, διότι αυτοί παρουσιάζουν το γερμανικό λαό ως έναν αρχαίο και ανώτερο λαό, θέση αυτή που έχει τις ρίζες της βαθιά στο γάλλο κόμη Γκομπινώ[1]. Όμως στον κόμη Γκομπινώ ανάγεται και η θέση για τους Ιλλυριούς. Λέει πως είναι ένας λαός καλός, ηρωικός, μαχητικός κλπ, και ότι απ' αυτούς είναι η καταγωγή μας. Εμείς δεν προβάλλουμε το ζήτημα από εθνικιστική άποψη και να πούμε ότι ήμασταν οι πιο πολιτισμένοι στον κόσμο ή πιο πολιτισμένοι από τους Έλληνες, λέμε όμως ότι άλλο είναι ο πολιτισμός και άλλο η αρχαιότητα ενός λαού.

Ο Κόντα μάς έστειλε το άρθρο ενός έλληνα

---

1 Ζοζέφ Αρτούρ Γκομπινώ (1816-1882), γάλλος αντιδραστικός εξτρεμιστής, κοινωνιολόγος, ένας από τους ιδρυτές της ρατσιστικής θεωρίας του μίσους του ανθρώπου προς τον άνθρωπο.

συγγραφέα που λέει ότι οι Πελασγοί βοήθησαν στην ανάπτυξη της ελληνικής κουλτούρας κλπ. Αυτό και το γεγονός που οι Πελασγοί είναι οι προγενέστεροί των Αλβανών, είναι δύσκολο να τα απορρίψουν οι μελέτητές μας προβάλλοντας σαν επιχείρημα μόνον επειδή αυτά τα είπαν και άλλοι. Δε λέμε ότι ο Κόντα είναι πρωτότυπος, όμως δεν είμαστε της ιδέας αυτά να απορριψτούν.

Όσον αφορά τον ιλλυρικό πολιτισμό εμείς διαθέτουμε αποδειχτικά και άλλα θα ανακαλύψουμε αργότερα. Στον τόπο μας έχουν γίνει μερικές ανακαλύψεις από τους Ιταλούς και τους Γάλλους[1]. Αυτοί ορμώνται να αποδείξουν τον ελληνικό πολιτισμό που στην ουσία υπήρξε, αλλά υπήρχαν και άλλοι πολιτισμοί, για τους οποίους αυτοί οι επιστήμονες δεν είναι προσανατολισμένοι. Εμείς θα συνεχίσουμε να κάνουμε ανακαλύψεις, διότι έχουν μεγάλη σημασία, τόσο για το λαό μας όσο και για τη γενική ιστορία. Σ' αυτά τα πλαίσια θα ανακαλύψουμε και τις ρίζες των Ιλλυριών στη χώρα μας.

Τη θέση ότι εμείς προερχόμαστε από τους Πελασγούς δεν πρέπει να την απορρίψουμε, μα να τη μελετήσουμε πιο πέρα. Καθήκον των ιστορικών μας είναι να βρουν τους δεσμούς των Πελασγών με τους Ιλλυριούς και την παραπέρα ανάπτυξή τους. Τώρα δεν τίθεται όπως πριν το θέμα της ύπαρξης του αλβανικού λαού σαν έθνος, όμως το πρόβλημα της καταγωγής πρέπει να επιλυθεί επιστημονικά, δηλαδή οι

---

1 Πρόκειται για τις αρχαιολογικές ανακαλύψεις στην Απολλωνία και στο Βουθρωτό πριν από την Απελευθέρωση.

θέσεις που εγείρονται να εξηγηθούν αποδειγμένα. Εμείς δεν είμαστε ειδήμονες, όμως γνώμες μπορούμε να εκφέρουμε. Επομένως εγώ θα πρότεινα η θέση ότι προερχόμαστε από τους Πελασγούς να μελετηθεί και να τεκμηριωθεί, διότι αυτό το πρόβλημα δεν έχει λυθεί οριστικά, ενώ το θέμα των ιλλυριών, σαν πρόγονοί του αλβανικού λαού, έχει αποδειχτεί. Ωστόσο οι δεσμοί ανάμεσα τους, δηλαδή μεταξύ των Πελασγών και των ιλλυριών, μένει να αποδειχτεί.

ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ, ΣΑΒΒΑΤΟ
20 ΙΟΥΝΗ 1959

ΕΠΙΘΥΜΟΥΜΕ ΝΑ ΖΗΣΟΥΜΕ ΣΕ ΦΙΛΙΑ ΜΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΛΑΟΥΣ

Επιστέφτηκα τον Ενωμένο Γεωργικό Συνεταιρισμό των Σωφρατίκων στην περιοχή της Κάτω Δρόπολης. Μίλησα με την ευκαιρία αυτή σε οργανωμένη συγκέντρωση.

Μιλώντας για την εξωτερική μας πολιτική τόνισα ότι εμείς επιθυμούμε να ζήσουμε σε φιλία με όλους τους λαούς, ιδιαίτερα με τους γειτονικούς λαούς. Τόνισα επίσης ότι ο αλβανικός λαός αγαπάει τον ελληνικό λαό, που είναι ωραίος λαός, εργατικός, μορφωμένος και με μεγάλες επαναστατικές παραδόσεις, μίλησα ωστόσο και για τον κίνδυνο που παρουσιάζει η πολιτική των κυβερνούντων της Ελλάδας και της Ιταλίας που δέχτηκαν την εγκατάσταση των πυραύλων στα εδάφη των χωρών τους.

ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΕΜΕΙΣ, ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ, ΠΟΥ ΕΙΜΑΣΤΕ ΔΙΕΘΝΙΣΤΕΣ, ΑΛΛΑ ΟΛΟΣ Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΑΓΑΠΑΕΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ

Από τον λόγο στη μεγάλη συγκέντρωση στο γεωργικό συνεταιρισμό των Σωγρατίκων της Κάτω Δρόπολης

20 ΙΟΥΝΗ 1959

Αγαπητοί σύντροφοι και αδελφοί, μανάδες και αδελφές,

Είμαι πολύ χαρούμενος που βρίσκομαι ανάμεσα σας. Είμαι επίσης χαρούμενος που και οι δουλειές στο συνεταιρισμό σας πάνε καλά. Αυτό σημαίνει ότι η ένωση των τριών γεωργικών συνεταιρισμών πραγματοποιήθηκε σε σας με επιτυχία και εσείς τρέφετε μεγάλη αγάπη για τη δουλειά και τη ζωή στο συνεταιρισμό, πράγμα που βοήθησε πολύ στη βελτίωση της ζωής στις οικογένειές σας. Φυσικά αυ-

τό οφείλεται κατά πρώτο λόγο στον θαυμάσιο λαό αυτού του συνεταιρισμού και στην ορθή καθοδήγηση του Κόμματός μας.

Αφού μίλησε για τις μεγάλες αλλαγές που έγιναν στη Δρόπολη και για εκείνες που θα γίνουν στο κοντινό μέλλον σ' όλους τους τομείς της ζωής και ιδιαίτερα στη γεωργία και την κτηνοτροφία, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα αναφέρθηκε και σε μερικά ζητήματα των σχέσεων της χώρας μας με τις γειτονικές χώρες.

Επιθυμούμε να ζήσουμε σε φιλία με όλους τους λαούς, ιδιαίτερα με τους γειτονικούς λαούς. Με τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας ήμασταν και είμαστε φίλοι. Αλλά οι γιουγκοσλάβοι ρεβιζιονιστές ηγέτες, που διευθύνουν σήμερα στη Γιουγκοσλαβία, είναι εχθροί του μαρξισμού - λενινισμού, άρα και του μαρξιστικού-λενινιστικού Κόμματός μας. Απέναντί τους ήμασταν και είμαστε πολύ επάγρυπνοι και ποτέ δεν θα αμβλύνουμε την επαγρύπνηση για το συμφέρον της υπεράσπισης των νικών του λαού μας.

Εμείς αγαπάμε επίσης και τον ελληνικό λαό. Όχι μόνον εμείς, οι κομμουνιστές, που είμαστε διεθνιστές, αλλά όλος ο αλβανικός λαός αγαπάει τον ελληνικό λαό, που είναι ωραίος λαός, εργατικός, μορφωμένος και με μεγάλες επαναστατικές παραδόσεις. Ο ελληνικός λαός από αιώνες έχει αγωνιστεί για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του, πολέμησε και κατά των ναζιφασιστών για μια ευτυχι-

σμένη, χαρούμενη και ελεύθερη ζωή. Εμείς, φυσικά, δεν αναμιγνυόμαστε στις εσωτερικές υποθέσεις του ελληνικού λαού, απεναντίας, εμείς θέλουμε να ζήσουμε σε ειρήνη μ' αυτόν, το ίδιο όπως και με τον ιταλικό λαό. Λέμε και στους κυβερνήτες της Ιταλίας και της Ελλάδας: Γιατί επιτρέπετε την εγκατάσταση πυραύλων στα εδάφη των χωρών σας; Ποιους σκοπούς θα εξυπηρετήσει αυτό το πράγμα; Ποιος θα επιτεθεί στην Ελλάδα ή στην Ιταλία; Φυσικά, εμείς όχι. Η εγκατάσταση των πυραύλων στην Ιταλία ή στην Ελλάδα εξυπηρετεί μόνο τους αμερικάνους ιμπεριαλιστές. Αυτό το πράγμα είναι κατά πρώτο λόγο σε μεγάλη ζημιά του ελληνικού λαού και του ιταλικού λαού. Έχουμε προειδοποιήσει τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Ιταλίας να μην εγκαταστήσουν πυραύλους στις χώρες τους. Ξέρουμε ότι στο ζήτημα αυτό δεν φταίει ο ιταλικός και ο ελληνικός λαός. Βλέπουμε ο ελληνικός λαός να διαμαρτύρεται ενεργά ενάντια στα μέτρα που προβλέπει να πάρει η ελληνική κυβέρνηση. Μάλιστα και αστικά κόμματα στην Ελλάδα, όπως για παράδειγμα αυτό του Βενιζέλου, μη μιλώντας εδώ για την ΕΔΑ, είναι ενάντια στην πολιτική της σημερινής κυβέρνησης, είναι ενάντια στην εγκατάσταση των αμερικάνικων πυραύλων στο ελληνικό έδαφος. Η ελληνική κυβέρνηση δεν πρέπει να ακολουθήσει ένα δρόμο που είναι προς ζημία των συμφερόντων του ελληνικού λαού και όλων των λαών της Βαλκανικής. Φρονούμε ότι ο ελληνικός λαός δεν θα ανεχτεί τέτοιο πράγμα.

Παρατηρούμε ότι στην Ελλάδα, όπου πολλά λόγια λέγονται για λευτεριά και δημοκρατία, φλογε-

ρά πατριωτικά στοιχεία, που έχουν αγωνιστεί με ηρωισμό για την λευτεριά του ελληνικού λαού, εκείνοι που κάτω από το καθεστώς της άγριας τρομοκρατίας του γερμανικού φασισμού ξέσκισαν στην Ακρόπολη της Αθήνας τη σημαία του Χίτλερ και ύψωσαν την ελληνική σημαία, όπως είναι ο ήρωας του ελληνικού λαού Μανώλης Γλέζος, σήμερα βρίσκονται στις φυλακές, ενώ ο φασίστας στρατηγός του Χίτλερ, Χόιζινγκερ, που ευθύνεται για βαριά εγκλήματα ενάντια στον ελληνικό λαό, ο οποίος και τον μασάει, πηγαίνει σήμερα στην Αθήνα και τον δέχονται με τσιριμόνιες οι ελληνικοί μοναρχοφασιστικοί κύκλοι. Μας φαίνεται παράξενη η πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης, που προσπαθεί με κάθε τρόπο να εμποδίσει την αποκατάσταση διπλωματικών και εμπορικών σχέσεων με τη χώρα μας, ενώ μ' αυτούς που επετέθηκαν στην Ελλάδα και μάτωσαν τον αδερφό ελληνικό λαό στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, με τους διαδόχους του μουσσολινικού καθεστώτος, οι ηγέτες της Ελλάδας δέσανε στενή φιλία.

Ασφαλώς μια παρόμοια πολιτική όχι φιλική απέναντι στο λαό μας είναι συνέπεια της αμερικάνικης επιρροής πάνω σε μερικούς διευθύνοντες κύκλους της ηγεσίας του ελληνικού κράτους. Εμείς μπορούμε να πούμε ότι οι αντιπρόσωποι της Κυβέρνησής μας στον Οργανισμό Ενωμένων Εθνών έχουν τηρήσει επαφές με τους αντιπροσώπους της ελληνικής κυβέρνησης σ' αυτό τον οργανισμό. Οι ίδιοι έχουν πει ότι η στάση που τηρούν μερικοί ιθύνοντες ελληνικοί κύκλοι απέναντι στην Αλβανία είναι ανυπόστατη. Φυσικά, η στάση αυτή δεν είναι σωστή από

μέρους αυτών των ιθυνόντων κύκλων και έχουμε εμπιστοσύνη στον ελληνικό λαό ότι θα διευθετήσει αυτή την ανώμαλη κατάσταση μεταξύ των χωρών μας.

Είμαι πολύ χαρούμενος γι' αυτή την αγάπη που δείχνετε προς το Κόμμα και την λαϊκή μας εξουσία. Το Κόμμα έχει σε σας έναν έμπιστο και εργατικό λαό, έτσι όπως όλος ο λαός μας, έναν λαό με μεγάλο πιστεύω στο ευτυχισμένο μέλλον, στον σοσιαλισμό. Το Κόμμα μας, αδερφές και αδερφοί, είναι πάντα με σας σας αγαπά το ίδιο, χωρίς καμιά διάκριση, έτσι όπως όλον τον αλβανικό λαό. Αλλά κι αν υπάρχει κάποια κακιά γλώσσα, που μιλάει ενάντια σ' αυτή την αγάπη, δεν έχει πια πέραση, τέτοια συνθήματα θα τα παίρνει ο αέρας, έτσι όπως σάρωσε τις ελπίδες εκείνων που μένουν στη φευγατιά, μακριά από την πατρίδα. Εκείνοι και πριν το ξέρανε ότι ήταν δύσκολο να δεχτεί επίθεση η Αλβανία, ότι το λαϊκό μας καθεστώς είναι ατράνταχτο. Τώρα οι ίδιοι αυτοί οι πεπειραμένοι εχθροί λένε: «Πήρε τέλος η δουλειά μας, να κάνουμε ό,τί μπορούμε να κάνουμε, για να βρούμε κάπου καμιά εργασία όσο να κρατήσουμε την ψυχή, διότι στην Αλβανία δεν μπορούμε πια να επιστρέφουμε».

ΔΕΥΤΕΡΑ
9 ΝΟΕΜΒΡΗ 1959

ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΜΑΣ ΑΙΜΑ ΣΦΥΡΗΛΑΤΗΘΗΚΕ Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΛΒΑΝΙΑ

Οι συνεταιριστές της Βόδρίστας—Πάνω Δρόπολη, μου έστειλαν αυτές τις μέρες ένα γράμμα με το οποίο με προσκαλούν να πάρω μέρος στο γιορτασμό που θα κάμουν στις 13 Νοέμβρη 1959 με την ευκαιρία των εγκαινίων του ηρώου αφιερωμένου στους τρεις πεσόντες του χωριού και της τετάρτης επετείου της ίδρυσης του γεωργικού συνεταιρισμού τους. Αδυνατώντας να πάρω μέρος, επειδή έχω πολλή δουλειά, θα τους στείλω ένα ευχετήριο και συγχαρητήριο γράμμα.

Το κείμενο της επιστολής που ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έστειλε στους συνεταιριστές της Βόδριστας:

Στα μέλη του γεωργικού συνεταιρισμού «Τρεις πεσόντες» της Βόδρίστας—Πάνω Δρόπολη.

Αγαπητοί σύντροφοί,

Δέχτηκα με ικανοποίηση την πρόσκληση που μου κάνατε για να πάρω μέρος στη γιορτή των ε-

γκαινίων του ηρώου, αφιερωμένου στους τρεις πεσόντες του χωριού σας, και της τετάρτης επετείου της ίδρυσης του γεωργικού συνεταιρισμού, και σας ευχαριστώ ολόκαρδα για την πρόσκληση αυτή.

Το χωριό σας, όπως όλη η μειονοτική περιοχή της Δρόπολης, μαζί με όλο τον εργαζόμενο λαό μας, τράβηξε στα περασμένα του λιναριού τα πάθη κάτω από την κυριαρχία των ντόπιων τσιφλικάδων, των μπέηδων και των αγάδων, υπόφερε πολλές φορές και για το κομμάτι του ψωμιού. Για το λόγο αυτό, μερικοί από τους συγχωριανούς σας ήταν αναγκασμένοι να πάρουν το δρόμο της ξενιτιάς, εγκαταλείποντας τους γονείς, τις γυναίκες και τα παιδιά, με ελπίδα ότι έτσι θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν τη ζωή των οικογενειών τους. Γι' αυτό στα χρόνια του αγώνα για την απελευθέρωση της πατρίδας και το χωριό σας απάντησε στην έκκληση του Κόμματος και σηκώθηκε με το όπλο στο χέρι για να απελευθερωθεί μια και καλή από τους ξένους καταχτητές και από τους ντόπιους καταπιεστές.

Με το αίμα των χιλιάδων και χιλιάδων πεσόντων που έδωσε ο λαός μας σ' αυτό τον ιερό αγώνα, συμπεριλαμβανομένων και των πεσόντων του χωριού σας, σφυρηλατήθηκε η ελεύθερη σοσιαλιστική Αλβανία, βελτιώθηκε η ζωή του εργαζόμενου λαού, που οικοδομεί τώρα με επιτυχία την καινούργια σοσιαλιστική ζωή.

Χαιρόμαστε πολύ που οι δουλειές στον συνεταιρισμό σας πηγαίνουν καλά, που εσείς έχετε πραγματοποιήσει με επιτυχία τις υποσχέσεις προς τιμή των 15-χρονων της Απελευθέρωσης και που η ζωή σας

καλυτερεύει από μέρα σε μέρα. Εγώ είμαι βέβαιος ότι αυτές οι επιτυχίες θα σας ωθήσουν για να αγωνιστείτε πιο αποφασιστικά για επιτυχίες ακόμα μεγαλύτερες, για να κάνετε πιο όμορφη και πιο ευήμερη τη ζωή σας, πραγματοποιώντας έτσι το σκοπό για τον οποίο έχυσαν το αίμα τους οι μάρτυρες της λευτεριάς.

Αδυνατώντας να πάρω μέρος στο γιορτασμό της εγκαινίασης του ηρώου, στέλλω σε όλους τους συνεταιριστές και συνεταιρίστριες, σε όλο τον πληθυσμό του χωρίου σας τους καλύτερους χαιρετισμούς και σας εύχομαι καινούργιες επιτυχίες στη δουλειά του συνεταιρισμού, για να παίρνετε όσο το δυνατό περισσότερα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, να βελτιώνετε κάθε μέρα και πιο πολύ την υλική ευημερία και το μορφωτικό επίπεδο, να εκπληρώνετε πάντα τίμια τα καθήκοντα που βάζει το Κόμμα και η εξουσία, για το καλό σας, και για το καλό όλου του ηρωικού και εργατικού λαού μας.

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 11 Νοέμβρη 1959

ΤΕΤΑΡΤΗ
11 ΜΑΗ 1960

ΕΠΙΖΗΜΙΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ

Κάλεσα σε συνάντηση τον σοβιετικό πρεσβευτή Ιβάνοφ, στον οποίο είπα ότι διαμαρτυρόμουν και απέρριπτα τις απόψεις που εξέφρασε ο σοβιετικός πρεσβευτής στην Αθήνα, Σεργκέγεφ, σύμφωνα με τον οποίο η χώρα μας, για να βελτιώσει τις σχέσεις με την Ελλάδα, πρέπει να εγείρει ή στον ΟΕΕ ή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το ζήτημα ότι για ποιο λόγο η Ελλάδα λέει πως είναι σε «εμπόλεμη κατάσταση» με την Αλβανία και «γιατί έχει εδαφικές διεκδικήσεις» σε βάρος της χώρας μας. Είπα στον Ιβάνοφ πως τέτοιες απόψεις του πρεσβευτή Σεργκέγεφ είναι ύποπτες και άδικες, επειδή ευνοούν την ελληνική αντίδραση να αρχίσει να κάνει θόρυβο γύρω απ' αυτά τα ζητήματα.

Ο Ιβάνοφ, φυσικά, όπως πάντοτε, και για να βγει από την κατάσταση, είπε ότι δεν ήξερε τίποτε και ότι θα διαβίβαζε στην ηγεσία του τη διαμαρτυρία μας.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
8 ΙΟΥΛΗ 1960

ΣΕ ΚΑΝΕΝΑΝ, ΟΠΟΙΟΣ ΚΙ ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΣ, ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΟΥΜΕ ΝΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΕΙ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ

Δέχτηκα τον σοβιετικό πρεσβευτή Ιβάνοφ, ο οποίος με ενημέρωσε για τη συνομιλία που είχε ο Χρουστσιόφ με τον Σοφοκλή Βενιζέλο. Κατά τη συνομιλία αυτή, ο τελευταίος πρότεινε στο Χρουστσιόφ ότι, για την βελτίωση των σχέσεων με την Αλβανία, πρέπει στην ελληνική μειονότητα στην Αλβανία να δοθεί αυτονομία. Ο Χρουστσιόφ, μεταξύ άλλων, είχε απαντήσει στον Βενιζέλο ότι την πρόταση και την επιθυμία του θα τις διαβίβαζε στους «Αλβανούς συντρόφους», γιατί μ' αυτούς θα συναντιόνταν στο Βουκουρέστι κλπ.

Είπα στον Ιβάνοφ ότι εναντιούμαι στη θέση που πήρε ο Χρουστσιόφ ότι δεν συμφωνώ καθόλου με την απάντηση που έδωσε στο Βενιζέλο και τη θεωρώ ως απάντηση όχι ενός φίλου της Αλβανίας και καθόλου κατάλληλη για το υψηλό πόστο που κατέχει ο Χρουστσιόφ. Απορρίπτουμε με αποφασιστικότητα και αγανάκτηση την πρόταση του Βενιζέλου.

Αυτόν τον Βενιζέλο εμείς δεν τον γνωρίζουμε, είπα στον πρεσβευτή Ιβάνοφ, τον πατέρα του[1] όμως τον γνωρίζουμε καλά. Αν η Μόσχα δεν τον γνωρίζει, παρόλο που πρέπει να τον γνωρίζει, εμείς της λέμε ότι αυτός έκαψε χωριά και περιοχές της Νότιας Αλβανίας και έχει σκοτώσει χιλιάδες Αλβανούς, ήθελε να κάψει και την πόλη του Αργυροκάστρου, οργάνωσε συμμορίες και αυτός είναι που από καιρό έριξε την ιδέα της αυτονομίας της «Βορείου Ηπείρου»[2].

Δεν επιτρέπουμε σε κανέναν, ας είναι αυτός και ο Χρουστσιόφ, να αμφισβητεί τα σύνορα της χώρας μας!

---

1 Πρόκειται για τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος το 1919 έστειλε ελληνικά στρατεύματα να συμμετάσχουν στην επέμβαση κατά της Σοβιετικής Ρωσίας.

2 Αναπτύσσοντας αυτό το ζήτημα στην Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΕΑ (Ιούλης 1960), ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα υπογράμμισε: «... η ιδέα του νέου Βενιζέλου είναι παλιά, είναι η ιδέα όλου του ελληνικού σωβινισμού. Γι' αυτό ενάντια σ' αυτή την ιδέα, προς υπεράσπιση της ακεραιότητας της χώρας του, ο αλβανικός λαός στα περασμένα έχυσε αίμα και, αν χρειαστεί, θα χύσει και στο μέλλον. Εμείς είμαστε υπέρ της ειρήνης στα Βαλκάνια, είμαστε υπέρ των ομαλών κρατικών σχέσεων, των εμπορικών σχέσεων, αλλά τέτοιους όρους με την Ελλάδα δεν παραδεχόμαστε». (Ενβέρ Χότζα. «Η Αλβανία αντιμέτωπη με το χρουστσιοφικό ρεβιζιονισμό». Εκδόσεις «Πορεία», Αθήνα 1976, σελ. 64.)

ΚΑΝΑΜΕ ΠΟΛΛΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΊΕΣ ΝΑ ΕΞΟΜΑΛΥΝΟΥΜΕ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

13 ΦΛΕΒΑΡΗ 1961

Από τις 13 - 20 Φλεβάρη 1961 διεξήγαγε τις εργασίες του στα Τίρανα το 4-ο Συνέδριο του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας. Ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, στην έκθεση που έδωσε σ' αυτό το Συνέδριο, αναφέρθηκε και στην επιθυμία και τις πρωτοβουλίες που πάρθηκαν από μέρους της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας για την εξομάλυνση των σχέσεων με την Ελλάδα.

Κάναμε πολλές προσπάθειες να εξομαλύνουμε τις σχέσεις με την Ελλάδα, έχουμε αναλάβει μονομερείς πρωτοβουλίες, έχουμε δώσει αρκετές δυνατότητες στην ελληνική κυβέρνηση να ανταποκριθεί στην προθυμία και την καλή μας θέληση. Αυτό

κάναμε είτε με τον επαναπατρισμό των ελλήνων πολιτών που είχαν βρει άσυλο στην Αλβανία, είτε και. με τον καθαρισμό του καναλιού της Κέρκυρας, είτε και με τις προτάσεις μας για τη διευθέτηση της κατάστασης στα σύνορα, για εμπορικές ανταλλαγές κλπ. Όμως οι έλληνες κυβερνήτες συνέχισαν το δρόμο των προκλήσεων στα σύνορα, των τρελών εκστρατειών για την λεγόμενη εμπόλεμη κατάσταση μεταξύ των δύο χωρών, των παράλογων αξιώσεων επί της Νότιας Αλβανίας, και των συνωμοσιών σε βάρος της εδαφικής ακεραιότητας της πατρίδας μας. Εκείνοι φυσικά έχουν πάρει και θα παίρνουν πάντα από μας την πρέπουσα απάντηση. Εμείς, κρατώντας ψηλά την επαγρύπνηση, θα συνεχίσουμε και στο μέλλον την πολιτική μας προς την εξομάλυνση των σχέσεων με την Ελλάδα, αλλά, φυσικά, η εξομάλυνση αυτή εξαρτάται πολύ από την ελληνική κυβέρνηση, η οποία πρέπει αμέσως να παραιτηθεί από τις εχθρικές της ενέργειες ενάντια στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας.

Εμείς τρέφουμε μεγάλη αγάπη και σεβασμό για τους αδερφούς λαούς της Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας και επιθυμούμε και θα εργαστούμε ακατάπαυστα για να δυναμώσει αυτή η ειλικρινής φιλία που εμείς αισθανόμαστε γι' αυτούς τους αδερφούς και γειτονικούς λαούς.

Τα ζωτικά συμφέροντα των λαών αυτής της περιοχής βάζουν μπροστά στις σοσιαλιστικές και μη σοσιαλιστικές χώρες επιταχτική την ανάγκη συντονισμού των κοινών προσπαθειών, για να διασφαλιστεί η ειρήνη και η συνεργασία μεταξύ των κρατών πάνω στη βάση των αρχών της μη επέμβασης, της

ισότητας και του αμοιβαίου όφελους. Είμαστε ειλικρινά υπέρ της πολιτικής της καλής γειτονίας, με την πεποίθηση ότι τέτοια πολιτική ανταποκρίνεται στα συμφέροντα της Αλβανίας, καθώς και στα συμφέροντα των γειτονικών χωρών.

ΠΕΜΠΤΗ
27 ΑΠΡΙΛΗ 1961

Η ΜΠΛΟΦΑ ΤΗΣ «ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗΣ»

Στη διάσκεψη που έγινε στην Αθήνα για την «βαλκανική συνεννόηση» εμείς δεν πήραμε μέρος διότι οι Έλληνες δεν έδωσαν βίζα στην αντιπροσωπία μας, ενώ οι Γιουγκοσλάβοι σίγουρα επηρέασαν τους Έλληνες για να «απομονωθούμε» εμείς. Οι Ρουμάνοι και οι Βούλγαροι τα στρίψανε. Δεν κράτησαν το λόγο τους ότι δεν θα πήγαιναν, σε περίπτωση που οι Έλληνες δεν έδιναν εμάς βίζα. Μάλιστα ούτε μας ενημέρωσαν για το τι έγινε και τι ειπώθηκε εκεί. Εννοείται ότι σε βάρος μας έγιναν οι συνηθισμένες συκοφαντίες. Οι «φίλοι», βέβαια, σιώπησαν, αλλά μ' αυτή τη στάση τον εαυτό τους ξεμασκαρεύουν. Η ανακοίνωση που εκδόθηκε ήταν ένα ανάλατο και ανάρτυτο νερόπλυμα.

ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ. ΤΡΙΤΗ
14 ΝΟΕΜΒΡΗ 1961

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΛΛΑΪΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ

Μεγάλη παλλαϊκή συγκέντρωση στην πλατεία «Τσερτσίζ Τόπουλι» στο Αργυρόκαστρο. Στο λόγο που εκφώνησα, αφού χαιρέτισα τον ηρωικό λαό του Αργυροκάστρου εξ ονόματος της ΚΕ του Κόμματος και της Κυβέρνησης, τον ευχαρίστησα για την αγάπη που δείχνει προς το Κόμμα Εργασίας, χωρίς το οποίο ο λαός μας ακόμα και σήμερα στις μέρες μας θα ζούσε σε βαριά σκλαβιά, υποδουλωμένος και σε αθλιότητα, η πατρίδα μας δεν θα ήταν ελεύθερη και ανεξάρτητη. Μιλώντας για το ένδοξο παρελθόν του λαού μας, ανέφερα τους μακροχρόνιους αγώνες των προπάππων και παππούδων μας, που έχυσαν ποτάμι το αίμα τους για να υπερασπίσουν την τιμή τους, να ζήσουν ελεύθεροί και ανεξάρτητοί, για τη γη και το ψωμί τους.

Τόνισα σε συνέχεια τις μεγάλες αλλαγές που έγιναν στη χώρα μας κατά τα 17 αυτά χρόνια μετα την Απελευθέρωση.

Στο τέλος μίλησα για μερικά προβλήματα της

παρούσας διεθνούς κατάστασης, για την ορθή πολίτική αρχών που ακολουθεί η χώρα μας στην πάλη κατά του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, για τις υποχωρήσεις και τις οπορτουνιστικές απόψεις του Χρουστσιόφ απέναντι στις κεφαλές του παγκόσμιου ιμπεριαλισμού, για τις αντιαλβανικές πράξεις του, για την καλή μας θέληση για σχέσεις με τις γειτονικές χώρες όπως με τη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα, μη τραβώντας ποτέ χέρι από την πολιτική και ιδεολογική πάλη μας ενάντια στους γιουγκοσλάβους ρεβιζιονιστές, ούτε να παραιτηθούμε από την προάσπιση των δικαιωμάτων των αδελφών μας στην Κοσόβα, στη Μακεδονία και το Μαυροβούνιο, ούτε από το ξεμασκάρεμα και την εναντίωσή μας στις αξιώσεις των Βενιζέλων και Ζωγράφων να κατατεμαχίσουν την Αλβανία.

ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΛΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από το λόγο στη μεγάλη συγκέντρωση με το λαό
της επαρχίας Αργυρόκαστρου

14 ΝΟΕΜΒΡΗ 1961

Εμείς ακολουθούμε με αφοσίωση τη γραμμή της ειρηνικής συνύπαρξης, αλλά εκείνη τη συνύπαρξη που μας διδάσκουν ο Λένιν και ο Στάλιν, όχι αυτή του ρεβιζιονιστή Χρουστσιόφ. Εμείς θέλουμε να έχουμε καλές σχέσεις με τη γιουγκοσλάβικη κυβέρνηση, μα ποτέ δεν θα παύσουμε να ξεσκεπάζουμε την φιλοαμερικάνικη πολιτική και τις αντιμαρξιστικές θέσεις της τιτοϊκής κλίκας. Εμείς κάνουμε εμπόριο και θέλουμε να συνεχίσουμε το εμπόριο με τη Γιουγκοσλαβία. θέλουμε επίσης να έχουμε καλές σχέσεις και με την Ελλάδα, άσχετα από το καθεστώς που υπάρχει σ' αυτή τη χώρα.

Μα ο Ν. Χρουστσιόφ αλλιώς τα παίρνει αυτά

τα ζητήματα. Αλλιώς την καταλαβαίνει τη συνύπαρξή μας με την Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία. Αυτός θέλει να παυσουμε εμείς αμέσως την πολιτική και ιδεολογική πάλη ενάντια στους γιουγκοσλάβους ρεβιζιονιστές. Την συνύπαρξή μας με την Ελλάδα ο Μ. Χρουστσιόφ την καταλαβαίνει με το να δώσουμε σ' αυτή το δικαίωμα να καταβροχθίσει την Κορυτσά και το Αργυρόκαστρο, για τις οποίες η ελληνική αντίδραση πρόβαλε από καιρό αξιώσεις. Αυτό είναι ένα παλιό όνειρό της. Προπαντός μετά την Ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας της Αλβανίας το 1912, η αντιδραστική κυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου, κάτω από τις λόγχες του ελληνικού σωβινιστικού στρατού, ανακήρυξε την άνοιξη του 1914 τη λεγόμενη αυτονομία της Βορείου Ηπείρου σαν πρώτο βήμα για την προσάρτηση της Νότιας Αλβανίας. Αλλά οι έλληνες σωβινιστές, ο Χρουστσιόφ και οι άλλοι εχθροί, να το ξέρουν καλά ότι έδυσαν μια για πάντα εκείνοι οι καιροί, οπόταν τα εδάφη της Αλβανίας γίνονταν μέσον ανταλλαγής, ότι η Κορυτσά και το Αργυρόκαστρο ήταν, είναι και θα είναι αλβανικά εδάφη, ότι για να υπερασπίσει την ακεραιότητα της χώρας του, ο αλβανικός λαός στο παρελθόν έχυσε αίμα και αν παραστεί ανάγκη θα χύσει αίμα και στο μέλλον.

Όλοι σας το ξέρετε τι ήταν αυτή η «αυτονομία της Βορείου Ηπείρου». Όπως πολλοί από σας, έτσι κι εγώ ήμουν μικρός τον καιρό αυτής της «αυτονομίας», αλλά οι πατεράδες και οι παππούδες μας το ξέρανε καλά τι κρυβόταν πίσω απ' αυτή. Η «αυτονομία» της Νότιας Αλβανίας που από καιρό την κήρυσσαν και την εφάρμοσαν ο Ελευθέριος Βε-

νιζέλος και ο Ζωγράφος, επεδίωκε τον διαμελισμό της Αλβανίας. Στον καιρό της «αυτονομίας» κάηκαν και κατεδαφίστηκαν αλβανικά χωριά, από τους ανθρώπους του Ζωγράφου σφάχτηκαν γέροι και γυναικόπαιδα. Τώρα, ο γιος του Ελευθέριου, ο Σοφοκλής Βενιζέλος, πήγε στη Μόσχα και είπε στο Η. Χρουστσιόφ ότι «με την Αλβανία εμείς θα συνεννοηθούμε αν συζητήσουμε και για το ζήτημα της «Βορείου Ηπείρου», η υπόθεση της οποίας πρέπει να λυθεί με τη μορφή της αυτονομίας»[1]. Συζήτησε αυτό το νεκρό ζήτημα με τον Χρουστσιόφ διότι το ξέρει καλά σε τι νερά πλέει τούτος. Ο Χροστσιόφ, που παριστάνει τον μαρξιστή και τον σύμμαχο της Αλβανίας, παρ' όλο που είναι και Πρώτος Γραμματέας της ΚΕ του ΚΚ της ΣΕ, λέει στον Σοφοκλή ότι «αυτά τα ζητήματα εσείς πρέπει να τα λύσετε κατά τρόπο ειρηνικό, αλλά εγώ την άποψη αυτή θα την πω στους Αλβανούς συντρόφους», και με τη μεγαλύτερη αναίδεια μάς ενημερώνει γι' αυ-

---

1 Σ' αυτή τη συνομιλία, μέσα στ' άλλα, ο Χρουστσιόφ είχε πει στο Σοφοκλή Βενιζέλο ότι «είχε δει στην Κορυτσά πώς δούλευαν αδελφωμένοι Έλληνες και Αλβανοί», παρ' όλο που στην Κορυτσά δεν υπάρχει καθόλου ελληνική μειονότητα.

Σχετικά μ' αυτό το ζήτημα στη Σύσκεψη των 81 Κομμουνιστικών και Εργατικών Κομμάτων στη Μόσχα (Νοέμβρης 1960), ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, απευθυνόμενος στον Χρουστσιόφ, τόνισε: «Εμείς δεν είμαστε σε αντίθεση να κάνετε πολιτική με τον Σοφοκλή Βενιζέλο, όμως με τα σύνορα και τα δίκαιά μας να μη κάνετε πολιτική, γιατί εμείς ούτε το επιτρέψαμε, ούτε θα το επιτρέψουμε. Και γι' αυτό δεν είμαστε εθνικιστές, μα διεθνιστές». (Ενβέρ Χότζα. «Η Αλβανία αντιμέτωπη με το χρουστσιοψικό ρεβιζιονισμό». Εκδόσεις «Πορεία», Αθήνα 1976, σελ. 317.)

τή τη συνομιλία τους. Η Κεντρική Επιτροπή του Κόμματός μας έδωσε αυστηρή απάντηση στον Χρουστσιόφ, λέγοντας του ότι αυτό που συζήτησε με τον Βενιζέλο δεν ήταν καθόλου μαρξιστικό, ότι τα σύνορα της Αλβανίας είναι απαραβίαστα και ότι στην Αλβανία δεν υπάρχει ούτε σπιθαμή ξένης γης. Συνεπώς, ακυρώσαμε αυτή τη συνομιλία που έκανε με τον Βενιζέλο, του είπαμε πως, όταν αυτός ο αντιδραστικός έγειρε τις αξιώσεις του επί της Νότιας Αλβανίας, εσείς αντί να συνομιλούσατε μ' αυτόν έπρεπε να τον βάλετε στη θέση του.

Στο Ν. Χρουστσιόφ δεν αρέσει η θέση μας, αλλά δεν μας χαλάει η δουλειά. Η γραμμή του Κόμματός μας αρέσει κατά πρώτο λόγο στο λαό μας που υπερασπίζει την πατρίδα, τα ιερά της σύνορα, τη λευτεριά και την ανεξαρτησία της. Αυτό είναι μαρξιστικό και καθόλου δεν είναι εθνικιστικό και σωβινιστικό. Ποτέ το Κόμμα μας δεν εκδήλωσε αισθήματα σωβινισμού. Ένας πληθυσμός σχεδόν ίσος μ' αυτόν της Αλβανίας ζει στην Κοσόβα, στη Μετοχία, στη Μακεδονία και το Μαυροβούνιο. Αυτός ο πληθυσμός σφαγιάστηκε, τράβηξε του λιναριού τα πάθη από τους κράληδες της Σερβίας. Αυτά τραβάει και στις μέρες μας από τους νέους γιουγκοσλάβους κράληδες. Να υπερασπίζεις την πατρίδα και το λαό σου είναι απόλυτα μαρξιστικό. Γι' αυτό και το Κόμμα μας, έχει υψώσει επανειλημμένα τη φωνή προς υπεράσπιση των δικαιωμάτων των αδελφών μας στη Γιουγκοσλαβία, μα ποτέ δεν έτρεφε αισθήματα σωβινιστικά.

Οι ρεβιζιονιστές μάς κατηγορούν πως εμείς δεν επιθυμούμε την συμβίωση με τους γείτονες βαλκα-

νικούς λαούς. Αυτό είναι ψέμα. Πώς είναι δυνατό εμείς, μια μικρή χώρα, να μην επιθυμούμε να ζούμε ήρεμα και σε καλές σχέσεις με τους γείτονες; Μα με ποιον να συμβιούμε; Η ελληνική κυβέρνηση συνεχίζει να δηλώνει ότι είναι σε «εμπόλεμη κατάσταση» με την Αλβανία, ότι αυτή έχει αξιώσεις για την Κορυτσά και το Αργυρόκαστρο και κάνει επανειλημμένα προκλήσεις στα σύνορά μας. Τότε, ποιος είναι που δεν θέλει να συζεί;!...

ΣΑΡΑΝΤΙ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
17 ΝΟΕΜΒΡΗ 1961

Η ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΣΤΕΚΕΙ ΣΕ ΓΕΡΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Στη συζήτηση που έκαμα σήμερα στη σύσκεψη του Γραφείου της Κομματικής Επιτροπής της Επαρχίας Σαραντιού, στάθηκα σε μερικά προβλήματα της παρούσας διεθνούς κατάστασης, της ανάπτυξης των σχέσεων ανάμεσα στη χώρα μας, τη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες χώρες της λαϊκής δημοκρατίας.

Τόνισα στους παρευρισκόμενους ότι οι ρεβιζιονιστικές ομάδες στα κομμουνιστικά και εργατικά κόμματα θα μας δημιουργήσουν προβλήματα, όπως θα έχουμε προβλήματα και από τους τριγυρινούς εχθρούς μας. Εμείς ξέρουμε ότι αφού ο Η. Χρουστσιόφ μιλάει εναντίον μας και κάνει ανοιχτά έκκληση στον αλβανικό λαό για εξέγερση, οι τιτοϊκοί ενεργούν δραστικά και με ραφιναρισμένες μεθόδους ενάντια στη χώρα μας. Το ίδιο συμβαίνει και με τους έλληνες μοναρχοφασίστες.

Οι έλληνες σωβινιστές, κατά τη λογική τους, νομίζουν ότι για να αναπτύξουν εχθρική δουλειά

σε βάρος της χώρας μας, έχουν τη μειονότητα. Αυτή είναι μια αντιδραστική σωβινιστική κρίση, γιατί η πραγματικότητα στέκει ολωσδιόλου διαφορετικά. Η εθνική ελληνική μειονότητα στην Αλβανία στέκει σε γερές θέσεις, αυτή είναι συνδεμένη στενά με τον αλβανικό λαό και όχι μόνο τώρα στο καθεστώς της λαϊκής δημοκρατίας, αλλά και από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ακόμα, όταν τα στρατεύματα του Βενιζέλου κατέλαβαν την Κορυτσά και το Αργυρόκαστρο, στον καιρό του Ζώγου, στον καιρό της ελληνικής κατοχής της Νότιας Αλβανίας το 1940, και κατά τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα. Είναι ιστορικό γεγονός ότι και σε εκείνους τους συγκεχυμένους καιρούς, η μειονότητα δεν έπεσε στις θέσεις των ελλήνων σωβινιστών. Έχω το λόγο για το λαό και όχι για τους εμπόρους και τις αντιδραστικές κεφαλές όπως οι Βασίλ Σαχίνηδες. Οι μάζες δεν ήταν ποτέ στις θέσεις του ελληνικού σωβινισμού. Όταν ήρθαν οι Έλληνες στη Νότια Αλβανία, πολύ εύκολα οι μειονοτικοί θα μπορούσαν να γυρίσουν τις πλάτες στους Αλβανούς, αλλά αυτοί, παρ' όλο που υπόφεραν οι ίδιοι, το ψωμί το μοιράζονταν και τους το πήγαιναν μέχρι το Αργυρόκαστρο. Αυτό είναι γεγονός. Τώρα η προπαγάνδα και ο ελληνικός αντιδραστικός Τύπος προσπαθούν να χωρίσουν την ελληνική μειονότητα από τον αλβανικό λαό.

ΣΑΡΑΝΤΙ, ΣΑΒΒΑΤΟ
18 ΝΟΕΜΒΡΗ 1961

Ο) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΡΟΥΣΤΣΙΟΦΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στη μεγάλη συγκέντρωση που έγινε σήμερα με το λαό της επαρχίας Σαραντιού, μίλησα για τις μεγάλες προοπτικές που διανοίγονται για το μέλλον στη χώρα μας και στην επαρχία του Σαραντιού, καθώς και για μερικά ζητήματα της σημερινής διεθνούς κατάστασης για την από κοινού συνωμοτική αντιμαρξιστική και αντεπαναστατική δραστηριότητα των σοβιετικών ρεβιζιονιστών και των αμερικάνων ιμπεριαλιστών για τις συκοφαντίες και τις συνωμοσίες τους σε βάρος της χώρας μας, καθώς και για την αποφασιστική και αδιάλλαχτη πάλη που το Κόμμα μας έκαμε και συνεχώς θα κάνει ενάντια στους σύγχρονους ρεβιζιονιστές, κλπ.

Ξεσκεπάζοντας δριμύτατα την χρουστσιοφική πολιτική της συνύπαρξης με τις καπιταλιστικές χώρες, στο λόγο μου τόνισα ότι ο Η. Χρουστσιόφ κηρύσσει τη συνύπαρξή μας με τις καπιταλιστικές χώρες, αλλά τη συμβίωση την καταλαβαίνει ανάποδα, ότι η εργατική τάξη και οι εκμεταλλευόμενοι

των καπιταλιστικών χωρών να μην κάνουν απεργίες, να μην καταπολεμούν τους καπιταλιστές των χωρών τους, αλλά να μονοιάζουν μ' αυτούς και να προσπαθούν να πάρουν την εξουσία με εκλογές. Έτσι, κατά τον Χρουστσιόφ, το προλεταριάτο μέσω ψηφοφοριών θα στείλει τους εκπροσώπους του στο κοινοβούλιο, θα κερδίσει εκεί τις περισσότερες θέσεις και θα κάνει τους δικούς του νόμους. Από δω συνάγεται ότι η αστική τάξη ένα καλό πρωί θα παραδώσει εθελοντικά την εξουσία στο προλεταριάτο! Ναι αλλά αυτή η άποψη είναι πολύ βλαβερή, γιατί βάζει τους λαούς στον ύπνο, βάζει στον ύπνο και την εργατική τάξη. Να, λοιπόν πού σε οδηγεί η οπορτουνιστική πολιτική του Ν. Χρουστσιόφ.

Ας πάρουμε, για παράδειγμα, το κόμμα της ΕΔΑ στην Ελλάδα. Ως γνωστό, αυτό είναι προοδευτικό κόμμα. Οι Έλληνες κομμουνιστές και πατριώτες είχαν πετύχει να έχουν 75 βουλευτές στην Ελληνική Βουλή. Μα ακριβώς τον καιρό που ο Ν. Χρουστσιόφ διακήρυξε τη ρεβιζιονιστική θέση του, η ελληνική κυβέρνηση έσφιξε περισσότερο τα λουριά, εξέδωκε έναν νόμο που περιόρισε ακόμα πιο πολύ την δυνατότητα αντιπροσώπευσης των δημοκρατικών στρωμάτων του πληθυσμού στη Βουλή. Έτσι στις τελευταίες εκλογές που έγιναν στην Ελλάδα, το κόμμα της ΕΔΑ, από 75 βουλευτές που είχε, τώρα έχει μόνο 20 βουλευτές και ο ήρωας του ελληνικού λαού Μανώλης Γλέζος, που ο λαός τον έκλεξε, συνεχίζει να κρατείται στις φυλακές της Κέρκυρας, παρ' όλο που είχε ψήφους περισσότερους από κάθε άλλον βουλευτή. Αυτό δείχνει ότι οι μοναρχοφασιστικοί κύκλοι ούτε και ρωτάνε για την θέληση του λαού.

ΤΕΤΑΡΤΗ
3 ΓΕΝΑΡΗ 1962

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΑΣ ΚΑΝΟΥΝ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με την ευκαιρία της παράδοσης στην Κακαβιά μερικών ελλήνων προσφύγων, που επιθυμούσαν να γυρίσουν στη χώρα τους, η ελληνική αντιπροσωπία έδειξε φιλοφροσύνη και αγαθή προαίρεση και ζήτησε να συζητήσει και για σύναψη διπλωματικών σχέσεων. Φυσικά αυτές ήταν βολιδοσκοπήσεις από μέρους τους. Οι δικοί μας τους είπαν πως δεν ήταν εξουσιοδοτημένοι να συζητήσουν γι' αυτό το ζήτημα, επομένως, «άμα θέλετε αποταθείτε στην Κυβέρνησή μας μέσω διπλωματικών καναλιών». Αργότερα οι Έλληνες έκαμαν στους δικούς μας την πρόταση για «να έρθει μια επίσημη ελληνική αντιπροσωπία στα Τίρανα για συνομιλίες σχετικά με τον επαναπατρισμό των άλλων προσφύγων, να συνομιλήσει και για τις διπλωματικές σχέσεις». Εμείς ειδοποιήσαμε τους συντρόφους μας να τους πούνε πως δεν έχουμε καμιά αντίρρηση, να κοπιάσουν.

Εχτές ο Χαλίμ Μπούντο, αντιπρόσωπος της χώρας μας στον ΟΕΕ, προσκλήθηκε για γεύμα από τον έλληνα συνάδελφό του, αντιπρόσωπο της Ελλάδας σ' αυτό τον οργανισμό.

Εγκάρδια συνάντηση.
Από την επίσκεψη του σύντροφου Ενβέρ Χότζα στη Δερβιτσιάνη (Οχτώβρης 1963).

«Ο τσάρος της Ρωσίας, οι Βούλγαροι και οι Σέρβοι πρόδωσαν την Ελληνική Επανάσταση του 1821, ενώ οι Αλβανοί με τον Μάρκο Μπότσαρη και τον Τζαβέλλα από το Σούλι πολέμησαν μέχρι τέλους πλάι πλάι με τα αδέρφια Έλληνες».

Πίνακας του ζωγράφου της Αλβανικής Εθνικής Αναγέννησης Σπύρο Τζέγκα με τίτλο: «Η μεγαλύτερη μάχη των Σουλιωτών στη γέφυρα του κάστρου έξω από το Μεσολόγγι». Ο Μάρκος Μπότσαρης καθοδηγεί τις επαναστατημένες μάζες.

«Η ελληνική μειονότητα και ο αλβανικός λαός ήταν και είναι συνδεμένοι στενά σαν το νύχι με το κρέας, σ' όλους τους καιρούς αγαπούσαν και υποστήριζαν ο ένας τον άλλο». (Πίνακας των ζωγράφων θόδωρη Ράιδου και Γιάννη Γκούτζου από την ελληνική μειονότητα: «Πρόποση της συναδέλφωσης!». Ο Ήρωας του Λαού Τσερτσίζ Τόπουλι με την τσέτα του σε έναν δροπολίτικο γάμο.)

Παρτιζάνοι του τάγματος της ελληνικής μειονότητας «Θανάσης Ζήκος».

Αλβανοί, μειονοτικοί και έλληνες παρτιζάνοι στην Πολύτσιανη του Πωγωνιού (Δεκέμβρης 1943).

Στην οικογένεια του Ήρωα του Λαού,
κομμουνιστή της ελληνικής μειονότητας, θόδωρη Μάστορα.

Γοραντζή, 1956.

Βόδριστα, 1959.

«Το Κόμμα έχει σε σας έναν έμπιστο και εργατικό λαό, έτσι όπως όλος ο λαός μας, έναν λαό με μεγάλο πιστεύω στο ευτυχισμένο μέλλον, στο σοσιαλισμό». Σωψράτικα (Ιούλης, 1959).

Από την τελετή εγκαινίων του πρώτου υδραγωγείου στη Δρόπολη (1950).

Αποψη από τη δουλειά για την εξάλειψη των συνεπειών του σεισμού στης μειονότητας τα χωριά Δίβρη, Τσερκοβίτσα, Αψιαντριάς, Μεμόραχη (Νοέμβρης—Δεκέμβρης 1975).

TRITH
22 MAH 1962

ΘΕΤΙΚΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗ ΜΕΡΚΟΥΡΗ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Ο Σταμάτης Μερκούρης[1], που ήρθε για φιλική επίσκεψη στη χώρα μας, είχε επαφές με τους ανθρώπους μας, είδε τη χώρα και μίλησε πολύ καλά. Εξέφρασε τη μεγάλη έκπληξή του για τις προόδους της Αλβανίας. Όπως είπε ο ίδιος, ήταν ανώτερος αξιωματικός του ελληνικού στρατού στον καιρό του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, είχε δει την Αλβανία τότε, έχει διαβάσει και έχει ακούσει πολλά κακά λόγια για μας από τους εχθρούς μας. Γι' αυτό, είπε: «Έμεινα κατάπληκτος».

Ασφαλώς, ο Μερκούρης, με το πρόσχημα της «βαλκανικής συνεννόησης», είναι επιφορτισμένος από την ελληνική κυβέρνηση να κάμει βολιδοσκοπήσεις για σύναψη διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες μας. Αυτός ήταν υπέρ. Και από τη

1 Τότε πρόεδρος της ελληνικής κίνησης για την βαλκανική συνεννόηση.

μεριά μας εκφράστηκε η προθυμία, τονίζοντάς του ταυτόχρονα ότι εμείς απορρίπτουμε με περιφρόνηση τις αξιώσεις μερικών ελληνικών κύκλων, που και ο ίδιος ο Μερκούρης τις χαρακτήρισε παράλογες.

ΓΕΝΑΡΗΣ 1964

ΟΙ ΡΕΒΙΖΙΟΝΙΣΤΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΑΝΤΙΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Στην καμπάνια για τις κοινοβουλευτικές εκλογές στην Ελλάδα, ο Σοφοκλής Βενιζέλος επανειλημμένα και κατά τρόπο προκλητικό ήγερε το λεγόμενο πρόβλημα της Βορείου Ηπείρου. Στις 17 Δεκέμβρη 1963, σε συνέντευξη που έδωσε σε ανταποκριτή της εφημερίδας «Το Βήμα», πρόβαλε πάλι αξιώσεις για εδαφικές και πολιτικές παραχωρήσεις από τη χώρα μας, λέγοντας: «Εμείς θα συνεννοούμασταν εύκολα με την Αλβανία, εάν αυτή η χώρα θα δεχότανε να δώσει διοικητική αυτονομία στην ελληνική μειονότητα στη Νότια Αλβανία».

Οι αντιαλβανικές δηλώσεις και στάσεις αυτού του λυσσαλέου μοναρχοφασίστα βρήκαν υποστήριξη από διάφορους ρεβιζιονιστές. Είναι γνωστή η συνομιλία που είχε, για την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, με τον ρεβιζιονιστή Χρουστσιόφ και οι διαβεβαιώσεις που ο τελευταίος του έδωσε ότι θα διαβιβάσει στους «Αλβανούς συντρόφους» τις σωβινιστικές και από τις θέσεις της «Μεγάλης Ιδέας» σκέ-

ψεις και αξιώσεις του. Τον τελευταίο καιρό στον σοβιετικό Τύπο δεν έλειψαν οι χαιρετισμοί προς τους έλληνες «συμμάχους».

Και τα επίσημα όργανα της προπαγάνδας των γιουγκοσλάβων ρεβιζιονιστών δεν καθυστέρησαν σ' αυτή την κατεύθυνση. Έτσι, λόγου χάρη, το πρακτορείο TANJUG όχι μόνον αναμετάδωσε τη συνέντευξη του Σοφοκλή Βενιζέλου με τον ανταποκριτή της εφημερίδας «Το Βήμα», αλλά πήγε και πιο πέρα. Στο αίτημά του «για διοικητική αυτονομία της ελληνικής μειονότητας στη Νότια Αλβανία» αυτό το πρακτορείο πρόσθεσε τη φράση «υπό την εξάρτηση της Ελλάδας». Αυτό δεν είναι τυχαίο και μ' αυτό οι Γιουγκοσλάβοι έδειξαν και μια φορά ακόμη ότι είναι για το διαμελισμό της Αλβανίας. Μ' αυτό απευθύνθηκαν και στον ίδιο το Βενιζέλο (ο οποίος δεν αποκάλυψε πλέρια την κρυφή συμφωνία και συμμαχία ανάμεσα στους τιτοϊκούς και την ελληνική μοναρχοφασιστική αντίδραση για το διαμελισμό της Αλβανίας) και του έκαμαν παρατήρηση σχετικά με το ζήτημα αυτό μιλώντας απερίφραστα.

Για μας, η στάση των τιτοϊκών ήταν από καιρό ξεκάθαρη, αλλά την ομολόγησαν για άλλη μια φορά οι ίδιοι με το στόμα τους.

Σχετικά μ' αυτό το ζήτημα είπε τα δικά του και ο βουλγαρικός Τύπος. Η γνώμη όμως των οργάνων του βουλγαρικού Τύπου δεν αντιπροσωπεύει φυσικά τη γνώμη ούτε των βουλγάρων κομμουνιστών ούτε και του αδελφού βουλγαρικού λαού. Αντιπροσωπεύει, καθώς έγινε συνήθιο εκεί, τη γνώμη του διευθυντή της ορχήστρας. Ο Τύπος του Χρουστσιόφ δεν μπορούσε ασφαλώς ο ίδιος να μιλήσει επί

του προκειμένου, κι έτσι τη φορά αυτή μίλησε γι' αυτόν ο βουλγαρικός Τύπος, που προσπάθησε να διορθώσει το TANJUG και να εκψράσει την «ορθοέπεια» του κυρίου Βενιζέλου. Αλλά και ο βουλγαρικός Τύπος, στις προσπάθειες του να τοποθετήσει «ορθά» τη στάση του Χρουστσιόφ και τη συμφωνία του με το Βενιζέλο, συνάμα δε να ικανοποιούσε και τους τιτοϊκούς, με μια «σπάνια εξυπνάδα» πρόσθεσε κάτι από μέρους του. Δεν είπε ούτε λίγο ούτε πολύ, είπε μόνον να δοθεί αυτονομία στη Νότια Αλβανία, όπως έκαμαν οι Γιουγκοσλάβοι για τους Αλβανούς της Κοσόβας.

Ωστόσο, ο βουλγαρικός Τύπος λησμονεί ολωσδιόλου ότι ανάμεσα στους δύο λαούς μας και τις δύο χώρες μας υπάρχει κάποιο σύμφωνο συμμαχίας και είναι γνωστό για ποιο λόγο υπογράφηκε αυτό το σύμφωνο, ενώ τη βρίσκει πολύ κανονική και σωστή την αξίωση του Βενίζέλου. Πέρα απ' αυτό, ο βουλγαρικός Τύπος δίνει στην Αλβανία και τη συμβουλή για το πώς πρέπει αυτή να λύσει ένα εσωτερικό της «πρόβλημα», που δεν είναι καθόλου πρόβλημα, αλλά τέτοιο το παρουσιάζουν οι άρπαγες ιμπεριαλιστές και ρεβιζιονιστές. Μ' αυτή την ευκαιρία, στον βουλγαρικό Τύπο και σ' αυτούς που τον εξώθησαν να εκφέρει αυτή τη γνώμη, εμείς τους επενθυμίζουμε τα εξής:

1. Η Γιουγκοσλαβία το ζήτημα των Αλβανών της Γιουγκοσλαβίας «το έχει λύσει» με σκοτωμούς, με γενοκτονία, με διωγμούς, με εκτοπίσεις κλπ.

2. Εμείς δεν έχουμε αναμιχθεί και ούτε αναμιγνυόμαστε στις εσωτερικές υποθέσεις της Βουλγαρίας, αλλά είμαστε αναγκασμένοι να βάλουμε

μπροστά στους βούλγαρους ρεβιζιονιστές και στον βουλγαρικό Τύπο το ερώτημα: Προτού μας δώσετε εμάς συμβουλές κι αυτή τη «φωτεινή» σας γνώμη βασισμένη και στη «γιουγκοσλάβικη πείρα», γιατί δε ζητάτε να εφαρμοστεί αυτό για την τουρκική μειονότητα στη Βουλγαρία; Εσείς που δεν παρελείψατε να υπογραμμίσετε στα γρήγορα την «ιδέα» του Βενιζέλου και την «έξυπνη» πρότασή του, θα βάλετε άραγε και την δική μας άποψη στις σελίδες των εφημερίδων σας για να τη μάθει αυτή και η κοινή γνώμη του αδελφού βουλγαρικού λαού;

Εμείς δεν έχουμε ελπίδες πως τέτοιο πράγμα μπορεί να γίνει, γιατί αυτός ο Τύπος στη Βουλγαρία κι αυτοί οι άνθρωποί που υποστήριξαν τις αντιαλβανικές δηλώσεις του Βενιζέλου και που είχαν διαπράξει κι άλλα κακά σε βάρος της χώρας μας, μόνον το όνομα έχουν βουλγαρικό και τίποτε το κοινό με τον γενναίο, τον μπεσαλή και σύμμαχο βουλγαρικό λαό.

ΔΕΥΤΕΡΑ
24 ΓΕΝΑΡΗ 1966

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΙΣ ΡΕΒΙΖΙΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Λαβαίνω ολοένα και συνέχεια επιστολές, μηνύματα, δηλώσεις, ψηφίσματα από τους έλληνες συντρόφους πρόσφυγες στις ρεβιζιονιστικές χώρες, και πάντα η καρδιά μου πονεί γι' αυτούς, αισθάνομαι θλίψη μεγάλη και απερίγραπτη γι' αυτούς τους ηρωικούς συντρόφους, που αγωνίστηκαν με απαράμιλλη ανδρεία ενάντια στο φασισμό, ενάντια στους μοναρχικούς, ενάντια στους Εγγλέζους και τους Αμερικάνους. Εμείς τους βοηθήσαμε ολόψυχα μοιραστήκαμε μ' αυτούς τη μπουκιά μας, σ' έναν καιρό που και μόνοι μας πεινούσαμε, εκθέσαμε σε κίνδυνο τα σύνορα της πατρίδας μας, τα οποία δέχτηκαν επίθεση από μεγάλες μοναρχοφασιστικές δυνάμεις[1], εκεί πολεμήσαμε και δεν αφήσαμε σπιθαμή

---

1 Αυτό συνέβηκε τον Αύγουστο του 1949, όταν οι έλληνες μοναρχοφασίστες διέπραξαν μια σειρά ένοπλες προκλήσεις στα νότια σύνορα της χώρας μας. Οι προκλήσεις αυτές αποτελούσαν μέρος της σκαρωμένης από τους Αγγλοαμερικάνους ιμπεριαλιστές συνωμοσίας σε βάρος της Λαϊκής Δημοκρατίας Αλβανίας.

του εδάφους μας να πέσει στα χέρια του εχθρού σκοτωθήκανε άνθρωποί μας, αλλά τους συντρόφους και αδελφούς μας, τον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας, τους έλληνες ηρωικούς παρτιζάνους τους σώσαμε όλους, τους μπάσαμε στα σπίτια μας. Ήμουν ο ίδιος σ' αυτή τη λεπτή και οδυνηρή επιχείρηση. Οι έλληνες σύντροφοί που πολέμησαν με ανδρεία, έκλαιγαν με λυγμούς για την ήττα και ήθελαν να ξαναγυρίσουν, να πολεμήσουν, πράγμα που ήταν αδύνατο. Στις καταστάσεις που δημιουργήθηκαν μετά, αυτοί συγκινήθηκαν από τη θερμή φιλοξενιά του λαού μας και του Κόμματός μας. Εμείς εκπληρώσαμε το διεθνιστικό μας χρέος, τους βοηθήσαμε να πάρουν κουράγιο, να εμψυχωθούν. Εμείς συζητήσαμε και με το Στάλιν, μάλιστα στη συζήτηση με το Στάλιν και το Μολότοφ, όπου ήταν κι ο Ζαχαριάδης με τον Παρτσαλίδη, εγώ εξέθεσα τις απόψεις μας για τον αγώνα των ελλήνων παρτιζάνων και μίλησα ανοιχτά για μερικά λάθη των ελλήνων ηγετών, τις οποίες έκρινε σωστές ο Στάλιν και από τη συνάντηση αυτή χωρίσαμε σαν συναγωνιστές.

Τους αδελφούς μας Έλληνες, τους ηρωικούς συντρόφους μας, τους έλληνες παρτιζάνους, με συγκίνηση τους ξεπροβοδίσαμε για τις σοσιαλιστικές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου επιθυμούσαν να πάνε, και με ακλόνητη πίστη πως εκεί που πήγαιναν θα ήταν όπως στην Αλβανία, με τη μόνη διαφορά ότι την πατρίδα τους δεν θα την είχαν τόσο κοντά όσο την είχαν όταν βρισκόντουσαν σε μας. Και στην πραγματικότητα έτσι και συνέβηκε όσο ζούσε ο Στάλιν. Παντού όπου πήγαν, αυτοί εγκαταστάθηκαν, ταχτοποιήθηκαν σε δουλειές, οργανώθη-

καν, μπήκαν σε στρατιωτικές σχολές, σε επαγγελματικές και κομματικές σχολές κλπ. Οργάνωσαν το κόμμα τους, έκαμαν ανάλυση του αγώνα τους με τις νίκες, με τα λάθη και με τις αποτυχίες του.

Μετά το θάνατο του Στάλιν άρχισε η μεγάλη τραγωδία των ελλήνων συντρόφων, τραγωδία που δεν έχει τελειωμό.

Οι χρουστσιοψικοί ρεβιζιονιστές είναι οι δήμιοι των ελλήνων συντρόφων, αυτοί ευθύνονται μπροστά στην παγκόσμια κοινή γνώμη και μπροστά στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας για όλες αυτές τις φρικαλεότητες που γίνονται σε βάρος των ηρώων της μαρτυρικής Ελλάδας.

Αυτά που κάνουν οι χρουστσιοφικοι σε βάρος των ελλήνων συντρόφων στη Σοβιετική Ένωση, δεν τα έκαναν ενάντιά τους ούτε οι μοναρχοφασίστες μέσα στην Ελλάδα. Αυτή είναι μια ολόκληρη τραγική ιστορία, γεμάτη θλιβερά γεγονότα, εξολόθρευση του ίδιου του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, της ηγεσίας του, σωματικές εξοντώσεις, εξορίες, δαρμούς, φρικιαστικούς σκοτωμούς, που είναι αδύνατο εδώ να περιγραφτούν, γιατί χρειάζονται ολόκληροί τόμοι.

Ωστόσο, η φωνή των ηρώων, των ελλήνων συντρόφων μας, που ταλαιπωρούνται στην εξορία, διασχίζει τους παγετώνες και τα σύνορα κι έρχεται στο Κόμμα μας, το Κόμμα στο οποίο αυτοί έχουν απέραντη εμπιστοσύνη, απερίγραπτη αγάπη. Αυτοί ζητάνε τη βοήθειά μας, γιατί μόνο σ' εμάς έχουν εμπιστοσύνη. Μέσα από το σκοτάδι της προσφυγιάς, αυτοί ακούνε το Ραδιοσταθμό Τιράνων. Αυτοί θέλουν ν' ακούνε ως και τα τραγούδια του λαού μας,

γιατί θυμούνται την αγάπη και τη μεγάλη μπέσα του «αρβανίτικου» λαού και του μαρξιστικού - λενινιστικού Κόμματός του.

Σύντροφοί και αδέρφια Έλληνες που υποφέρετε από τους σύγχρονους ρεβιζιονιστές, πόση συμπόνια αισθάνομαι για σας τώρα, επειδή εσείς έχετε πόνους μεγάλους!

Έλληνες σύντροφοί, για λόγους πολιτικών συγκυριών, όταν η χώρα μας είναι κυκλωμένη από εχθρούς και μέσα σ' αυτούς και οι έλληνες μοναρχοφασίστες, εμείς δεν σας έχουμε βοηθήσει καθώς πρέπει και όσο πρέπει, και ιδιαίτερα εσάς, της προσφυγιάς. Αισθανόμαστε βαθιά αυτή την έλλειψη, γι' αυτό και υποφέρουμε. Θα κάνουμε όμως ό,τι το δυνατό και θα εκπληρώσουμε αυτό το χρέος. Παρήγγειλα στους συντρόφους να δουλέψουν μια σειρά ντοκουμέντα, να βρουν μεθόδους και τρόπους ώστε η παγκόσμια και η κομμουνιστική κοινή γνώμη να μάθει την αλήθεια για σας, για την υπόθεσή σας, για τον ηρωικό σας αγώνα και για την άγρια σε βάρος σας έχθρα των σύγχρονων ρεβιζιονιστών.

Αγαπητοί σύντροφοί, σταθείτε κρατερά σαν τ' ατσάλι, καθώς σταθήκατε στις μπόρες στα βουνά της ηρωικής και μαρτυρικής Ελλάδας. Σταθείτε βράχος ριζιμιός ενάντια στην προδοσία των σοβιετικών ρεβιζιονιστών και όλων των άλλων. Παλέψτε, πυκνώστε τις γραμμές σας εναντία στους εχθρούς, προετοιμαστείτε για τον μεγάλο αγώνα κατά του ιμπεριαλισμού. Ας σας εμπνέουν και ας σας οδηγούν και στις μελλοντικές μάχες τα διδάγματα των Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν και Στάλιν. Εμείς οι Αλβανοί, όπως πάντα, στην αρχαία και γεμάτη α-

γώνες ιστορία των δύο λαών μας έχουμε σταθεί και έχουμε πολεμήσει από κοινού για τη λευτεριά. Και τώρα θα είμαστε στο πλευρό σας, στο πλευρό του εργαζόμενου ελληνικού λαού.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
25 ΜΑΡΤΗ 1966

ΑΙΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Η ελληνική κυβέρνηση, μέσω του πρεσβευτή της στη Ρουμανία, ζήτησε την αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων με τη χώρα μας.

КYΡΙΑΚΗ
27 ΜΑΡΤΗ 1966

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ειδοποιήσαμε το σύντροφο Χαλίμ Μπούντο που βρίσκεται στη Νέα Υόρκη να ασχοληθεί με την πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης για σύναψη διπλωματικών σχέσεων με τη χώρα μας.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
28 ΑΠΡΙΛΗ 1967

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Η μοναρχοφασιστική δικτατορία αποκαταστάθηκε στην Ελλάδα. Η εξουσία των φασιστών στρατηγών, που επικεφαλής έχει το βασιλιά Γκλύξμπουργκ[1] και στο πλευρό τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, επαναφέρει στην Ελλάδα την τρομοκρατία, γεμίζει με ανθρώπους τα φρικιαστικά στρατόπεδα των νησιών, όπου χρόνια ολόκληρα βασάνιζαν και σκότωναν τους κομμουνιστές και τους στρατιώτες του ΕΛΑΣ και του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας.

Οι έλληνες φασίστες πήραν δια της βίας την εξουσία, επειδή το παιχνίδι των «δημοκρατικών» εκλογών έβαζε σε κίνδυνο τη μοναρχία και τα άμεσα συμφέροντα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Ο τελευταίος κάνει το νόμο στην Ελλάδα και τη μετέτρεψε σε κυριότερη βάση του στη Μεσόγειο, απ' όπου επιβλέπει και υποστηρίζει τις ανατρεπτικές ενέργειές του και απειλεί όλους τους λαούς της Μεσογείου που δεν υποτάσσονται. Οι Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής θεωρούν την Ελλάδα νότια πόρ-

---

1 Πρωσσική βασιλική δυναστεία απ' όπου καταγόταν και ο πρώην βασιλιάς της Ελλάδας, Κωνσταντίνος.

τα της Ευρώπης και προσπαθούν να την κρατήσουν κάτω από την σιδερένια τους πτέρνα.

Και οι ίδιοι οι σύμμαχοί των Αμερικάνων στο ΝΑΤΟ, όπως η Τουρκία, η Ιταλία κλπ, δεν φαίνονται καθόλου ικανοποιημένοι απ' αυτά που συμβαίνουν στην Ελλάδα, για το λόγο ότι οι μοναρχικοί έλληνες σωβινιστές θα ρίξουν μεγαλοϊδεατικές κλωτσιές και ενάντια στην Τουρκία, και ενάντια στην ιταλική επιρροή στη Μεσόγειο. Οι Ιταλοί θέλουν βέβαια να φυλάξουν τη συμμαχία της «κεντρο-αριστεράς», όπου οι σοσιαλιστές του Νέννι και του Σαραγκάτ δεν μπορεί τόσο εύκολα να παραδεχτούν ώστε στην Ιταλία, οι νεοφασίστες, εμπνευσμένοι από τους έλληνες μοναρχοφασίστες και ενθαρρυμένοι από το πραξικόπημά τους, να πάρουν την εξουσία, γι' αυτό και η κυβέρνηση του Μόρο φαίνεται δυσαρεστημένη από τα γεγονότα στην Ελλάδα.

Η ιταλική κυβέρνηση νομίζει ότι οι έλληνες μοναρχοφασίστες θα επιτεθούν στην Αλβανία όπως επιτέθηκε ο Μουσσολίνι το 1939, έτσι και τα συμφέροντα της ιταλικής μεγαλοαστικής τάξης διακινδυνεύουν. Εδώ υπάρχει μια πραγματική αντίθεση ανάμεσα στους ιταλικούς κυβερνητικούς κύκλους και τους έλληνες μοναρχοφασίστες από τη μια μεριά και τους γιουγκοσλάβους τιτοϊκούς από την άλλη.

Εμείς όμως υπολογίζουμε στη δύναμή μας, στην οργάνωσή μας, στην αποφασιστικότητα μας να υπερασπίσουμε κάθε σπιθαμή της σοσιαλιστικής μας πατρίδας. Δεν μας φοβίζει τίποτε για ό,τι συμβαίνει στην Ελλάδα, όμως δεν υποτιμούμε καθόλου τον κίνδυνο, γι' αυτό πήραμε όλα τα αναγκαία μέτρα.

Τώρα για τώρα δεν υπάρχει λόγος να αναστατωθούμε, διότι οι μοναρχοφασίστες σε τέτοιες στιγμές δεν ξέρουν πού έχουν το κεφάλι τους, έχουν τη φροντίδα να σταθεροποιηθούν στο εσωτερικό, αργότερα μπορεί να ξαναρχίσουν τις προκλήσεις εναντίον μας, όμως πάντα θα πάρουν κεραυνοβόλα απάντηση από μας που θα τους χαλάσει κάθε σχέδιο και θα τους κόψει εντελώς την όρεξη.

Τώρα οι μοναρχοφασίστες συλλαμβάνουν μαζικά κομμουνιστές και δημοκράτες. Τα πρακτορεία ειδήσεων λένε ότι συνελήφθηκαν πάνω από 10 000 άτομα, ανάμεσά τους και ο Μανώλης Γλέζος, για τον οποίο σήμερα οι ειδήσεις αναφέρουν ότι καταδικάστηκε σε θάνατο. Αν αυτό αληθεύει πρέπει να διαμαρτυρηθούμε, γιατί ο Γλέζος είναι γνωστός σαν αγωνιστής ενάντια στο ναζιφασισμό. Εγώ τον γνωρίζω προσωπικά.

Η προδοσία των σοβιετικών ρεβιζιονιστών δεν έχει άκρη και τέλος. Αυτοί εξόρισαν, βασάνισαν καλούς έλληνες κομμουνιστές, συμβούλεψαν συντρόφους τους και έλληνες πρόσφυγες να μπουν νόμιμα στην Ελλάδα. Τώρα όλοι αυτοί που μπήκαν, τους εσάρωσε η Ασφάλεια και θα τους σκοτώσει, θα τους βασανίσει, επαναλαμβάνοντας τη φρικιαστική τραγωδία της Μακρονήσου[1].

---

1 Στα τέλη Αυγούστου του 1950, ήρθε στην εξουσία με τη βοήθεια των αμερικάνων ιμπεριαλιστών η κυβέρνηση του Βενιζέλου και εξαπέλυσε άγρια τρομοκρατία ενάντια στο λαό. Περισσότερους από 37 000 πατριώτες που αγωνίζονταν ενάντια στη φασιστική καταπίεση και την αγγλοαμερικάνικη επέμβαση τους πέταξαν στα στρατόπεδα του θανάτου, στα νησιά της Μακρονήσου, του Αη Στράτη, στο Τρίκερι κλπ.

Γενικά όλοι οι ρεβιζιονιστές, οι τιτοϊκοί, είναι ανήσυχοι, επειδή αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα δείχνει την αποτυχία της πολιτικής τους, των συμμαχιών, της συνύπαρξης, των «φιλικών» σχέσεων κλπ.

Οι αντιθέσεις μεταξύ των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων θα πληθύνουν και θα οξυνθούν.

Ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός εντείνει τις ταραχές. Στην Ευρώπη, σε μερικές χώρες, εγκαθιδρύθηκε η φασιστική δικτατορία.

Οι σύγχρονοί ρεβιζιονιστές, με τους σοβιετικούς επικεφαλής, είναι τρομοκρατημένοι και μετατράπηκαν σε υπηρέτες του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού και της ευρωπαϊκής αντιδραστικής μπουρζουαζίας. Ζητούν ελεημοσύνη: την ειρηνική συνύπαρξη, αλλά αυτή η προδοτική συνύπαρξη μετατρέπεται σε ήττα έτσι όπως προβλέπει το Κόμμα μας.

Όπως και να 'χει, πάντα θα είμαστε πολύ επάγρυπνοι, ψύχραιμοι, να κρατούμε ολοένα στεγνό το μπαρούτι, να βαδίζουμε με θάρρος στον επαναστατικό μας δρόμο, να δυναμώνουμε τη σοσιαλιστική μας πατρίδα, να ξεσκεπάζουμε ανελέητα τους ιμπεριαλιστές και τους ρεβιζιονιστές. Οι εχθροί δεν έχουν τι να μας κάνουν. Αν μας χτυπήσουν θα βρουν το θάνατο. Αυτοί γνωρίζουν καλά την αποφασιστικότητα των αλβανών κομμουνιστών, του ηρωικού αλβανικού λαού.

ΣΑΒΒΑΤΟ
17 ΙΟΥΝΗ 1967

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΝΟΝΙΟΦΟΡΩΝ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΣΤΟΛΩΝ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Συμπλήρωμα στο λόγο[1] που θα εκφωνήσει ο αντιπρόσωπός μας στη φετινή σύνοδο του ΟΕΕ

Η Κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας υποβάλλει το ζήτημα και βάζει το ερώτημα ενώπιον της Συνέλευσης των Ενωμένων Εθνών: Για ποιο λόγο στη Μεσόγειο, σ' αυτή την περιοχή λαών με αρχαίο πολιτισμό, εισχώρησε σαν λάμια ο αμερικάνικος πολεμικός στόλος; Τι ζητάει αυτός στη Μεσόγειο και τι κάνει εκεί; Ποιον υπερασπίζει και από ποιον; Τι ζητάει στη Μεσόγειο, όπου κατέβηκε τώρα, ένα μέρος του πολεμικού στόλου της σημερινής σοβιετικής ρεβιζιονιστική ηγεσίας; Τι κάνει κι

1 Εκφωνήθηκε στις 26 Ιούνη 1967 στην Έκτατη Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΕΕ. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Ζέρι ι Πόπουλλιτ», 28 Ιούνη 1967.

αυτός εκεί, ποιον θέλει να υπερασπίσει και από ποιον;

Και τους δυο αυτούς στόλους οι ιμπεριαλιστο - ρεβιζιονιστικές κυβερνήσεις δεν παραλείπουν να τους βαφτίσουν «στόλους ειρήνης», «για την υπεράσπιση και την ασφάλεια των λαών» κλπ, κλπ. Μπορούμε να διαβεβαιώσουμε, χωρίς καθόλου να κάνουμε λάθος, ότι αντίθετα, αυτοί σπέρνουν τον πόλεμο, απειλούν τους ελεύθερους και κυρίαρχους λαούς και κάνουν την πολιτική των κανονιοφόρων για να καταπατούν τη λευτεριά των λαών, για να μοιράζονται τις ζώνες επιρροής, για να μοιράζονται το πλιάτσικο που είναι προϊόν κάθε συνωμοσίας τους σκαρωμένης σε βάρος των άλλων λαών.

Μπορούμε επίσης να διαβεβαιώσουμε ότι η αμερικανοσοβιετική συμμαχία είναι τόσο καταφανής, ώστε αν στα πολεμικά πλοία αυτών των δυο δυνάμεων υπήρχαν γυναίκες, θα οργανώνονταν κάθε βράδυ και χοροεσπερίδες στο κατάστρωμα αυτών των πολεμικών πλοίων, τη στιγμή που στον κόσμο οι λαοί αγωνίζονται για λευτεριά και τα παιδιά τους πέφτουν στα πεδία των μαχών.

Βάζουμε το ερώτημα: Ποια είναι αυτά τα κράτη της Μεσογειακής λεκάνης που απειλούν την Ιταλία, την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ισπανία κ.ά; Μάλιστα ορισμένα απ' αυτά τα κράτη είναι και συνδεμένα με συμμαχία στο ΝΑΤΟ. Μήπως τις χώρες αυτές τις απειλεί η Αλγερία, η Αλβανία, το Μαρόκο, η Λιβύη, η Τυνησία, η Αίγυπτος, η Συρία, ή ο Λίβανος; Ας διαβαστεί η αρχαία ιστορία κι αυτή η νεώτερη και θα βρεθεί η απάντηση στο ποιος ήταν το θύμα και ποιος ο επιδρομέας.

Βάζουμε και πάλι το ερώτημα: Δεν έχει η Γαλλία δικό της αρκετό στόλο για να υπερασπίσει τις ακτές της, το ίδιο και η Ισπανία, η Ιταλία, η Ελλάδα κλπ; Ασφαλώς έχουν, μάλιστα και πολύ, πολύ περισσότερο απ' ό,τι χρειάζεται.

Τότε, τι γυρεύει ο 6-ος Αμερικάνικος Στόλος στη Μεσόγειο; Βρίσκεται εκεί ως μαντρόσκυλο για επιδρομή και για να υποστηρίζει την επίθεση και τον πόλεμο.

Όχι, Αμερικάνοι ιμπεριαλιστές, κανένα λαό και καμιά τίμια κυβέρνηση που υπερασπίζει τα συμφέροντα της πατρίδας και του λαού της δεν θα ξεγελάσετε με τον δικό σας ψεύτικο κλάδο ελαίας, με την αιμοσταγή δημαγωγίας σας.

Εσείς πιθανόν να πείτε πως αμύνεστε στη Μεσόγειο ενάντια στη Σοβιετική Ένωση, εσείς όμως είστε φίλοι και σύμμαχοί στενοί με τους σημερινούς ηγέτες της.

Εσείς πολύ καλά το ξέρετε ότι η λεγόμενη βοήθεια των Σοβιετικών ρεβιζιονιστών ηγετών προς τους λαούς της Μεσογειακής λεκάνης είναι μεγάλη μπλόφα. Σωστό είναι να λέγεται ότι οι σοβιετικοί ρεβιζιονιστές ιμπεριαλιστές έχουν τους ίδιους σκοπούς που έχετε και εσείς απέναντι στους λαούς του κόσμου, και ιδιαίτερα σε βάρος του φιλελεύθερου αλβανικού λαού και των φιλελεύθερων αραβικών λαών και φαίνεται καθαρά ότι εσείς πασχίζετε να μας υποδουλώσετε, να μας βάλετε κάτω από το ζυγό σας. Αλλ' όμως, εσείς δεν θα πετύχετε αυτό το σκοπό. Οι λαοί μας θα σας νικήσουν. Εσείς φοβάστε τρομερά τους λαούς σας, γι' αυτό, τα όπλα κι αυτούς τους στόλους τούς έχετε για να υπερα-

σπίζετε τον εαυτό σας και από τους λαούς σας, οι οποίοι από κοινού με μας θα σας τιμωρήσουν μια μέρα όπως σας αξίζει.

Εσάς, Αμερικανοί ιμπεριαλιστές και Σοβιετικοί ρεβιζιονιστές πρέπει να σας το κάνουμε δημόσια ξεκάθαρο, ότι δεν μπορείτε να φοβίσετε κανέναν και τόσο το περισσότερο εκείνους τους λαούς που σ' όλους τους καιρούς έχουν χύσει αίμα για να ζουν ελεύθεροί και που είναι και τώρα αποφασισμένοι να πεθάνουν πολεμώντας και πάλι να νικήσουν. Ένας απ' αυτούς τους ηρωικούς και άκαμπτους λαούς ήταν και είναι και ο αλβανικός λαός. Ποτέ δεν θα μας αιφνιδιάσετε. Όχι μόνο εσείς που ποτέ δε μας αιφνιδιάσατε και δεν πρόκειται να μας αιφνιδιάσετε, αλλά ούτε η προδοσία του Χρουστσιόφ, ούτε και η προδοσία των υποταχτικών του μας αιφνιδίασε.

Ο συμμορίτης Νικήτα Χρουστσιόφ και οι σύντροφοί του προσπάθησαν να στραγγαλίσουν τη νέα σοσιαλιστική Αλβανία. Σκάρωσε συνωμοσίες, από κοινού με τον 6-ο Στόλο και με τον Βενιζέλου, για να κομματιάσει την Αλβανία, προσπάθησε να καταχτήσει το λιμάνι της Αυλώνας, μας άρπαξε τα δικά μας υποβρύχια και τελικά διέκοψε και τις διπλωματικές σχέσεις και εφάρμοσε άγριο αποκλεισμό κατά της νέας Αλβανίας.

Ο αλβανικός λαός, το Κόμμα και η Κυβέρνησή του τού έδωσαν τέτοιο τρομερό χαστούκι που τον παράχωσαν.

Έτσι θα την πάθουν όλοι εκείνοι, οποιοιδήποτε κι αν είναι, μόνοι ή και με άλλους, σε περίπτωση που θίξουν την Αλβανία. Η Αλβανία ξέρει να αμυνθεί, ξέρει να πολεμήσει και να νικήσει. Τα ιε-

ρά σύνορα και τα λιμάνια της πατρίδας μας είναι απαραβίαστα, αυτά είναι μόνον δικά μας και κανενός άλλου. Όποιος τα θίξει, θα βρει το θάνατο.

Μη νομίσετε επίσης, κύριοί Αμερικάνοι ιμπεριαλιστές, ότι η Αλβανία είναι μόνη και απομονωμένη. Αν θιχτούν τα σύνορα της Αλβανίας θα προκληθεί μεγάλη σύρραξη.

Και σείς, κύριοι Σοβιετικοί ρεβιζιονιστές, που από το Ραδιοσταθμό της Μόσχας κάνετε υπαινιγμούς και έκκληση στην Αλβανία για ενότητα με σας μπροστά στην ιμπεριαλιστική απειλή, να το ξέρετε ότι εμείς με απέχθεια απορρίπτουμε αυτή τη δική σας ψιλία γιατί έχουμε δοκιμάσει τι στιλέτο πισώπλατα είναι. Αυτή την κάποια ψιλία τη δοκίμασαν και οι αραβικοί λαοί, την έχουν δοκιμάσει και άλλοι λαοί.

Ωστόσο, εμείς έχουμε δηλώσει και δηλώνουμε επίσημα ότι είμαστε ολοζωής πιστοί φίλοι των αδερφών σοβιετικών λαών. Αυτοί ποτέ δεν έχουν προδώσει και δεν θα προδώσουν κανέναν λαό, και τόσο περισσότερο τον αλβανικό λαό που τον αγαπούν και τον σέβονται. Οι σοβιετικοί λαοί θα σας καταδικάσουν αμείλιχτα και οριστικά.

Οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις που ακούν τον αντιπρόσωπο ενός μικρού, αδούλωτου λαού να μιλάει σήμερα εδώ ανοιχτά, άφοβα, χωρίς γάντια και χωρίς διαλεγμένη διπλωματική ορολογία, λένε πως αυτός είναι ένας λόγος σκληρός και ότι ο Αλβανός αντιπρόσωπος μιλάει στην έρημο.

Εγώ δεν απειλώ κανέναν ούτε με ατομικές βόμβες, ούτε με ναπάλμ και ούτε με στόλους.

Επίσης, κύριοι, εγώ δεν μιλώ στην έρημο. Ε-

σείς είστε απομονωμένοι, όχι εμείς. Εμείς εδώ είμαστε πλειοψηφία, είμαστε η συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου, εμείς είμαστε εκείνοι που τσακίσαμε τον ιταλικό και γερμανικό φασισμό, εμείς είμαστε οι αθάνατοί ήρωες του Βιετνάμ, της Αλγερίας, του Κογκό, της Κούβας, της Λατινικής Αμερικής, της Κίνας, του Πακιστάν, οι ήρωες των αραβικών λαών, των λαών της Ασίας, της Αφρικής, οι ήρωες των υποδουλωμένων λαών της Ευρώπης και του κόσμου.

Γι' αυτό, εμείς θα σας νικήσουμε, εσείς ποτέ δε θα μας λυγίσετε.

ΤΕΤΑΡΤΗ

2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1967

ΤΑ «ΑΛΥΧΤΗΜΑΤΑ» ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΝΑΡΧΟΦΑΣΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ «ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ» ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΡΕΒΙΖΙΟΝΙΣΤΩΝ

Οι έλληνες μοναρχοφασίστες, όπως είχαν πάντοτε συνήθιό τους, γαυγίζουν και πάλι για την «Βόρειο Ήπειρο». Εμείς έχουμε ακούσει και δυνατότερα αλυχτήματα και οι σκύλοι έχουν βάλει την ουρά στα σκέλη μπροστά στην ακατάβλητη αντίσταση της σοσιαλιστικής Αλβανίας. Οι έλληνες φασίστες έχουν δοκιμάσει τη δύναμή μας, αν θέλουν ας την ξαναδοκιμάσουν. Αυτοί θα βρουν το σίγουρο θάνατο. Έχουμε πάρει όλα τα μέτρα. Ποτέ ο εχθρός δεν μας αιφνιδίασε και δεν θα μας αιφνιδιάσει. Γνωρίζουμε ότι οι φασίστες μπορεί να κάνουν τυχοδιωκτισμούς κάθε στιγμή, αλλά και αυτοί κάνουν φυσικά τους υπολογισμούς τους. Στους έλληνες φασίστες, σ' αυτές τις καταστάσεις που βρίσκονται, δεν βγαίνουν οι λογαριασμοί για έναν τέτοιο τυχοδιωκτισμό. Μέσα στη χώρα τους είναι πολύ μακριά από το να έχουν σταθεροποιήσει την κατάσταση. Βρίσκονται στην αρχή της κρίσης, ο λαός είναι ενάντιά τους και κινείται. Οι φυλακές και τα

νησιά εξορίας είναι γεμάτα. Όλα τα αστικά κόμματα συντρίφτηκαν από την φασιστική κλίκα, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι εξαφανίστηκαν. Ο ίδιος ο μοναρχοφασιστικός στρατός βρίσκεται σε χάος, χιλιάδες στελέχη έχουν φυλακιστεί κλπ, κλπ. Μέσα στην Ελλάδα le torchon brûle[1] και είναι δύσκολο γι' αυτούς και τους πάτρωνές τους να επιχειρήσουν έναν τυχοδιωκτισμό σε βάρος της χώρας μας, τουλάχιστον προτού ρυθμίσουν την εσωτερική τους κατάσταση.

Οι διεκδικήσεις τους σε βάρος της Αλβανίας είναι ένα παντοτινό τους λαϊτμοτίβ, είναι ένας πολιτικός τσορβάς που σερβίρεται στην ντόπια κοινή γνώμη για να απαλλαχτούν από τις κρίσεις, για να κερδίσουν στις εκλογές, για να ενθαρρύνουν τον αντικομμουνισμό κλπ, αλλά από τα λόγια μέχρι τα έργα είναι μακρύς δρόμος, γεμάτος κινδύνους και αίμα, που πρέπει να περάσουν και δεν μπορούν να τον περάσουν.

Μα το «ωραιότερο» σ' αυτό το ζήτημα είναι η «έξυπνη πολιτική» των σύγχρονων ρεβιζιονιστών, με επικεφαλής τους Σοβιετικούς.

Οι σοβιετικοί ρεβιζιονιστές και όλοι οι δορυφόροι τους, οργάνωσαν χορωδία για να μας φοβίσουν. «Συναγερμός! Οι έλληνες φασίστες θα επιτεθούν κατά της Αλβανίας». «Η σοβιετική κυβέρνηση διαθέτει έγκυρες πληροφορίες, επειδή αυτό έχει αποφασιστεί από τους Αμερικάνους και τους Έλληνες, ότι, μετά την επίθεση του Ισραήλ [κατά των αρα-

---

1 Γαλλική φράση με την έννοια: υπάρχουν αλληλοφαγωμάρες.

βικών χωρών], θα αρχίσει η ελληνική επίθεση εναντίον σας». Από την άλλη μεριά ο Τίτο, βάζει δήθεν σε κίνηση στρατεύματα στα μακεδονοελληνικά σύνορα, επειδή οι Έλληνες θα επιτεθούν, λέει, και κατά της Γιουγκοσλαβίας. Όλοι οι ρεβιζιονιστές πρεσβευτές, σ' όλες τις χώρες, συναντούν τους πρεσβευτές μας και, ανήσυχοι δήθεν για την τύχη μας, τους μιλούν για τον κίνδυνο, που «απειλεί την Αλβανία». Αυτοί έφθασαν μέχρι το σημείο που ο τσεχοσλοβάκος αντιπρόσωπος στα Τίρανα, είχε την αναίδεια να έρθει στο Υπουργεία μας Εξωτερικών και «εξ ονόματος της σοβιετικής κυβέρνησης» να μας προειδοποιήσει για «τον κίνδυνο που διατρέχουμε». Όλοι αυτοί πήραν την κλωτσιά όπως τους άξιζε. Ο Τύπος τους από την άλλη πλευρά και, ιδιαίτερα, αυτός των ιταλών και τιτοϊκών ρεβιζιονιστών, ενορχήστρωναν αυτή την καμπάνια.

Κι όλο αυτό απέβλεπε έναν σκοπό. Να μας φοβίσουν, για να χτυπούσαμε συναγερμό, και να «τείναμε» το χέρι σ' αυτούς τους «σωτήριους ιππότες», ή γι' αυτούς τουλάχιστον να εκνευριζόμασταν, να πέφταμε στην παγίδα της εκστρατείας τους, για να δίναμε πρόσχημα στους εχθρούς να έκαναν μεγάλο θόρυβο και πάνω σ' αυτό να κερδοσκοπούσαν. Κι αυτό όμως δεν τους έφεξε. Ο Τύπος μας δεν εκδήλωσε ούτε το παραμικρό ενδιαφέρον για ό,τι λεγόταν και σκαρωνόταν. Μα εμείς, λίγα λόγια και πολλή δουλειά.

Οι ρεβιζιονιστές έμειναν στα κρύα του λουτρού. Οι μοναρχοφασίστες ας τολμήσουν αν θέλουν να θίξουν τα σύνορά μας. Αυτοί και οι σύμμαχοί τους, οι ρεβιζιονιστές, θα πάθουν ήττα.

ΤΕΤΑΡΤΗ
22 ΝΟΕΜΒΡΗ 1967

Η ΔΡΟΠΟΛΗ ΑΝΘΙΖΕΙ ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΑΚΟΜΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΘΑ ΑΝΘΙΖΕΙ

Χθες πήρα ένα πολύ θερμό και επαναστατικό γράμμα από τους Δροπολίτες νεολαίους και νεολαίισσες του χωριού Μπουλιαράτι. Θα τους απαντήσω.

Στο γράμμα προς τους νεολαίους και νεολαίισσες του Μπουλιαρατιού, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, έγραφε:

Αγαπητοί Δροπολίτες νεολαίοι και νεολαίισσες του χωριού Μπουλιαράτι,

Με κάματε να χαρώ πολύ με το γράμμα που μου στείλατε, γιατί αυτό είναι όλο επαναστατική φλόγα, όλο αγάπη και απέραντη πίστη προς το Κόμμα και την ακριβή μας πατρίδα. Εσείς είστε οι θυγατέρες και οι γιοι αυτού του ηρωικού, απλού και εργατικού λαού της Δρόπολης, που όπως όλος

ο αλβανικός λαός υπόφερε πολύ στο παρελθόν, αλλά που ζει τώρα ελεύθερος, ευτυχισμένος, σε ατσάλινη ενότητα με όλο τον αλβανικό λαό.

Η Δρόπολη τώρα ανθίζει και κάθε χρόνο ακόμα περισσότερο θα ανθίζει. Εσείς χτίσατε καινούργια σπίτια, έχετε τώρα πόσιμο νερό[1], εστίες και σπίτια πολιτισμού, παντού έχετε σχολεία στην μητρική και την αλβανική γλώσσα, οι δρόμοι σας ασφαλτοστρώθηκαν, πολύ σύντομα θα ηλεκτροδοτηθεί όλη η Δρόπολη2, ενώ ο εύφορος κάμπος σας εγγειοβελτιώνεται και γίνεται ορμητική δουλειά για την άρδευσή του, κλπ, κλπ.

Όλο αυτό είναι έργο του Κόμματος, έργο δικό σας, έργο όλου του λαού μας.

Πόσο χαίρεται το Κόμμα και ο αλβανικός λαός που η δροπολίτικη νεολαία ρίχτηκε σε εξορμήσεις και δρέπει καινούργιες νίκες σ' όλους τους τομείς, στην οικονομία, στην κουλτούρα, στην ενίσχυση της άμυνας της πατρίδας, νίκες αυτές για τις οποίες μας ζηλεύουν οι εχθροί, οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές, οι σοβιετικοί ρεβιζιονιστές, οι έλληνες μοναρχοφασίστες και άλλοι αντιδραστικοί. Οι εχθροί όμως ας αλυχτούν, ένας λαός σαν ο δικός μας, ένα Κόμμα

---

1 Αληθινό δράμα ήταν πριν από την Απελευθέρωση η ζωή στα χωριά της Δρόπολης από την έλλειψη του πόσιμου νερού, που ή με χρήμα το αγόραζαν, ή από τις βροχές το μάζευαν σε στέρνες. Το πρώτο υδραγωγείο σ' αυτά τα χωριά εγκαινιάστηκε το 1950.

2 Η ηλεκτροδότηση όλων των μειονοτικών χωριών στην περιοχή της Δρόπολης τερματίστηκε τον Ιούλη του 1968, ενώ η ηλεκτροδότηση όλης της χώρας μας τον Οχτώβρη 1970.

σαν αυτό το δικό μας, δεν μπορεί να καταβληθούν ποτέ.

Πατεράδες, αδερφές και αδέρφια σας έπεσαν ηρωικά στον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα, ενώ εσείς και όλος ο λαός σήμερα, με τη σημαία του Κόμματος ξεδιπλωμένη, βαδίζετε πάντα μπροστά στα ίχνη των ηρώων και των ηρωίδων.

Ο ηρωισμός της Σκούρτε Βάτα και η σιδερένια θέληση του Φουάτ Τσέλια μας ενθουσιάζει και μας εμπνέει. Όταν έγραψα στον τυφλό σύντροφο Φουάτ Τσέλια, σκέφτηκα πολύ και για τον μειονοτικό κομμουνιστή σύντροφό μας Ηλία Γκάζγκα, τον οποίο γνωρίζω προσωπικά, έχω συνομιλήσει μαζί του και ξέρω που αυτός αν και τυφλός είναι ένας ηρωικός κομμουνιστής, πολύ δραστήριος και ζωηρός στις συσκέψεις του Κόμματος και σε κάθε άλλη σύσκεψη, που στα σχολεία μαθαίνει στα παιδιά το βιολί κλπ. Σφιχταγκαλιάστε με πόνο εκ μέρους μου τον Ηλία, ευχηθείτε τον από καρδιάς αυτόν και όλους σας επιτυχίες και πάντα νίκες.

Σας αγκαλιάζω εσάς, τους γονείς, τις αδερφές και τ' αδέρφια σας όλης της Δρόπολης και σας εύχομαι να περάσετε χαρούμενοι τις γιορτές 28 και 29 Νοέμβρη.

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανά, 22 Νοέμβρη 1967

ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΟΙ ΧΑΙΡΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΟΠΩΣ ΚΑΘΕ ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΑΣ

5 ΜΑΗ 1969

Στη σύσκεψη της Γραμματείας της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας που έγινε στις 5 Μάη 1969 συζητήθηκε και για την μαρξιστική-λενινιστική στάση που τηρείται προς την ελληνική μειονότητα στη χώρα μας.

Η ομιλία του σύντροφου Ενβέρ Χότζα:

Όπως για κάθε άλλο θέμα, και για τη στάση προς τη μειονότητα, το Κόμμα αγωνίστηκε και αγωνίζεται να εφαρμοστεί η ορθή γραμμή του. Για μας είναι τελείως ανεπίτρεπτες και επιβλαβείς οι εθνικιστικές και σοβινιστικές παρεκκλίσεις. Η ελληνική μειονότητα είναι στενά συνδεμένη με την σοσιαλιστική Αλβανία οι μειονοτικοί είναι Αλβανοί πολίτες, αδέρφια μας που ζούνε στο σοσιαλισμό και χαίρουν

χωρίς καμιά διάκριση όλα τα δικαιώματα, όπως κάθε πολίτης της Δημοκρατίας μας. Έχουν το δικαίωμα να διατηρήσουν τη μητρική τους γλώσσα, τα ήθη και έθιμά τους, έτσι καθώς έχει το δικαίωμα αυτό όλος ο αλβανικός λαός[1]. Αυτό είναι μαρξιστικό - λενινιστικό.

Το Κόμμα έχει σωστά προσδιορίσει ότι στους μειονοτικούς με κανέναν τρόπο δεν πρέπει να αρνείται ή να χαθεί η μητρική τους γλώσσα. Την μητρική τους γλώσσα πρέπει να την μαθαίνουν οπωσδήποτε και αυτό είναι, επίσης, μαρξιστικό. Εμείς είμαστε διεθνιστές, γι' αυτό, αν κάποιος μιλάει ελληνικά ή όποια άλλη γλώσσα, για τον μαρξιστή αυτό δεν έχει καμιά σημασία, τόσο το περισσότερο για τους μειονοτικούς στη χώρα μας, που είναι πολίτες με τα ίσα δικαιώματα και ζουν στην σοσιαλιστική μας κοινωνία, όπου εφαρμόζεται η μαρξιστική - λενινιστική θεωρία. Στα δημοτικά σχολεία της ελληνικής μειονότητας να διδάσκεται με την μεγαλύτερη σοβαρότητα η ελληνική, η γλώσσα της μητέρας, και οι δάσκαλοί που δίνουν αυτό το μάθημα να είναι αρμόδιοι. Συνεπώς, πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες ώστε οι δάσκαλοί της ελληνικής να είναι από την μειονότητα, ενώ οι αλβανοί δάσκαλοί που δίνουν μάθημα σ' αυτά τα σχολεία να είναι με υ-

---

1 Τα δικαιώματα αυτά καθιερώθηκαν στο Σύνταγμα της ΛΣΔΑ, στο Άρθρο 42 του οποίου λέγεται: «Στις εθνικές μειονότητες εξασφαλίζεται η προστασία και η ανάπτυξη της κουλτούρας και των λαϊκών παραδόσεων, η χρησιμοποίηση της μητρικής γλώσσας και η διδασκαλία της στο σχολείο, η ίση ανάπτυξη σ' όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής».

ψηλό ιδεολογικό και επαγγελματικό επίπεδο κατάρτισης.

Στα δημοτικά σχολεία της μειονότητας, όπου όλα τα μαθήματα γίνονται ελληνικά, διδάσκεται ασφαλώς και η αλβανική, αλλά η αλβανική γλώσσα σ' αυτά τα σχολεία, δίνεται ταχτικά στις τέσσερις ανώτερες τάξεις του 8-χρονου, στις οποίες συνεχίζεται επίσης η δουλειά για την τελειοποίηση της ελληνικής γλώσσας, που είναι μητρική για τον μειονοτικό μαθητή. Μ' αυτό το μάτι πρέπει να βλέπονται και τα προγράμματα.

Η εκμάθηση της αλβανικής γλώσσας στα σχολεία της μειονότητας γίνεται διότι θα την χρειαστούν στη ζωή οι μειονοτικοί. Είναι γνωστό ότι επίσημη γλώσσα στη Λαϊκή μας Δημοκρατία είναι η αλβανική, ότι στα γραφεία και παντού ομιλείται και γράφεται η αλβανική. Σαν μεγαλώσει ο μειονοτικός μπορεί να του τύχει να γίνει εργάτης, διευθυντής μιας κρατικής επιχείρησης, δάσκαλος, υπάλληλος, αξιωματικός κλπ, δηλαδή δε θα ζήσει μόνο στη Δρόπολη, αλλά θα πάει να δουλέψει και να διευθύνει παντού, όπως όλοι οι άλλοι πολίτες της Δημοκρατίας. Ο μειονοτικός χαίρει αυτό το δικαίωμα, να γιατί πρέπει να ξέρει την αλβανική.

Γι' αυτό χρειάζεται προσοχή και να γίνει καλύτερη δουλειά ώστε η εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα», που εκδίδεται στα ελληνικά[1] να βγαίνει με επίπεδο ολοένα και πιο υψηλό, με καθαρή και ξάστερη γλώσ-

---

1 Όργανο του Δημοκρατικού Μετώπου της Επαρχίας Αργυροκάστρου, για την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, που άρχισε να εκδίδεται από το Μάη του 1945.

σα. Αυτή η εφημερίδα πρέπει να γράφει για όλα τα προβλήματα που ανησυχούν τη μειονότητα, με έναν ευρύ κύκλο από αναγνώστες όλων των ηλικιών. Εκτός απ' αυτό, να κοιταχτούν για τους μειονοτικούς οι δυνατότητες έκδοσης περισσότερων βιβλίων στη γλώσσα τους. Αυτό δε σημαίνει ότι αυτοί να μη γίνουν συνδρομητές στην εφημερίδα «Ζέρι ι Πόπουλλίτ», «Ζέρι ι Ρινίς» ή σε άλλα όργανα του Τύπου και της προπαγάνδας, καθώς όλοι οι άλλοι πολίτες. Σαν πολίτες με ίσα δικαιώματα και δραστήριοι αγωνιστές σε όλη τη ζωή της χώρας, οι μειονοτικοί το έχουν απαραίτητο να είναι συνδρομητές και σ' αυτά τα όργανα, όπως και γίνεται, αλλά έχω υπόψη εδώ ότι, παρ' όλο που αυτοί μαθαίνουν την αλβανική γλώσσα, υπάρχει ακόμα αριθμός ανθρώπων, ιδιαίτερα των μεγαλύτερων ηλικιών, που δεν ξέρουν την αλβανική. Είναι καθήκον μας ώστε αυτή η γενιά να μην μείνει πίσω από τους άλλους όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο, γι' αυτό να ασκηθεί μεγαλύτερη φροντίδα ώστε, παράλληλα με τη μελέτη στην μητρική γλώσσα μέσα από τις εκδόσεις μας στην ελληνική, να μάθουν καλά και την αλβανική, διότι έτσι θα επωφεληθούν πολύ από το πλατύ φόντο της σοσιαλιστικής μας κουλτούρας. Ο καθένας απ' αυτούς το καταλαβαίνει αυτό, ανεξάρτητα που δεν ξέρει την αλβανική. Επομένως, αυτοί νιώθουν την αναγκαιότητα να μάθουν την αλβανική, να την κατέχουν για να διαβάζουν τουλάχιστον την εφημερίδα.

Η ανάπτυξη της σοσιαλιστικής μας κοινωνίας στη γενικότητα, η ανάπτυξη των γερών σχέσεων μεταξύ μας βαίνουν ομαλώς και χωρίς προκαταλή-

ψεις, σε ενότητα σκέψης και δράσης, εξαιρετική επιτυχία αυτή της σωστής γραμμής του Κόμματος. Όσον αφορά τις σχέσεις με τους μειονοτικούς, αυτές ήταν και είναι υγιείς όπως σ' όλη τη χώρα. Λόγου χάρη, οι παντρειές μεταξύ τους βλέπονται σαν ένα δικαίωμα του καθενός να αποφασίζει ο ίδιος με ελεύθερη θέληση για την δημιουργία της οικογένειας. Αν μια κοπέλα μειονοτική αγαπάει ένα αγόρι αλβανό, ας τον παντρευτεί, αυτό είναι δικό της δικαίωμα, έτσι όπως για όλους τους άλλους πολίτες της Δημοκρατίας. Ή αν μια αλβανίδα κοπέλα επιθυμεί να παντρευτεί ένα αγόρι της ελληνικής μειονότητας, ας το παντρευτεί, αλλά ποτέ να μη υποκινηθεί ούτε ο ένας ούτε ο άλλος, γιατί διαφορετικά, όχι μόνον δεν θα τύχαιναν σεβασμού τα αισθήματα των νέων, αλλά αυτό θα μετατρεπόταν και σε μια τάση με όχι καλές συνέπειες.

Αυτά λοιπόν τα ζητήματα πρέπει να κοιταχτούν σωστά, στην μαρξιστική-λενινιστική γραμμή. Έχουμε στη μειονότητα έναν πατριώτη λαό, που είναι εξαιρετικά στενά συνδεμένος με το λαό μας και με το Κόμμα, που την γραμμή του Κόμματος και τις οδηγίες του στην πολιτική, στην ιδεολογία, στη στάση απέναντι στη θρησκεία, στην οικονομία και σε καθετί άλλο τις έχει αγκαλιάσει και τις εφαρμόζει καθώς πρέπει. Οι μειονοτικοί είναι εργατικοί, ο καθένας θεωρεί τον εαυτό του αλβανό πολίτη και αγαπάει την σοσιαλιστική Αλβανία, αγαπάει το Κόμμα Εργασίας και πολέμησε γι' αυτά.

Έχουμε δώσει στη μειονότητα αυτά τα δικαιώματα όχι μόνον για τους λόγους που ανάφερα πιο

πάνω, αλλά και επειδή εμείς είμαστε μαρξιστές-λενινιστές.

Πρέπει, επίσης, να διατηρηθεί η λαογραφία της μειονότητας, τα τραγούδια, οι χοροί, τα ποιήματα κλπ, ως πνευματικός θησαυρός του λαού. Ασφαλώς, οι μειονοτικοί και λιάμπικα μπορεί να χορέψουν, αλλά να χορέψουν πρώτα τους χορούς τους. Εμείς δεν απαγορεύουμε στην μειονότητα να χορέψει λιάμπικα ή τον χορό του Κούξι, ενώ για να χορέψει τους χορούς της πρέπει να την παρακινήσουμε. Το φολκλόρ της μειονότητας αποτελεί μέρος στον θησαυρό όλης της λαϊκής μας κουλτούρας.

Ενεργώντας έτσι, όταν βλέπουν που τα αναγνωρισμένα δικαιώματα εφαρμόζονται αυστηρά, οι μειονοτικοί το αγαπούν ακόμα πιο πολύ το Κόμμα, γιατί από την ίδια τη ζωή επιβεβαιώνουν την ορθότητα της μαρξιστικής - λενινιστικής γραμμής του.

ΤΕΠΕΛΕΝΙ, ΠΕΜΠΤΗ
29 ΜΑΗ 1969

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΛΑΩΝ ΓΙΑ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Συναντήθηκα σήμερα με τους κατοίκους της πόλης του Τεπελενιού και των τριγυρινών χωριών. Στη μεγάλη συγκέντρωση που έγινε μ' αυτή την ευκαιρία, εκτός από τα εσωτερικά ζητήματα της ζωής της χώρας και μερικά διεθνή προβλήματα, μίλησα και για τη συμβολή που οι Αλβανοί έδωσαν στους αγώνες των άλλων λαών για λευτεριά.

Στο λόγο Του αυτό, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα, μεταξύ άλλων, είπε:

Η αξία ενός λαού δεν μετριέται με το μέγεθος του εδάφους στο οποίο ζει, ούτε με τον αριθμό των ανθρώπων που τον αποτελούν, αλλά με τις στάσεις του με το πόσο ικανός και πόσο άξιος είναι να επιζεί και να πάει εμπρός, αψηφώντας τις φουρτούνες και τις μπάρες των αιώνων · με το πόσο αντιστά-

θηκε, αντιστέκεται και καταβάλλει τον έναν μετά τον άλλο τους πολλούς εχθρούς του· με το να κατορθώνει να αντιμετωπίζει τις δυσκολίες και τις μπόρες των καιρών με θάρρος, με εξυπνάδα, με ζωτικότητα, με την τακτική και τη στρατηγική του. Σε τέτοιο λαό, έστω και ολιγάνθρωπο, καθώς είναι ο λαός μας, ανήκει να επίζες και σίγουρα θα ζει αιώνια. Ο μικρός αλλά ακατάβλητος στους αιώνες λαός μας, το επιβεβαίωσε αυτό καθ' όλη την ύπαρξή του και μέχρι σήμερα.

Ας ρίξουμε μια σύντομη ματιά στην ιστορία πριν την χρονολογία μας. Εδώ σ' αυτά τα μέρη ήπιε γάλα από το βυζί μιας μάνας από την ιλλυρική φυλή των Μολοσσών της Ηπείρου, ο Μέγας Αλέξανδρος της Μακεδονίας. Οι πρόγονοί μας, οι Ιλλυριοί, που έδωσαν πολλούς αυτοκράτορες στη Ρώμη, άνθεξαν στις ορδές της. Για τους αυτοκράτορες εμείς δεν καυχιόμαστε, ας τους θεωρήσουν οι Ρωμαίοι σαν δικούς τους, αλλά σημασία έχει το γεγονός που αυτοί οι άνθρωποί βγήκαν από τους κόλπους των προγόνων μας.

Ρεαλιστές συγγραφείς και αντικειμενικοί εξαίρετοι ιστοριογράφοι έχουν γράψει ότι οι Αλβανοί έπαιξαν μεγάλο ρόλο στην κατάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο αλβανικός λαός, κάτω από την ηγεσία του Σκεντέρμπεη, σύντριψε τις ορδές του σουλτάνου Μουράτ και του σουλτάνου Μεχμέτ. Τα θρυλικά στρατεύματα του αθάνατου ήρωά μας, επί 25 χρόνια συνέχεια, έγιναν οι υπερασπιστές όχι μόνο του μικρού λαού μας, αλλά και όλης της Ευρώπης. Και μετά το θάνατο του Σκεντέρμπεη, ο αλβανικός λαός δεν λύγισε, απεναντίας, συνέχισε με αν-

δρεία και ηρωισμό τον πόλεμο στα βουνά και τα κατσάβραχα, στους κάμπους και τα ρέματα ενάντια στους οσμανλήδες καταπιεστές και τις ορδές τους, που μέρα με την ημέρα, από χρόνο σε χρόνο και συνεχώς δεν τους άφησε ήσυχους, μέχρις ότου απόχτησε την εθνική ανεξαρτησία.

Οι ιδεολόγοι και οι αγωνιστές της Εθνικής μας Αναγέννησης, εμπνευσμένοι και στηριζόμενοι από τις λαϊκές μάζες, πολέμησαν όχι μόνον για τη λευτεριά της Αλβανίας, αλλά εγκάρδιωσαν και τους Νεότουρκους που ανέτρεψαν το σουλτανάτο. Έτσι ένδοξη συνεχίζεται η θρυλική ιστορία του λαού μας και αργότερα όταν αυτός ξεσηκώθηκε με το όπλο στο χέρι για να πολεμήσει ενάντια στους ληστρικούς σκοπούς των σωβινιστών γειτόνων που ήθελαν να κατατεμαχίσουν την Αλβανία και να πατήσουν πάνω στο αίμα και τα κόκκαλα των δεκάδων χιλιάδων ηρώων που έπεσαν κατά τους αιώνες. Μα κανένας εχθρός δεν μπόρεσε να εξαφανίσει την Αλβανία. Οι βουλιμίες και τα σχέδιά τους συνεχίστηκαν, εμείς τις υποστήκαμε τόσες φορές τις βαριές συνέπειες των καταχτήσεών τους, μα ποτέ δεν καταβληθήκαμε.

Και σ' αυτόν τον μεγάλο, τον γενικό αγώνα του αλβανικού λαού (θέλω να σας μιλήσω με ιστορικά δοσμένα και όχι να σας καλοκαρδίσω), οι παππούδες και προπαππούδες σας, αγαπητοί αδερφοί και αδερφές του Τεπελενιού, έχουν δώσει πολύτιμη συμβολή καθ' όλη την ιστορία, για να ζούσε, να άνθιζε η Αλβανία και η φωνή της να ακουγόταν δυνατή στον κόσμο.

Εδώ ακριβώς στο Τεπελένι γεννήθηκε ο Αλή

Πασάς, που ήταν πράγματι ένας μεγάλος φεουδάρχης και σατράπης, αλλά και ένας έξυπνος πολιτικός, που κατατρόπωσε την αυτοκρατορία των σουλτάνων. Ο ευρωπαϊκός κόσμος εκτιμούσε για τον καιρό του τον Αλή πασά Τεπελενλή. Οι ιστορίες και οι εγκυκλοπαίδειες της Ευρώπης μιλούν κατά ιδιαίτερο τρόπο για το Τεπελένι και λένε πως ο Αλή, για τις δικές του φεουδαρχικές επιδιώξεις σηκώθηκε ενάντια στους σουλτάνους και ίδρυσε το πασαλίκι των Γιαννίνων, το οποίο και έκαμε να δυναμώσει αρκετά. Επιδίωκε να αποσπάσει τελειωτικά το πασαλίκι του από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και ήθελε να το συνδέσει και με τη Βόρεια Αλβανία, με το πασαλίκι της Σκόντρας, που το κυριαρχούσαν τότε οι Μπουσατλήδες. Αυτή ήταν μια έξυπνη πολιτική που έκανε ο Αλή. Αυτή την πολιτική την εγνώριζε καλά ο αυτοκράτορας των Γάλλων ο Ναπολέων Βοναπάρτης, στρατιωτικός και εξαίρετος μάστορας της τακτικής, που κατάχτησε όλη την Ευρώπη και έγινε ο τρόμος των Άγγλων, των Γερμανών, των Αυστριακών και των Ρώσων, αλλά που, τελικά, εξορίστηκε στο νησί της Αγίας Ελένης. Όταν ήταν στο ζενίθ της δύναμής του, ο Ναπολέων έστειλε τους πρεσβευτές του να κλείσουν συμμαχία με τον Αλή Πασά, που τον θεωρούσε, όπως και ήτανε, έναν σημαντικό παράγοντα, χωρίς την υποστήριξη του οποίου, οι στρατηγικές θέσεις της γαλλικής κυριαρχίας στις ανατολικές ακτές της Μεσογείου εκτίθονταν σε κίνδυνο.

Στα αρχεία του Παρισιού βρέθηκαν σημαντικά ντοκουμέντα, γραμμένα από τον Ναπολέοντα, με τα οποία παραγγέλλει τον απεσταλμένο του, στρατηγό

Ντονζελό, που διοικούσε τότε τις γαλλικές δυνάμεις στην Κέρκυρα, να προσπαθήσει να συνδεθεί με τον Αλή πασά Τεπελενλή, αλλά να είχε, ταυτόχρονα, και το νου του μη τυχόν ο μεγάλος αυτός πολιτικός—όπως τον εκτιμούσε εκείνος—τον βάλει στο σακκί, αν δεν τον είχε βάλει ακόμα μέχρι την στιγμή εκείνη που θα λάβαινε την επιστολή.

Ο πόλεμος του Αλή Πασά συνέβαλε στις πρώτες νίκες της Ελληνικής Επανάστασης των 1821 -1822 και παρά τις συγκρούσεις που είχαν συμβεί μεταξύ Αλή και μιας μερίδας του ελληνικού πληθυσμού, οι ηγέτες της Ελληνικής Επανάστασης έγραφαν στον Υψηλάντη να ενωθούν με τον Αλή τον Τεπελενλή, να έκαναν έκκληση στα παλληκάρια Αλβανούς, στους Τσαπαραίους της Τσαμουριάς και στους Αλβανούς του Μωριά να ξεσηκωθούν μαζί σε επανάσταση. Εκείνοι έκαναν έκκληση στους έλληνες εξεγερμένους να ξεχάσουν αυτά που είχε κάνει ο Αλή, διότι μόνο με τη βοήθειά του και την βοήθεια των Αλβανών, θα μπορούσαν να βγουν θριαμβευτές.

ΤΕΤΑΡΤΗ
8 ΟΧΤΩΒΡΗ 1969

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΣΟΥΜΕ ΘΕΤΙΚΑ

Στην πρόταση που ο αντιπρόσωπος της Ελλάδας στο ΟΕΕ έκανε στον Χαλίμ Μπούντο, για εμπορικές ανταλλαγές, μπορεί να απαντήσουμε θετικά. Να του τονίσουμε όμως ότι το σημαντικότερο είναι η ελληνική κυβέρνηση να προβεί στην άρση του παράλογου νόμου της «εμπόλεμης κατάστασης με την Αλβανία» και να συνάψει διπλωματικές σχέσεις με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας.

ΔΕΥΤΕΡΑ
3 ΝΟΕΜΒΡΗ 1969

ΓΙΑ ΜΕΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Στη σημερινή σύσκεψη του Πολιτικού Γραφείου, στην ημερήσια διάταξη μεταξύ άλλων είχαμε «Τα προβλήματα της παραπέρα ανάπτυξης των αλβανολογικών επιστημών στη χώρα μας».

Μιλώντας για τα αποτελέσματα που είχαν οι σύντροφοι που ασχολούνται με αλβανολογικές μελέτες, τόνισα σύντομα ότι οι αλβανολογικές επιστήμες και ιδιαίτερα η γένεση και η εθνογένεση, στην ιδιαίτερη μελέτη τους, να στηρίζονται μόνον σε επιστημονικά, αντιιδεαλιστικά, μαρξιστικά-λενινιστικά δοσμένα και πορίσματα, καταπολεμώντας κάθε σωβινιστική και μεγαλομανή τάση. Οι αρχαιολογικές μας έρευνες πρέπει να προσανατολιστούν πιο ορθά και να συγκεντρωθούν περισσότερο απ' ό,τι μέχρι τώρα σ' αυτές τις ανακαλύψεις που θα εξυπηρετήσουν για να τεκμηριωθεί η γένεση και η εθνογένεση του λαού μας παρά να βαδίσουν προς τις ελληνορωμαϊκές ανακαλύψεις. Και αυτές οι τελευταίες δεν πρέπει βέβαια να αφεθούν εντελώς στη λήθη,

γιατί έχουν κι αυτές τη σημασία τους, επειδή δείχνουν και τη συμβολή μας στην παγκόσμια επιστήμη, αλλά να είναι σε δεύτερη μοίρα. Ένα τέτοιο πράγμα πρέπει να το έχουμε καλά υπόψη.

ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΝΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΤΗΝ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΣΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ

Από την ομιλία, στη σύσκεψη τον Πολιτικού Γραφείου της ΚΕ τον ΚΕΑ

3 ΝΟΕΜΒΡΗ 1969

Επιθυμώ να πω ότι οι εργαζόμενοί μας ιστορικών μελετών πρέπει πάντα να έχουν υπόψη οι αλβανολογικές μελέτες[1] (και εδώ έχω το λόγο όχι στους άλλους αλλά σε μας) για κάθε πρόβλημα πρέπει να στηρίζονται στην επιστήμη, σε πρώτη γραμμή,

1 Στη σύσκεψη της Γραμματείας της ΚΕ του ΚΕΑ, 9 Μάη 1983, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα ερμήνευσε τον όρο «Αλβανολογικές επιστήμες» και συμβούλεψε να αντικατασταθεί με την ονομασία «Επιστήμη που μελετά την ιστορία, τη γλώσσα και τον εθνικό μας πολιτισμό».

στη μαρξιστική-λενινιστική επιστήμη. Κάθε μελέτη που γίνεται στην Αλβανία να είναι βασισμένη, να μην έχει μέσα της ίχνη σωβινισμού, αντίθετα, κάθε ίχνος του να καταπολεμείται ως ξένη αντίληψη από τους μελετητές μας. Στις μελέτες μας πρέπει να απαντούμε επιστημονικά και βασισμένα σε εκείνους που έχουν εδαφικές αξιώσεις έναντι της Αλβανίας. Γι' αυτές τις αξιώσεις πρέπει φυσικά ν' απαντούμε όχι μόνο πολιτικά αλλά και σε άλλες κατευθύνσεις, πάντα όμως επιστημονικά.

Όταν λέμε οι αλβανολογικές μας μελέτες πρέπει να στηρίζονται σε βάσεις επιστημονικές, αντιιδεαλιστικές, αντισωβινιστικές, μαρξιστικές - λενινιστικές, σημαίνει να χειριζόμαστε ορθά τα προβλήματα ώστε οι μελέτες μας σ' αυτό το πεδίο, όπως παντού, να είναι πάντα ανώτερες έναντι εκείνων που γίνονται έξω από την Αλβανία. Έτσι θα επιβληθούμε σε εκείνους τους ξένους μελετητές με αντεπιστημονικές απόψεις, διαφορετικά, ανεξάρτητα που είμαστε η χώρα για την οποία γίνονται αυτές οι μελέτες, δεν θα μπορούσαμε να τους επιβληθούμε. Βασισμένοι στη μαρξιστική - λενινιστική επιστήμη εμείς θα κάνουμε πάντα ορθές παρατηρήσεις και έρευνες, εμπεριστατωμένες, εθνικού και διεθνούς χαρακτήρα, θα δώσουμε την απαιτούμενη σημασία και απασχόληση τόσο στην εθνική όσο και στη διεθνή πλευρά του θέματος.

Στη γένεση του αλβανικού λαού, στα ζητήματα της γλωσσολογίας, στη διαμόρφωση του έθνους και σε όλα τα άλλα υπό συζήτηση προβλήματα, θα δώσουμε την απαιτούμενη βαρύτητα τοποθετώντας τα σε επιστημονικές βάσεις. Εκείνο που είναι δικό

μας να το υπερασπιστούμε με τεκμηριωμένες μελέτες. Εμείς δεν έχουμε κάνει και δεν κάνουμε ιδιοποιήσεις παρουσιάζοντας αλβανικά εκείνα που δεν είναι τέτοια. Με κανέναν τρόπο δεν μπορούμε να πούμε, λόγου χάρη, στους σημερινούς Δαλματούς ότι όλος ο πολιτισμός που υπάρχει στη χώρα τους είναι δικός μας, επειδή στο παρελθόν οι Ιλλυριοί εξαπλώνονταν και στη χώρα τους. Ούτε υποθετικά πρέπει να πάμε και να πούμε, λόγου χάρη, πως οι Ετρούσκοι (τους οποίους μέχρι σήμερα κανείς δεν εξακρίβωσε ποιοι είναι και το ζήτημα παραμένει ακόμα άγνωστο) είναι πρόγονοί των Αλβανών. Κατά πόσο θα αποδειχτεί αυτή η υπόθεση, είναι άλλο πράγμα, αλλά όσο παραμένει υποθετική, δεν πρέπει στις μελέτες μας να καθοδηγούμαστε απ' αυτή. Είναι γεγονός που ο ετρουσκικός πολιτισμός, ήταν πιο προχωρημένος σε σύγκριση με τον ρωμαϊκό, που εκείνη την εποχή ήταν, πώς να πεις, ακόμα βάρβαρος. Ωστόσο, στηριζόμενοι μόνο σε υποθέσεις, δεν πρέπει αυτό να μας κάνει να πούμε πως οι Ετρούσκοι είναι οι πρόγονοί των Αλβανών.

Εκείνοι που υπερασπίζουν την άποψη της πελασγικής προέλευσης των Αλβανών νομίζουν ότι οι Πελασγοί δεν έχουν ποτέ αφομοιωθεί από τους Έλληνες, πηγαίνουν μάλιστα και πιο πέρα, λέγοντας πως είναι ο πελασγικός πολιτισμός εκείνος που επέδρασε επί του ελληνικού πολιτισμού κλπ. Αυτό θα πει ότι ο πελασγικός πολιτισμός πρέπει να ήταν πολύ πιο ανεπτυγμένος από τον ελληνικό, ναι αλλά μέχρι τώρα δεν υπάρχουν λίγο πολύ καλά καθορισμένα στοιχεία γι' αυτόν τον πολιτισμό. Αν κάποιος θελήσει να αποδείξει ότι ο ελληνικός πολι-

τισμός είναι επηρεασμένος από τους αυτόχθονες, των οποίων η εθνικοπολιτιστική παρουσία είναι ακόμα συζητήσιμη, αφού βασίζεται μόνο σε ό,τι λέει ο Όμηρος και μερικοί άλλοι αρχαίοι συγγραφείς, πρώτα πρέπει τεκμηριωμένα να απορρίψει τα ως τώρα δοσμένα της παγκόσμιας επιστήμης. Ο κόσμος γνωρίζει πλατιά τον ελληνικό πολιτισμό, που, όπως ξέρουμε έχει την επίδραση του αρχαιότερου πολιτισμού των λαών της Ασίας. Αυτό είναι πολύ καλά γνωστό, ενώ η επίδραση του πολιτισμού των Πελασγών είναι μια υπόθεση, για την οποία ακόμα δεν έχουμε τεκμήρια και αποδείξεις για να τη θεωρήσουμε σαν αλήθεια. Συνεπώς, για να μη λαθέψουμε, χρειάζεται σ' αυτή την κατεύθυνση να κάνουμε σοβαρή δουλειά και να μη βαδίζουμε με επιθυμίες.

Το λέγω αυτό επειδή, απ' ό,τι έχω διαβάσει στις εφημερίδες, οι άνθρωποί μας που ασχολούνται με την επιστήμη προσπαθούν καμιά φορά να παρουσιάζουν ιλλυρικού πολιτισμού τα μνημεία του ελληνικού, ρωμαϊκού ή του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού που ανακαλύφτηκαν στη χώρα μας, πράγμα που καθόλου δεν είναι σωστό. Είναι γνωστό πως ο πολιτισμός της Απολλωνίας, όπως και του Δυρραχίου, είναι ένας ανάμικτος ελληνορωμαϊκός πολιτισμός· συνεπώς αν προσπαθούσαμε να τον ιδιοποιηθούμε και να διακηρύξουμε ότι τον ανέπτυξαν οι πρόγονοί μας, δεν θα ήμασταν αντικειμενικοί. Χωρίς άλλο μπορούμε να πούμε πως τον χρησιμοποίησαν και οι Ιλλυριοί, πως και αυτοί συνέβαλαν σ' αυτόν, δημιουργώντας σ' αυτό το ρυθμό, πλουτίζοντάς τον.

Ιστορικά είναι γνωστό που η Ρώμη έχει κατα-

λάβει πολλές χώρες της Μεσογείου, περιλαβαίνοντας και την Απολλωνία και το Δυρράχιο, όπου προηγούμενα είχε πιάσει θέση ο ελληνικός πολιτισμός, και, όπως παντού όπου είχε κυριαρχίσει, έφερε εκεί και την κουλτούρα της. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τον βυζαντινό πολιτισμό, που διαδόθηκε στη χώρα μας μερικούς αιώνες αργότερα. Είναι αλήθεια ότι στην Αλβανία βρίσκονται πολλά μνημεία οικοδομημένα από τους Αλβανούς. Έτσι, λόγου χάρη, ο αλβανός αρχιτέκτονας που έχτισε την εκκλησία στο Λάμποβο του Σταυρού, είναι μεγάλος καλλιτέχνης, ωστόσο ο ρυθμός αυτής της εκκλησίας είναι βυζαντινός, διότι, όπως είναι γνωστό, πληθώρα τέτοιες εκκλησίες έχουν χτιστεί σε όλες τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου. Συνεπώς νομίζω αυτά τα ζητήματα να τα τοποθετήσουμε σωστά, ώστε ο χειρισμός τους να γίνεται με αυστηρή επιστημονική αντικειμενικότητα.

Οι εργαζόμενοί μας των αλβανολογικών επιστημών είναι σε θέση να προσανατολίζονται και να καθορίζουν μόνοι τους το πεδίο των μελετών και των εργασιών που κάνουν, αλλά κατά τη γνώμη μου, περισσότερο πρέπει να βάλουν τον τόνο στους Ιλλυριούς, για το λόγο ότι τα γεγονότα, τα αποδεικτικά και όλα τα αρχαιολογικά, ιστορικά και λοιπά στοιχεία είναι πιο αληθή για να αποδειχτεί η προέλευση των Αλβανών απ' αυτούς. Πλην όμως αυτό το θέμα πρέπει να μελετηθεί επιστημονικά με στοιχεία και με ντοκουμέντα και, αν μελετηθούν ορθά, μια τέτοια τεκμηριωμένη μελέτη την επιβάλλουμε σε οποιονδήποτε.

Και στις αρχαιολογικές έρευνες πρέπει να δοθεί

περισσότερη προσοχή για να καταστρώνονται ορθά τα ζητήματα. Φυσικά, για να ιδούμε τι συμβολή πρόσφερε ο λαός μας στο θησαυροφυλάκιο του παγκόσμιου πολιτισμού, είναι απαραίτητο να εργαστούμε για να ανακαλύψουμε και τα μνημεία της ρωμαϊκής και ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας και κάθε είδους άλλου πολιτισμού στον τόπο μας. Παρ' όλα αυτά, οι ανασκαφές πρέπει να γίνονται σε ορθό συσχετισμό με όλους τους άλλους, οι αρχαιολογικές μας εργασίες να συγκεντρώνονται περισσότερο στην ανακάλυψη των μνημείων των Ιλλυριών και όλων των φυλών και λαών, με τους οποίους αποδείχνεται η καταγωγή και ο πολιτισμός του αλβανικού λαού. Τέτοιες ανασκαφές νομίζω πρέπει να συνεχιστούν πιο εντατικά, ενώ οι άλλες να βαδίσουν με αργότερο ρυθμό.

Αλλά γιατί πρέπει εμείς να ανακαλύψουμε και μνημεία που δε σχετίζονται με τον πολιτισμό των προγόνων μας; Αυτό το κάνουμε για προσφορά μας στον παγκόσμιο πολιτισμό. Τέτοια μνημεία, όπως το Κολοσσαίο της Ρώμης, υπάρχουν και στην Αλγερία, στη Συρία κλπ, μάλιστα ίχνη ενός τέτοιου μνημείου, που δεν είναι άσχημο να ανακαλύψουμε, βρήκαμε και εμείς στο Δυρράχιο. Ή αποκαλύψαμε αγάλματα των αρχόντων της πόλης και τα τοποθετήσαμε στην αντίστοιχη θέση στην Απολλωνία. Φυσικά μ' αυτό κάναμε μια καλή δουλειά, διότι η αποκάλυψη τέτοιων πολιτιστικών αξιών έχει μεγάλη βαρύτητα και δείχνει ότι, όπως πολλές χώρες, και η Αλβανία συμβάλλει στον πλουτισμό του θησαυροφυλάκιου του παγκόσμιου πολιτισμού. Οι ξένοι επιθυμούν να έρθουν στη χώρα μας να ιδούν, να μελε-

τήσουν και να γράψουν για αυτά τα μνημεία που αποκαλύπτουμε. Παρ' όλα αυτά, η ανακάλυψη τέτοιων μνημείων δεν έχει τόση σημασία για μας, εκτός από το γεγονός ότι υπήρξαν σαν έργα αρχιτεκτονικής αξίας. Ας ιδούμε τις αρχαιολογικές μελέτες και ανασκαφές που έχουν κάμει στο παρελθόν στην Αλβανία οι ξένοι αρχαιολόγοι και ιστορικοί όπως ο Ρέι, ο Ουγκολίνί και όλοι οι άλλοι. Εμείς γνωρίζουμε ότι τις ανασκαφές αυτοί δεν τις άρχισαν προς το συμφέρον μας, αλλά προς τα συμφέροντα τους.

Οι ανασκαφές για την αποκάλυψη των μνημείων που αφορούν την προσφορά μας στο θησαυροφυλάκιο του διεθνούς πολιτισμού, νομίζω πως είναι απαραίτητο να τις κάνουμε στην κατάλληλη αναλογία. Αυτό το ζήτημα πρέπει να το ιδούμε με προσοχή, να μη ρίξουμε όλες τις δυνάμεις που διαθέτουμε για την ανακάλυψη των ψηφιδοτών του Πογιάν κλπ, μα να τις προσανατολίσουμε κυρίως στην οτνακάλυψη και τεκμηρίωση των θέσεων μας που δεν είναι σωβινιστικές και εξυπηρετούν να εξηγήσουμε την ύπαρξή μας σαν λαός, την αρχαία και όμορφη κουλτούρα μας, που μας την έχουν αρνηθεί εκείνοι που μας καταπίεζαν στο παρελθόν. Δηλαδή, να ξέρουμε να διαλέγουμε τι να μελετούμε και όχι να καυχιόμαστε, λόγου χάρη, με το ιστορικό γεγονός ότι ο Βελισάριος[1] παρέμεινε τρεις μήνες στο Δυρράχιο περιμένοντας το ιππικό του Ιουστινιανού μαζί με τα

1 Βυζαντινός στρατηγός (494 — 565), γεννήθηκε στη Θράκη.

ιλλυρικά στρατεύματα που ο δεύτερος έστειλε στη Ραβένα, όταν γνωρίζουμε ότι αυτά προσλήφθηκαν μισθοφόροι. Αν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν ότι αυτά τα στρατεύματα έχουν δώσει κάποια συμβολή, αξίζει να ανασκαλέψουμε στα έγγραφα για να μάθουμε πιο πέρα τι έκαμε ο Βελισάριος και τι έκαμαν αυτά τα στρατεύματα, διαφορετικά δε μας χρειάζεται μια τέτοια μελέτη. Είναι επίσης γνωστό από την ιστορία ότι ο Μάρκος Αντώνιος και ο Καίσαρ έχουν έρθει στην Αλβανία. Αλλά τι μας χρειάζεται να αρχίσουμε να αναζητούμε υλικά στοιχεία γι' αυτό; Γιατί να μπούμε σ' αυτή τη δουλειά; Είναι όμως ενδιαφέρον να γνωρίσουμε ότι ο εμφύλιος πόλεμος στη Ρώμη έδωσε αφορμή στους Ιλλυριούς να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία να επαναστατήσουν ενάντια στη Ρώμη. Σε πρώτη γραμμή, τις επιστημονικές δυνάμεις πρέπει να τις δεσμεύσουμε σε μερικές κατευθύνσεις που μας φέρνουν οφέλη. Μ' αυτή την ευκαιρία δε θέλω να πω να μη προσφέρουμε στον παγκόσμιο πολιτισμό, αλλά, όπως είπα, αυτή τη δουλειά να την κάνουμε πάντα φυλάσσοντας τις αναλογίες.

Εσείς σύντροφοι[1] δεν έχετε μείνει με σταυρωμένα τα χέρια, απεναντίας, κάνατε προς αυτή την κατεύθυνση μια αξιόλογη δουλειά, που έδωσε αποτελέσματα και γι' αυτό σας συγχαίρουμε. Όμως,

---

1 Απευθύνεται στο σύντροφο Καχρεμάν Ύλλι, τότε πρύτανης του Πανεπιστημίου των Τιράνων και στους λοιπούς συντρόφους από το Ινστιτούτο Ιστορίας και Γλωσσολογίας και από το ινστιτούτο Λαογραφίας, οι οποίοι παρευρίσκονταν στη συνεδρίαση.

αν επιθυμείτε το Πολιτικό Γραφείο να σας βοηθήσει. για ζητήματα που χρειάζονται εξηγήσεις και για τα οποία πρέπει να δοθούν μερικοί προσανατολισμοί, τότε όταν θα το βρείτε βολικό, να μας τα παρουσιάσετε σε ιδιαίτερες μελέτες. Στους ξένους, λόγου χάρη, στη γλωσσολογία υπάρχουν μερικές θεωρίες που δεν είναι υπολείμματα, αλλά σχολές, αντιλήψεις ολόκληρων σχολών. Αυτές οι θεωρίες είναι, πώς να πεις, χωρίς επιστημονικές βάσεις, αλλά έχουν ριζοβολίσει στα κεφάλια των ανθρώπων, των διαφόρων καθηγητών οι οποίοι, να το έχουμε καλά υπόψη, δεν είναι χορτάρια αλλά μεγάλα δέντρα της αστικής τάξης, που έχουν επιχειρηματολογημένες τις θεωρίες τους, επομένως δεν απορρίπτονται εύκολα. Συνεπώς, αν θεωρείται απαραίτητο να δώσουμε τη συμβολή μας στην πάλη ενάντια σ' αυτές τις απόψεις που διαδίδονται στο εξωτερικό, και απαιτείται χωρίς άλλο να δώσουμε όταν η υπόθεση είναι για τη χώρα μας, πρέπει να παρατηρήσουμε με προσοχή και επιστημονικά ποιοι είναι οι προσανατολισμοί που έχουν οι ξένοι σχετικά με την αλβανολογία. Να μην έχουμε την αξίωση ότι και χωρίς πολλά επιχειρήματα μπορούμε να απορρίψουμε τις πλαστές θεωρίες που διαδόθηκαν. Η άποψή μας πρέπει να επικρατήσει και να απορρίψει επιστημονικά και με επιχειρήματα τις ξένες απόψεις, δηλαδή να πάρει με το μέρος της τους άλλους, να τους πείσει πλέρια για την ορθότητα των μελετών μας έτσι όπως ένα και ένα κάνουν δύο.

Για να πετύχουμε αυτό το σκοπό, οι αλβανολογικές μας επιστήμες πρέπει να εμπνέονται και να καθοδηγούνται από τη μαρξιστική - λενινιστική επι-

στήμη, να δώσουν στο καθετί την απαιτούμενη δόση, να μη παρασύρονται από παλιούς προσανατολισμούς, από παλιές πρακτικές και απόψεις στον καθορισμό της δουλειάς· να μη ξεχνούν το παρελθόν, αλλά να παίρνουν υπόψη και το παρόν και την προοπτική. Δε θα ήταν σωστό να πούμε ότι τώρα δε μας χρειάζεται η μελέτη του θέματος των Πελασγών ή του θέματος της επίδρασης που η Μολοσσία είχε στο Μέγα Αλέξανδρο, επειδή αυτός ήταν Έλληνας, διότι κι αυτό δεν είναι πλέρια επακριβές. Ο Μέγας Αλέξανδρος είχε τη μητέρα Ηπειρώτισσα (Μολοσσίδα), τον πατέρα Μακεδόνα και ο ίδιος για μερικό καιρό μεγάλωσε στη Μολοσσία. Όλα αυτά επέδρασαν στη διάπλασή του, τόσο που όταν πήγε στην Περσία πήρε τα χαρακτηριστικά ενός κοσμοπολίτη αυτοκράτορα. Με τη μελέτη αυτού του θέματος εμείς με κανέναν τρόπο δεν αποσκοπούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο Αλέξανδρος ήταν Αλβανός, ούτε να πούμε στους Έλληνες ότι η μητέρα του ήταν Αλβανίδα, μα για να αποδείξουμε ότι αυτό το τμήμα των Βαλκανίων, όπου εκείνος πέρασε την παιδική ηλικία και απ' όπου είχε τη μητέρα, δεν ήταν καθόλου ελληνικό, ότι στη Μολοσσία έχει ζήσει ένας λαός εντελώς διαφορετικός και, όντας έτσι, οι εκεί φυλές έχουν αναπτυχθεί κατά τρόπο που δεν αφομοιώθηκαν από τους Έλληνες. Αυτές οι φυλές πήραν μεν πολιτισμό και μερικά έθιμα ελληνικά, αλλά στη γενικότητα ο πολιτισμός και τα έθιμά τους ήταν εντελώς διαφορετικά απ' αυτά των Ελλήνων. Αποδείχνοντας επιστημονικά αυτό, θα προκόψει ότι οι Μολοσσοί δεν ήταν οι ίδιο με τους Έλληνες.

ΠΕΜΠΤΗ
25 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1969

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Ομάδα από γυναίκες και νεανίδες της Κάτω Δρόπολης με την ευκαιρία της Πρωτοχρονιάς μού έστειλαν ένα πολύ θερμό ευχετήριο τηλεγράφημα. Το τηλεγράφημά τους, στο οποίο περιγράφεται και το πικρό παρελθόν της μειονοτικής γυναίκας κάτω από το αντιλαϊκό καθεστώς του Ζώγου, μου προκάλεσε πόνο και πολλές αναμνήσεις από τα παιδικά μου χρόνια[1]. Θα απαντήσω σ' αυτές τις πρωτοπόρες, γενναίες και εργατικές γυναίκες.

---

1 Στο τηλεγράφημα που οι 50 γυναίκες και νεανίδες της Κάτω Δρόπολης έστειλαν στο σύντροφο Ενβέρ Χότζα, μεταξύ άλλων αναφέρεται: «Εμείς, οι γυναίκες της μειονότητας, υποφέραμε πολύ στο παρελθόν, δικαιώματα και ελευθερίες δεν είχαμε, ήμασταν καταπιεζόμενες και εκμεταλλευόμενες, οι μπέηδες και οι οτγάδες μάς έχουν πιει το αίμα, οι έλληνες σωβινιστές μάς έχουν σκοτώσει. Το ψωμί δεν το χορτάσαμε ποτέ, τα αγριολάχανα ήταν το παντοτινό μας φαΐ, ούτε νερό δεν είχαμε. Το αγοράζαμε με χρήμα πηγαίνοντας μέχρι το Λιμπόχοβο. Πόσα τράβηξε η ράχη μας, η ξενιτιά ήταν μεγάλη πληγή. Πόσες πικρές αναμνήσεις έχουμε από

το παρελθόν, όμως ήρθε μια μέρα να λάμψουν τα μάτια μας, να τραγουδήσει η καρδιά μας, να γελάσουν τα χείλη μας. Το Κόμμα μάς έβγαλε από το σκοτάδι στο φως, εσείς μάς δώσατε την πολιτική ελευθερία, μας δώσατε δώρα ένα μετά το άλλο: τη γη, το ψωμί, το νερό, τα σχολεία, τους παιδικούς και βρεφικούς σταθμούς, το ηλεκτρικό φως κλπ, που δεν τα είχαμε».

Η ΠΙΚΡΗ ΖΩΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΦΥΓΕ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΔΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Από το γράμμα προς τις 50 γυναίκες και νεανίδες
της Κάτω Δρόπολης, Αργυρόκαστρο

Αγαπητές αδερφές Δρρπολίτισσες,

Ανάμεσα στα τηλεγραφήματα και τις ευχές που λαβαίνω για τη γιορτή της Πρωτοχρονιάς, διάβασα και το απλό αλλά πολύ θερμό γράμμα σας και γεμάτο από αισθήματα αγάπης για το ηρωικό μας Κόμμα.

Εγώ, που από τα παιδικά μου χρόνια γνωρίζω την περιοχή της Δρόπολης, με το γράμμα σας έζησα μερικές στιγμές μαζί σας, με τις αναμνήσεις, με τη δουλειά, με τις προσπάθειές σας. Είναι πολύ αληθινό αυτό που λέτε εσείς, γιατί δύσκολο και πολύ πικρό ήταν το παρελθόν για την Αλβανίδα. Η παλιά κοινωνία, που ανατρέψαμε με αγώνα, ήταν φτιαγμένη κατ' αυτόν τον τρόπο που υποτιμούσε

και ταπείνωνε τη γυναίκα. Όπως όλες οι γυναίκες της χώρας μας, και εσείς οι Δροπολίτισσες δεν είχατε στο παρελθόν σχεδόν κανένα δικαίωμα. Η δομή του αστικοφεουδαρχικού κράτους, της θρησκείας και όλης της κοινωνίας εκείνης της εποχής ήταν τέτοια που ακόμα και στην οικογένεια αρνούνταν το καθετί στην αλβανίδα γυναίκα. Μολαταύτα, με την καθημερινή δουλειά και μόχθο της, κρατούσε στους ώμους το μεγαλύτερο βάρος της ζωής. Ιδιαίτερα εσείς, οι Δροπολίτισσες γυναίκες και κορίτσια, έπρεπε να τσακωνόσασταν και με τον μπέη και τον αγά, που εκμεταλλεύονταν ανελέητα τον μόχθο και τον ιδρώτα σας, μια και το μεγαλύτερο μέρος των πατεράδων και των αδερφών σας πήγαιναν στην ξενιτιά για να πουλήσουν τα νιάτα τους και για να μαυρίσουν τη ζωή των μανάδων σας, για να τους στείλουν λίγα χρήματα που τα κέρδιζαν με αίμα στις δύσκολες συνθήκες του καπιταλιστικού καθεστώτος.

Όλα αυτά όμως τώρα ανήκουν στο παρελθόν. Ο λαός μας, βασανισμένος και καταπιεσμένος στο απροχώρητο, έβγαλε από τους κόλπους του το Κόμμα του, αυτόν τον ακατάβλητο τιτάνα που τον οργάνωσε, τον διαπαιδαγώγησε και τον καθοδήγησε στον αγώνα για την ανατροπή του παλιού και ανάλγητου κόσμου με την τρομαχτική υλική και πνευματική φτώχεια του, για να ενταφιάσει μια για πάντα την εκμετάλλευση, την καταπίεση, τα κοινωνικά αδικήματα και δεινοπαθήματα. Σ' αυτόν τον ηρωικό αγώνα εσείς, Δροπολίτισσες συντρόφισσες και αδερφές, όπως όλες οι γυναίκες της Αλβανίας, δώσατε την εξαιρετικά πολύτιμη συμβολή σας.

Όπως όλος ο αλβανικός λαός, και ο πατριώτης λαός της περιοχής της Δρόπολης, τόσο στη διάρκεια του Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα όσο και σήμερα, συμμετέχει, χωρίς να λυπηθεί τίποτε, στο μεγάλο μέτωπο της διαπαιδαγώγησης του νέου ανθρώπου και στη δουλειά για την ευημερία και το αδιάκοπο δυνάμωμα της Λαϊκής μας Δημοκρατίας.

Έχω την πλήρη πεποίθηση πως εσείς θα βαδίσετε μπροστά γιατί η Αλβανίδα γυναίκα μπήκε τώρα σε τέτοιο δρόμο που δεν υπάρχει δύναμη στον κόσμο να σταματήσει την πορεία της. Αυτό είναι μεγάλη εγγύηση προς την πλήρη χειραφέτηση της γυναίκας, είναι νικηφόρα αρχή στην μέχρι τέλους πάλη ενάντια στην καθυστέρηση, στα ήθη και κανόνες εξευτελισμού, ενάντια στον συντηρητισμό και τον θρησκευτικό φανατισμό, ενάντια στο κουτσομπολιό και τα μικροαστικά υπολείμματα.

Κλείνοντας αυτό το γράμμα επιθυμώ από καρδιάς να σας ευχηθώ καινούργιες επιτυχίες σ' όλους τους τομείς της ζωής και να σας ευχηθώ επίσης χαρούμενο το Νέο Έτος, αγαπημένες συντρόφισσες και αδερφές. Ας δουλέψουμε ακόμα καλύτερα με νέες δυνάμεις για να έχουμε και παραπέρα επιτυχίες στη δουλειά για την άνθηση της σοσιαλιστικής μας πατρίδας.

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 31 Δεκέμβρη 1969

ΤΡΙΤΗ
20 ΓΕΝΑΡΗ 1970

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο αντιπρόσωπος του Εμπορικού Επιμελητηρίου μας συναντήθηκε στο Παρίσι με τον αντιπρόσωπο του Ελληνικού Εμπορικού Επιμελητηρίου, βάσει της συμφωνίας που έκανε στην Νέα Υόρκη ο Χαλίμ Μπούντο με τον Έλληνα αντιπρόσωπο. Οι συνομιλίες πήγαν καλά. Ο Έλληνας, ο Κανελλόπουλος, φέρθηκε ευγενικά και φιλικά. Κι ο δικός μας το ίδιο. Να ιδούμε τι θα βγει απ' αυτή την πρώτη συνάντηση.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
13 ΦΛΕΒΑΡΗ 1970

Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΘΕΛΗΣΕ ΤΟ ΚΑΚΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Για την συμφωνία εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ Ελληνικού Εμπορικού Επιμελητηρίου και δικού μας Εμπορικού Επιμελητηρίου, ο ελληνικός Τύπος γράφει κατά διαφόρους τρόπους, ανάλογα με τα πολιτικά ρεύματα που αντιπροσωπεύει.

Ασφαλώς, κάτι κινήσεις γίνονται στην Ελλάδα, για εμπόριο με μας. Το εμπόριο δεν είναι το βασικό, ούτε γι' αυτούς, ούτε για μας. Εμείς πάντα θέλαμε να έχουμε σχέσεις καλής γειτονίας με τον ελληνικό λαό. Οι μοναρχοφασίστες δεν ήθελαν. Εμάς το ίδιο μας έκανε. Εκείνοι μας προκαλούσαν, εμείς τους βάζαμε στη θέση τους. Το καθεστώς των συνταγματαρχών δεν νιώθει τον εαυτό του γερό, ούτε μέσα, ούτε έξω και ούτε με τους συμμάχους του. Τότε, καθώς φαίνεται (αυτό θα το δούμε αργότερα και είμαστε σε αναμονή), το καθεστώς αυτό θα αλλάξει την παράλογη στάση των σχέσεων έχθρας απέναντι στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας. Εμείς δεν έχουμε αντίρρηση.

Στις 11 τρέχοντος μηνός η ελληνική φιλοκυβερνητική εφημερίδα «Ελεύθερος κόσμος» μεταξύ άλλων έγραφε για τα ζητήματα των σχέσεων με την Αλβανία. Αφού μιλάει για την εν λόγω εμπορική συμφωνία, η εφημερίδα δίνει διάφορους λόγους που, σύμφωνα μ' αυτή, ομιλούν υπέρ «της αναγκαιότητας να θεωρείται η Αλβανία αυτή που είναι... Η Αλβανία δεν βρίσκεται κάτω από την επίδραση καμιάς βαλκανικής ή ευρωπαϊκής χώρας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον μας».

Σχετικά με τις λεγόμενες εδαφικές διεκδικήσεις, η εφημερίδα λέει ότι «η Ελλάδα δεν εγείρει αυτό το ζήτημα, αλλά δεν το έχει καν παραμελήσει και έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τα Τίρανα να πάρει αποτελεσματικά προστατευτικά μέτρα για τους Έλληνες που κατοικούν εκεί».

Έδωσα οδηγίες να μας φέρουν πλήρη τα αποκόμματα του ελληνικού Τύπου πάνω στο πρόβλημα αυτό και από μέρους μας, με κάνα άρθρο[1] σύντομο, με πυκνά νοήματα και όχι πολεμικής πρέπει να κάνουμε και ένα άλλο βήμα εμπρός. Αυτή θα ήταν μια λογική και αμοιβαία ωφέλιμη πράξη για τους δύο λαούς. Ποτέ ο αλβανικός λαός δεν ήθελε το κακό του γείτονα ελληνικού λαού, αλλά έχει προσπαθήσει να ζει πάντα σε ειλικρινή φιλία μ' αυτόν και με τις δικές του δυνατότητες τον βοήθησε στους αγώνες της ανεξαρτησίας του. Φυσικά, ο αλβανικός λαός, έτσι κα-

---

1 Στις 17 Φλεβάρη 1970 δημοσιεύτηκε το άρθρο «Εμπορική συμφωνία προς το αμοιβαίο όφελος του αλβανικού και του ελληνικού λαού».

θώς και ο ελληνικός λαός, δε θα ανέχεται να καταπατιέται η λευτεριά, η ανεξαρτησία, η κυριαρχία και η εδαφική του ακεραιότητα. Η Αλβανία, έτσι καθώς και η Ελλάδα, έχουν πολεμήσει πολύ και έχουν θριαμβεύσει επί των ξένων εισβολέων. Οι λαοί κάνουν την ιστορία τους και ένας απ' αυτούς τους λαούς, ο αλβανικός λαός, διάνοιξε το δρόμο του μέσα από αιματηρούς πολέμους καθιστώντας ισχυρά και άθιχτα αυτόν και την πατρίδα του.

Οι τύχες της Αλβανίας άλλαξαν, όχι επειδή αυτή ήτανε η επιθυμία κάποιου και ούτε μπορεί να αλλάξει ο σοσιαλιστικός δρόμος της νέας Αλβανίας, επειδή έτσι του κάνει κέφι του ενός ή του άλλου.

Εμείς πιστεύουμε ότι τα διδάγματα των ιστορικών εξελίξεων της ανθρωπότητας πρέπει να χρησιμεύουν για όλους. Εμείς οι Αλβανοί ποτέ δεν αμφιβάλαμε στη φιλία του ελληνικού λαού προς τον αλβανικό λαό, γιατί ο λαός μας και στις πιο δύσκολες, τις πιο δύστυχες γι' αυτόν στιγμές, έτρεφε ειλικρινή φιλία προς τον ελληνικό λαό. Ο λαός μας δεν έχει μπερδέψει τα αισθήματα του ελληνικού λαού με τα αισθήματα των ελληνικών αντιδραστικών και σοβινιστικών ρευμάτων ενάντια στη χώρα μας. Τα ρεύματα αυτά είναι αντιλαϊκά και οδηγούν σε αιματηρές συγκρούσεις, αλλά οι επιδιώξεις τους δεν μπορεί ποτέ να τελεσφορήσουν σε βάρος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας απ' όπου κι αν έρθουν και σε όποια μορφή κι αν παρουσιαστούν.

Έχουμε πει και πάντα λέμε στον ελληνικό λαό: Ο σωστότερος δρόμος είναι ο δρόμος της καλής γειτονίας, της φιλίας μεταξύ των δύο λαών μας, βασισμένη στην μη επέμβαση κλπ, κλπ.

Εμείς λέμε στον ελληνικό λαό: Αν κανείς σε σας νομίζει ότι εμείς θέλουμε να είμαστε φίλοι με σένα μονάχα για ζητήματα συγκυριακά, ή ότι φοβούμαστε από τις λεγόμενες περιστάσεις, αυτός σφάλλει. Από τίποτε δεν φοβούμαστε όταν υπερασπίζουμε τα δικαιώματά μας, έτσι όπως και ο ελληνικός λαός δεν φοβάται όταν υπερασπίζει τα δικαιώματά του.

ΤΡΙΤΗ
17 ΦΛΕΒΑΡΗ 1970

ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΝΗΚΕΙ ΝΑ ΠΑΡΟΥΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΜΑΣ

Κάναμε ένα πρώτο όχι πολεμικής άρθρο για την Ελλάδα σχετικά με τις εμπορικές ανταλλαγές, αλλά αφήναμε σ' αυτό να εννοηθεί ότι αυτοί πρέπει να πάρουν παραπέρα πρωτοβουλίες για την σύναψη διπλωματικών σχέσεων, αίροντας τα ανυπόσπαστα εμπόδια που οι ίδιοι τα έστησαν. Στον ελληνικό Τύπο αυτού του μήνα παρατηρούνται τάσεις σ' αυτή την κατεύθυνση. Εμείς περιμένουμε. Ας κάνουν αυτοί διαβήματα και εμείς θα τους απαντήσουμε.

ΣΑΒΒΑΤΟ
21 ΦΛΕΒΑΡΗ 1970

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΑΣ ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΤΟΥΣ

Καλοφάνηκε στους Έλληνες που το ναυτικό μας έσωσε προχθές το πλήρωμα από 8 άτομα ενός εμπορικού πλοίου τους, το οποίο πήρε φωτιά ενώ έπλεε στην Αδριατική, κοντά στις ακτές μας. Η Κυβέρνησή μας ζήτησε από την Ελληνική Κυβέρνηση να στείλει να τους παραλάβει το γρηγορότερο. Οι Έλληνες μάς εξέφρασαν τις ευχαριστίες τους.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
27 ΦΛΕΒΑΡΗ 1970

ΝΑ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΘΟΥΝ ΟΙ ΥΛΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Έδωσα παραγγελία να εξεταστούν οι ανάγκες του Τυπογραφείου στο Αργυρόκαστρο, όπου εκτυπώνονται όλα τα κείμενα στην ελληνική για τη μειονότητα, και να ληφθούν ιδιαίτερα μέτρα, προπαντός για τυπογραφικά στοιχεία κλπ, που δεν μπορεί να τα προμηθευτούμε παρά από την Ελλάδα. Αυτό μπορεί να γίνει τώρα πιο βολικά με εμπορικές ανταλλαγές που θα αποκατασταθούν μεταξύ των δύο χωρών.

ΖΩΗΡΟ ΜΑΧΗΤΙΚΟ ΒΗΜΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΜΑΖΕΣ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Με την ευκαιρία των 25 - χρονων της εφημερίδας «Λαϊκό Βήμα», ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έστειλε χαιρετιστήριο γράμμα στην κολλεκτίβα της.

Αγαπητοί σύντροφοι,

Με την ευκαιρία των 25 - χρονων της έκδοσης της εφημερίδας «Λαϊκό Βήμα», εξ ονόματος της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας και εγώ προσωπικά στέλλω σε σας και σε όλους τους συνεργάτες και εθελοντές ανταποκριτές της, τους πιο θερμούς και εγκάρδιους χαιρετισμούς.

Είκοσι πέντε χρόνια πριν, το ένδοξο Κόμμα μας. εφαρμόζοντας με αποφασιστικότητα τη σωστή μαρξιστική - λενινιστική γραμμή του σε όλα τα πεδία, έλυσε με επιτυχία και τα προβλήματα που σχετίζονταν με τα δικαιώματα της ελληνικής εθνικής μειονότητας στην Αλβανία. Έτσι όπως για όλο τον αλβανικό λαό, με τη φροντίδα του Κόμματος, της εξασφάλισαν όλα τα δημοκρατικά δικαιώματα και

πλήρη ισότητα, όπως: το δικαίωμα της γλώσσας, της εργασίας, της παιδείας και μόρφωσης στην μητρική γλώσσα κλπ. Στα πλαίσια αυτά, με παραγγελία της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος, άρχισε να εκδίδεται και η εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα», όργανο του Δημοκρατικού Μετώπου Επαρχίας Αργυροκάστρου.

Διαπιστώνουμε με ικανοποίηση ότι στα 25 αυτά χρόνια, η εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα» έγινε ένα ζωηρό μαχητικό βήμα για τις εργαζόμενες μάζες της μειονότητας, στις σελίδες της αναλύεται η γραμμή και οι οδηγίες του Κόμματος και της Κυβέρνησης, βράζει η δημιουργική δουλειά και σκέψη των μαζών, αντικαθρεφτίζεται η καινούργια και ευτυχισμένη ζωή που χτίζεται και λάμπει από τον ήλιο του σοσιαλισμού στις περιοχές που ζουν, δουλεύουν, αγωνίζονται και δρουν οι ακριβοί μας αδερφοί και αδερφές της μειονότητας.

Στην εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα» βρήκε πλατιά αντανάκλαση η ατσάλινη ενότητα του λαού της μειονότητας με όλο τον αδερφό αλβανικό λαό, η στάση και το επαναστατικό και πατριωτικό του έργο στον κοινό αγώνα για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού και την υπεράσπιση της αγαπημένης μας πατρίδας. Στις σελίδες της εφημερίδας σας γράφει ο Δροπολίτης, που του στέγνωνε το στόμα για μια στάλα νερό και μιλάει τώρα για τα πολλά δώρα του Κόμματος—από το ψωμί που του έλειπε και ως τη μητρική γλώσσα που τη μαθαίνει στο σχολείο, από την εγγειοβελτίωση του κάμπου και μέχρι το κρυστάλλινο νερό και τα ηλεκτρικά φώτα, που ομορφαίνουν τόσο πολύ αυτή την κοιλάδα· γράφει ο Πωγωνήσιος για τις άσπρες μέρες που απολαμβάνει, για τις καινούρ-

γιες γαίες που ανοίγει πάνω στο βουνό, για τους αυτοκινητόδρομους που κατασκευάζονται σ' αυτή την απόμερη περιοχή, για τα κοινωνικο - πολιτιστικά έργα· γράψει ο Βουρκάρης για τα πολλά κανάλια που αποστραγγίζουν και ποτίζουν τη γη του, μέχρι εχθές φωλιά κουνουπιών και αθλιότητας, για τα καινούργια σπίτια που χτίστηκαν εκεί που ήταν οι καλύβες· γράψει ο απλός αγρότης της περιοχής «Παρτιζάνος» για την κουλτούρα και την τέχνη του, για το νέο άνθρωπο που διαπαιδαγώγησε το Κόμμα,—γράψουν πολλοί σύντροφοί και συντρόφισσες της μειονότητας γι' αυτά που τραγουδάει η καρδιά τους, για τα καλά του σοσιαλισμού που τα ζουν, και τα καλύτερα λόγια και στίχους τα λένε για το Κόμμα που τους έβγαλε από το σκοτάδι στο φως όπως και όλο τον αλβανικό λαό.

Σ' αυτό το τέταρτο του αιώνα, η εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα», μαζί με όλα τα άλλα όργανα του λαϊκού μας Τύπου, έπαιξε μεγάλο ρόλο στην επαναστατική διαπαιδαγώγηση του πληθυσμού της μειονότητας. Το όνομα της εφημερίδας αυτής είναι γνωστό πια και έξω από τα σύνορα της σοσιαλιστικής μας πατρίδας.

Εκφράζω την πεποίθησή μου, πως και στο μέλλον, εσείς, σύντροφοί της σύνταξης, ανταποκριτές και συνεργάτες της εφημερίδας «Λαϊκό Βήμα», θα συνεχίσετε να προπαγανδίζετε τη σωστή γραμμή του Κόμματος, τις φωτοδότρες ιδέες του, την μαρξιστική - λενινιστική πολιτική του, τη συνεχή δουλειά και τις επιτυχίες που ο θαυμάσιος, ο ηρωικός, ο εργατικός και ταλαντούχος λαός της μειονότητας θα δρέψει κάτω από την καθοδήγηση του Κόμματος.

Με την ευκαιρία αυτής της γιορταστικής μέρας

σας συγχαίρω και σας στέλλω τις καλύτερες ευχές μου να κάνετε και στο μέλλον όλο και πιο μαχητική την εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα», πιο πλούσια στο περιεχόμενο και πιο ωραία στη μορφή της, πιο καθαρή στη γλώσσα, πιο ωφέλιμη και πιο αγαπημένη για τους αναγνώστες της.

Πρώτος Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής
του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 23 Μάη 1970

ΤΕΤΑΡΤΗ
18 ΝΟΕΜΒΡΗ 1970

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Από πληροφορία του Δυτικογερμανικού πρακτορείου ειδήσεων DPA, που δημοσιεύτηκε σήμερα στο δελτίο του Αλβανικού Τηλεγραφικού Πρακτορείου, έμαθα ότι στις 13 Νοέμβρη πέθανε ο Κωνσταντίνος Τσαλδάρης.

Το 1946 μου έλαχε να έχω σκληρή σύγκρουση μ' αυτόν τον λυσσαλέο αντιαλβανό στη Διάσκεψη της Ειρήνης στο Παρίσι εξ αιτίας των εδαφικών αξιώσεων και των συκοφαντιών του σε βάρος της πατρίδας μου. Εκείνος ήταν τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας και αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπίας σ' αυτή τη Διάσκεψη.

ΔΕΥΤΕΡΑ
14 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1970

ΘΕΤΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Ο αντιπρόσωπός μας στον ΟΕΕ, Σαμί Μπαχόλι, μας πληροφορεί πως ο αντιπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης του είπε ότι «... η κυβέρνησή του τού ανέθεσε να τον παρακαλέσει για να διαβιβάσει στην Αλβανική Κυβέρνηση, ότι εκείνη (η Ελληνική Κυβέρνηση) βλέπει με πολύ καλό μάτι τις χειρονομίες της Αλβανικής Κυβέρνησης, όπως την απόλυση του αεροπλάνου[1], των πλοιαρίων κλπ, και θα καταβάλει προσπάθειες να βελτιώσει τις σχέσεις μέχρι την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων».

Αυτό είναι θετικό, να το μελετήσουμε και να απαντήσουμε θετικά.

---

1 Πρόκειται για ένα επιβατικό ελληνικό αεροπλάνο «Ντακότα», που κάποιο πρόσωπο το ανάγκασε να προσγειωθεί, στις 16 Αυγούστου 1969, στο αεροδρόμιο του Ρίνας, κοντά στα Τίρανα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
8 ΓΕΝΑΡΗ 1971

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο αντιπρόσωπός μας στον ΟΕΕ, σύντροφος Σαμί Μπαχόλι, είχε μια άλλη συνάντηση με τον αντιπρόσωπο της Ελλάδας σ' αυτόν τον οργανισμό, Μπίτσιο, και, σε συνέχεια της πρότασης του τελευταίου, του ανακοίνωσε ότι η Αλβανική Κυβέρνηση, όπως πάντα, είναι πρόθυμη να αποκαταστήσει διπλωματικές σχέσεις με την Ελλάδα που, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να είναι στο επίπεδο πρεσβειών και να ανταλλαγούν πρεσβευτές.

Ο Μπίτσιος απάντησε ότι θα διαβιβάσει αμέσως στην κυβέρνησή του αυτή την πρόταση της Αλβανικής Κυβέρνησης. Πρόσθεσε ότι η Ελληνική Κυβέρνηση «με ικανοποίηση έχει διαπιστώσει ότι η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία φυλάσσει και αναπτύσσει τη μητρική της (ελληνική) γλώσσα και τη μαθαίνει και στα σχολεία. Όμως θα ήταν καλά, και τούτο θα βοηθούσε την Ελληνική Κυβέρνηση στις ενέργειές της, αν η Αλβανική Κυβέρνηση προβεί σε μια δήλωση δια της οποίας θα διακηρύξει ότι επιτρέπει στη μειονότητα να ασκεί και την ορθό-

δοξη θρησκεία». Ο Μπίτσιος ζήτησε επίσης ώστε στην ανακοίνωση για την αποκατάσταση των σχέσεων να γίνει μια αόριστη προσθήκη, που η Ελληνική Κυβέρνηση θα τη χρησιμοποιούσε για το εσωτερικό κοινό ότι «θα πρότεινε στην Αλβανική Κυβέρνηση, ύστερα από την αποκατάσταση των σχέσεων, να υπογραφεί και ένα σύμφωνο ειρήνης» κλπ.

Για το θέμα που ήγειρε ο έλληνας αντιπρόσωπος, θα δώσουμε οδηγίες στο Σαμί να συζητήσει μαζί του, εξηγώντας του για άλλη μια φορά τη θέση μας ότι είμαστε υπέρ της σύναψης διπλωματικών σχέσεων στο πνεύμα της φιλίας και όχι με βάση τους απαράδεκτους όρους που αυτοί υποβάλλουν. Όπως όλοι οι άλλοι πολίτες της Δημοκρατίας, η μικρή ελληνική μειονότητα, που είναι αναπόσπαστο τμήμα του αλβανικού λαού και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας, απόχτησε με αγώνα τα δημοκρατικά δικαιώματα που της έδωσε το Κόμμα Εργασίας Αλβανίας, το μαρξιστικό - λενινιστικό της Κόμμα, και τούτο δεν το έκαμε για το κέφι του ενός ή του άλλου, οποιοιδήποτε κι αν είναι αυτοί. Αυτός ήταν ο δρόμος του σοσιαλισμού που ακολούθησαν ο αλβανικός λαός και μαζί του ενωμένα και τα αδέλφια της ελληνικής μειονότητας.

Η μεγαλοελληνική αντίδραση είχε ολοένα στην ορθόδοξη εκκλησία στη μειονότητα την κατασκοπευτική και προπαγανδιστική βάση της «βορειοηπειρωτικής μεγαλοϊδέας». Όμως αυτή τη φωλιά της αντίδρασης, όχι μόνο στη μειονότητα μα και σ' ολόκληρη τη χώρα, την κατέστρεψαν ο λαός και το Κόμμα μας.

ΠΕΜΠΤΗ
25 ΜΑΡΤΗ 1971

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΦΟΡΜΟΥΛΑ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Η Ελληνική Κυβέρνηση, μέσω του μονίμου αντιπροσώπου της στον ΟΕΕ, Μπίτσιου, έκανε γνωστό στον Σαμί Μπαχόλι την δική της φόρμουλα για τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας.

Την μελετάμε.

ΠΕΜΠΤΗ
29 ΑΠΡΙΛΗ 1971

ΑΠΟΚΑΘΙΣΤΑΝΤΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελληνική Κυβέρνηση δέχτηκε να αποκαταστήσει διπλωματικές σχέσεις με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας. Ανακοίνωση γι' αυτό θα γίνει αμοιβαία στα Τίρανα και Αθήνα στις 6 Μάη, ώρα 16.00. Αυτό ανακοίνωσε ο Έλληνας αντιπρόσωπος στον ΟΕΕ, Μπίτσιος.

Λήγει έτσι μια παράλογη κατάσταση. Η κατάσταση τώρα θα εξομαλυνθεί.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
30 ΑΠΡΙΛΗ 1971

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Έδωσα μερικές οδηγίες να ετοιμαστεί ένα σύντομο, περιεκτικό, πολιτικό άρθρο[1] σχετικά με την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων με την Ελλάδα.

---

1 Σ' αυτό το άρθρο με τίτλο: «Αξιοσημείωτο γεγονός στις σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας», που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Ζέρι ι Πόπουλλιτ» στις 14 Μάη 1971, αναφέρεται: «Η εξομάλυνση των σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες ανοίγει σ' αυτές το δρόμο να αναπτύξουν τις φιλικές τους σχέσεις, τις ανταλλαγές και τη συνεργασία σε διάφορα πεδία αμοιβαίου ενδιαφέροντος. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αποκατάσταση ομαλών σχέσεων μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας θα χρησιμεύσει σαν υγιής βάση για την προώθηση της φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους δύο λαούς και τις δύο γειτονικές χώρες».

ΣΥΝΕΠΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΧΩΝ ΠΡΟΣ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

1 ΝΟΕΜΒΡΗ 1971

Στην έκθεση που έδωσε στο 6-ο Συνέδριο του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, το οποίο διεξήγαγε τις εργασίες του στις 1-7 Νοέμβρη 1971, μιλώντας για τη θέση της Αλβανίας στο διεθνή στίβο, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα αφιέρωσε ιδιαίτερο χώρο και στα προβλήματα των Βαλκανίων, στο δυνάμωμα της φιλίας μεταξύ των λαών αυτής της περιοχής.

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας κατέχει σήμερα θέση τιμημένη στη διεθνή σκηνή, χαίρει του σεβασμού και θαυμασμού των φιλελεύθερων λαών και όλων των προοδευτικών δυνάμεων. Η σοσιαλιστική Αλβανία δεν αποκλείστηκε, όπως κήρυσσαν και επιθυμούσαν οι εχθροί της, αλλά ενίσχυσε ακόμα πιο πολύ τους διεθνείς δεσμούς, το κύρος και τη θέση της στον κόσμο.

Η συμπάθεια και ο σεβασμός που χαίρει σε όλες τις προοδευτικές χώρες και στους λαούς του κόσμου, το βάρος και η επιρροή της χώρας μας δεν είναι συνέπεια ούτε του αριθμού του πληθυσμού της, ούτε της οικονομικής και στρατιωτικής ισχής της. Η δύναμη και η επιρροή της σοσιαλιστικής Αλβανίας βρίσκονται στις μαρξιστικές - λενινιστικές ιδέες που την εμπνέουν και που τις διατηρεί καθαρές και τις διαδίδει σ' όλο τον κόσμο. Βρίσκονται στην πραγματική σοσιαλιστική κοινωνία που οικοδομείται στην Αλβανία, στον θαρραλέο, τον συνεπή αγώνα αρχών ενάντια στον ιμπεριαλισμό, τον ρεβιζιονισμό και όλους τους αντιδραστικούς.

Η χώρα μας έχει εκατομμύρια κι εκατομμύρια συντρόφους και φίλους σ' όλο τον κόσμο, γιατί είναι κράτος που σέβεται τον εαυτό του και όλους τους λαούς, γιατί όπως διαφυλάσσει με αποφασιστικότητα τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του, θέλει και το καλό και το ευτυχισμένο μέλλον και για όλες τις άλλες χώρες.

Και ακριβώς, επειδή ακολουθούμε αυτή την πολιτική και χαίρουμε σεβασμού, οι εχθροί μας μισάνε, μας κατηγορούν και μας καταπολεμούν. Αυτό όμως δεν μας κάνει να αλλάξουμε δρόμο, ούτε να κρύψουμε τις απόψεις και τις ενέργειές μας. Το πολιτικό θάρρος στη διεθνή σκηνή ποτέ δεν έλλειψε στο Κόμμα μας και δεν θα του λείψει σε κανέναν καιρό, σε καμιά περίσταση.

Το Κόμμα Εργασίας και η Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας, είναι και θα είναι ορκισμένοι εχθροί του ιμπεριαλισμού και του ντιβιζιονισμού. Θεωρώντας τον αγώνα τους ως αναπόσπαστο μέρος του

γενικού επαναστατικού αγώνα των λαών, ανέπτυξαν μια δραστήρια πάλη κατά του ιμπεριαλισμού, με επικεφαλής τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και κατά του ντιβιζιονισμού, με επικεφαλής την σοβιετική ηγεσία, έχουν καταδικάσει και ξεσκεπάσει με αποφασιστικότητα την επιθετική τους πολιτική και δράση, τους σκοπούς να καταπιέζουν λαούς, να καταπνίγουν την επανάσταση και να δυναστεύουν τον κόσμο. Η μέχρι τώρα πείρα της χώρας μας μάς έκαμε να πειστούμε ακόμα πιο πολύ ότι τη λευτεριά και την αποχτημένη ανεξαρτησία, τόσο χθες όσο και σήμερα, μπορούμε να τις υπερασπίσουμε και να τις διασφαλίσουμε μόνο με συνεχή αγώνα κατά του ιμπεριαλισμού και ρεβιζιονισμού, αγώνα ασυμβίβαστο, παντού, και σ' όλες τις απόψεις.

Την ορθότητα της γραμμής του Κόμματός μας στην πάλη κατά του ιμπεριαλισμού και του ρεβιζιονισμού την δικαίωσε απόλυτα η ζωή, την δικαίωσαν οι κεκτημένες νίκες.

Ενσυνείδητο για την υψηλή ευθύνη μπροστά στο λαό του και στο σοσιαλισμό, το Κόμμα μας ποτέ δεν θα σταματήσει στη μέση του δρόμου, θα αγωνίζεται με αποφασιστικότητα και με όλες τις δυνάμεις του ενάντια στον ιμπεριαλισμό και σοσιαλιμπεριαλισμό μέχρι την πλέρια συντριβή τους και τον θρίαμβο της παγκόσμιας επανάστασης. Αυτή την πάλη, ο λαός και το Κόμμα μας την βλέπουν σαν ένα και αχώριστο, γιατί δεν είναι δυνατό να αντιταχτείς με επιτυχία στον ιμπεριαλισμό χωρίς να καταπολεμήσεις ταυτόχρονα και τον σοβιετικό σοσιαλιμπεριαλισμό και αντίστροφα.

Η εξωτερική πολιτική του Κόμματος και της Κυ-

βέρνησής μας ήτανε και μένει συνεπής πολιτική αρχών σε όλες τις κατευθύνσεις και τα συστατικά της...

Η χώρα μας έδειξε πάντα καλή θέληση και ανέλαβε εποικοδομητικά διαβήματα για να τηρήσει και να αναπτύξει ομαλές σχέσεις με όλες τις χώρες με διάφορα κοινωνικά συστήματα με βάση τις αρχές της ειρηνικής συνύπαρξης, της ισότητας, του σεβασμού της κρατικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας, της μη επέμβασης του ενός στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου και του αμοιβαίου όφελους.

Πολεμώντας ενάντια στον ιμπεριαλισμό και το ρεβιζιονισμό, εμείς εμμένουμε αυστηρά στην αρχή ότι οι εσωτερικές υποθέσεις κάθε χώρας είναι ζητήματα που πρέπει να λυθούν από την ίδια, χωρίς καμιά επιβολή ή επέμβαση από τα έξω. Εμείς υπερασπίζουμε επίσης την άποψη ότι όλες οι σχέσεις μεταξύ των χωρών, είτε μικρές είναι οι χώρες αυτές είτε μεγάλες, μπορούν και πρέπει να χτίζονται μόνο πάνω στη βάση της ισότητας και της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις. Πάνω σ' αυτές τις βάσεις αποκαταστήσαμε και αναπτύσσουμε εμείς τις σχέσεις με όλα τα κράτη. Η σύναψη διπλωματικών σχέσεων της Αλβανίας με αριθμό χωρών, που πραγματοποιήθηκαν κατά το τελευταίο αυτό έτος, είναι ολοφάνερη επιτυχία της εξωτερικής πολιτικής μας και μαρτυρούν το δυνάμωμα της διεθνούς θέσης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας. Συνταυτίζονται με τα κοινά συμφέροντα και εξυπηρετούν το δυνάμωμα της κατανόησης και της συνεργασίας μεταξύ των λαών.

Με τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας είμαστε φίλοι και αδέρφια. Εμείς επιθυμούμε τα αισθήματα της φιλίας, σφυρηλατημένα στον αντιφασιστικό αγώνα, να αναπτύσσονται σε σωστό δρόμο για το κοινό καλό των λαών μας. Στον αλβανικό λαό οι λαοί της Γιουγκοσλαβίας θα έχουν πάντα έναν φίλο που επιθυμεί να τους βλέπει ελεύθερους, ανεξάρτητους και κυρίαρχους, ένα λαό που αντιτάσσεται αποφασιστικά σε όλες τις μανούβρες, στους εκβιασμούς και στις απειλές που οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις ασκούν έναντι της γειτονικής Γιουγκοσλαβίας.

Καλές σχέσεις υπάρχουν ανάμεσα στη χώρα μας και την Ιταλία και Τουρκία. Η διατήρηση και η ανάπτυξή τους ανταποκρίνονται στα κοινά συμφέροντα. Φέτος αποκαταστάθηκαν και διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας. Αυτό είναι βαρυσήμαντο γεγονός που έβαλε τέρμα σε μια ανώμαλη κατάσταση και εξυπηρετεί το δυνάμωνα της ειρήνης και της ασφάλειας στα Βαλκάνια.

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας είναι υπέρ ώστε και στο μέλλον οι σχέσεις μεταξύ της χώρας μας και των γειτονικών χωρών να αναπτυχθούν προς την θετική κατεύθυνση και στα πεδία που παρουσιάζουν αμοιβαίο συμφέρον στον αγώνα ενάντια στις επεμβάσεις και τις σκευωρίες των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων.

Η φιλία και η κατανόηση μεταξύ των βαλκανικών χωρών πρέπει να έχουν τη βάση τους στο λαό. Εμείς δεν έχουμε κατά νου μας ούτε να προτείνουμε, ούτε να δεχτούμε προτάσεις να σχηματίσουμε συνασπισμούς και βαλκανικές συμμαχίες. Η Λαϊκή

Δημοκρατία της Αλβανίας επιθυμεί και θα αγωνιστεί να σφυρηλατεί τη φιλία με τους λαούς των Βαλκανίων πάνω στη βάση των αρχών της ειρηνικής συνύπαρξης. Το καθεστώς κάθε χώρας είναι υπόθεση του λαού της κάθε χώρας. Εμείς δεν αναμιγνυόμαστε στις εσωτερικές υποθέσεις κανενός, αλλά ούτε και οι άλλοι δεν πρέπει να αναμιγνύονται στις υποθέσεις μας. Αυτό δεν αποκλείει την αμοιβαία κριτική και πολεμική. Η σοσιαλιστική Αλβανία δεν θα επιτρέψει ποτέ στον εαυτό της να παραβιάσει τη λευτεριά, την ανεξαρτησία και την κυριαρχία των άλλων χωρών. Αυτό ποτέ δεν το έχει κάνει ο αλβανικός λαός σε όλη την ιστορία του, αλλά δεν θα επιτρέψει ούτε στους άλλους να του παραβιάσουν τη λευτεριά, την ανεξαρτησία και την κυριαρχία του.

Οι καιροί για μας τους Αλβανούς άλλαξαν. Αν οι νέοι τσάροι του Κρεμλίνου, όπως οι παλιοί τσάροι, οι διάφοροι ιμπεριαλιστές ή οι σωβινιστικές κλίκες των Βαλκανίων επιχειρήσουν να θίξουν τα σύνορα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας, τους Αλβανούς, όλους μαζί σαν μπλοκ ακέραιο, δεν θα τους βρουν πια όπως το 1878, ούτε όπως το 1914 και ούτε όπως στην εποχή του Μουσσολίνι και του Χίτλερ. Οι καλοί λογαριασμοί κάνουν τους καλούς φίλους.

Ο αλβανικός λαός, που υπόφερε στους αιώνες από βάρβαρους καταχτητές, που απόκτησε τη λευτεριά χύνοντας πολύ αίμα, λέει στους αδερφούς λαούς των Βαλκανίων να φυλάσσονται από τις σκευωρίες των ιμπεριαλιστών κάθε απόχρωσης, μαζί να τους πούμε: Κάτω τα χέρια σας από τις

χώρες μας, σε κανέναν να μην επιτρέψουμε να κάνει κατάχρηση της φιλίας μας.

Οι λαοί της Βαλκανικής είναι πλέρια σε θέση να αποφασίσουν οι ίδιοι και κατά κυρίαρχο τρόπο για τις σχέσεις μεταξύ τους. «Πυριτιδαποθήκη» τα Βαλκάνια δεν ήταν από μόνα τους. Τέτοια τα έκαναν στο παρελθόν οι ξένοι, οι ιμπεριαλιστές, που κρατούσαν στα χέρια τους όλους τους δαυλούς. Έτσι θέλουν αυτοί να είναι και σήμερα. Καθήκον των λαών των Βαλκανίων είναι να τους τα κόψουν με το σπαθί όλα τα φιτίλια, ώστε η ειρήνη και η σιγουριά να αποκατασταθούν πραγματικά στα Βαλκάνια.

Είναι φυσικό ότι οι λαοί μας έχουν ανάγκη για φίλους. Μα ποτέ όμως δεν πρέπει να γίνουν όργανα των ξένων σε βάρος των συμφερόντων κάθε λαού ξεχωριστά και όλων μαζί των λαών μας. Αυτή είναι η πιο ειλικρινής και η πιο ατσάλινη συμμαχία που μπορεί να προταθεί στους λαούς της Βαλκανικής.

Σε περίπτωση που κάποιο βαλκανικό κράτος, ωθούμενο από ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, επιχειρεί μια επίθεση ενάντια σε ένα άλλο βαλκανικό κράτος, πρέπει να είναι ξεκάθαρο ότι δεν μπορεί να αποφευχθεί η επέμβαση των άλλων κρατών της Βαλκανικής. Δεν θα μείνει ένας τοπικός πόλεμος, αλλά θα γίνει αφορμή για μια παγκόσμια σύρραξη.

Όλα τα κράτη που σέβονται τα ύψιστα δίκαια της σοσιαλιστικής Αλβανίας, που εκτελούν τις γνωστές αρχές, πάνω στις οποίες βασίζονται οι σχέσεις μεταξύ κυρίαρχων κρατών και που θέλουν να κρατήσουν με μας ομαλές σχέσεις, θα βρουν στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας, κατανόηση και αμοιβαιότητα.

KYPIAKH

16 ΓΕΝΑΡΗ 1972

ΟΜΟΛΟΓΙΕΣ ΕΝΟΣ ΠΡΑΧΤΟΡΑ ΤΗΣ CIA

Διάβασα το βιβλίο: «Dans lè tourbillon de l'histoire»[1] του Αμερικανού C. L. Sulcberger. Είναι «δημοσιογραφικά» απομνημονεύματα αυτού του ανθρώπου που παριστάνει το δημοσιογράφο, αλλά που στην πραγματικότητα είναι ένας από τους πιο ειδικευμένους πράχτορες της αμερικάνικης υπηρεσίας πληροφοριών, της CIA, του διαβόλου και της φάρας του διαβόλου. Μέσα απ' αυτό το βιβλίο τον βλέπεις να τρώει και να πίνει με όλους τους ανθρώπους από τις ανώτερες σφαίρες, να ξέρει όλα τα μυστικά και να του εμπιστεύονται να εκτελέσει διπλωματικές αποστολές.

Στο κεφάλαιο για τα Βαλκάνια, αναφέρει την Αλβανία κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, φυσικά με περιφρόνηση, λέγοντας ότι ο αλβανικός λαός «ξέρει μόνον να είναι ένας ξυλοκόπος και να πουλάει φουντούκια στις γωνίες των δρόμων». Το μίσος που τρέφει για την Αλβανία τον κάνει όχι μόνο να υποτιμά τον αγώνα του λαού μας, αλλά και

---

1 Γαλλικά—«Στη δίνη της ιστορίας».

λυπημένος που εμείς ήρθαμε στην εξουσία, αποκαλύπτει τις σκευωρίες και τις συνωμοσίες που σκάρωναν οι Εγγλέζοι, οι Αμερικανοί και οι φίλοι τους για να εξαλείψουν την «κυβέρνηση του Χότζα», όπως ονομάζει εκείνος την εξουσία του λαού.

Το 1949, ο Sulcberger με το στόμα του Τζουλιάν Έμερ, αξιωματικού της αγγλικής αποστολής στη χώρα μας στη διάρκεια του πολέμου και υπουργός μετά τον πόλεμο, λέει ότι «οι Άγγλοι και οι Αμερικάνοι πολύ την παρατράβηξαν ως το καλοκαίρι τη διοργάνωση της εξέγερσης μέσα στην Αλβανία». «Είμαι της γνώμης», λέει ο Έμερ, «ότι με λίγο χρυσό μπορούμε, χωρίς να 'ναι αργά, να ξεσηκώσουμε τις βορινές περιοχές της Αλβανίας ενάντια στο Χότζα κλπ». Να πώς σκέφτονταν και ενεργούσαν τότε οι εχθροί μας. Και το ομολογούν τώρα οι ίδιοι.

Ο Sulcberger αποκαλύπτει επίσης ότι το Νοέμβρη του 1949 οι Εγγλέζοι έριξαν στη χώρα μας πράχτορες και σαμποταριστές που τους τοίμαζαν στη Μάλτα, αλλά που εμείς τους πιάσαμε και τους ξεκάναμε. Σημαντικό είναι που το λένε τώρα οι ίδιοι, και τα δικαστήριά μας της εποχής εκείνης τα έχουν αποδείξει όλα με αναμφισβήτητα τεκμήρια.

Στο βιβλίο του, ο Sulcberger αποκαλύπτει επίσης τις σκευωρίες του Τίτο, του Τζίλας και του Ντέντιγερ ενάντια στη χώρα μας και δείχνει πώς αυτοί συνδέθηκαν και με την Αγγλία, και με τις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής και έχει σημασία πώς άρχισε και πώς τέλειωσε η μετατροπή τους σε πράχτορες.

Οι προδότες τιτοϊκοί Τζίλας και Ντέντιγερ με τις πιο ποταπές συκοφαντίες εναντίον μας, δια του

στόματός τους λένε ότι ήμασταν εμείς με το «αστυνομικό» καθεστώς μας, που προκαλούσαμε τάχα τους Γιουγκοσλάβους, για να είχαν έτσι οι Σοβιετικοί και ο Στάλιν μια αφορμή να επεμβούν στρατιωτικά στη Γιουγκοσλαβία και να ξεκάνουν τον Τίτο. Αυτό είναι μια βρώμικη συκοφαντία για να συγκαλύψουν την εχθρική δραστηριότητά τους εναντίον της σοσιαλιστικής Αλβανίας και για να δημιουργήσουν την απόλυτη εμπιστοσύνη στους Αμερικάνους ότι η Γιουγκοσλαβία του Τίτο απειλείται από τη Σοβιετική Ένωση και από το Στάλιν.

Ο Sulcberger στο βιβλίο του ομολογεί ότι ήταν ένας από τους Αμερικάνους που βρισκόταν σε θέση από τις πιο υψηλές στους μοναρχοφασιστικούς κύκλους της Ελλάδας. Σαν στο σπίτι του μπαινόβγαινε στο βασιλιά της Ελλάδας, στον αρχηγό του γενικού επιτελείου, στο Βενιζέλο και στον στρατηγό Βαν Φλητ.

Τον Sulcberger έβαλε ο Τίτο, μέσω του Τζίλας, να πάει στο βασιλιά της Ελλάδας και στον αρχηγό του γενικού επιτελείου της Ελλάδας να τους υποβάλει πρόταση για τη σύναψη ενός Γιουγκοσλαβο - Ελληνο - Τουρκικού συμφώνου, που υπογράφηκε αργότερα[1] Σημασία όμως έχουν αυτά που ο Sulcberger γράφει στο βιβλίο του για μας και που τα αντιγράφω σχεδόν λέξη προς λέξη:

---

1 Υπογράφηκε στις 28 Φλεβάρη 1953 και συμπληρώθηκε με το Σύμφωνο του Μπλεντ (Γιουγκοσλαβία), τον Αύγουστο 1954. Το σύμφωνο αυτό δεν αποτελούσε παράγοντα ειρήνης στα Βαλκάνια, όπως ισχυρίζονταν οι πρωτεργάτες του, αλλά ένα όργανο υποδαύλισης πολέμου στα χέρια των Αμερικάνων και Άγγλων ιμπεριαλιστών.

«Παρίσι, 28 Απρίλη 1953. Σήμερα το βράδυ ήπια ένα ποτήρι και κουβέντιασα με τον παλιό μου φίλο, τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο, υπουργό Άμυνας της Ελλάδας. Όταν τον ρώτησα πώς πηγαίνουν οι σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία και την Τουρκία, να τι μου είπε ανοιχτά: Σε περίπτωση πολέμου δεν θα υπάρξει κοινή ελληνογιουγκοσλάβικη επίθεση κατά της Αλβανίας. Ελπίζουμε ότι μέσα στην περίοδο δυο μέχρι εννιά μήνες θα επιτευχθεί ένα πραξικόπημα, μέσω του οποίου θα απελευθερωθεί η Αλβανία από το Χότζα και από τους Σοβιετικούς. Αν παραστεί ανάγκη, τα αμερικάνικα στρατεύματα θα τηρήσουν την ησυχία ύστερα από το πραξικόπημα. Οι Έλληνες δέχτηκαν να μην ασχοληθούν· με το ζήτημα και επίσης ειδοποίησαν τους Γιουγκοσλάβους, με λόγια λίγο πολύ όχι ξεκάθαρα...

Αν ωστόσο το πραξικόπημα δεν τελειώσει με επιτυχία, με την συγκατάθεση του ναυάρχου Καρν, αποφασίστηκε ότι δεν θα είναι απαραίτητο να καταληφθεί η Αλβανία. Έτσι, οι ελληνικές και οι γιουγκοσλάβικες μεραρχίες που είχαν καθοριστεί να επιτεθούν στην Αλβανία και να καταλάβουν τη χώρα, απαλλάσσονται για να περάσουν προς βορρά και ανατολή».

Αυτά γράφει σύντομα αυτός ο πεπειραμένος αμερικανός πράχτορας. Ασφαλώς οι μεγάλες και επικίνδυνες αμερικανοεγγλέζικες συνωμοσίες είναι πολλές. Εκείνοι δεν τολμούν να τις αποκαλύψουν, αλλά οι ιστορικοί της χώρας μας με αποδειχτικά και ντοκουμέντα, έφεραν στο φως και θα συνεχίζουν να γράφουν γι' αυτά και να τα ξεσκεπάζουν.

ΤΕΤΑΡΤΗ

2 ΦΛΕΒΑΡΗ 1972

Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΜΙΛΑΕΙ ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΜΕ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Όπως μου είπαν οι σύντροφοί, ο έλληνας πρεσβευτής Καραγιάννης, παρουσιάζεται καλοπροαίρετα για την βελτίωση των σχέσεων Ελλάδας - Αλβανίας. Λέει ότι μαζί με τον Παλαμά[1] ήταν οι πρωτεργάτες και υποκινητές στην ελληνική κυβέρνηση για την εξάλειψη των παράλογων επιστρωμάτων που είχε προβάλει η Ελλάδα για να εμποδίσει την πραγματοποίηση αυτών των δεσμών. Αυτός, λοιπόν, ως «πρωτεργάτης», είχε ζητήσει επίσης από την κυβέρνησή του να είναι ο πρώτος πρεσβευτής της Ελλάδας στην Αλβανία.

Ο Καραγιάννης μιλάει καλά και με συμπάθεια για την κατάσταση στην Αλβανία, ομολογεί ότι εδώ παντού όπου πάει και με όποιον συναντιέται βρίσκει τόση ευγένεια και φιλοφροσύνη για το άτομό του

1 Τότε υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας.

ως πρεσβευτής της Ελλάδας. Στην Ελλάδα, ένεκα της όχι σωστής προπαγάνδας που έχει γίνει εναντίον της Αλβανίας και των Αλβανών, δεν μπορούσαν, λέει, ποτέ να φανταστούν τέτοιο πράγμα. Αυτό, δυστυχώς, λέει σε συνέχεια εκείνος, άφησε ακόμα ίχνη, που εμείς πρέπει να κάνουμε το παν για να τα εξαλείψουμε. Μιλάει με συμπάθεια για τις επιτυχίες που η Αλβανία έχει σημειώσει σε κάθε κατεύθυνση και αντιφέρεται σε κείνους που παραποιούν την αλβανική πραγματικότητα, που είναι ξεκάθαρη. Λέει ότι εκείνοι λένε ψέματα και περιφρονούν το καθετί που φαίνεται ότι είναι καλό. Την Αλβανία πρέπει να την κρίνεις πώς ήταν και πώς έγινε σήμερα, ανεξάρτητα είσαι ή δεν είσαι σύμφωνος με το τωρινό καθεστώς της. Εμείς, δήλωσε στο Υπουργείο μας Εξωτερικών ο έλληνας πρεσβευτής, επιθυμούμε να ζούμε σε καλή γειτονία. Στο ζήτημα των εδαφικών αξιώσεων δεν πιστεύει κανείς στην Ελλάδα και η «εμπόλεμη κατάσταση» ήταν κάτι το παράλογο, διότι η ιταλική επίθεση ήρθε μεν από το αλβανικό έδαφος, αλλά η ίδια η Αλβανία ήτανε καταχτημένη από τους Ιταλούς και πολέμησε εναντίον τους. Όταν η Αλβανία αντιστάθηκε στη σοβιετική επέμβαση και, σύμφωνα μ' αυτόν, δεν αποτελούσε πια απειλή για την Ελλάδα (;!), εμείς πειστήκαμε, λέει, ότι μαζί μ' αυτή εξαλείφτηκαν και όλα τα άλλα αίτια.

Ύστερα απ' αυτά ο έλληνας πρεσβευτής ζήτησε με αγαθή προαίρεση, και το δικαιολόγησε, να επιτρέψουμε να έρθει εδώ ένας έλληνας δημοκράτης δημοσιογράφος, με σκοπό να ενημερώσει την ελληνική γνώμη για τις προόδους της χώρας μας.

M' αυτό τον τρόπο, είπε, επιθυμώ να συμβάλω στην εκκαθάριση των εσφαλμένων απόψεων που υπάρχουν στην Ελλάδα για την Αλβανία. Ζήτησε μετά να του δωθούν από μέρους μας οι δυνατότητες να επισκεφτεί το Σαράντι και μετά το Αργυρόκαστρο. Αυτά είναι τα ζητήματα που έθεσε στο Υπουργείο μας Εξωτερικών ο έλληνας πρεσβευτής.

Παρήγγειλα τους συντρόφους ώστε στον εύθετο χρόνο να του εκπληρωθούν αυτά τα αιτήματα.

Είμαστε κι εμείς ενδιαφερόμενοι να αλλάξει η κοινή γνώμη στην Ελλάδα. Ο εν λόγω δημοσιογράφος, που αναλαμβάνει και συσταίνει ο έλληνας πρεσβευτής, μπορεί κατά κάποιον τρόπο να γράψει όπως και πολλοί άλλοι ξένοι δημοσιογράφοι που έχουν έρθει στη χώρα μας. Πολλές αξιώσεις δεν μπορούμε να 'χουμε, αλλά μπορεί και ο ίδιος ο πρεσβευτής να τον επηρεάσει προς το καλό. Να επιτρέψουμε και την μετάβασή του στο Νότο, ας πάει μάλιστα και σε κάνα χωριό της Δρόπολης, να συναντηθεί με κόσμο και να ιδεί με τα μάτια του πόσο καλά ζούνε οι αδερφοί μας μειονοτικοί στην σοσιαλιστική τους χώρα, γιατί η Δρόπολη είναι Αλβανία και οι Δροπολίτες είναι συνδεμένοι σαν το κρέας με το νύχι με τον αλβανικό λαό και με το Κόμμα Εργασίας, που τους έδωσε τα ίδια δικαιώματα, την ισότητα κλπ, κλπ.

Αυτός θα κάνει ο ίδιος τη σύγκριση ανάμεσα στην πραγματικότητά μας και σε αυτά τα ψέματα που λέει η αντίδραση.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
14 ΑΠΡΙΛΗ 1972

Ο ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΤΑΙ ΤΙΣ ΝΟΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ

Οι σύντροφοι του Υπουργείου Εξωτερικών με ενημέρωσαν ότι ο έλληνας πρεσβευτής Καραγιάννης πήγε στο Αργυρόκαστρο, στο Σαράντι και στην Αυλώνα (από την παραλία). Έκαμε επίσημη επίσκεψη στον πρόεδρο της Εκτελεστικής Επιτροπής του Λαϊκού Συμβουλίου της Επαρχίας Αργυροκάστρου, επισκέφτηκε τα μουσεία, έγραψε στα βιβλία τους τις καλές του εντυπώσεις. Επισκέφτηκε τον γεωργικό συνεταιρισμό των Σωφρατίκων, όπου τον ενημέρωσαν για την ανάπτυξη της οικονομίας και της κουλτούρας στη μειονότητα.

Του πρόσφεραν δέματα με σχολικά βιβλία στην ελληνική γλώσσα. Η φύση, οι κάμποι, τα χωριά (πήγαν τη νύχτα στην κοιλάδα της Δρόπολης για να ιδούν τα φώτα των χωριών της μειονότητας), ήταν όμορφα σαν σε άνοιξη. Του έκαμαν μεγάλη εντύπωση.

ΤΡΙΤΗ
5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1972

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΛΟΙΟ ΝΑΥΑΓΕΙ ΣΤΑ ΧΩΡΙΚΑ ΜΑΣ ΥΔΑΤΑ

Από το Υπουργείο Άμυνας με πληροφόρησαν ότι ναυάγησε στα χωρικά μας ύδατα ένα ελληνικό πλοίο. Μπορεί να ναυάγησε από ατύχημα, όμως συμβαίνει οι πλοιοκτήτες να τα πνίγουν και οι ίδιοι επειδή τα σκάφη είναι παλιά και είναι ασφαλισμένα. Οι σύντροφοί μας έτρεξαν αμέσως σε βοήθεια των ελλήνων ναυτών.

ΑΥΛΩΝΑ, ΤΡΙΤΗ
28 ΝΟΕΜΒΡΗ 1972

ΑΠΟ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΚΑΝΕΝΑ ΚΑΚΟ ΔΕΝ ΘΑ ΠΡΟΕΡΘΕΙ ΣΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ

Σήμερα το βράδυ, με την ευκαιρία των 60-χρονων της Ανακήρυξης της Ανεξαρτησίας και των 28 - χρονων της Απελευθέρωσης της Πατρίδας, το Υπουργικό Συμβούλιο της ΑΔΑ και η Εκτελεστική Επιτροπή του Λαϊκού Συμβουλίου της Επαρχίας έδωσαν δεξίωση. Εκφώνησα τον χαιρετιστήριο λόγο.

Στο λόγο Του αυτό, μιλώντας για τους κρυφούς σκοπούς της «βοήθειας» των σοβιετικών ρεβιζιονιστών, μεταξύ άλλων, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα είπε:

Εμείς οι Αλβανοί γνωρίσαμε καλά τι κρυβόταν πίσω από τη λεγόμενη διεθνιστική βοήθεια των σοβιετικών ρεβιζιονιστών. Τον ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα της βοήθειάς τους τον δοκιμάζουν σήμερα άλ-

λοι λαοί και κράτη. Ήταν αυτοί, οι σοβιετικοί ρεβιζιονιστές, που έντονα σαμποτάρισαν την ανάπτυξη της οικονομίας μας, της βιομηχανίας και των ορυχείων. Είχαν σκοπούς απώτερους: να υποδουλώσουν τη σοσιαλιστική μας χώρα και να τη μετατρέψουν σε δορυφόρο τους.

Μα αυτή η ηρωική Αυλώνα είδε και τον Χρουστσιόφ[1]. Όταν ο αποστάτης αυτός του μαρξισμού - λενινισμού βρέθηκε μπροστά στο θαυμάσιο κόλπο της Αυλώνας, ξαφνιάστηκε και κάποια στιγμή άκουσα τον συνεργάτη του Μαλινόφσκι που του ψιθύριζε: «Καταλαβαίνεις, Νικήτα Σεργκέγεβιτς; Με πυραύλους από το Βερολίνο και την Ανατολική Γερμανία μπορούμε τώρα να χτυπήσουμε το Γιβραλτάρ, ενώ από τον κόλπο της Αυλώνας έχουμε στο χέρι μας όλη τη Μεσόγειο». Στο χέρι τους αυτοί είχαν τον αέρα, διότι το Κόμμα μας και η Κυβέρνησή μας συντρίψανε τα σχέδιά τους. Η Αυλώνα ποτέ δεν θα βρεθεί στα χέρια των ξένων.

Αυτός ο ίδιος ο Μαλινόφσκι είπε πάλι στον Χρουστσιόφ εκεί στο Βουθρωτό: «Ωραία λίμνη αυτή. Αν ανοίξουμε αυτή την ράχη ακροθαλασσιάς, εδώ κοντά μπορεί να κατασκευαστεί μια θαυμάσια βάση υποβρυχίων και τότε και η Ελλάδα θα γίνει δική μας». Ανατρίχιασα και θυμήθηκα εκείνη τη σκοτεινή νύχτα στα Τίρανα, όταν μαζί με τον Βασίλ Σάντο κολλούσαμε στους τοίχους συνθήματα: «Κάτω ο ιταλικός φασισμός! Ζήτω ο αδελφός ελληνικός

---

1 Το Μάη του 1959 ο Χρουστσιόφ έκαμε μια επίσκεψη στην Αλβανία.

λαός που αγωνίζεται για λευτεριά!». Όχι, το Κόμμα μας και η Κυβέρνησή μας δεν θα επέτρεπαν ποτέ από τον τόπο των ελιών να έρθει κακό στον αδελφό ελληνικό λαό!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
1 ΙΟΥΝΗ 1973

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΑΝΑΤΡΑΠΗΚΕ

Η μοναρχία στην Ελλάδα ανατράπηκε από τους συνταγματάρχες και ο Γεώργιος Παπαδόπουλος ανακήρυξε τη δημοκρατία και τον εαυτό του πρόεδρο. θα γίνει δημοψήφισμα.

ΠΕΜΠΤΗ
27 ΙΟΥΝΗ 1974

ΓΙΟΡΤΗ ΣΤΗ ΒΟΔΡΙΣΤΑ

Ο λαός του χωριού της Βόδριστας, Πάνω Δρόπολη, μου έστειλε ένα γράμμα, με το οποίο με προσκαλεί να παραστώ στο γιορτασμό που θα κάνει στις 30 Ιούνη για την επέτειο των 15-χρονων της επίσκεψής μου σ' αυτό το χωριό. Λόγω δουλειάς δεν μπορώ να πάω. Θα τους στείλω ένα γράμμα με ευχές και συγχαρητήρια.

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΔΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ ΚΑΙ ΠΙΟ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΗ

Γράμμα προς το λαό του χωριού Βόδριστα, Αργυρόκαστρο

Αγαπητοί σύντροφοι και συντρόφισσες,

Σας ευχαριστώ πρώτα για το γράμμα που μου στείλατε, με το οποίο με προσκαλείτε να πάρω μέρος στη γιορτή σας. Σας ζητώ συγγνώμη που λόγω δουλειάς δεν μπορώ να έρθω, παρά την φλογερή επιθυμία μου να έρθω σ' αυτά τα μέρη, όπου όπως παντού στην Αλβανία κοχλάζει η οικοδομητική δουλειά για την άνθηση και το δυνάμωμα της ακριβής μας πατρίδας.

θυμάμαι καλά την αξέχαστη μέρα όταν επισκέφτηκα το χωριό σας, τη Βόδριστα. Να λέω την αλήθεια, τώρα που σας γράφω, προβάλλουν μπροστά στα μάτια μου μ' όλη την ομορφιά τους όλα τα χωριά της Πάνω Δρόπολης, από το Γεωργουτσάτι στην Κοσοβίτσα, Λόγγο και Σωτήρα, από το Κρα στην Κακαβιά, τα οποία έχουν καιρό που

ενώθηκαν σε έναν διευρυμένο γεωργικό συνεταιρισμό και βαδίζουν πάντα μπροστά στον φωτεινό δρόμο του σοσιαλισμού, όπου μας καθοδηγεί το αγαπημένο μας Κόμμα.

Ο δρόμος της κολεκτιβοποίησης της γεωργίας, που άρχισε σ' αυτή την περιοχή από το γειτονικό σας χωριό Ζερβάτι, και τον ακολούθησαν όλα τα άλλα χωριά της Δρόπολης, έκανε αυτή την περιοχή να αλλάξει εντελώς όψη και η ζωή των Δροπολιτών να βελτιωθεί, να γίνεται κάθε μέρα και πιο ευτυχισμένη. Τι ικανοποίηση νιώθει τώρα ο άνθρωπος που γνωρίζει καλά το πικρό παρελθόν όλου του λαού μας, όταν επισκέφτεται την όμορφη κοιλάδα σας! Φραίνεται η καρδιά σου όταν ακούς τον θόρυβο των τραχτέρ και των κομπάιν, όταν βλέπεις αυτόν τον πλατύ γόνιμο κάμπο που ποτίζεται από τα άφθονα νερά των ταμιευτήρων της Ντοφτής και της Πέπελης και να αφθονούν το στάρι και το καλαμπόκι, να πρασινίζει το τριφύλλι, ο καπνός και τα άλλα προϊόντα, αποτέλεσμα της ορμητικής και γεμάτο ενθουσιασμό δουλειάς των πατριωτών και προοδευτικών κατοίκων της περιοχής σας, των υπέροχων αντρών και γυναικών της Δρόπολης.

Οι σύντροφοί του Κόμματος και της εξουσίας στην επαρχία με πληροφορούν συνεχώς για τις αλλαγές που έχουν γίνει και γίνονται και στη Βόδριστα. Άλλοτε ο λαός αυτού του χωριού, όπως όλος ο λαός μας καθώς θυμούνται οι συνομήλικοι σύντροφοί μας, δεν χόρταινε ψωμί, στέγνωναν τα χείλη του για μια σταγόνα νερό, τα αγριολάχανα ήταν το καθημερινό του φαΐ, η εκμετάλλευση ήταν βαριά, γι' αυτό ο θάνατος άρπαζε γρήγορα τους ανθρώ-

πους. Εκείνες όμως οι μέρες έδυσαν και δεν ξαναγυρίζουν πια ποτέ. Όπως όλο τον αλβανικό λαό, το Κόμμα έκανε κι εσάς αφέντες του τόπου. Τώρα εσείς δουλεύετε, παράγετε και διευθύνετε μόνοι σας. Το ψωμί που κάποτε δεν είχατε, σήμερα το εξασφαλίζετε με αφθονία. Το πόσιμο νερό, που επί ολόκληρους αιώνες σας έλειπε, έρχεται τώρα στο χωριό από τις δροσερές πηγές του βουνού. Τα κορίτσια και τα αγόρια σπουδάζουν, αρχίζοντας από το 8 - χρονο σχολειό του χωριού, στο γεωργικό σχολειό μέσης εκπαίδευσης του Μπουλιαρατιού και μέχρι τα άλλα σχολεία μέσης και ανώτατης εκπαίδευσης της Αλβανίας. Σύντομα εσείς θα έχετε και το καινούργιο σπίτι πολιτισμού. Όποιος περνάει τη νύχτα για τα Βρυσερά και βλέπει πώς λαμπυρίζουν τα ηλεκτρικά φώτα στη Βόδριστα και Μπουλιαράτι, νομίζει πως αφήνει δεξιά του μια αληθινή πόλη.

Όλα αυτά τα καλά και πολλά άλλα για το χωριό σας και για όλα τα χωριά της Δρόπολης, τα έφερε το Κόμμα, η ορθή γραμμή του. Το Κόμμα μας ανέτρεψε μια για πάντα το καθεστώς της καταπίεσης και της αδικίας όπως για όλον το λαό μας, έτσι και για την μειονότητα, οι κάτοικοι της οποίας 30 χρόνια τώρα ζουν ελεύθεροί σε πραγματική αδελφοσύνη και με βάση το Σύνταγμά μας, που είναι από τα πιο προοδευτικά στον κόσμο, χαίρουν πλήρη και ίσα δικαιώματα όπως και ο αλβανικός λαός στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας. Να γιατί όλος ο λαός μας, στο πλευρό του οποίου ζει και ο πατριώτης και φίλεργος λαός της μειονότητας, αυτού του αξεχώριστου τμήματος της πατρίδας μας, τρέφει τόση στοργή για το αγαπημένο του Κόμμα,

που μας έβγαλε από το σκοτάδι στο φως, που μας εξασφάλισε αυτές τις άσπρες μέρες, που μας οδηγεί μπροστά από νίκη σε νίκη. Να γιατί ο λαός της μειονότητας, σε ατσάλινη ενότητα με την εργατική τάξη και μ' όλο τον λαό μας, εργάζεται ακούραστα κάτω από την καθοδήγηση του ένδοξου Κόμματος Εργασίας για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού και την άμυνα της πατρίδας.

Το έχουμε ξεκάθαρο ότι αυτές τις νίκες οι εχθροί μας ιμπεριαλιστές, ρεβιζιονιστές και όλοι οι άλλοι αντιδραστικοί πασχίζουν να μας τις αρπάξουν από τα χέρια. Αυτοί οι λυσσαλέοι εχθροί βλέπουν όνειρα με τα μάτια ανοιχτά και πότε συκοφαντούν σε βάρος μας, πότε μας σείουν τον κλάδο ελιάς, πότε μας απειλούν, πότε κάνουν πως μας λυπούνται, γιατί εμείς δήθεν υποφέρουμε, κακοπορεύουμε, δεν έχουμε δημοκρατία και λοιπά. Μα ποιος ξεγελιέται απ' αυτά; Κανένας! Όσον αφορά το λαό μας, αυτός από καιρό έχει πει στους εχθρούς: «Μη γελάτε τον καβαλάρη που κρέμονται τα πόδια του!». Και ταυτόχρονα εμείς όχι μόνο δουλεύουμε και μαθαίνουμε, αλλά και αγρυπνούμε, προετοιμαζόμαστε για να ενισχύσουμε την άμυνα, με σκοπό αύριο, σε περίπτωση ανάγκης, το τουφέκι του καθενός να γίνει κανόνι.

Στη γιορτή σας, αγαπητοί αδελφοί και αδελφές της Βόδριστας, καθώς λέτε κι εσείς στο γράμμα σας, θα κάνετε τον απολογισμό της δουλειάς. Είμαι πεπεισμένος ότι αυτός ο απολογισμός, 15 χρόνια μετά από τότε που ήμουν στο χωριό σας, θα είναι πλούσιος, διότι αυτού δουλεύουν από τους μικρότερους και μέχρι τους ηλικιωμένους, ακόμη

μέχρι και τον τυφλό κομμουνιστή, τον παλιό μου φίλο στο Μπουλιαράτι, Ηλία Γκάζγκα. Όλοι εσείς εργάζεστε και αγρυπνείτε ακούραστα, επειδή είστε άνθρωποί που στα περασμένα έχετε υποφέρει πολλά, επειδή είστε σεμνοί, άνθρωποί του τουφεκιού, του κασμά και του βιβλίου, συνδεμένοι σάρκα και οστά με το Κόμμα. Μ' αυτές τις ιδιότητες που έχει όλος ο λαός μας, δεν υπάρχει δύναμη στον κόσμο να μας διασπάσει και να μας απομακρύνει από τον επαναστατικό μας δρόμο, δεν υπάρχει δυσκολία που να μη την ξεπερνούμε, δεν υπάρχει νίκη που να μην καταχτούμε.

Εκφράζοντας τα συγχαρητήρια για τις επιτυχίες που σημειώσατε, σας εύχομαι, αγαπητοί αδελφοί και αδελφές της Βόδριστας, νέες και πιο μεγάλες νίκες στο μέλλον. Ας είναι η σημερινή γιορτή σας η αρχή μιας νέας και ισχυρής εξόρμησης σε κάθε μέτωπο δουλειάς, στην παραγωγή, στην αφομοίωση των διδαγμάτων του Κόμματος και στην εφαρμογή τους, στην παραπέρα ενίσχυση της επαναστατικής επαγρύπνησης και της άμυνας, για να υποδεχτούμε με καινούργιες επιτυχίες το μεγάλο ιωβηλαίο των 30 - χρονων της Απελευθέρωσης της Πατρίδας.

Με την ευκαιρία αυτή δώστε από μένα πολλούς χαιρετισμούς σ' όλους, στα παιδιά, στις αδελφές και αδελφούς Δροπολίτες.

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 29 Ιούνη 1974

ΣΑΒΒΑΤΟ
20 ΙΟΥΛΗ 1974

ΛΕΥΤΕΡΙΑ, ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΟ ΛΑΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η Τουρκία αποβίβασε σήμερα στρατιωτικές δυνάμεις στην Κύπρο. Βρέθηκε εννοείται γι' αυτό και η αφορμή: «Για να υπερασπίσει την συμφωνία της Γενεύης και της Ζυρίχης» (η Τουρκία είναι ένας από τους εγγυητές της), «να υπερασπίσει την τουρκική μειονότητα», «να υπερασπίσει όλους τους Κυπριώτες, το στάτους κβο, την ειρήνη» κλπ.

Όταν σταθεροποιήθηκε η κατάσταση στην Κύπρο, και οι θέσεις μας ήταν υπέρ αυτού του στάτους κβο. Ποιος ανέτρεψε αυτό το στάτους κβο; Δεν χωρεί καμιά αμφιβολία: οι μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και οι σύμμαχοί τους που έχουν επιδιώξεις προς την Κύπρο, η οποία βρίσκεται απέναντι στην Ανατολία και η προεξοχή της στρέφεται προς τον κόλπο του Ισκεντερούν και το πολεμικό λιμάνι Μερσίν, απ' όπου απέπλευσαν οι δυνάμεις της απόβασης.

Ο παπάς ο Μακάριος και ο στρατηγός Γρίβας αγωνίζονταν για την Ένωση. Ο Μακάριος ήταν κα-

τά των Τούρκων, υπέρ της ένωσης με την Ελλάδα, έγινε μετά ενάντια στην Αθήνα, ήτανε με την Αγγλία και ενάντιά της, αυτή τον γλύτωσε τελευταία από τα νύχια της Ένωσης, ήτανε υπέρ των Ενωμένων Πολιτειών της Αμερικής, μετά τα χάλασε μ' αυτές, επέτρεψε τις βάσεις του ΝΑΤΟ στο νησί, έπιασε φιλία με τη Σοβιετική Ένωση, έκαμε επίσκεψη στην Κίνα, συναντήθηκε με τον Μάο και με τον Τσιαν Τσιν, παρίστανε τον «αδέσμευτο», αλλά φλερτάριζε με όλους.

Οι Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής επηρέασαν και ενήργησαν γρήγορα για να γίνουν οι ίδιες αφέντες της Κύπρου, από φόβο μήπως έπιανε τη θέση τους η Ρωσία, που είναι πεινασμένη για βάσεις στη Μεσόγειο. Ναι αλλά η Τουρκία ούτε ρώτησε, ούτε άκουσε, αλλά ξεπέρασε το υδάτινο εμπόδιο.

Η Σοβιετική Ένωση φωνάζει και ξελαρυγγίζεται ενάντια στην Ελλάδα πως θέλει να προσαρτήσει την Κύπρο. Μα ποιος μιλάει; Οι χρουστσιοφικοί που με τον Βενιζέλο (τον νεότερο) συνομίλησαν να δώσουν στην Ελλάδα το Αργυρόκαστρο και την Κορυτσά. Ποιος μιλάει για προσάρτιση; Οι σοβιετικοί σοσιαλιμπεριαλιστές που κατέλαβαν την Τσεχοσλοβακία;! Ευνόητο είναι γιατί το κάνουν αυτό.

Ο Τιτούλης*, που παρουσιάζεται σαν άνθρωπος αρχών, φωνάζει κι αυτός, αλλά θα το δούμε μέχρι πότε θα φωνάζει ο «φίλος» και ο «σύμμαχος» της Τουρκίας και της Ελλάδας. Για την ηγεσία της Τουρκίας εκείνος θα πει ένα λόγο, όπως είπε «για

---

* Σκωπτικά για τον Τίτο.

τα μάτια» σχετικά με την κατάκτηση της Τσεχοσλοβακίας.

Αυτοί που σήμερα είναι «φίλοι» των κλικών, αύριο γίνονται εχθροί τους, σήμερα «παίρνουν» το μέρος του ενός, αύριο βρίσκουν άλλες φόρμουλες υπαγορευμένες από το δολλάριο, το ρούβλι ή τη στερλίνα.

Στον ΟΕΕ κόβουν μπούρδες οι μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Στην πραγματικότητα τα πράγματα αποφασίζονται έξω από τον ΟΕΕ. Τι ξετσιπωσιά! Σε λογής λογιών διασκέψεις αμολούν δηλώσεις, ενώ πάνω στους λαούς αμολούν βόμβες και οβίδες.

Η θέση μας είναι μόνο λευτεριά, ανεξαρτησία στο λαό της Κύπρου, τόσο στον ελληνικό όσο και στον τουρκικό, πραγματική δημοκρατία. Αλλά σ' αυτές τις καταστάσεις τίποτα δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί. Για να νικήσει η επανάσταση χρειάζεται αγώνας, ακόμα μακρός αγώνας, του ίδιου του κυπριακού λαού και όλων των άλλων λαών. Αγώνας ενάντια στις δύο υπερδυνάμεις και σ' όλες τις κατασκοπίες και τις κλίκες τους σε όλο τον κόσμο. Εμείς ενισχύουμε την άμυνά μας, είμαστε εξαιρετικά επάγρυπνοι, γιατί ο κίνδυνος ενός πολέμου περιφέρεται στη Μεσόγειο και στα Βαλκάνια. Ποτέ δεν θα αιφνιδιαστούμε και, αν έρθει κίνδυνος, θα τον αντιμετωπίσουμε με επιτυχία και θα αποκρούσουμε κάθε εχθρική επίθεση.

ΤΡΙΤΗ
23 ΙΟΥΛΗ 1974

Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΗΓΕΜΟΝΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΥΠΕΡΔΥΝΑΜΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Με το σύντροφο Υσνί [Κάπο] είδα το άρθρο που έχουμε ετοιμάσει να δημοσιευτεί αύριο στην εφημερίδα «Ζέρι ι Πόπουλλιτ», με τίτλο: «Η Κύπρος και τα ηγεμονιστικά σχέδια των δύο υπερδυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο».

Είχα σκεφτεί και διατυπώσει μερικές ιδέες για να προσθέσω στο άρθρο, χωρίς να κάνω επαναλήψεις, αλλά τις άφησα. Σκοπός μου ήταν να ενισχύσουμε τη σκέψη, που τώρα πια έχει σχηματιστεί, προς τη συνετή και μετρημένη πολιτική μας στο θέμα της Κύπρου, πρόβλημα που έχει πολιτική σημασία, προπαντός σε σχέση με το νότιο γείτονά μας. Άσχετα από τις ενέργειες του ελληνικού και του τούρκικου σωβινισμού, εμείς φυλάσσουμε την ισορροπία της καλής θέλησης όπως προς το λαό της Τουρκίας, έτσι και προς το λαό της Ελλάδας, και ξεσκεπάζουμε επίσης όλους τους λακέδες των Αμερικάνων και των Σοβιετικών, από τον Τίτο, τον Τσαουσέσκου και άλλους.

Είναι λυπηρό, που κρύβεται η αλήθεια των πραγμάτων και αυτό γίνεται για ιδιαίτερα εγωιστικά συμφέροντα, για το κέφι του ενός ή του άλλου μεγάλου κράτους, για οπορτουνισμό, για δουλοπρέπεια και από φόβο. Ε, λοιπόν, εμείς οι Αλβανοί δεν είχαμε και δεν έχουμε φόβο να πούμε ανοιχτά εκείνο που σκεφτόμαστε. Είμαστε υπέρ της ειρηνικής συνύπαρξης και με ίσα δικαιώματα σε μια ειλικρινή και αρμονική αδελφοσύνη των δύο κοινοτήτων του νησιού.

Γίνεται στόχος επίθεσης ο φίλος ελληνικός λαός. Εμείς αντιτασσόμαστε σ' αυτές τις επιθέσεις, γιατί δεν είναι ο ελληνικός λαός ένοχος για ό,τι συμβαίνει, αλλά ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός, που μαζί με τον αγγλικό ιμπεριαλισμό και με τον σοβιετικό σοσιαλιμπεριαλισμό, στήνουν και υποκινούν αυτές τις μηχανορραφίες. Οι τρεις αυτές λάμιες παίζουν με τις τύχες των λαών της Μεσογείου, των Βαλκανίων και του κόσμου. Και οι τρεις τους προσπαθούν ποιος και ποιος να βάλει στο χέρι την Κύπρο, ποιος και ποιος να μπήξει τα νύχια στην Τουρκία και να καταλάβει τα στενά, ποιος και ποιος να υποδουλώσει τον ελληνικό λαό, για να περάσουν αργότερα σε μια γενική σύρραξη. Αυτή είναι η μεγάλη αλήθεια. Ενάντια σ' αυτούς τους ιμπεριαλιστές και σοσιαλιμπεριαλιστές πρέπει να στραφεί η κόψη του σπαθιού και όχι ενάντια στους αδελφούς τουρκικό και ελληνικό λαό.

Είναι η ρεβιζιονιστική και ιμπεριαλιστική Σοβιετική Ένωση, οι Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ο άγριος και αιμοβόρος ιμπεριαλισμός που παραβιάζουν τα κυριαρχικά δικαιώματα των λαών,

που τους παρακινούν να φιλονικούν και να ματώνονται μεταξύ τους, για να τους γδέρουν καλύτερα και να τους ρουφούν το αίμα. Ή δεν φαίνονται μήπως ξεκάθαρα το Βιετνάμ, το Μπαγκλαντές, η Μέση Ανατολή, τώρα η Κύπρος κλπ, κλπ; Μπορούν τάχα να ξεχαστούν οι φρικαλεότητες που ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός προξένησε στους λαούς; Οι ρεβιζιονιστές της Μόσχας επιτίθενται με προπαγάνδα στην Ελλάδα. Και ποιος το κάνει αυτό; Εκείνοι που επετέθηκαν και κατέλαβαν την Τσεχοσλοβακία, που ανέτρεψαν τον Ντούμπτσεκ - Μακάριο και έβαλαν στη θέση του τον Χούσακ-Σαμψών! Οι σοβιετικοί ρεβιζιονιστές υπερασπίζουν δήθεν την Τουρκία. Ποιος μπορεί να χάψει αυτό το ψέμα; Κανένας, ακόμα λιγότερο εμείς οι Αλβανοί και οι Τούρκοι, με τους οποίους μας συνδέει μια ειλικρινής φιλία, έτσι όπως μας συνδέει και με τον ελληνικό λαό.

Εμείς λέμε στους αμερικάνους ιμπεριαλιστές και στους σοβιετικούς σοσιαλιμπεριαλιστές: Κάτω τα χέρια από την Τουρκία και από την Ελλάδα, αφήστε τες ήσυχες, γιατί είναι σε θέση να λύσουν οι ίδιες τις διαφωνίες που έχουν γεννηθεί ανάμεσά τους, σε αλληλοκατανόηση και προς το συμφέρον των δύο λαών τους, προς το συμφέρον της παγκόσμιας ειρήνης. Είστε εσείς, αμερικάνοι ιμπεριαλιστές και σοβιετικοί ρεβιζιονιστές σοσιαλιμπεριαλιστές, που αναμοχλεύετε τα πάθη, που προκαλέσατε την αιματοχυσία στην Κύπρο και τώρα σίγουρα θα βγείτε σαν «σωτήρες» της κατάστασης. Από τώρα άρχισαν να πλέκουν εγκώμια σε κάποιον μηχανορράφο, ονόματι Κίσινγκερ· από τώρα διαδίδονται φή-

μες ότι η «σοβιετική δύναμη» θα σταθεροποιήσει την κατάσταση.

Εμείς δεν απατώμαστε. Είναι η καλή θέληση των Τούρκων, των Ελλήνων, των Κυπρίων που σταμάτησε το πυρ. Και εμείς πιστεύουμε πως είναι η θέληση αυτών των γενναίων και προοδευτικών λαών που θα φέρει την ειρήνη στην Κύπρο και με αλληλοκατανόηση και δικαιοσύνη θα αποκατασταθεί η ανεξαρτησία και η κυριαρχία της, η δημοκρατία, η λευτεριά και η συνύπαρξη και συναδέλφωση ανάμεσα στους Έλληνες και Τούρκους κατοίκους του νησιού. Αυτό θα είναι ένα μεγάλο ένδοξο έργο και θα φέρει ένα μεγάλο καλό, ιδιαίτερα στους λαούς των Βαλκανίων, με τις τύχες των οποίων έχουν παίξει οι Μεγάλες ιμπεριαλιστικές Δυνάμεις, που τους έχουν βάλει να σκοτώνονται και να εχθρεύονται ο ένας με τον άλλο για να τους καταπιέζουν ευκολότερα. Τώρα όμως βασίλεψαν πια αυτοί οι καιροί.

ΠΕΜΠΤΗ
3 ΟΧΤΩΒΡΗ 1974

ΘΕΡΜΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΚΛΟΓΕΙΣ

Σήμερα στην αίθουσα του θεάτρου Όπερας και Μπαλέτου συναντήθηκα με τους εκλογείς της εκλογικής περιφέρειας Αριθ. 209, όπου βάλθηκε η υποψηφιότητά μου για βουλευτής στη Λαϊκή Βουλή.

Η συνάντηση ήταν φλογερή έκφραση της αγάπης και του μεγάλου σεβασμού που οι εργαζόμενες μάζες της πρωτεύουσας τρέφουν για το ακριβό μας Κόμμα. Με την ευκαιρία αυτή εκφώνησα λόγο. Μεγάλο μέρος αυτής της ομιλίας το αφιέρωσα στην εξωτερική μας πολιτική, ανοιχτή πολιτική και πολιτική των προλεταριακών αρχών.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Από το λόγο μπροστά στους εκλογείς της εκλογικής περιφέρειας Αριθ. 209 στα Τίρανα

3 ΟΧΤΩΒΡΗ 1974

Με τους γειτονικούς λαούς Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας είμαστε φίλοι. Οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και οι πράκτορες τους είχαν βάλει τα φιτίλια και τους πυροδότες για να μας ρίξουν σε έριδες τον έναν με τον άλλο. Όμως σε μας, τους λαούς της Βαλκανικής, αυτά έγιναν μαθήματα και, μπροστά στον κοινό κίνδυνο, αν και μπορεί να μην είμαστε σύμφωνοι για πολλά πράγματα, βρήκαμε και μπορούμε να βρούμε συνεννόηση. Τα ιστορικά γεγονότα δεν μπορεί να απαλειφτούν. Όταν ο ένας δέχτηκε επίθεση, δέχτηκε και ο άλλος επίθεση από τον ίδιο εχθρό. Οι ίδιοι εχθροί υποκίνησαν τον έναν ή τον άλλον για να εξασθενίσουν τον τρίτο. Το φιτίλι της μπαρουταποθήκης το κρατούσαν οι εχθροί

των λαών μας και οι πουλημένες σ' αυτούς κλίκες.

Τους λαούς της Αλβανίας, Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας ποτέ δεν τους γονάτισε ο εξωτερικός εχθρός. Αυτοί οι λαοί δεν έχουν ψυχή σκλάβου Κι αυτό το απόδειξαν στη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας τους. Οι Αλβανοί, οι Γιουγκοσλάβοι και οι Έλληνες δεν είναι από εκείνους που κρατάνε στα χαμένα το όπλο χωρίς να ρίξουν όταν είτε Αμερικάνοι, είτε Σοβιετικοί ή όποιος άλλος τους επιτεθεί και προσπαθεί να τους αρπάξει τη λευτεριά και την κυριαρχία. Γι' αυτό οι δύο υπερδυνάμεις ή τα «αεροπλανοφόρα» κράτη που αυτές κρατούν κάτω από την κυριαρχία τους, μπορεί να ονειρεύονται ξύπνιοι, αλλά ούτε οι λαοί της Γιουγκοσλαβίας, ούτε ο ελληνικός λαός και ούτε ο αλβανικός λαός θα επιτρέψουν ποτέ μήτε τους Σοβιετικούς, μήτε τους Αμερικάνους, μήτε οποιονδήποτε που υποκινείται απ' αυτούς να τους υποτάξουν.

Εμείς έχουμε πει και λέμε στους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και στον ελληνικό λαό ότι τα σύνορα της Αλβανίας μ' αυτούς θα είναι πάντα ήσυχα και ότι ο εχθρός πρώτα πρέπει να συγκρουστεί με μας τους Αλβανούς, αυτός θα τσακιστεί και δύσκολο να φθάσει στα σύνορά τους. Πιστεύω πως το ίδιο θα συμβεί και από μέρους τους απέναντί μας.

Εμείς θέλουμε να ζούμε ελεύθεροί στις χώρες μας. Ας μη νομίζουν οι εχθροί ότι θα το έχουν εύκολο με μας. Εμείς οι Αλβανοί επιθυμούμε το καλό των λαών της Γιουγκοσλαβίας και του ελληνικού λαού. Ας αναπτύξουμε τη φιλία στον καταλληλότερο για τον καθένα δρόμο, χωρίς να επεμβαίνουμε ο ένας στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου, και

να μην επιτρέπουμε τίποτε στις περιοχές των χωρών μας που, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, μπορεί να θίξει ή να απειλήσει τα συμφέροντα της καλής γειτονίας. Η Αλβανία, η Γιουγκοσλαβία και η Ελλάδα όχι μόνο ζουν χωρίς το Σύμφωνο της Βαρσοβίας και το ΝΑΤΟ, μα ζουν και ελεύθερες και ανεξάρτητες. Εμείς χαιρετίζουμε τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να βγει από το ΝΑΤΟ. Ο ελληνικός λαός δεν επέτρεψε να τον ποδοπατήσουν και όποιος νομίζει πως υπουργοί Εξωτερικών της Ουάσιγκτον και υπουργοί Εξωτερικών της Μόσχας μπορούν να κάνουν νταλαβέρια και μηχανορραφίες σε βάρος του ελληνικού λαού, κάνουν λάθος στους λογαριασμούς τους. Ο κόσμος θυμάται καλά πως η Ελλάδα έχυσε αίμα στον αγώνα για απελευθέρωση όταν άλλοι έπαιζαν την αλυσίδα.

Εμείς λέμε στους γείτονές μας: Στη χώρα μας ούτε υπάρχουν ούτε θα υπάρξουν ξένες στρατιωτικές βάσεις, αλλά επιθυμούμε και αυτοί να διώξουν τις ξένες στρατιωτικές βάσεις από τις χώρες τους. Κανένα πρόσχημα δεν μπορεί να σταθεί όταν επιτρέπεται στους στόλους των δύο υπερδυνάμεων όχι μόνο να έχουν μόνιμες βάσεις, μα και να έχουν το δικαίωμα να αγκυροβολούν, να επισκευάζονται και να ανεφοδιάζονται. Αυτό είναι πολύ επικίνδυνο τόσο για τη χώρα που δίνει αυτές τις παραχωρήσεις, όσο και για τον γείτονα. Με τέτοιες πράξεις δεν μπορούμε να είμαστε σύμφωνοί με κανέναν. Εμείς έχουμε δηλώσει τη στάση μας απέναντι στους επιθετικούς στόλους, τον αμερικάνικο και σοβιετικό, στη Μεσόγειο και εμμένουμε πιστοί και συνεπείς σ' αυτή την πολιτική.

Τελευταία οι φλόγες του πολέμου άναψαν και στην Κύπρο. Μια νέα απειλή δημιουργήθηκε για την ειρήνη και την ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο και τα Βαλκάνια. Η εξέλιξη των ως τώρα γεγονότων επιβεβαίωσε ότι η νέα κυπριακή τραγωδία γεννήθηκε στο πλαίσιο του σοβιετο - αμερικάνικου ανταγωνισμού, της ατμόσφαιρας των μηχανορραφιών και των συνωμοσιών που σκαρώνουν οι δύο υπερδυνάμεις, η κάθε μια ξέχωρα ή από κοινού, ενάντια στους λαούς. Οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές ζητούν να εγκατασταθούν πολιτικά και στρατιωτικά στο νησί και οι σοσιαλιμπεριαλιστές να ψαρέψουν στα θολά νερά. Επωφελούνται από την κατάσταση για να αναζωογονήσουν τις παλιές ελληνο - τουρκικές έχθρες και να δημιουργήσουν μια κατάσταση που θα διευκόλυνε τον επεκτατισμό, ή θα δικαιολογούσε την επέμβασή τους.

Τα προβλήματα της Κύπρου είναι πολλά και, ασφαλώς, καθόλου ευκολόλυτα. Όμως εμείς νομίζουμε ότι ο κυπριακός λαός, ελληνικός και τουρκικός, είναι σε θέση και έχει όλες τις δυνατότητες να αποφασίσει ο ίδιος για τις τύχες του, ελεύθερος από τις εξωτερικές πιέσεις και με βάση τα κυρίαρχα συμφέροντά του. Η Κύπρος είναι ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος, μέλος των Ενωμένων Εθνών και αναγνωρισμένο από την πλειοψηφία των κρατών του κόσμου. Τέτοιο πρέπει να μείνει και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να του επιτεθεί, με οποιοδήποτε πρόσχημα, να αναμιχθεί στις εσωτερικές υποθέσεις του και να του επιβάλει λύσεις που δεν ανταποκρίνονται στη θέληση που εξέφρασε ελεύθερα ο κυπριακός λαός.

Ο ΝΕΟΣ ΚΟΜΙΣΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

Ο Ηλίας Νικόλα Κίκης, νέος δάσκαλος, που βγήκε από τη μειονότητα, έπεσε επί του καθήκοντος. βάζοντας πάνω απ' όλα το γενικό συμφέρον. Το Προεδρείο της Λαϊκής Βουλής της Λαϊκής Δημοκρατίας Αλβανίας στις 30 Οχτώβρη 1974 του έδωσε τον τίτλο «Ήρωας της Σοσιαλιστικής Δουλειάς». Ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έστειλε στην οικογένειά του στο Ζερβάτι του Αργυροκάστρου το εξής γράμμα:

Αγαπητοί γονείς, αδερφές και αδερφοί του Ηλία,

Σας εκφράζω τη βαθιά μου λύπη και σας στέλνω τα πιο εγκάρδια συλλυπητήρια για το θάνατο του αγαπημένου παιδιού και αδερφού σας, πιστού γιου του λαού μας.

Ο θάνατος του Ηλία είναι βαρύς, γιατί τον απόσπασε απροσδόκητα από την οικογένεια και από

τους κόλπους της κοινωνίας στην ωραιότερη ηλικία, όταν έκανε τα πρώτα βήματα στη ζωή για να υπηρετήσει με αφοσίωση το Κόμμα, το λαό και την πατρίδα, τη σοσιαλιστική του Αλβανία. Παρ' όλα αυτά το τόσο πικρό συμβάν σου προκαλεί και περηφάνεια, γιατί η απόφαση που πήρε να επιστρέψει χωρίς να χάσει καιρό στο καθήκον, από το Μπουρέλι στο χωριό Λις, για να δώσει μάθημα στους μαθητές, που τον αγαπούσαν και τους αγαπούσε τόσο πολύ, μιλάει για ένα υψηλό παράδειγμα σοσιαλιστικής συνείδησης στη δουλειά.

Έχω πληροφορηθεί ότι ο Ηλίας είχε ζήλο και ήταν δεμένος στενά με τη δουλειά. Αν και είχε λίγο καιρό στο Λις του Μάτι, όπου υπηρετούσε δάσκαλος, με τη στάση και την καλή συμπεριφορά του γρήγορα έγινε άξιος της εμπιστοσύνης, της αγάπης και της εκτίμησης των συντρόφων, οι οποίοι τον είχαν εκλέξει γραμματέα της οργάνωσης της Νεολαίας του σχολείου.

Μετατρέποντας σε βαθιά πίστη τη μαρξιστική - λενινιστική ιδεολογία του Κόμματος, αυτός ο νεαρός κομισάριος του φωτός, όπως αποκαλεί ο λαός τους εκπαιδευτικούς του, πέθανε για να μην ξεχαστεί ποτέ από τους μικρούς μαθητές του, από τους συντρόφους, από την οικογένεια και απ' ολόκληρη την πατρίδα, που την είχε τόσο βαθιά στην καρδιά.

Με συγκίνησαν πολύ τόσο η γενναία στάση που τηρήσατε μετά τη λήψη της πικρής είδησης και τα τόσα θερμά λόγια που εκφράζετε για το αγαπημένο Κόμμα μας στο γράμμα που μου στείλα-

τε, όσο και η γρήγορη λήψη της απόφασης να στείλετε τον άλλο γιο και αδερφό, Στέφανο[1], να αντικαταστήσει αμέσως τον Ηλία στο καθήκον του, εκεί στο μέρος που υπηρετούσε.

Αυτό είναι μια υψηλή και εύγλωτη χειρονομία. Η μετάβαση από τη Δρόπολη του άλλου μέλους της οικογένειας σας να εργαστεί στο Μπουρέλι, εκφράζει με τη διαύγεια του φωτός εκείνον τον φλογερό πατριωτισμό και κείνο το καθαρό αίσθημα της σοσιαλιστικής συναδέλφωσης που σφυρηλάτησε και σφυρηλατεί κάθε μέρα στους ανθρώπους μας το Κόμμα. Είναι πολύ ευχάριστο το γεγονός ότι μειονοτικά παιδιά πηγαίνουν εθελοντικά και με χαρά σε κάθε γωνιά της χώρας, γιατί έχουν συνείδηση ότι σήμερα πατρίδα τους είναι όλη η Αλβανία, ότι ο σοσιαλισμός ανοικοδομείται παντού, στο νότο και στο βορρά της χώρας μας, και κάθε πολίτης βρίσκει την ευτυχία όχι μόνον εκεί όπου γεννήθηκε, αλλά σ' όλο το έδαφος της Λαϊκής μας Δημοκρατίας.

Βρισκόμενος ψυχικά κοντά σας, μαζί με τα συλληπητήρια, σας στέλνω και τους θερμούς μου χαιρετισμούς και εκφράζω την επιθυμία να έχετε στο εξής πάντα χαρές, ευτυχία και επιτυχίες στη δουλειά. Συγχαίρω ολόψυχα τον Στέφανο για την προθυμία που έδειξε και του εύχομαι υγεία και καλά

---

1 Ο Στέφανος Κίκης πήγε στο Λις σαν δάσκαλός, στη θέση του αδερφού του. Με την υποδειγματική δουλειά του έγινε μέλος του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας.

αποτελέσματα στο τόσο ωραίο καθήκον του δασκάλου για την κομμουνιστική διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς.

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 30 Οχτώβρη 1974

ΤΕΤΑΡΤΗ
10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1975

ΣΤΟ ΚΡΑ ΑΝΟΙΓΕΙ 8-ΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Οι κάτοικοι του μειονοτικού χωριού Κρα, της Πάνω Δρόπολης, με ειδοποίησαν με τηλεγράφημα ότι γιορτάζουν ένα σημαντικό γεγονός στην ιστορία του, τα εγκαίνια του νέου 8 - χρονου σχολείου. Θα τους στείλω ένα ευχετήριο τηλεγράφημα.

ΑΣΠΡΕΣ ΜΕΡΕΣ ΣΤΟ ΟΡΕΙΝΟ ΧΩΡΙΟ ΣΑΣ

Τηλεγράφημα προς τους κατοίκους του χωριού Κρα,
Πάνω Δρόπολη, Αργυρόκαστρο

Αγαπητοί σύντροφοι και συντρόφισσες, αδερφές και αδερφοί του Κρα,

Σας ευχαριστώ για το τηλεγράφημα που μου στείλατε, με το οποίο μου λέτε ότι στις 1 Σεπτέμβρη γιορτάσατε το άνοιγμα του 8 - χρονου σχολείου[1]. Αυτό είναι μεγάλη χαρά για σας, γιατί από δω και πέρα τα παιδιά σας θα αποφοιτούν το 8-χρονο σχολείο στο χωριό. Είναι επίσης μεγάλη χαρά και για μένα που γνωρίζω το χωριό σας, που γνωρίζω τη δύσκολη ζωή σας του όχι μακρυνού μαύρου παρελθόντος.

---

1 Μέχρι το 1975 τα παιδιά του Κρα έβγαζαν στο χωριό τους μόνο τον κατώτερο κύκλο του 8-χρονου (δημοτικό), ενώ για τον ανώτερο κύκλο του 8-χρονου σχολείου πήγαιναν σ' άλλο χωριό.

Αλλά να που, έτσι όπως για όλα τα χωριά της μειονότητας και όλης της χώρας μας, και για τους εργατικούς κατοίκους του ορεινού χωριού σας ήρθαν άσπρες μέρες. Από τη μεγάλη μέρα της 29 Νοέμβρη και δω, οι κάτοικοι της μειονότητας, περιλαβαίνοντας και σας, ζουν ελεύθεροί και, με βάση το Σύνταγμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας χαίρουν πλήρη και ίσα με όλο τον αλβανικό λαό δικαιώματα στην αγαπημένη σοσιαλιστική πατρίδα. Να γιατί ο λαός της μειονότητας, αγαπημένες αδερφές και αδερφοί Κριώτες, νιώθει στοργή μεγάλη για το Κόμμα και έτσι όπως όλος ο αλβανικός λαός, δουλεύει ακούραστα για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού, αγρυπνεί μέρα και νύχτα για την υπεράσπιση της πατρίδας και ζει ευτυχισμένος.

Και το χωριό σας, στους κόλπους του γεωργικού συνεταιρισμού των Βρυσερών, προοδεύει καθημερινά. Εσείς έχετε καιρό που με τη δουλειά σας εξασφαλίζετε επί τόπου το ψωμί. Η περιοχή σας βρίσκεται σε άνθηση. Πάνω από 110 εκπαιδευτικοί διδάσκουν στην Πάνω Δρόπολη, πάνω από 40 ιατρικά στελέχη, με νοσοκομεία, ιατρεία, φαρμακεία, μαιευτήρια κλπ, έρχονται σε βοήθεια των κατοίκων της ορεινής σας περιοχής. Τώρα τα παιδιά σας μεγαλώνουν όλο υγεία, στο εξής θα αποφοιτούν το 8-χρονο σχολείο του χωριού και όποιος θα δείχνει μεγαλύτερο ζήλο στα μαθήματα έχει τη δυνατότητα να πάει αυτού κοντά στο Μπουλιαράτι να συνεχίσει τη μέση γεωργική σχολή. Αλλά πόσα και πόσα αγόρια και κορίτσια της μειονότητας έχουν σπουδάσει και συνεχίζουν να σπουδάζουν στις σχολές μέσης και ανώτατης εκπαίδευσης της χώρας

και σε χαροποιεί υπέρμετρα η μεγάλη επιθυμία πολλών απ' αυτούς που θέλουν να ξαναγυρίσουν στα όμορφα χωριά σας για να αυξήσουν την παραγωγή, να οικοδομήσουν το σοσιαλισμό.

Η καινούργια, η ευτυχισμένη ζωή στη χώρα μας δεν γεννήθηκε από μόνη της, αλλά με αγώνα, με ιδρώτα και με μεγάλες θυσίες. Όπως όλη η Δρόπολη, όπως όλη η μειονότητα και ο αλβανικός λαός, σε ατσάλινη ενότητα και ενωμένοι σαν πραγματικά αδέρφια, κάτω από την καθοδήγηση του Κόμματος, δώσατε και εσείς τη συμβολή σας τόσο στην απελευθέρωση της χώρας και την εγκαθίδρυση της λαϊκής εξουσίας, όσο και για όλα τα αγαθά που απολαμβάνουμε σήμερα. Σ' αυτή την ενότητα του λαού γύρω από το Κόμμα έχουν την πηγή τους οι κεκτημένες νίκες, γι' αυτό να φυλάσσουμε και να δυναμώνουμε πάντα αυτή την ενότητα, μπροστά στην οποία έσπασαν και θα σπάσουν τα μούτρα τους όλοι οι εχθροί της πατρίδας μας, εσωτερικοί και εξωτερικοί, οι μπέηδες, οι αγάδες, οι καπιταλιστές, οι προδότες, καθώς και οι ιμπεριαλιστές, οι ρεβιζιονιστές και οποιοσδήποτε άλλος που επιδιώκει να θίξει έστω και κατά πούντο την ακριβή μας γη που κάθε μέρα ομορφαίνει με τη δουλειά μας.

Συμμεριζόμενος τη χαρά σας, εκφράζω την πεποίθηση ότι παράλληλα με όλα τα άλλα εκπαιδευτικά, μορφωτικά, υγειονομικά κλπ ιδρύματα, που ομορφαίνουν όλη την περιοχή σας, το καινούργιο 8-τάξιο σχολείο σας που εγκαινιάζεται, θα αποβεί επαναστατική εστία στην οποία τα παιδιά σας θα διαπλάσσονται με γνώσεις και παιδεία, με

τα διδάγματα του Κόμματός μας για να γίνουν αγωνιστές και φλογεροί πατριώτες, ακούραστοι εργάτες για την άνθηση του χωριού και του συνεταιρισμού σας για τη μεγαλύτερη άνοδο των αποδόσεων στη γεωργία και την κτηνοτροφία, στην οπωροκαλλιέργεια και στα δασικά προϊόντα, ώστε η ζωή σας με ακούραστη δουλειά, έτσι όπως όλου του αλβανικού λαού, να ομορφαίνει ολοένα και πιο πολύ.

Με την ευκαιρία αυτή σας στέλνω πολλούς χαιρετισμούς και εύχομαι υγεία σε όλους σας, αδερφές, αδέρφια και παιδιά του Κρα, σας εύχομαι από καρδιάς ζωή ευτυχισμένη και χαρούμενη και επιτυχίες στην πραγματοποίηση με τιμή όλων των καθηκόντων.

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 13 Σεπτέμβρη 1975

ΤΕΤΑΡΤΗ
19 ΝΟΕΜΒΡΗ 1975

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΜΑΣ ΔΕΝ ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΙ ΤΥΠΙΚΑ

Έμαθα ότι κάποιος κομμουνιστής της μειονότητας, όταν συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο με τα βιογραφικά στοιχεία σαν μέλος του Κόμματος, γράφτηκε με οιλβανική εθνικότητα. Τέτοιο πράγμα δεν είναι σωστό, αποτελεί μάλιστα λάθος πολιτικό και αντιμαρξιστικό. Το Κόμμα μας και το Σύνταγμά μας δεν τα αναγνωρίζουν τυπικά τα δικαιώματα των μειονοτικών αλλά συγκεκριμένα. Γι' αυτό έχουν δοθεί σ' αυτούς όλα τα δικαιώματα που τους ανήκουν περιλαμβάνοντας τα σχολεία, την εφημερίδα, το ραδιόφωνο στη γλώσσα τους κλπ.

Αν πραγματικά υπάρχει παρόμοια περίπτωση, πρέπει αμέσως να διορθωθεί.

Για το ζήτημα αυτό θα μιλήσω σήμερα στους συντρόφους γραμματείς της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος.

ΤΡΙΤΗ
25 ΝΟΕΜΒΡΗ 1975

ΣΕΙΣΜΟΣ ΣΕ ΜΕΡΙΚΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Μερικά χωριά της μειονότητας της επαρχίας του Σαραντιού πλήχτηκαν από το σεισμό. Προξενήθηκαν ζημιές και ανησυχίες. Στο λαό των σεισμόπληχτων χωριών έστειλα ένα γράμμα.

ΟΛΟΣ Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΩΝ ΑΔΕΡΦΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΩΝ

Γράμμα προς το λαό των χωριών Δίβρη, Τσερκοβίτσα, Αγιαντριάς, Μεμόραχη κλπ

Σαράντι

Αγαπητοί αδελφοί και αδελφές,

Τις μέρες αυτές όταν όλος ο λαός μας, σαν ένας άνθρωπος, ανασκουμπώθηκε στη δουλειά για να υποδεχτεί με χαρά τις μεγάλες γιορτές του Νοέμβρη με την πραγματοποίηση των καθηκόντων του τελευταίου έτους του πέμπτου πεντάχρονου σχεδίου, μας ήρθε ξαφνικά η πικρή είδηση για το σεισμό που έπληξε τα χωριά και τις οικογένειές σας. Οι ζημιές και ο πόνος που σας προκάλεσε αυτή η συμφορά της φύσης, τώρα, παραμονές του χειμώνα, συγκίνησε βαθιά παντού, απ' άκρη σ' άκρη της πατρίδας, όλο το Κόμμα και τον αλβανικό λαό.

Όλος ο λαός μας, το Κόμμα και η Κεντρική

του Επιτροπή, σ' αυτές τις δύσκολες στιγμές, νιώθουν να είναι πλάι σας και, έτσι όπως σε χαρές και σε γιορτές, παίρνουν μέρος και συμμερίζονται τις ανησυχίες που σας προκάλεσε ο σεισμός.

Μόλις πήρα την πικρή είδηση για ό,τι σας συνέβηκε, έδωσα εντολή στην Κυβέρνηση να σας σταλούν αμέσως οι πρώτες βοήθειες και ταυτόχρονα να ληφθούν τα μέτρα για να χτιστούν μέσα στο Δεκέμβρη καινούργια όλα τα κατεστραμμένα ακατοίκητα σπίτια, ενώ εκείνα με μικρότερες ζημιές να επισκευαστούν επίσης μέσα στην ίδια προθεσμία.

Στη σοσιαλιστική Αλβανία έγινε τώρα πια παράδοση ώστε οι συμφορές να ξεπερνούνται από κοινού, τα παθήματα ξαλαφρώνουν και εξαλείφονται γρηγορότερα. Έτσι συνέβηκε το 1967 στις επαρχίες της Ντίμπρα και του Λιμπράζντ, έτσι συνέβηκε και δύο χρόνια αργότερα, το 1969, σε μερικές επαρχίες της Νότιας Αλβανίας, το ίδιο συμβαίνει και με σας. Η σοσιαλιστική πατρίδα και ο λαός πονούν όταν μια μερίδα τους βρίσκεται σε δυσχέρειες, όλων μας οι καρδιές χτυπούν και νιώθουν το ίδιο, γι' αυτό είμαι πεπεισμένος πως δε θα κιοτέψετε καθόλου απ' αυτό που σας συνέβηκε. Σε μας, που καθοδηγεί το Κόμμα, ο καθένας εργάζεται και ζει με το σύνθημα «Όλοι για έναν και ένας για όλους», γι' αυτό ο κόσμος εργάζονται γεμάτοι αφοσίωση και με όλες τους τις δυνάμεις για να προωθούν όλο και πιο πολύ τη σοσιαλιστική οικοδόμηση και την υπόθεση της υπεράσπισης από κάθε εχθρό των κατακτήσεών μας.

Έχουν βασιλέψει πια μια για πάντα εκείνοι οι σκοτεινοί για το λαό μας καιροί, όπου σε τέτοιες

περιπτώσεις οι άνθρωποι που πλήττονταν από κάποια μεγάλη συμφορά έμεναν ολοζωής σε δυστυχία και σε φτώχεια. Το αστικοφεουδαρχικό καθεστώς ο αλβανικός λαός το ανέτρεψε μια για πάντα και εγκαθίδρυσε την εξουσία του, που καθημερινά την ενισχύει και τη διαφυλάσσει από κάθε εχθρό.

Με την ευκαιρία αυτή όλων σας, αγαπητοί αδελφοί και αδελφές, νέοι, νέες και παιδιά των σεισμόπληχτων οικογενειών, σας στέλνω τους πιο θερμούς χαιρετισμούς της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος και τους δικούς μου προσωπικά και σας βεβαιώνω ότι μέχρι την περάτωση της οικοδόμησης όλων των σπιτιών που κατεστράφηκαν κι έπαθαν βλάβες θα είμαστε με το νου και την καρδιά αυτού, κοντά σας.

Εκφράζω την πεποίθηση πως οι κομμουνιστές της επαρχίας σας, όπως και οι εθελοντές που ήρθαν απ' όλη την Αλβανία, μαζί με σας, έτσι όπως τους έχει διαπαιδαγωγήσει το Κόμμα, θα βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, στα δυσκολότερα μέτωπα για να εξαλειφθούν όσο το γρηγορότερο οι συνέπειες του σεισμού.

Κι άλλη μια φορά σας εύχομαι επιτυχίες στην αντιμετώπιση αυτής της συμφοράς και στην εξάλειψη όσο γίνεται γρηγορότερα των συνεπειών της.

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 25 Νοέμβρη 1975

ΕΜΕΙΣ, ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ, ΕΠΙΘΥΜΟΥΜΕ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΜΕ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ, ΦΙΛΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΗ

1 ΝΟΕΜΒΡΗ 1976

Μιλώντας στο 7-ο Συνέδριο του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, που άρχισε τις εργασίες του στις 1 Νοέμβρη 1976 στα Τίρανα, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα εξέφρασε τη γραμμή και τη θέση του Κόμματός μας για πολλά προβλήματα της διεθνούς πολιτικής ζωής. Στάθηκε, μεταξύ άλλων, και στις σχέσεις της χώρας μας με την Ελλάδα.

Όσον αφορά τις σχέσεις με την Ελλάδα, από μέρους μας οι σχέσεις αυτές βασίζονται στην πολιτική καλής γειτονίας, της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου, του αμοιβαίου όφελους, του σεβασμού της εδαφικής ακεραιότητας, της κυριαρχίας και της εθνικής ανεξαρτησίας. Ε-

μείς ζητήσαμε και επιθυμούμε να ζούμε σε φιλία με τον αδερφό ελληνικό λαό και κάναμε και συνεχίζουμε να κάνουμε όλες τις προσπάθειες ώστε οι σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες μας να δυναμώνουν συνεχώς. Η σημερινή ελληνική κυβέρνηση ζήτησε και συνεχίζει να τηρεί φιλική στάση προς τη χώρα μας. Αυτό είναι προς το συμφέρον των δύο χωρών και σε ζημία των κοινών εχθρών μας.

Εμείς κατανοούμε ότι η ελληνική κυβέρνηση είναι κυβέρνηση συνασπισμού κομμάτων και ότι στην αντιπολίτευση έχει πολλούς αντιπάλους. Το καθένα απ' αυτά τα κόμματα έχει τη δική του στάση. Φυσικά, αυτή είναι μια εσωτερική υπόθεση των Ελλήνων. Παρ' όλα αυτά, εμείς φρονούμε και επιθυμούμε ώστε η φιλία, η συνεργασία και οι σχέσεις καλής γειτονίας ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Αλβανία να θεωρούνται απ' όλα αυτά τα κόμματα σαν κάτι το καλό τόσο για την ίδια την Ελλάδα όσο και για την Αλβανία.

Σε κάθε εποχή και σε κάθε περίσταση ο αγώνας του αλβανικού λαού για την υπεράσπιση της ανεξαρτησίας, της λευτεριάς και της κυριαρχίας του είναι ταυτόχρονα και σε όφελος της υπεράσπισης της λευτεριάς και της ανεξαρτησίας της Ελλάδας και του λαού της. Εμείς το λέμε αυτό στον αδερφό ελληνικό λαό με ανοιχτή καρδιά, γιατί είμαστε απόγονοί εκείνων που τον βοήθησαν και του στάθηκαν πιστοί ως το τέλος στην Επανάσταση του 1821, όταν οι άλλοι τον εγκατάλειψαν και τον πρόδωσαν. Η φιλία ανάμεσα στους δυο λαούς μας σφυρηλατήθηκε στον κοινό αγώνα ενάντια στον ιταλικό φασισμό και τους γερμανούς ναζί.

Εμείς, οι Αλβανοί, επιθυμούμε ώστε η πολιτική μας με το ελληνικό κράτος να μην είναι πρόσκαιρη συγκυριακή πολιτική, μα ρεαλιστική, φιλική και σταθερή πολιτική ανάμεσα στους δύο λαούς. Όσο για τους μοναρχοφασίστες και τους έξαλλους λεγόμενους βορειοηπειρώτες, οι οποίοι από καιρού σε καιρό με τους παράλογους ισχυρισμούς τους προσπαθούν να δημιουργήσουν οξυμμένη ατμόσφαιρα στις σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες μας, επιθυμούμε να πούμε ότι οι κραυγές τους προκαλούν μεγάλους γέλωτες στον κόσμο της ελληνικής μειονότητας, που ζει ευτυχισμένη στην Αλβανία. Εμείς λέμε σ' αυτούς: συνεχίστε, αν θέλετε, την παλιά σας τέχνη να είστε «βορειοηπειρώτες», γιατί δεν σας φοβούμαστε ούτε εμείς, ούτε η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, γιατί Αλβανοί και Έλληνες μειονοτικοί είναι στενά συνδεμένοι και σαν αδέρφια μεταξύ τους.

Έχουμε την πεποίθηση ότι στην Ελλάδα υπάρχουν λογικοί πολιτικοί που βλέπουν τα προβλήματα ρεαλιστικά και είναι βέβαιοι ότι από τη σοσιαλιστική Αλβανία δεν θα έρθει σ' αυτούς ποτέ κακό και ότι η φιλία των Αλβανών έχει αξία γι' αυτούς, έτσι όπως έχει και για μας αξία η φιλία του ελληνικού λαού.

ΣΑΒΒΑΤΟ
23 ΑΠΡΙΛΗ 1977

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Τελευταία η ελληνική κυβέρνηση έχει κάμει μερικές προτάσεις γύρω από τις σχέσεις με τη χώρα μας. Γι' αυτές τις προτάσεις έδωσα στους συντρόφους τις εξής σκέψεις: Την πρόταση για το άνοιγμα της αεροπορικής γραμμής Αθήνα—Τίρανα εμείς μπορεί να τη δεχτούμε γιατί είναι και προς το συμφέρον μας.

Όσον αφορά τα συνοριακά προβλήματα εμείς πρέπει να ζητήσουμε από τους Έλληνες, πρώτο, να διακανονίσουμε τα ορόσημα και, δεύτερο, αυτοί να ακυρώσουν το νόμο τους σχετικά με την «εμπόλεμη κατάσταση με την Αλβανία». Μια τέτοια κατάσταση είναι παράλογη, για το λόγο ότι εμείς τώρα διατηρούμε διπλωματικές σχέσεις με την Ελλάδα. Και πριν απ' αυτές τις σχέσεις η ύπαρξη αυτού του νόμου ήταν μεγάλος παραλογισμός γιατί η Αλβανία ποτέ δεν ήταν σε εμπόλεμη κατάσταση με την Ελλάδα. Η φασιστική Ιταλία ήταν εκείνη που

επετέθηκε στην Ελλάδα και όχι η Αλβανία. Πάντα εμείς ήμασταν φίλοι με τον ελληνικό λαό.

Όσο για το θέμα του ανοίγματος του μεθοριακού σημείου της Κακαβιάς, νομίζω πως τώρα για τώρα αυτό μπορεί να χρησιμεύσει σαν σημείο πρόσβασης, για τις ελληνικές προσωπικότητες, για τον πρεσβευτή, τους υπουργούς ή επιστήμονες που επιθυμούν να περάσουν με αυτοκίνητο από τη γραμμή της Κακαβιάς.

ΔΕΥΤΕΡΑ
23 ΜΑΗ 1977

Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΕΝΑΣ ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΜΑΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

Επισκέφτηκα σήμερα την Έκθεση «Αλβανική Λαϊκή Κουλτούρα» που άνοιξε με την ευκαιρία της Συνδιάσκεψης Εθνογραφικών Μελετών. Συναντήθηκα με τους συντρόφους Αλέξ Μπούντα[1] και Στεφανάκι Πόλο[2] που με ενημέρωσαν για τη δουλειά που έγινε για να ανοίξει αυτή η έκθεση. Με συνόδευσαν και μου έδωσαν εξηγήσεις για τα διάφορα αντικείμενα στις προθήκες της έκθεσης. Κατά την επίσκεψη αντάλλαξα μ' αυτούς μερικές γνώμες σχετικά με την εθνογραφική επιστήμη σαν θαυμάσιος καθρέφτης της λαϊκής μας κουλτούρας.

1 Πρόεδρος της Ακαδημίας Επιστημών της ΛΣΔ της Αλβανίας.

2 Διευθυντής του Ινστιτούτου Ιστορίας.

Μπροστά στην προθήκη όπου είχε εκτεθεί η αλβανική τζουμπλέτα[1], μεταξύ του σύντροφου Ενβέρ Χότζα και των συντρόφων Αλέξ Μπούντα και Στεφανάκι Πόλο έγινε ο παρακάτω διάλογος σχετικά με τη φουστανέλλα που διαδόθηκε και στην Ελλάδα:

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΣΤΕΦΑΝΑΚΙ ΠΟΛΟ: Αυτή είναι η τζουμπλέτα, σύντροφε Ενβέρ.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Ασφαλώς, εσείς διαβάσατε το βιβλίο του Μαγιάνι, για την επιστημονική αυθεντικότητα του οποίου δεν έχω κατά νου μου να συζητήσουμε, αλλά αν το διαβάσατε με προσοχή, θα θυμάστε όταν μιλάει, για ένα μέρος της ετρουσκικής ενδυμασίας που την παρομοιάζει με την τζουμπλέτα μας. Και πραγματικά η ομοιότητα μεταξύ τους είναι τόσο μεγάλη, που φαίνεται πως εκείνο το είδος ενδυμασίας να είναι μια σημερινή τζουμπλέτα, κομμένη σε κείνη την εποχή.

Έχω διαβάσει κάπου ότι η φουστανέλλα μας ήταν μακριά και οι Έλληνες την εκόντυναν. Μάλιστα τώρα αργότερα και μεις την κοντύναμε κάπως σε σύγκριση με εκείνη των πρώτων καιρών. Σήμερα υπάρχουν σε μας δύο είδη φουστανέλλας, μακριά και κοντή.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΑΛΕΞ ΜΠΟΥΝΤΑ: Η ταυτότητα της φουστανέλλας μας είναι ιστορικά αποδειγμένη από πολύ αρχαίους χρόνους· με τη μεγάλη μετανάστευση των Άρμπερων ή των Αρβανιτών, που συ-

---

1 Είδος χαρακτηριστικής αλβανικής ενδυμασίας γυναικών, χωρίς μανίκια, στενή στη μέση και με φαρδύ γύρο.

νέβηκε τον 14-ο αιώνα και προπαντός στις περιοχές που απλώθηκε αυτός ο πληθυσμός, διαδόθηκε και η φουστανέλλα και από δω πέρασε μετά στην Ελλάδα. Αυτός είναι ο λόγος που η φουστανέλλα μας υπάρχει και στους Έλληνες και σε άλλες περιοχές.

ΣΥΝΤΡΟΦΙΣΣΑ ΝΕΤΖΜΙΕ ΧΟΤΖΑ: Ενώ υπάρχουν ορισμένοι σε μας που νομίζουν ότι την ενδυμασία αυτή την πήραμε από τους Έλληνες.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΑΛΕΞ ΜΠΟΥΝΤΑ: Ναι, ναι, έτσι νομίζουν. Να, για παράδειγμα, αυτή που εμείς την λέμε ενδυμασία των γυναικών της Δρόπολης, είναι στην πραγματικότητα ενδυμασία με μακρόχρονες ρίζες στις αλβανικές εθνογραφικές παραδόσεις. Στην Ελλάδα η ενδυμασία αυτή χρησιμοποιείται και στις περιοχές που κατοικούν Αρβανίτες.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Έχω μερικά ιστορικά βιβλία των καθηγητών της Αθήνας, από καιρό γραμμένα. Σ' αυτά γίνεται λόγος για μας, και μιλούν με συμπάθεια μεγάλη, για το ρόλο και τη συμμετοχή των Αλβανών στην Επανάσταση του 1821 στην Ελλάδα. Υπάρχουν σ' αυτά και ντοκουμέντα που λένε ότι ο Υψηλάντης έκανε έκκληση στους Αλβανούς: «Εγερθείτε Αλβανοί, να ενωθούμε κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας!».

Ανάφερα αυτά για να τονίσω ότι στην Ελλάδα υπάρχουν άνθρωποί προοδευτικοί και τίμιοι.

KYΡΙΑΚΗ
19 ΙΟΥΝΗ 1977

Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΜΑΣ ΘΑ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΟ ΔΥΝΑΜΩΜΑ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΛΑΩΝ

Χάρηκα πολύ που ο πρεσβευτής μας στην Αθήνα μπόρεσε να εξασφαλίσει την άδεια από τις ελληνικές αρχές για να σταλεί στην Ελλάδα το Κρατικό μας Συγκρότημα Τραγουδιών και Χορών, αποτελουμενο από 80 άτομα. Επίσης οι Έλληνες θα στείλουν σε μας ένα δικό τους συγκρότημα από 60 άτομα. Αυτό, κατά τη γνώμη μου, είναι πολύ καλό πράγμα, γιατί θα συμβάλει στην φιλία μεταξύ των δύο λαών μας, ανεξάρτητα από την διαφορά των καθεστώτων.

Το καλλιτεχνικό μας συγκρότημα πηγαίνει στην Ελλάδα με πολύ καλές προθέσεις, με καθαρούς σκοπούς για να δείξει στον αδερφό ελληνικό λαό τις προόδους της χώρας μας και του λαού μας που οικοδομεί το σοσιαλισμό και αυτό δεν το επιβάλλει σε κανέναν. Ας δει ο ελληνικός λαός τη μεγάλη δύναμη που δημιούργησαν σήμερα το Κόμμα και

το σοσιαλιστικό μας καθεστώς, πώς αναπτύχθηκαν στη χώρα μας η κουλτούρα και η λαϊκή τέχνη, με τόση μεγάλη ποικιλομορφία, με τόσο λεπτό γούστο, με παραδειγματική ανδρεία, με τιμιότητα που φαίνεται σε κάθε λέξη, σε κάθε τραγούδι και σε κάθε χορό. Ας δει την ικανότητα των ανθρώπων μας, την σβελτάδα και τον πατριωτισμό τους, ας δει τα διεθνιστικά αισθήματά μας, την ξέχωρη φιλία που τρέφουμε εμείς για τον αδερφό ελληνικό λαό καθώς και την επιθυμία μας να ζούμε σε φιλία μεταξύ μας.

Ο σκοπός λοιπόν της μετάβασης στην Ελλάδα του Συγκροτήματος μας Τραγουδιών και Χορών έχει μεγάλη σημασία για μας. Και το ελληνικό συγκρότημα που θά 'ρθει στην Αλβανία ξέρουμε ότι κι αυτό έχει σκοπό να δείξει στο λαό μας την ανάπτυξη της σύγχρονης ελληνικής τέχνης και κουλτούρας.

Καθώς διαπιστώνουμε έχει τώρα κάποιο χρονικό διάστημα που στην Ελλάδα γίνεται μια θετική προπαγάνδα για τη χώρα μας. Αυτό γίνεται από ανθρώπους με προαίρεση καλή απέναντι στη χώρα μας και από προοδευτικούς παράγοντες. Αυτοί οργανώνουν συσκέψεις, εσπερίδες, προβολές κινηματογραφικών ταινιών μας, αγοράζουν και τους αρέσουν πολύ αυτά τα φιλμ, γιατί, ανεξάρτητα που στην Ελλάδα υπάρχει το καπιταλιστικό καθεστώς, ακόμα και στοιχεία της συντηρητικής αστικής τάξης, όταν βλέπουν τα τόσο ωραία δικά μας φιλμ, που μιλούν για τη ζωή και την καθαρή συνείδηση, την ορμητική επαναστατική ανάπτυξη της νεολαίας μας, λένε: «Αυτά είναι φιλμ για την διαπαιδαγώγηση

της νεολαίας». Γι' αυτό το λόγο τα δικά μας φιλμ έχουν κάνει μεγάλη εντύπωση στις γραμμές των προοδευτικών ανθρώπων στην Ελλάδα.

Η μετάβαση του Κρατικού μας Συγκροτήματος Λαϊκών Τραγουδιών και Χορών στην Ελλάδα θα δημιουργήσει αναμφίβολα συμπάθεια και ενθουσιασμό ακόμα μεγαλύτερο απ' ό,τι δημιούργησαν εκεί οι εβδομάδες του αλβανικού φιλμ, για λόγους που είτε στην Αθήνα, είτε στη Θεσσαλονίκη, στον Πειραιά και παντού όπου οι Έλληνες συμφωνήσουν με μας για να πάει το συγκρότημά μας, εκείνοι θα ιδούν με τα μάτια τους τους ανθρώπους μας που τραγουδούν, που χορεύουν, θα καταλάβουν τα λόγια των τραγουδιών, το περιεχόμενό τους και αυτό θα κάνει πράγματι μεγάλη εντύπωση. Γι' αυτό να ετοιμαστούμε ώστε την επιχείρηση αυτή, προς εξυπηρέτηση της φιλίας των δύο λαών μας, να την πραγματοποιήσουμε όσο γίνεται καλύτερα.

ΠΟΓΚΡΑΝΤΕΤΣ, ΣΑΒΒΑΤΟ
6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

ΟΙ ΣΩΒΙΝΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΝΟΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ

Σε συνομιλία που είχε ο γιουγκοσλάβος πρεσβευτής στην Αθήνα με τον πρεσβευτή μας είπε: «Έχω πληροφορηθεί ότι οι Έλληνες ετοιμάζουν στη Θεσσαλονίκη ένα συνέδριο των ελλήνων Μακεδόνων. Σε μας δεν αρέσει κάτι τέτοιο, επειδή είμαστε πολύ ευαίσθητοι και δεν επιθυμούμε οι Έλληνες να κάνουν τέτοια συνέδρια με τους Μακεδόνες».

Τίθεται το ερώτημα: Γιατί πρέπει οι Έλληνες να μη κάνουν τέτοια συνέδρια με τους Μακεδόνες υπηκόους τους, που ζουν στην Ελλάδα, και οι γιουγκοολάβοι σωβινιστές να έχουν το δικαίωμα να κρατούν στο ζυγό ένα εκατομμύριο οχτακόσιες χιλιάδες Αλβανούς, στους οποίους έχουν δημιουργήσει όλες αυτές τις δύσκολες καταστάσεις, τους είχαν κλείσει σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, δεν τους άφηναν να διδάσκονται τη μητρική γλώσσα, τους σήκωσαν και τους έστειλαν στην Τουρκία κλπ, κλπ; Γιατί οι γιουγκοσλάβοι σωβινιστές είχαν το δικαίωμα να κουρτίζουν προπαγανδιστές ενάντια στη Λαϊκή Δημοκρα-

τία της Αλβανίας και να ετοιμάζουν και τώρα τέτοιους; Νομίζουν ότι αυτοί μπορούν να κάνουν συνέδρια με τις εθνικές μειονότητες που ζουν στη Γιουγκοσλαβία, ενώ οι άλλοι δεν πρέπει να κάνουν. Η στάση αυτή δείχνει φυσικά τις σωβινιστικές απόψεις των Γιουγκοσλάβων.

Οι γιουγκοσλάβοι σωβινιστές ζητούν να δημιουργήσουν τη μεγάλη Γιουγκοσλαβία, επιθυμούν οι Έλληνες να αναγνωρίσουν το ότι και οι Μακεδόνες που κατοικούν στην Ελλάδα είναι τμήμα του πληθυσμού της Μακεδονικής Δημοκρατίας μέσα στη Γιουγκοσλάβικη Ομοσπονδία. Επίσης ζητούν ώστε και οι Βούλγαροι να αναγνωρίσουν ότι στο Πιρίν υπάρχει μια μακεδονική μειονότητα, έτσι που κάποτε οι Γιουγκοσλάβοι να μπορέσουν μ' αυτούς τους Μακεδόνες να επεκτείνουν τα σύνορά τους, μάλιστα να πάρουν και τη Θεσσαλονίκη. Όταν η υπόθεση έρχεται να σκαφθείς περί επιστροφής των κατοικημένων από Αλβανούς αλβανικών εδαφών στη Γιουγκοσλαβία, αυτό δεν συμφέρει στους Σέρβους και Γιουγκοσλάβους σωβινιστές. Μάλιστα οι σέρβοι και γιουγκοσλάβοι σωβινιστές προσπαθούν τις πολιτιστικές σχέσεις που διατηρεί η Αλβανία με την Κοσόβα, να τις περιορίσουν εξαιρετικά πολύ. Τα συγκροτήματά μας τα πηγαίνουν να δίνουν παραστάσεις σε αίθουσες όπου έχουν τη δυνατότητα να συγκεντρώνουν μόνο δικούς τους ανθρώπους. Στη Στρούγκα, λόγου χάρη, οι γιουγκοσλάβοι σωβινιστές δεν επέτρεψαν στο συγκρότημά μας «Τσερτσίζ Τόπουλι», που είχε προσκληθεί στο φεστιβάλ της Όχρίδας, να δώσει τις παραστάσεις του. Αυτή η αυθαίρετη στάση αποτελούσε μεγάλο σκάνδαλο, ώσπου έφτασε οι Γιουγκοσλάβοι να ζητή-

σουν συγγνώμη γι' αυτή την ανδιαντροπιά που έκαμαν στη Στρούγκα.

Ο) μακεδόνες ηγέτες επιδείχνονται πιο καθολικοί από τον πάπα, πιο σωβινιστές από τους Σέρβους. Αυτοί τώρα συμπεριφέρονται προς τους Αλβανούς με τρομερή και επαίσχυντη αυθάδεια, με τόσο προσβλητικό και τόσο ερεθιστικό τρόπο, που, φυσικά, οι Αλβανοί της Μακεδονίας δε θα τους ξεχάσουν εύκολα.

Αυτό σε κάνει να κρίνεις ότι τα λόγια του σωβινιστή γιουγκοσλάβου πρεσβευτή στην Αθήνα λέγονται για σωβινιστικούς σκοπούς.

ΔΥΡΡΑΧΙΟ, ΤΡΙΤΗ
16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ «ΜΑΡΙΝΕΛΛΑ»

Είδα σε μετάδοση από τον σταθμό μας τηλεόρασης την παράσταση του ελληνικού συγκροτήματος «Μαρινέλλα», όνομα αυτό της κυριότερης τραγουδίστριας του συγκροτήματος. Η συναυλία ήταν ωραία και άρεσε στους θεατές. Το λέω αυτό γιατί είδα και άκουσα ότι οι θεατές χειροκροτούσαν παρατεταμένα και θερμά την παράσταση. Η συναυλία αυτή άρεσε σ' όλους μας, και σε μένα, και στη Νετζμίε και σε όλα τα άλλα μέλη της οικογένειάς μας.

Μου άρεσε ιδιαίτερα η μουσικότητα των τραγουδιών που ερμήνευσε η καλλιτέχνιδα Μαρινέλλα. Είναι πραγματικά μια ταλαντούχα τραγουδίστρια, με φωνή ευχάριστη και αρμονική, φάνηκε που είναι μεγάλη καλλιτέχνιδα, γιατί τραγουδούσε ελεύθερα και με μεγάλη εκφραστικότητα. Όταν άκουγες αυτή να τραγουδάει σου δημιουργούνταν η εντύπωση πως καταλαβαίνεις το περιεχόμενο του τραγου-

διού χωρίς καθόλου να ξέρεις την ελληνική γλώσσα.

Τα τραγούδια που τραγούδησε αυτή η καλλιτέχνιδα αφιερώνονταν κυρίως στην αγάπη, αλλά είχε και τραγούδια με κοινωνικά θέματα. Τραγούδησε για τη δύστυχη ζωή των μεταλλωρύχων, για τη ζωή των φτωχών ναυτεργατών του Πειραιά κλπ. Ένας άλλος τραγουδιστής του συγκροτήματος τραγούδησε και για την βαριά μετανάστευση που υπάρχει στη νότια γείτονά μας.

Η ορχήστρα αυτού του συγκροτήματος, είχε επίσης υψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο και συνόδευε ωραία την τραγουδίστρια κατά την παράσταση. Κατά ιδιαίτερο τρόπο μου έκανε εντύπωση εκείνος που έπαιζε μπουζούκι. Ήταν μεγάλος μαέστρος στον χειρισμό αυτού του οργάνου. Έκαμε μια σπάνια ερμηνεία και με μεγάλο ταλέντο στο ελληνικό λαϊκό τραγούδι που εκτέλεσε.

Γενικά εγώ λέω ότι η εκδήλωση του ελληνικού συγκροτήματος «Μαρινέλλα» θα συμβάλει στη σύσφιξη των φιλικών σχέσεων μεταξύ αλβανικού και ελληνικού λαού. Η τέχνη παίζει μεγάλο ρόλο στη γνωριμία των λαών και στην προσέγγισή τους, διότι σε κάθε καλλιτεχνική παράσταση αντικαθρεπτίζονται η ψυχή, τα χαρακτηριστικά, τα αισθήματα, οι επιδιώξεις και οι επιθυμίες του λαού. Φυσικά, όταν εκδηλώνονται ρεαλιστικά, με ζεστασιά και όταν ερμηνεύονται με καλλιτεχνική μαεστρία, αφήνουν βαθιές εντυπώσεις στους θεατές, αναζωογονούν και πλουτίζουν τα φιλικά αισθήματα μεταξύ των λαών.

KYΡΙΑΚΗ

21 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

ΛΑΟΣ ΜΕ ΠΛΟΥΣΙΟ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΟ ΦΟΛΚΛΟΡ

Έμαθα ότι μια ομάδα κριτικών τέχνης και λογοτεχνίας έκαναν κάποιο γράμμα σχετικά με το ελληνικό καλλιτεχνικό συγκρότημα «Μαρινέλλα», που έδωσε παραστάσεις στη χώρα μας. Γενικά, αυτοί που έκαναν το γράμμα δεν μιλούν άσχημα για το συγκρότημα, αλλά λένε πως «δεν είχε όσο έπρεπε και όπως έπρεπε λαϊκά τραγούδια, δεν φάνηκε το φολκλόρ του ελληνικού λαού». Με άλλα λόγια κριτικάρουν γι' αυτό τα αρμόδια ιδρύματά μας.

Η κριτική αυτών των ανθρώπων δεν είναι σωστή και από πολιτική άποψη. Ο ερχομός στην Αλβανία του ελληνικού συγκροτήματος έχει πολιτικό χαρακτήρα και η πολιτική είναι βέβαια συνδεμένη και με την καλλιτεχνική πλευρά αυτού του συγκροτήματος. Αυτοί οι λογοτεχνικοί-καλλιτεχνικοί «κριτικοί» πρέπει να ξέρουν ότι τώρα οι σχέσεις με την Ελλάδα όλο και καλυτερεύουν. Αυτό δεν σημαίνει ότι η Ελλάδα έγινε σοσιαλιστικό κράτος. Όχι, αλλά οι καταστάσεις και τα συμφέροντά της, καθώς και τα δικά μας συμφέροντα το απαιτούν να λιώσει

ο πάγος, μα εμείς να μένουμε βέβαια στις θέσεις μας αρχών. Στο κράτος μας συμφέρει να τηρεί με την Ελλάδα καλές σχέσεις γειτονίας και στις σχέσεις αυτές περιλαβαίνονται και οι πολιτιστικές σχέσεις. Αυτοί πρέπει να ξέρουν ότι στην Ελλάδα υπάρχουν άνθρωποί που κάνουν πολλά για την Αλβανία, θέλω να πω ότι κάνουν καλή προπαγάνδα υπέρ της χώρας μας. Επί του παρόντος οι ελληνικές εφημερίδες γράφουν για την Αλβανία, δημοσιεύουν άρθρα μας, προβάλλονται εκεί αλβανικά φιλμ κλπ, κλπ. Αυτό είναι πολύ καλό πράγμα.

Σ' αυτές τις συνθήκες συμφωνήσαμε η ελληνική πλευρά να στείλει ένα καλλιτεχνικό συγκρότημα και εμείς, επίσης, θα στείλουμε ένα δικό μας καλλιτεχνικό συγκρότημα, πολύ μεγαλύτερο μάλιστα απ' αυτό που ήρθε από την Ελλάδα κι αυτό η Ελληνική Κυβέρνηση το δέχτηκε. Επομένως, από πολιτική πλευρά, αυτό είναι μια επιτυχία.

Σήμερα στην Ελλάδα γίνεται κάποια προπαγάνδα υπέρ της σοσιαλιστικής Αλβανίας, τηρείται μια στάση καλοπροαίρετη προς τη χώρα μας και πιστεύουμε ότι ο ελληνικός λαός αγαπάει την Αλβανία. Ωστόσο γνωρίζουμε ότι οι μοναρχοφασίστες και οι βορειοηπειρώτες δεν πέθαναν, ούτε και η πολιτική της «Μεγάλης ιδέας», αλλά αυτά τα αντιδραστικά ρεύματα έχουν μουδιάσει προς το παρόν, διότι συμφέρει στην Ελληνική Κυβέρνηση να έχει καλές σχέσεις με μας.

Για τον ερχομό του ελληνικού συγκροτήματος, η πρεσβεία μας στην Αθήνα συζήτησε φυσικά με την ελληνική πλευρά και τους είπε ότι το καλό θα είναι ώστε το συγκρότημα να έχει όσο γίνεται φολκλο-

ρικά λαϊκά κομμάτια, γιατί εμείς επιθυμούμε να έχει πλήρη επιτυχία το συγκρότημά τους όταν θά 'ρθει σε μας και να δυναμώσει έτσι η φιλία. Τόσο μπορούσαμε να κάνουμε εμείς σ' αυτή την κατεύθυνση, ενώ σύμφωνα μ' αυτούς τους «έξυπνους» εμείς δεν κάναμε πολλά. Ένα αυτό. Αυτή είναι η πολιτική πλευρά, αλλά και την καλλιτεχνική πλευρά αν πάρουμε, μου φαίνεται πως αυτοί οι κριτικοί δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις για την ελληνική τέχνη και λαογραφία.

Παρ' όλο που δεν έχω πολλές γνώσεις για την κατάσταση αυτής της λαογραφίας, αλλά από τα διαβάσματά μου σχετικά με την ιστορία του ελληνικού λαού, με την ανάπτυξη των τεχνών και της κουλτούρας του, μπορώ να πω μερικά λόγια.

Με βάση τις γνώσεις μου μπορώ να πω με σιγουριά ότι η Ελλάδα, έτσι όπως και η χώρα μας, έχει ένα πλούσιο και ποικίλο φολκλόρ. Ο λαός μας φυλάσσει τις παραδόσεις αυτού του δικού του μεγάλου πλούτου και ο ελληνικός λαός φυλάσσει, επίσης, μέχρι ενός βαθμού τον πλούτο του και τις παραδόσεις του. Αλλά, ενώ στη χώρα μας το φολκλόρ έχει αναπτυχθεί πολύ ορμητικά, στην Ελλάδα δεν έχει αυτή την ανάπτυξη λόγω του ότι στην μουσική και καλλιτεχνική ζωή αυτής της χώρας μπήκαν οι μοντερνιστικές επιρροές. Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι το ελληνικό φολκλόρ εξαφανίστηκε. Απ' ό,τι ξέρω, το ελληνικό φολκλόρ είναι στενά συνδεμένο κυρίως με τη θρησκεία και την εκκλησία, γι' αυτό και στην Ελλάδα οι φολκλορικοί χοροί και τραγούδια εκτελούνται πιότερο κατά τις θρησκευτικές γιορτές στις εκκλησίες και τα μοναστήρια. Η λει-

τουργία παίζει κάποιο ρόλο σ' αυτό το φολκλόρ και, όταν μιλάμε για τις παραδόσεις του ελληνικού φολκλόρ, σύμφωνα με τη φιλολογία που έχω διαβάσει, δεν πρέπει να παραβλέπεται η θρησκευτική επιρροή.

Στην Ελλάδα, κατά τις γιορτές ή τις Κυριακές, οι δρομίσκοι, οι ρούγες και οι πλατείες κατακλύζονται από κόσμο, τα σπίτια μοσκοβολούν ψητό αρνί και κρασί ρετσίνα. Στις γιορτές αυτές ο λαός γλεντάει· οι γυναίκες ντυμένες τα πολύχρωμα παραδοσιακά κουστούμια, με πλατιά μανίκια, με άσπρα μαντήλια δεμένα στο κεφάλι κλπ, κλπ, στήνουν χορούς. Πρέπει να ξέρουμε ότι οι Έλληνες είναι τραντισιοναλιστές. Στην πλαγιά του Παρνασσού, στα χωριά, όπως για παράδειγμα στην Αράχοβα κοντά στους Δελφούς, γίνονται κάθε χρόνο φολκλορικές γιορτές που αφιερώνονται, λόγου χάρη, στον Αη Γιώργη κλπ. Υπάρχουν τραγούδια και χοροί για τους δράκοντες, υπάρχουν τραγούδια που αφιερώνονται στα κατορθώματα του Απόλλωνα, του Άγιου Νικολάου κλπ, ενώ στον μεγαλύτερο θεό των Ελλήνων, στον Δία, σύμφωνα με το σημερινό φολκλόρ έδωσαν τη μορφή του Αϊ Λια. Εκείνοι διατηρούν, λόγου χάρη, στην Κρήτη, τις παραδόσεις των Μυκηνών, αλλά πάντα συνδεμένες με την εκκλησία. Σε μικρούς καθεδρικούς ναούς της Κρήτης εκείνοι κάνουν και θυσίες.

Στην Εύβοια, στην Αττική, μέχρι κάποιου σημείου και στην Πελοπόννησο διατηρούνται οι φολκλορικές παραδόσεις, αλλά όχι στο βαθμό που διατηρούνται στη βορειοδυτική Ελλάδα, όπου υπάρχει μια ανάπτυξη του φολκλόρ σ' αυτές τις μορφές και

διαστάσεις όπως στα χωριά μας. Παρ' όλο που στα ελληνικά χωριά άρχισαν να εξαφανίζονται, ακόμα και τα παλιά λαϊκά όργανα, υπάρχουν εντούτοις θαυμαστές της λαογραφίας που φυλάσσουν τα φολκλορικά τραγούδια και χορούς.

Έχω διαβάσει ότι ο όμιλος του φολκλορικού μπαλέτου που ονομάζεται «Δώρα Στράτου» διαφυλάσσει τα λαϊκά τραγούδια και χορούς και έχει δημιουργήσει μερικούς χορούς που και στην εποχή μας μπορούμε, μέσα απ' αυτά, να δούμε το ένδοξο παρελθόν του ελληνικού λαού. Για παράδειγμα, ένας από τους ωραίους χορούς της ανδρείας που υπάρχουν στο ελληνικό φολκλόρ, απ' ό,τι έχω διαβάσει, είναι αυτός που λέγεται «Πυρρίχιος». Στο ελληνικό φολκλόρ υπάρχουν και τραγούδια ηρωισμού, και άλλα ακόμα τραγούδια, που είναι από τα πιο όμορφα που δημιούργησε το ελληνικό λαϊκό πνεύμα. Αυτά τραγουδούνται με τη συνοδεία της λύρας και αφιερώνονται στα ανδραγαθήματα των ελλήνων καπεταναίων στον πόλεμο κατά των Οσμανλήδων.

Ωστόσο, στην Ελλάδα, καθώς φαίνεται, παραμελήθηκαν τώρα τα τραγούδια των κλεφτών, τα τραγούδια των παλληκαριών. Μόνο στα χωριά, ή στα ποτοπωλεία, οι χωρικοί ή οι εργάτες όταν σχολάζουν, σιγοτραγουδούν λαϊκά τραγούδια, έχοντας μπροστά το ποτήρι με το ουζάκι και το κοκορέτσι.

Δεν ήτανε σωστό να μην ευχαριστηθούμε εμείς απ' αυτό το φολκλόρ που μας παρουσίασε το συγκρότημα «Μαρινέλλα».

Μπορούμε να πούμε ότι η ελληνική ορχήστρα της Μαρινέλλας που έδωσε παραστάσεις στη χώρα

μας, έγινε θερμά δεχτή, λόγω του ότι τα τραγούδια και οι χοροί της ήταν μελωδικοί, περιείχαν τον πόνο, την αγάπη και τις ελπίδες του ελληνικού λαού. Κατά τη γνώμη μου, απ' όσο εγώ γνωρίζω την ελληνική τέχνη μέσα από τα διαβάσματα και τους πίνακες, η ερμηνεία των τραγουδιών ήταν πολύ ωραία, κατά πρώτο λόγο από την ίδια τη Μαρινέλλα, η κυριότερη καλλιτέχνιδα, που με τα τραγούδια, τη μιμική και με τις χειρονομίες της έμοιαζε με τις χορωδίες και τους χορευτές της αρχαίας εποχής, εκδηλούμενα με τέχνη στα δράματα του Αισχύλου, του Αριστοφάνη και των άλλων μεγάλων ελλήνων συγγραφέων, που παίζονταν στο αμφιθέατρο των Δελφών της Δωδώνης, στο Πάνθεον της Αθήνας και όπου αλλού. Στην πλαστική τους, οι επιδέξιες κινήσεις των δαχτύλων και των χεριών αυτής της ελληνίδας καλλιτέχνιδας έμοιαζαν ακριβώς τα μνημεία της εποχής του Πραξιτέλη, του Περικλή, τα μνημεία της Αφροδίτης και της Νίκης της Σαμοθράκης. Παρακολουθούσα με προσοχή την ερμηνεία των τραγουδιών αυτής της διάσημης τραγουδίστριας και σκεφτόμουν για την περίφημη ελληνική τέχνη.

Η ερμηνεία έπαιξε μεγάλο ρόλο στην παρουσίαση με υψηλό επίπεδο των λαϊκών τραγουδιών και χορών, αλλά και το κοινωνικό περιεχόμενό τους δεν ήταν άσχημο. Η Μαρινέλλα τραγούδησε δύο - τρία ερωτικά τραγούδια. Και καλά έκανε. Γιατί, οι δικοί μας λαϊκοί τραγουδιστές, οι καλλιτέχνες και ο λαός δεν τραγουδάνε μήπως τραγούδια ερωτικά; Τραγουδούν, μα πώς δεν τραγουδούν. Και καλό κάνουν. Το Κόμμα λέει να τραγουδιούνται και

τραγούδια του έρωτα, γιατί χωρίς έρωτα δεν υπάρχει ζωή. Το ελληνικό συγκρότημα εκτός από τον έρωτα, τραγούδησε και στη βάρκα που βούλιαζε στο Αιγαίο. Το μελωδικό τραγούδι του γενάτου ναυτικού δίνει καθώς πρέπει τον τόνο της συμφοράς που είχε πάθει. 'Ακόυσα ότι κάποιος «υπερκαθάριος» είπε πως θα ήταν καλύτερα εκείνος να μην είχε γενιάδα, αλλά αυτός ο άνθρωπος πρέπει να ξέρει ότι εκείνος δεν ήταν ασκητής και ας έχει υπόψη του ότι ο ναυτικός που γυρίζει το Αιγαίο Πέλαγος και τη Μεσόγειο, όταν του πνίγεται η βάρκα δεν έχει καιρό να ξουρίζεται, να στολίζεται και να μοσκολιβανίζεται.

Και οι άλλοι χοροί, όπως λόγου χάρη ο χορός που συνοδευόταν με το τραγούδι «Τα παιδιά του Πειραιά», ερμηνεύτηκαν πολύ ωραία και όχι σαν «boogie-woogie» όπως είπαν. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για το λαϊκό τραγούδι που συνοδευόταν με μπουζούκι και που ήταν ένα αριστούργημα της ελληνικής λαογραφίας. Επίσης με κοινωνικό περιεχόμενο και συγκινητικό ήτανε και το τραγούδι της ξενιτιάς κλπ.

Για όλους αυτούς τους λόγους εμείς μπορούμε να πούμε ότι το συγκρότημα της Μαρινέλλας ήταν διαλεχτό, άρεσε στο λαό μας και άφησε καλές εντυπώσεις.

Μα λέω την αλήθεια δεν μου καλοφάνηκε όταν μου είπαν πως τη στιγμή που το συγκρότημα αυτό έδωσε την πρώτη παράσταση, μια πολύ ωραία εμφάνιση, όπου παρευρίσκονταν πολλά στελέχη μας, σε κάποιον δεν άρεσε, λέει, που η Μαρινέλλα κου-

νούσε τους ώμους της στο ρυθμό της μουσικής τζαζ, που μιμούνταν χορούς των αφρικανικών λαών.

Και στις παραστάσεις των δικών μας λαϊκών συγκροτημάτων, οι κοπέλες μας κουνούν τους ώμους μπροστά στο κοινό. Τότε, γιατί αυτοί οι άνθρωποί δεν κριτικάρουν τις δικές μας χορεύτριες για τέτοιες παραστάσεις, αλλά τη χειρονομία της Μαρινέλλας, που, απ' ό,τι μου είπαν, δεν είναι έτσι όπως αυτοί ισχυρίζονται. Αυτή χτυπούσε με το ντέφι τη μέση της, τους μηρούς. Τι θα κάνανε αυτοί εδώ οι άνθρωποί αν ζητήσει νά 'ρθει να δώσει παραστάσεις και να χορέψει ένα συγκρότημα κάποιας αφρικανικής χώρας, από την Ουγκάντα, λόγου χάρη, ή από την Τανζανία, η μουσική και οι χοροί των οποίων δεν μοιάζουν καθόλου με τα δικά μας; Το κράτος μας θα τα δεχτεί οπωσδήποτε αυτά τα συγκροτήματα και πρέπει να χειροκροτείται η λαογραφία τους, διότι εκφράζει τις επιδιώξεις εκείνων των λαών, τον αγώνα και την κουλτούρα τους.

Κάθε λαός έχει και την κουλτούρα του. Εμείς έχουμε τη δική μας κουλτούρα, εκείνοι έχουν τη δική τους κουλτούρα, αλλά εμείς πρέπει να πάρουμε ό,τι το καλό από την κουλτούρα των ξένων και εκείνοι, αν θέλουν, ας πάρουν από την κουλτούρα μας, ό,τι τους αρέσει. Εμείς είμαστε διεθνιστές και βλέπουμε τα πράγματα στο μαρξιστικό - λενινιστικό πρίσμα, πράγμα που κατ' ουδέναν τρόπο δεν σημαίνει να είσαι συντηρητικός, σεχταριστής ή φιλελεύθερος.

Στην τέχνη πρέπει ταυτόχρονα να βλέπουμε και την πολιτική πλευρά. Όπως μου είπαν, όχι μόνο οι παραστάσεις, αλλά και η πολιτική στάση του συ-

γκροτήματος ήταν πολύ προοδευτική και πολύ καλοπροαίρετη προς τη χώρα μας. Παντού αυτοί εκφράστηκαν με ζεστασιά για την εγκάρδια υποδοχή που τους επιφύλαξε ο λαός μας στην Κορυτσά και αλλού.

ΣΑΒΒΑΤΟ
15 ΟΧΤΩΒΡΗ 1977

ΤΑ ΟΣΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΠΑΤΡΙΩΤΗ ΧΑΣΑΝ ΠΡΙΣΤΙΝΑ ΘΑ ΕΡΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Με χαροποίησε η είδηση που η ελληνική κυβέρνηση επέτρεψε την παραλαβή από μέρους μας των οστών του εξέχοντα αλβανού πατριώτη, Χασάν Πριστίνα. Πρέπει να παραλάβουμε το συντομότερο τα οστά του και να τα φέρουμε στην πατρίδα. Ύστερα πρέπει να προετοιμαστούμε ώστε στα οστά αυτού του πατριώτη και επιφανούς άνδρα του αλβανικού έθνους να κάνουμε μια μεγαλόπρεπη υποδοχή και ταφή. Παντού όπου θα περάσουν τα οστά του, να τους γίνει υποδοχή με λαό. Έτσι να γίνει και στα Τίρανα, να εκφωνηθούν λόγοι, να γραφούν και άρθρα, και τέλος το φέρετρο με τα οστά του να περάσει από την Πούκα και να ενταφιαστεί στο Κούξι.

Νομίζω ότι πρέπει να καλέσουμε και Κοσοβάρους να παρευρεθούν σ' αυτή την κηδεία. Μπορούμε να προσκαλέσουμε ιδιαίτερα και πρέπει να προσκαλέσουμε, αν υπάρχουν, και μέλη της οικογένειάς του.

ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ. ΤΕΤΑΡΤΗ
22 ΜΑΡΤΗ 1978

ΠΟΛΥ ΘΕΡΜΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΑ ΑΔΕΡΦΙΑ ΔΡΟΠΟΛΙΤΕΣ

Από μερικές μέρες τώρα βρίσκομαι για επίσκεψη στην επαρχία Αργυροκάστρου. Σήμερα, στο κέντρο του Συνεταιρισμού Ανώτερου Τύπου της Γράψης, είχα μια πολύ θερμή και αδερφική συνάντηση με τον λαό της περιοχής της Δρόπολης. Χιλιάδες μειονοτικοί Δροπολίτες, παρά τη μεγάλη βροχή, είχαν έρθει εδώ να πάρουν μέρος στη μεγάλη συγκέντρωση.

Χαιρέτισα τους παρευρισκόμενους εξ ονόματος του Κόμματος και από μέρους μου προσωπικά. Αφού τους μίλησα για τα δεινά που ο λαός της περιοχής της Δρόπολης, καθώς και όλος ο λαός μας, τράβηξε στο παρελθόν κάτω από τα αντιλαϊκά καθεστώτα, για τις ολόπλευρες και μεγάλες νίκες που πέτυχε σήμερα με τον αγώνα του και τη δουλειά του, με την καθοδήγηση του Κόμματος και με τη βοήθεια της λαϊκής εξουσίας σ' όλα τα πεδία της ζωής καθώς και για το καλύτερο μέλλον που τον αναμένει, μίλησα και για ορισμένα προβλήμα-

τα που σχετίζονται με τη μητρική του γλώσσα και κουλτούρα. Τους έκανα έκκληση να διαφυλάξουν και να αναπτύξουν την ελληνική γλώσσα, την μητρική γλώσσα του λαού της μειονότητας.

Μίλησα και για μια σειρά τρέχοντα γεγονότα της διεθνούς ζωής, καθώς και για τη φιλία, για τις σχέσεις και την αμοιβαία συμπάθεια μεταξύ του λαού μας και του ελληνικού λαού. Εμείς, είπα στους Δροπολίτες, έχουμε αγαπήσει τον ελληνικό λαό και τον αγαπάμε διότι είναι λαός τίμιος, λαός έξυπνος και που πολέμησε για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του. Μαζί αγωνιστήκαμε στα περασμένα χρόνια, και στους σύγχρονους καιρούς με τον αδερφό ελληνικό λαό. Όσον αφορά τη φιλία ανάμεσα στους δύο λαούς μας, είπα ότι αυτή συνδέεται με το αίμα για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία ενάντια στους ίδιους εχθρούς.

Σήμερα η ελληνική κυβέρνηση είναι υπέρ της βελτίωσης των σχέσεων με την Αλβανία και εμείς πάμε βελτιώνοντάς τες. Αυτό πάντα έχει βρει κατανόηση στον αλβανικό λαό και στην Αλβανική Κυβέρνηση. Τόνισα με την ευκαιρία αυτή ότι με την Ελλάδα είμαστε γείτονες, ότι τίποτα το κακό από μέρους μας δεν μπορεί να έρθει στην Ελλάδα και αυτό το ξέρει ο ελληνικός λαός. Τα αισθήματα του ελληνικού λαού και του αλβανικού λαού ταυτίζονται, ο ένας θέλει το καλό του άλλου, φυσικά ο καθένας στον τόπο του, ο καθένας στη δουλειά του.

Οι παρευρισκόμενοι στη συγκέντρωση εξέφρασαν με παρατεταμένες επευφημίες την αγάπη για το Κόμμα Εργασίας και την αποφασιστικότητά τους να βαδίσουν στο δρόμο της σοσιαλιστικής οικοδόμησης.

Η ΦΙΛΙΑ ΜΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ ΕΙΝΑΙ ΔΕΜΕΝΗ ΜΕ ΤΟ ΑΙΜΑ ΠΟΥ ΧΥΘΗΚΕ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ

Από το λόγο στη μεγάλη συγκέντρωση στη Γράψη
με το λαό της περιοχής της Δρόπολης

22 ΜΑΡΤΗ 1978

Αγαπητοί σύντροφοί και συντρόφισσες, μητέρες και πατέρες, αδερφές και αδέρφια Δροπολίτες,

Είμαι πολύ ευτυχής που βρίσκομαι κοντά σας. Ο καιρός σήμερα μας πάει βροχερός και μουσκέψαμε, αλλά δεν μας εμποδίζει αυτό καθόλου να κάνουμε τη συνάντησή μας. Εμείς δεν φοβηθήκαμε ούτε τα πολυβόλα, ούτε τους όλμους και ούτε τα κανόνια του εχθρού, γι' αυτό δεν υπάρχει λόγος να φοβηθούμε από τη βροχή και τις βροντές.

Ευχαριστώ πολύ! Εγώ, ο Ενβέρης, δεν ξέρω ελληνικά[1]. Λυπάμαι που δεν μπόρεσα να μάθω την ωραία ελληνική γλώσσα όταν ήμουν στο σχολείο. Όταν λέω δεν μπόρεσα να μάθω την ελληνική, έχω υπόψη ότι δεν έφτασα να διαβάσω στη γλώσσα τους τον Όμηρο, τον Σοφοκλή, τον Αριστοτέλη, τον Δημόκριτο, αυτούς τους μεγάλους στοχαστές και φιλοσόφους του αθάνατου ελληνικού πολιτισμού, που πολύ με έχουν προσελκύσει όταν τους έχω διαβάσει στα γαλλικά και αλβανικά.

Τώρα καλά[2], θα μιλήσω αλβανικά, γιατί και η αλβανική είναι επίσης ωραία γλώσσα, είναι η γλώσσα του αλβανικού λαού, της κοινής μας πατρίδας, της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας.

Πρώτα, επιθυμώ να σας ευχαριστήσω από καρδιάς για τον ερχομό σας εδώ, γιατί πονέσαμε και θέλω να σας βλέπω και να με βλέπετε. Πέρασε πολύς καιρός που δεν σας είχα δει, αλλά με το νου και την καρδιά μου σας θυμόμουν και σας ένιωθα συνεχώς. Έχω παρακολουθήσει με προσοχή τη δουλειά και τις επιτεύξεις όλης της μειονότητας και της επαρχίας Αργυροκάστρου.

Η ελληνική μειονότητα και ο αλβανικός λαός, και ιδιαίτερα ο λαός της επαρχίας Αργυροκάστρου, ήταν και είναι στενά συνδεμένοι σαν το κρέας με το νύχι, σ' όλους τους καιρούς αγαπούσε, και υποστήριζε ο ένας τον άλλο. Φυσικά, εδώ δεν έχω το λόγο

1, 2 Τα υπογραμμισμένα ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα τα Είπε ελληνικά.

για τους πρόστυχους μπέηδες και αγάδες του Αργυροκάστρου, που ήταν εχθροί του λαού, αλλά μιλώ για τον φτωχό λαό της Δρόπολης και του Αργυροκάστρου που ιστορικά ήταν κοντά ο ένας στον άλλο.

Θυμάμαι όταν ερχόταν σπίτι μας ο μπάρμπα Μίχος, ένας φτωχός μειονοτικός γέρος, κοντός και λιγνός άντρας και μαυρισμένος από την αθλιότητα και μας έφερνε φορτωμένο στο γάιδαρο λίγο καλαμπόκι. Όταν ο καημένος ο Μίχος μας έφερνε εκείνο το λίγο καλαμπόκι εμείς χαιρόμασταν πάρα πολύ. «Έλα δω παιδί μου!»[1], μου έλεγε, με 'βαζε καβάλα στο γαϊδούρι[2] του και έβγαζε μετά από την ξεσκισμένη βράκα του δυο μικρά ξυλάγγουρα.—Να πάρ' τα, παιδί μου, μου έλεγε, «δεν έχουμε, τίποτα δεν έχουμε»[3].

Η αγάπη μας για το λαό της μειονότητας ποτέ δεν έσβησε, αυτή ατσαλώθηκε με την ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Αλβανίας και κατά τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα. Το Κόμμα μας, ιδρυμένο από τα παιδιά της Αλβανίας και της μειονότητας, πάλεψε να δυναμώνει και να σφυρηλατείται στους αιώνες η ενότητα και η αγάπη μεταξύ μας.

Αλβανοί και μειονοτικοί μαζί πολέμησαν και έκαναν θυσίες κατά τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα και νίκησαν. Απόκτησαν και έκαμαν δική τους την Αλβανία. Σαν έδιωξαν τους ξένους, ξεκούμπι-

---

1, 2, 3 Τα υπογραμμισμένα ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα τα είπε ελληνικά.

«Είμαι πολύ ευτυχής που βρίσκομαι κοντά σας, σύντροφοι και συντρόφισσες, μανάδες και πατεράδες, αδερφές και αδέρφια Δροπολίτες», Γράψη (Μάρτης 1978).

«Η αγάπη μας για τον λαό της μειονότητας ποτέ δεν έσβησε Το Κόμμα μας, ιδρυμένο από τα παιδιά της Αλβανίας και της μειονότητας, πάλεψε να δυναμώνει και να σφυρηλατείται στους αιώνες η ενότητα και η αγάπη μεταξύ μας». Από τη λαϊκή συγκέντρωση με το λαό της περιοχής της Δρότολης, (Μάρτης, 1978).

«Σαν μαρξιστής - λενινιστής, λέω ότι πρέπει να διατηρηθεί και αναπτυχθεί η ελληνική γλώσσα, η μητρική γλώσσα του λαού της μειονότητας. Αυτό το απαιτεί ο προλεταριακός διεθνισμός, το απαιτεί το Κόμμα μας Εργασίας Αλβανίας».

Με τον πατέρα του Ήρωα της Σοσιαλιστικής Δουλειάς Ηλία Κίκη και με τον Άξιο Δάσκαλο από την ελληνική μειονότητα τον τυφλό κομμουνιστή, Ηλία Γκάζγκα.

Από τη συνάντηση σε μια συνεδρίαση της Λαϊκής Βουλής με τη συντρόφισσα Βικτωρία Τσούρη, αντιπρόεδρος της Προεδρείας της Λαϊκής Βουλής της ΛΣΔ Αλβανίας.

Στο 5-ο Συνέδριο του Δημοκρατικού Μετώπου της Αλβανίας. Από τη συνάντηση με την αντιπρόσωπο από το χωριό Καλβιά (Ιούλης, 1979).

«Τα στελέχη της ελληνικής μειονότητας εργάζονται με αξιωσύνη και ωριμότητα, διευθύνουν επιχειρήσεις και τομείς εργασίας βαρυσήμαντους για τη χώρα μας και το Κόμμα μας».

Γράψη, (Μάρτης, 1978).

«Μα πώο να μην ιδρώνουμε εμείς για την όμορφη ζωή αυτών εδώ των μικρών παιδιών! Αυτά είναι τα ωραιότερα λουλούδια μας». Γράψη (Μάρτης, 1978).

σαν τους αγάδες, ξεκούμπισαν τους μπέηδες και τη δύναμη την πήρε στα χέρια του ο λαός, για να επιβάλει το νόμο του και να οικοδομήσει κείνη την κοινωνία για την οποία είχε χύσει αίμα και ιδρώτα, είχε υποφέρει. Ο λαός με επικεφαλής το ένδοξο Κόμμα του, εγκαθίδρυσε την λαϊκή του εξουσία και οικοδόμησε την σοσιαλιστική κοινωνία που απολαμβάνουμε σήμερα.

Από τις πρώτες κιόλας μέρες μετά την Απελευθέρωση το Κόμμα σκέφτηκε ότι όλο τον αλβανικό λαό έπρεπε να τον συνειδητοποιήσει για τα καθήκοντα που έμπαιναν μπροστά του και να δημιουργούσε εκείνες τις δυνατότητες ώστε σταδιακά να αναπτύσσονταν οι παραγωγικές δυνάμεις και να καθιερώνονταν νέες παραγωγικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, με σκοπό να βελτιωνόταν και να προόδευε η ζωή της χώρας. Και ο καιρός απέδειξε ότι το Κόμμα σκέφτηκε σωστά.

Το Κόμμα προσανατόλισε ώστε κλάδος ηγετικός στην οικονομία να είναι η βιομηχανία, αλλά βάση να μείνει η γεωργία, γι' αυτό έδωσε οδηγίες να αφιερωνόταν συνεχώς προσοχή στη γεωργία. Τι σήμαινε να αφιερώναμε προσοχή στη γεωργία; Αυτό σήμαινε οι αγρότες να έπαιρναν τη γη γιατί ανήκε σ' αυτούς και όχι σε άλλον. Γι' αυτό το σκοπό έγινε η Αγροτική Μεταρρύθμιση. Ύστερα το Κόμμα είπε: Αυτούς τους κάμπους θα τους αφήσουμε όπως ήταν πριν; Όχι, δε θα τους αφήσουμε έτσι, αλλά θα τους κάνουμε εύφορους, θα ξηράνουμε τα έλη, θα κάνουμε κανάλια για την άρδευσή τους, θα φέρουμε μηχανές και αργότερα θα κατασκευάσουμε εργοστάσια λιπασμάτων, θα αυξήσουμε την κτηνο-

τροφία, θα επεκτείνουμε την οπωροκαλλιέργεια. Αυτά είπε το Κόμμα, και εμείς όλοι, με εμπιστοσύνη στο λόγο του ανασκουμπωθήκαμε στη δουλειά. Κι εσείς, Δροπολίτες, ήσταν από εκείνους τους ηρωικούς αγρότες της σοσιαλιστικής Αλβανίας που επιδοθήκατε πρώτοι στο έργο αυτό.

Να με συμπαθάνε οι Δροπολίτες άντρες, για τους οποίους έχω σέβας, αλλά η αλήθεια είναι ότι πρέπει να βγάζουμε το καπέλο μας μπροστά στις γυναίκες της Δρόπολης, διότι αυτές ήταν που με προσήλωση βάλθηκαν να φροντίσουν αυτή τη γη, αυτούς τους κάμπους. Δεν θέλω να πω ότι οι Δροπολίτες άντρες δεν ήταν εργατικοί, διότι κι αυτοί οι καημένοι για να εξασφαλίσουν το ψωμί, έχουν δοκιμάσει στη ράχη τους τα μαύρα κακά της ξενιτιάς. Ραγίζονταν η καρδιά και η ψυχή τους όταν έπαιρναν το δρόμο της ξενιτιάς και άφηναν εδώ νέες τις γυναίκες τους και μικρά τα παιδιά τους. Η ελπίδα ότι έξω, πουλώντας τη δύναμη των χεριών τους, θα μπορούσαν να καζαντίσουν κάτι για την οικογένειά τους, τους έκανε να φεύγουν σ' άλλους τόπους. Ναι αλλά οι ελπίδες τους έλιωναν σαν τ' αλάτι στο νερό, όταν έβλεπαν τις συνέπειες από τις μεγάλες κρίσεις που προκαλούσαν οι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοί, που έκαναν ακόμα μεγαλύτερη τη μιζέρια τους.

Όταν εγκαθιδρύσαμε την εξουσία, το Κόμμα και η Κυβέρνηση σκέφτηκαν από τις πρώτες μέρες για την ανάπτυξη της γεωργίας σ' όλες τις πεδιάδες της Αλβανίας και ιδιαίτερα στον κάμπο της Δρόπολης. Γιατί υπήρχε αυτή η σκέψη ιδιαίτερα για τη Δρόπολη; Μήπως άραγε επειδή έτσι θέλησε ο

Ενβέρ Χότζα, ως Πρώτος Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος; Όχι, η θέση μας για τις εθνικές μειονότητες δεν είναι καθόλου συμπτωματική, αλλά έχει την εξήγησή της στο γεγονός ότι στο εθνικό ζήτημα το Κόμμα μας έχει καθοδηγηθεί και καθοδηγείται από την μαρξιστική - λενινιστική ιδεολογία, ότι οι Αλβανοί και οι μειονοτικοί είχαν υποφέρει πολύ, μάλιστα οι μειονοτικοί ακόμα πιο πολύ, ότι οι Αλβανοί και οι μειονοτικοί πολέμησαν και νίκησαν από κοινού.

Δεν θέλω να απαριθμήσω με τη σειρά όλα όσα έκανε το Κόμμα για όλη την Αλβανία και ιδιαίτερα για την Δρόπολη, επειδή αυτά τα ξέρετε καλά και μόνοι σας. Να, εδώ μπροστά μας, απλώνεται αυτός ο τόσο όμορφος, τόσο εύφορος κάμπος, κεντημένος από τους χρυσοχέρηδες συνεταιριστές, έτσι καθώς είναι όμορφα κεντημένα τα φουστάνια των Δροπολιτισσών. Αν και σήμερα δεν έχουμε ήλιο, εμείς αποθαυμάζουμε με ευχαρίστηση τον ωραίο κάμπο της Δρόπολης, που τον ομόρφυνε το σοσιαλιστικό μας καθεστώς, οι μεγάλες μαρξιστικές - λενινιστικές ιδέες, ιδέες του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, ο νους και τα χέρια σας, αδερφές και αδέρφια Δροπολίτες.

Εμείς νιώθουμε περήφανοι όταν ακούμε και βλέπουμε τις μεγάλες προόδους που σημείωσε όλη η περιοχή σας. Καμαρώνουμε όταν ακούμε για τις υψηλές αποδόσεις που είχατε στο στάρι, στο καλαμπόκι, στο τριφύλλι, στα καπνά, όταν βλέπουμε να εκτρέφονται εδώ αγελάδες που δίνουν γάλα σε ικανοποιητική ποσότητα και ότι χάρη στη δουλειά σας και τη φροντίδα σας θα αυξήσουν ακόμα την από-

δοσή τους. Η άλλοτε Δρόπολη, που δεν είχε ούτε κοπριά, γιατί τις σβουνιές των ζώων ο Δροπολίτης τις μάζευε και τις κολλούσε στους τοίχους να στεγνώσουν για να τις κάψει, είναι τώρα εξασφαλισμένη με θέρμανση, το λίπασμα που παίρνει από τα ζώα το επεξεργάζεται και το ρίχνει στα χωράφια μαζί με το χημικό λίπασμα, για την παραγωγή του οποίου το Κόμμα κατασκεύασε ισχυρά εργοστάσια.

Είμαστε εξαιρετικά χαρούμενοι που από τους κόλπους του λαού της μειονότητας βγήκαν εξαίρετοι αγωνιστές, παρτιζάνοι, ήρωες και ηρωίδες του λαού, που δεν φείστηκαν ούτε τη ζωή τους για τη λευτεριά του. Και στις μέρες μας αναδείχτηκαν αντάξιοι γιοι όπως ο Ηλίας Κίκης και πολλοί άλλοι που έδωσαν τη ζωή τους για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Ενωμένοι με το λαό σαν το νύχι με το κρέας, πήγαν και στις πιο απόμακρες περιοχές της πατρίδας και εκεί προσέφεραν τις γνώσεις τους, που πήραν στα σχολεία της Δρόπολης, στα σχολεία του Αργυροκάστρου και σ' όλα τα σχολεία της Αλβανίας.

Οι κομμουνιστές δουλέψανε ολόψυχα ώστε σε κάθε χωριό της Δρόπολης να υπάρχει σχολείο στην ελληνική γλώσσα. Σαν μαρξιστής-λενινιστής, λέω ότι πρέπει να διατηρηθεί και αναπτυχθεί η ελληνική γλώσσα, η μητρική γλώσσα του λαού της μειονότητας. Αυτό το απαιτεί ο προλεταριακός διεθνισμός, το απαιτεί το Κόμμα μας Εργασίας Αλβανίας, που εμμένει πάντα ακλόνητο σ' αυτή την αρχή, διότι είναι η γλώσσα της μάνας. Το μειονοτικό παιδί πρέπει να μαθαίνει τα ελληνικά, ενώ εσείς οι μεγάλοι δεν πρέπει να τα ξεχάσετε. Εσείς πρέπει να αγαπά-

τε με την ίδια δύναμη και την αλβανική γλώσσα, τη γλώσσα της κοινής μας σοσιαλιστικής πατρίδας, διότι τα αγόρια και τα κορίτσια σας δεν θα δουλέψουν, δεν θα μεταδίνουν τις γνώσεις μόνον εδώ στη μειονότητα, αλλά θα την μεταλαμπαδεύουν σε όλη την πατρίδα μας, τη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας. Η αλβανική γλώσσα είναι και αναγκαία, και αγαπητή για σας. Εγώ νιώθω μεγάλη ικανοποίηση που, για να επικοινωνήσω με σας, δεν υπάρχει ανάγκη να έχω κοντά μου μεταφραστή, γιατί όλοι σας καταλαβαίνετε την αλβανική.

Να αγαπάτε και να σέβεστε τους δασκάλους των σχολείων της μειονότητας γι' αυτό το μεγάλο καθήκον που έχουν εκτελέσει και εκτελούν, διότι είναι εκείνοι που σας διαπαιδαγώγησαν, σας δίδαξαν και σας διάπλασαν από τα θρανία του σχολείου ακόμα με τα υψηλά ιδανικά του κομμουνισμού, για να γίνετε πατριώτες και να αγαπάτε την μεγάλη μας σοσιαλιστική πατρίδα.

Είναι απόλυτα απαραίτητο, αδέρφια και αδερφές, να έχουμε πάντα ατσάλινη την ενότητα γύρω από το Κόμμα, γιατί μόνο το Κόμμα μάς έβγαλε στο φως, μόνον η ιδεολογία του Κόμματος μας έδωσε δύναμη, μας έδωσε ψυχή, μας έδωσε καρδιά, μας άνοιξε τα μάτια, μας έδειξε πώς έπρεπε να αγωνιστούμε, να εργαστούμε, μας έδειξε πώς να συνδεθούμε αναμεταξύ μας και να οικοδομήσουμε την καινούργια ζωή. Και η καινούργια ζωή σε μας ανθίζει. Ο σοσιαλισμός στη χώρα μας οικοδομείται με επιτυχία. Το μέλλον της Αλβανίας θα είναι ακόμα πιο ωραίο. Δεν είναι συνήθιό μας να καυχιόμαστε, αλλά όλοι το ξέρουν ότι αυτά που λέει το Κόμ-

μα μας, εκείνα τα σχέδια που γίνονται, εκτελούνται. Είναι γεγονός ότι τα σχέδια που καταρτίζονται για την ανάπτυξη της οικονομίας και της κουλτούρας για τη Δρόπολη, το Αργυρόκαστρο, την Αυλώνα, τα Τίρανα κλπ, πραγματοποιούνται με επιτυχία.

Την ενότητα του λαού με το Κόμμα πρέπει να την σφυρηλατούμε συνεχώς. Μα πώς γίνεται αυτή η σφυρηλάτηση; Αυτή γίνεται με το να καταλαβαίνεις καλά την ιδεολογία μας, με το να καταλαβαίνεις καλά τον προλεταριακό διεθνισμό, με το να αγαπάμε ειλικρινά ο ένας τον άλλο, καταπολεμώντας τις κακίες, τα μίση και βρισκόμενοι ο ένας στο πλευρό του άλλου, όπως παράγγελνε ο Μαρξ όταν έγραφε το Μανιφέστο: Προλετάριοι, συσφίξτε τις γραμμές ο ένας στο πλευρό του άλλου, μην αφήνετε κανένα άνοιγμα στους κόλπους σας και προχωράτε μετωπικά ενάντια στην αστική τάξη να την συντρίψετε! Κι εμάς τους Αλβανούς αυτό μας διδάσκει το Κόμμα μας, να κρατάμε τις γραμμές μας συμπαγείς, να προχωρούμε ο ένας στο πλευρό του άλλου. Και βαδίζοντας μπροστά, ο σοσιαλισμός οικοδομείται, η χώρα ανθίζει, η ψυχή των ανθρώπων ομορφαίνει. Αυτός είναι ο δρόμος της ευτυχίας του λαού μας, κι εμείς τον οικοδομούμε με επιτυχία.

Εσείς, σύντροφοί μειονοτικοί, είστε άνθρωποί έξυπνοι, τα ζητήματα τα καταλαβαίνετε σωστά πολιτικά και την ιδεολογία του Κόμματος την αφομοιώνετε. Αυτό το βλέπω όχι μόνο γενικός αλλά και συγκεκριμένα στους συντρόφους μου μειονοτικούς που είναι στην ηγεσία του Κόμματος. Τα στελέχη της μειονότητας εργάζονται με αξιωσύνη και

ωριμότητα, διευθύνουν επιχειρήσεις και τομείς εργασίας βαρυσήμαντους για τη χώρα μας και το Κόμμα μας, γιατί είναι αφοσιωμένοι σ' αυτό το λαό, αφοσιωμένοι στο Κόμμα και δεν λυπούνται ούτε τη ζωή τους για την πατρίδα, καθώς δεν την λυπήθηκαν οι σύντροφοί τους που έπεσαν στον αγώνα. Και μερικά μειονοτικά στελέχη του Κόμματος, που δε ζουν πια, έχουν εργαστεί με αφοσίωση και σε μαρξιστικό - λενινιστικό δρόμο για την σοσιαλιστική Αλβανία.

Γι' αυτή τη γη, και εσείς, αγρότες μειονοτικοί, πολεμήσατε, γι' αυτό και την αγαπάτε ολόψυχα, και το Κόμμα σας λέει: Να την αγαπάτε ολόψυχα! Το Κόμμα θα σας βοηθήσει με όλες τις δυνάμεις για να δημιουργηθεί εδώ όχι μόνο τόσο όσο δημιουργήθηκε. Μην ικανοποιείστε μ' αυτό, αλλά να δημιουργήσετε μεγαλύτερη αφθονία. Γιατί το λέω αυτό; Το λέω επειδή είμαστε σίγουροι στις δυνάμεις μας. Ο λαός, με επικεφαλής το Κόμμα, έσχισε βουνά, νίκησε τους εχθρούς. Πολλοί και άγριοι ήταν οι εχθροί που μας κατάχτησαν και μας έκαψαν, αλλά εμείς τους νικήσαμε. Ο εχθρός προπαγάνδιζε ότι αυτά τα «παιδαρέλια» δεν θα είναι σε θέση να διακυβερνήσουν, αλλά το δικό μας κράτος των εργατών και των αγροτών τους έβαλε κάτω από τα πόδια του όλους εκείνους τους εχθρούς που σήκωσαν χέρι εναντίον του. Το χτύπημά μας ενάντιά τους ήτανε τόσο συντριπτικό, που αυτοί δεν θα πάρουν ποτέ τον εαυτό τους.

Το Κόμμα μάς διδάσκει ότι το καθετί οικοδομείται με δουλειά, αλλά τη δουλειά πρέπει να την ενώνουμε με τις γνώσεις. Για να δουλευτεί καλά

το χωράφι, για να εκτρέφονται καλά τα ζώα, πρέπει να συγχωνεύεται η πείρα και οι γνώσεις. Μα δεν αρκούν μόνο αυτά, γιατί εκτός απ' αυτά χρειάζεται και η βροχή, και ο ήλιος. Για ήλιο αυτό το μήνα έχουμε ανάγκη, γιατί τα χωράφια βάρυναν από τις βροχές και χρειάζεται να τα ετοιμάσουμε για τη σπορά του καλαμποκιού. Και ο καιρός θ' ανοίξει. Να, απ' τα τώρα μου φαίνεται πως βγαίνει ο ήλιος. Ωστόσο, εμείς δεν τα περιμένουμε όλα από τον καιρό, διότι είμαστε από εκείνους τους θεληματίες και εργατικούς ανθρώπους που μπορούμε να αντιμετωπίσουμε και τις κακές καιρικές συνθήκες. Γιατί μπορούμε να τις αντιμετωπίσουμε; Διότι έχουμε μεγάλο θάρρος και εμπιστοσύνη στον εαυτό μας, διότι έχουμε μέσα εργασίας και είμαστε προικισμένοι με πείρα και γνώσεις. Την γενική εμπειρία και την πραχτική της καθημερινής δουλειάς να μην τα παραβλέπουμε, γιατί αυτές έβγαλαν και την επιστήμη. Ο μεγάλος αγώνας των λαών έκανε τον Καρλ Μαρξ να βγάλει την αθάνατη θεωρία του, η οποία καθοδηγεί σήμερα τους λαούς στην επανάσταση.

Για να πάμε εμπρός, το Κόμμα μάς λέει να ανταλλάσσουμε την καλή πείρα μεταξύ μας. Αυτός είναι ο λόγος που έρχονται σε σας ομάδες απ' όλες τις περιοχές της Αλβανίας να πάρουν πείρα, όπως και από δω πηγαίνουν άνθρωποί στις άλλες περιοχές της χώρας. Η πραχτική πείρα του καθενός, ενωμένη με τις γνώσεις και με την αγροτεχνική επιστήμη, κάνει να προωθείται η παραγωγή.

Η ζωή μας είναι όμορφη. Η χώρα μας προχωρεί και είναι ακατάβλητη...

Οι Αλβανοί και η εθνική ελληνική μειονότητα στην Αλβανία έχουν αγαπήσει και αγαπάνε τον ελληνικό λαό, γιατί είναι λαός τίμιος, αγαπητός και έξυπνος, που έχει αγωνιστεί για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του. Με τον αδερφό ελληνικό λαό εμείς έχουμε σμίξει τ' άρματα και έχουμε πολεμήσει από κοινού, στους περασμένους και στους σύγχρονους καιρούς. Ο μεγάλος ποιητής μας Ναΐμ Φράσερι, που έχει σπουδάξει στη Ζωσιμαία Σχολή στα Γιάννενα, έχει γράψει ένα ωραίο ποίημα για την αγάπη και τη φιλία του αλβανικού λαού με τον ελληνικό λαό. Το ποίημα αυτό είναι μεγάλο και δεν το θυμάμαι καλά να το πω κι εδώ σε σας, αλλά και μόνοι σας εσείς μπορείτε να το διαβάσετε[1]. Στους δύσκολους καιρούς για τον ελληνικό λαό, ο αλβανικός λαός πολέμησε από κοινού μ' αυτόν. Την Ελληνική Επανάσταση του 1821 καθοδηγούμενη από τον καπετάν Αλέξανδρο Υψηλάντη, τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, την Μπουμπουλίνα, μια ικανή και εξαίρετη γυναίκα της Ελληνικής Επανάστασης, όλοι

---

1 Πρόκειται για το ποίημα «Ο αληθής πόθος των Σκυπετάρων», γραμμένο στα ελληνικά και δημοσιευμένο αλβανικά για πρώτη φορά το 1912. Μ' αυτό το ποίημα με πολιτική και πατριωτική έμπνευση, ο αλβανός εθνικός ποιητής, Ναΐμ Φράσερι, εκφράζει τα πραγματικά αισθήματα της ειλικρινούς φιλίας που ο αλβανικός λαός έτρεφε προς τους γειτονικούς λαούς και προσπαθεί να ζωντανέψει σ' αυτούς το πνεύμα της συνεννόησης και της φιλίας ανάμεσά τους. Στο ποίημα αυτό, μεταξύ άλλων, γράφει: «θέλομεν να διάγωμεν μεθ' όλων των γειτόνων,/ Με Σλαύους και με Έλληνας εν πλήρει ομονοία,/ Εν πλήρει αδελφότητι, εν τάξει κ' εν ειρήνη,/ Αλλ' έκαστος να σέβηται το δίκαιον του άλλου».

την επρόδωσαν, αλλά οι Αλβανοί όχι. Ο τσάρος της Ρωσίας, οι Βούλγαροί και οι Σέρβοι την επρόδωσαν, ενώ οι Αλβανοί με τον Μάρκο Μπότσαρη, τον Τζαβέλλα από το Σούλι πολέμησαν μέχρι τέλους πλάι πλάι με τ' αδέρφια Έλληνες. Η αντίσταση του Υψηλάντη και του Κολοκοτρώνη πήρε τέλος στο Μωριά, όπου ήταν και οι πυρήνες των παλιών Αλβανών.

Αρβανίτες παινεμένοι
που είν' ο Αλή Πασάς, καημένοι[1].

Ο Αλή Πασάς, όπως ξέρετε, ήταν ένας φεουδάρχης, αλλά τα συμφέροντά του εκείνες τις στιγμές ταίριαζαν με τα συμφέροντα της Ελληνικής Επανάστασης. Όταν είχε σχηματιστεί η «Φιλική Εταιρία»[2], ο Κολοκοτρώνης είπε: Μα καλέσουμε και τον Αλή Πασά σ' αυτή την Εταιρία.

— Μα τον καλέσουμε, είπε και ο Μάρκος Μπότσαρης, παρ' όλο που ο Αλή είχε σκοτώσει τους Σουλιώτες.

— Μα μας βοηθήσει καλύτερα απ' έξω, είπε κάποιος άλλος.

Πολλοί άλλοι από δω, από την Αλβανία, αγωνίστηκαν πλάι πλάι με τους Έλληνες και γι' αυτούς το λαϊκό τραγούδι λέει:

---

1 Ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα τα είπε ελληνικά.

2 «Η Φιλική Εταιρία» είχε σαν σκοπό την οργάνωση της Ελληνικής Επανάστασης για απελευθέρωση.

Ω καράβια σεις που πλέτε
σ' όποιο λιμάνι αγκυροβολείτε,
στη Μπουμπουλίνα πάντε πείτε:
Μαύρο μαντάτο, Μπουμπουλίνα καλή
Σου σκοτώσανε τον Κιαφζεζαλή.

(Ο Κιαφζεζαλή ήταν από την Κολώνια[1] και πολεμούσε από κοινού με τους Έλληνες για την απελευθέρωση από τους Τούρκους.)

Και η Μπουμπουλίνα απαντάει:

Αν δεν τον είχαν σκοτώσει,
άντρα θα τον είχα πάρει.

Η φιλία μας με τον ελληνικό λαό είναι δεμένη με το αίμα που χύθηκε στον αγώνα για λευτεριά και ανεξαρτησία ενάντια στους κοινούς εχθρούς. Επί του παρόντος οι έλληνες κυβερνήτες δηλώνουν ότι είναι υπέρ της καλυτέρευσης των σχέσεων με την Αλβανία και, στην πραγματικότητα, εμείς πάμε βελτιώνοντας αυτές τις σχέσεις. Εκείνοι είχαν βρει πάντα κατανόηση στον αλβανικό λαό και στην Αλβανική Κυβέρνηση. Με την Ελλάδα έχουμε εμπορικές και μορφωτικές ανταλλαγές. Σε λίγες μέρες θα καθιερωθεί η αεροπορική γραμμή Τίρανα - Αθήνα. Σύντομα έρχεται για δεύτερη φορά στην Αλβανία ο υπουργός Εμπορίου της Ελλάδας για την υπογραφή μιας εμπορικής συμφωνίας. Οι σχέσεις αυτές είναι πολύ ωφέλιμες για τους δύο λαούς μας,

1 Περιοχή στη Νότια Αλβανία.

που επιθυμούν να δυναμώσουν τη φιλία, να ζήσουν σαν καλοί γείτονες. Τίποτα το κακό δεν μπορεί να έρθει από μέρους μας στην Ελλάδα και αυτό το ξέρει ο ελληνικός λαός. Το κακό στους λαούς μας μπορεί να έρθει από τους εχθρούς της λευτεριάς και της ανεξαρτησίας των λαών. Τα αισθήματα του ελληνικού λαού και του αλβανικού λαού ταυτίζονται, ο καθένας τους θέλει το καλό του άλλου, και φυσικά, ο καθένας στον τόπο του, ο καθένας στη δουλειά του. Πάνω σ' αυτές τις βάσεις εμείς επιθυμούμε να αναπτύξουμε την ειλικρινή φιλία.

Η πολιτική της Αλβανίας δεν αρέσει μόνον σ' εκείνους που μας έχουν καρφί στα μάτια τους, κι αυτό επειδή εμείς λέμε την αλήθεια, επειδή προοδεύουμε, επειδή ξέρουμε να αμυνόμαστε από τον εχθρό. «Τον φίλο να τον αγαπάς, τον εχθρό να τον μισάς», λέει ο λαός μας. Εκείνοι που έχουν επιχειρήσει να βλάψουν τα συμφέροντα του αλβανικού λαού ποτέ δεν βγήκαν καλά, διότι ο λαός μας ήξερε να πολεμήσει άφοβα ενάντια σε τέτοιους εχθρούς όπως οι φασίστες και ναζίστες, οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές και οι σοβιετικοί σοσιαλιμπεριαλιστές και άλλοι. Ο αλβανικός λαός, με επικεφαλής το Κόμμα του, έχει πάρει όλα τα μέτρα για την άμυνα της χώρας...

Θα σας μιλήσω λίγο και για την τέχνη και την κουλτούρα. Δεν θέλω να σας κάνω κολακεία, αλλά η λαϊκή σας τέχνη, τα τραγούδια και οι χοροί σας, διακρίνονται για την μουσικότητα, για τον ωραίο ρυθμό, για την κομψότητα, είναι δηλαδή, όπως λέμε, πολιτισμένη τέχνη. Σαν βγαίνουν στη σκηνή οι Δροπολίτες και οι Δροπολίτισσες, παρατηρείται α-

μέσως μια μεγάλη αγαλίαση στους θεατές των θεάτρων και της σκηνής. Στον έξω κόσμο άφησαν καλές εντυπώσεις όλα τα λαϊκά μας τραγούδια και χοροί. Έχετε δει από την τηλεόραση πως όταν πήγε στην Ελλάδα το Καλλιτεχνικό μας Συγκρότημα Λαϊκών Τραγουδιών και Χορών, είχε παντού πολύ μεγάλη επιτυχία. Ο λαός και οι ελληνικές αρχές υποδέχτηκαν με καλή θέληση και ενθουσιασμό το Κρατικό Συγκρότημα των Λαϊκών Τραγουδιών και Χορών της Αλβανίας, σε όλους άρεσαν πολύ τα τραγούδια μας και οι χοροί, καθώς και οι εθνικές μας ενδυμασίες, για τα οποία ποιητές, συγγραφείς και καλλιτέχνες έγραψαν με ζεστασιά στις εφημερίδες και τα περιοδικά της Ελλάδας. Κάποιος δημοσιογράφος Αθηναίος έγραψε για το χαρακτηριστικό των χορευτών μας, για εκείνες τις ιδιότητες που έχουν υπογραμμίσει συχνά οι ξένοι: «Όταν χορεύουν οι Αλβανοί είναι ελαφροί σαν πούπουλα, αλλά η γης σειέται κάτω από τα πόδια τους». Παντού όπου έχουν πάει τα κορίτσια και τα αγόρια μας είχαν μεγάλη επιτυχία. Έχουν δώσει συναυλίες και στη Γιουγκοσλαβία, στη Γαλλία, τη Σουηδία και αλλού και άφησαν πολύ καλές εντυπώσεις. Με την δεξιοσύνη στην εκτέλεση των χορών και τραγουδιών έδειξαν στους λαούς αυτών των χωρών ότι ο σοσιαλισμός αναπτύσσει σε υψηλό επίπεδο την κουλτούρα και την θαυμάσια τέχνη του λαού.

Σας συγχαίρω εσάς, Δροπολίτες, για την διαφύλαξη και την ανάπτυξη των τραγουδιών και των χορών σας, για τις όμορφες ενδυμασίες σας. Να τα φυλάσσετε αυτά γιατί είναι πολύτιμα όχι μόνο για σας, αλλά για όλη την σοσιαλιστική Αλβανία. Δια-

τηρήστε την λαογραφία σας, συγκεντρώστε τη και γράψτε τη ελληνικά, μάλιστα να μεταφραστεί και αλβανικά. Έχουμε μειονοτικούς που μπορεί να βοηθήσουν πολύ σ' αυτή την κατεύθυνση, όπως ο Πάνος Τσούκας, τα γραπτά του οποίου μου αρέσουν πολύ, αλλά είναι και άλλοι που μπορεί να γράψουν. Τέτοιοι είναι προπαντός πολλοί από τους δασκάλους της μειονότητας, τους οποίους παρακαλώ να συγκεντρώσουν τις παραδόσεις, τα τραγούδια, τα παραμύθια του λαού της Δρόπολης, να τα γράψουν, γιατί αυτά είναι ένας θησαυρός για όλο τον λαό μας. Να γράψουν την ιστορία αυτού του ηρωικού και αγωνιστή λαού, που εργάστηκε, ενήργησε και έζησε σε αδερφοσύνη με τον αλβανικό λαό. Οι αθλιότητες και τα δεινά που τράβηξε στο παρελθόν πρέπει να τα ξέρουν και τα μικρά παιδιά μας που ζουν σήμερα ευτυχισμένα στο σοσιαλισμό. Μα μην ξεχνιούνται αυτά που υποφέρανε οι πρόγονοί μας, αλλά να εκτιμηθεί το έργο τους. Όταν η νέα γενιά βλέπει τα αγαθά του σοσιαλισμού, και αν δεν της πούνε για τα περασμένα, αυτή δεν μπορεί να μάθει για το πώς έζησαν, πώς πάλεψαν και πώς υπόφεραν οι πρόγονοί της. Γι' αυτό εμείς πρέπει να λέμε στη νέα γενιά και τα καλά των προγόνων, κατά πρώτο λόγο, αλλά και τα δεινοπαθήματα αυτών των παππούδων και γιαγιών, των πατεράδων και των μανάδων.

Μου είπαν ότι οι έλληνες ποιητές και συγγραφείς που επιστέφτηκαν τη χώρα μας μίλησαν τίμια όταν γύρισαν στην Ελλάδα και έχουν γράψει ειλικρινά για την πραγματικότητα στη χώρα μας. Έγραψαν ότι ήταν κακώς πληροφορημένοι για την

κατάσταση της μειονότητας στην Αλβανία, και ότι για τη ζωή των μειονοτικών μας ψευδολόγησαν μόνο μερικοί κακοί άνθρωποί.

Εκείνοι είναι τίμιοι άνθρωποί, γι' αυτό είπαν την αλήθεια, αλλά υπάρχουν και μερικοί άλλοι που αν και Αλβανοί, δεν ανησυχούν για τη χώρα τους. Δεν μιλώ εδώ για μερικούς που πήγαν στην ξενιτιά πριν από πολλά χρόνια, ούτε για τους μπαλλίστες τα σκυλιά που τους δώσαμε ξύλο γερό, αλλά έχω το λόγο για ορισμένους μετανάστες που ξέχασαν τελείως την πατρίδα...

Γράψτε στα προσφιλή σας πρόσωπα για την πραγματικότητα και τα καλά που έχετε εδώ, για την όμορφη ζωή που κάνετε εδώ, για να χαρούν κι αυτοί και για να διαλυθεί κάποια ομίχλη από το μυαλό κανενός, γιατί υπάρχουν άνθρωποί που θέλουν να διαδώσουν ομίχλη στις γραμμές των αλβανών μεταναστών, γι' αυτό γράψτε στους δικούς σας για την αλήθεια έτσι όπως έχει αυτή εδώ, για να ευχαριστηθούν.

Ωχ! Λυπάμαι που βραχήκατε[1].

Είχα και κάτι άλλο να πω. Η επιθυμία μου είναι τη Δρόπολη και όλους αυτούς τους λόφους εδώ πάνω, στα ριζά του βουνού, να τα ιδώ αναδασωμένα με οπωροφόρα και δασικά δέντρα. Εδώ πρέπει να γίνει δάσος μονάτο.

Αγαπητοί αδερφοί και αδερφές,

Εξ ονόματος της Κεντρικής Επιτροπής σας εύ-

---

1 Η μεγάλη παλλαϊκή συγκέντρωση έγινε σε ανοιχτό χώρο και έβρεχε ασταμάτητα.

χομαι και πάλι εγκάρδια όλα τα καλά. Να αγαπάτε ολόψυχα το Κόμμα, επειδή αυτό μας έβγαλε στο φως και θα μας φέρει ακόμα μεγαλύτερα καλά. Το Κόμμα είναι που μας μαθαίνει και μας εξοπλίζει για να έχουμε την Αλβανία πάντα ελεύθερη, να κάνουμε και τα βουνά όμορφα σαν τους κάμπους, να έχουμε γεμάτα τα αμπάρια, να μεγαλώνουν τα παιδιά μας γερά κι ευτυχισμένα. Όταν δουλεύεις με ιδρώτα στη σοσιαλιστική κοινωνία και δημιουργείς την αφθονία, κανένα κακό δεν θα βρει την αγάπη ανάμεσα στους ανθρώπους. Γι' αυτή την αγάπη, γι' αυτή την ενότητα, στηριζόμενοι στο μαρξισμό - λενινισμό, αγωνίζονται το Κόμμα και ο λαός.

Μα ζήσει το Κόμμα!

Μα ζήσει ο λαός!

Μα ζήσετε εσείς, αγαπητές αδερφές κι αδέρφια, πιονέρισσες και πιονέροι της Κάτω και Πάνω Δρόπολης. Μα πώς να μην ιδρώνουμε εμείς για την όμορφη ζωή αυτών εδώ των μικρών παιδιών! Αυτά είναι τα ωραιότερα λουλούδια μας.

Μα ζήσουν όλοι οι πατριώτες μειονοτικοί που εργάζονται παντού σ' όλη την Αλβανία!

Μα στείλουμε σ' αυτούς εγκάρδιους χαιρετισμούς από δω απ' τη Γράψη.

ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟΛΥΤΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Από το λόγο στη συνάντηση με στελέχη των γεωργιών συνεταιρισμών των Βρυσερών και της Γράψης[1]

22 ΜΑΡΤΗ 1978

Ο πατριωτισμός του λαού της περιοχής της Δρόπολης είναι μεγάλος, είναι σοσιαλιστικός πατριωτισμός. Σωστά τα είπε ένας σύντροφος στη συγκέντρωση στελεχών που έγινε προ ολίγων ημερών στο Αργυρόκαστρο, στην οποία ήμουν κι εγώ, ότι ο σωβινισμός στις σχέσεις μεταξύ του πληθυσμού της μειονότητας και του αλβανικού πληθυ-

1 Ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα είχε αυτή τη συνάντηση μετά τη μεγάλη συγκέντρωση με το λαό της περιοχής της Δρόπολης.

σμού, έχει εξαλειφθεί από καιρό. Επιδοκίμασα την κρίση του αυτή και είπα ότι σε μας ποτέ δεν θα υπάρξει ούτε ελληνικός σωβινισμός, ούτε αλβανικός σωβινισμός. Δεν υπάρχει λόγος η Δρόπολη να είναι διαφορετικά από το Αργυρόκαστρο, την Αυλώνα, τη Σκόντρα. Έφυγαν εκείνοι οι καιροί που ο ίδιος ο αλβανικός λαός καταπιεζόταν από το φεουδαρχισμό, από τον σατράπη Αχμέτ Ζώγου, από τους μπέηδες και τους αγάδες, που καταπίεζαν και τον μειονοτικό πληθυσμό.

Τα θερμά λόγια εκείνων που μίλησαν σ' αυτή τη συνάντηση εκφράζουν κάλλιστα τα αισθήματα του ηρωικού λαού της μειονότητας, η καρδιά του οποίου πάλλει στον ίδιο ρυθμό που πάλλει και η καρδιά όλου του λαού μας. Αλβανοί και μειονοτικοί είμαστε ένα και αχώριστοι. Τα δικαιώματα που η μειονότητα απολαμβάνει στη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας, βάνω το χέρι στη φωτιά και εκφράζω τη σιγουριά ότι δεν τα απολαμβάνει καμιά άλλη μειονότητα σε οποιοδήποτε άλλο κράτος του κόσμου. Στον κόσμο δεν υπάρχουν πια άλλες χώρες πραγματικά σοσιαλιστικές, που να εφαρμόζουν μια λενινιστική πολιτική προς τις εθνικές μειονότητες. Για δημαγωγία τα αστικά και ρεβιζιονιστικά συντάγματα διακηρύσσουν την ισότητα των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων, αλλά η αλήθεια είναι ότι πραγματική ισότητα δεν υπάρχει. Μόνο στην Αλβανία, όπου εφαρμόζεται με συνέπεια ο μαρξισμός - λενινισμός, είναι απόλυτα εξασφαλισμένα τα ίσα δικαιώματα της μειονότητας με το υπόλοιπο μέρος του λαού.

Εθνικές μειονότητες υπάρχουν και στη Γιου-

γκοσλαβία, στη Ρουμανία, την Ουγγαρία και αλλού, αλλά και τότε που οι χώρες αυτές θεωρούνταν σοσιαλιστικές, τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων ήταν διακηρυγμένα μόνο τυπικά, στο χαρτί. Στη Σοβιετική Ένωση, όπου οι ρεβιζιονιστές κατάστρεψαν το σοσιαλιστικό καθεστώς, λένε ότι οικοδομούν δήθεν τον κομμουνισμό. Μα τι κομμουνισμός είναι αυτός, όταν αναντίρρητα στοιχεία μαρτυρούν ότι οι χρουστσιοφικοί έστρεψαν προς τα πίσω τη Σοβιετική Ένωση, τη μετατρέψανε σε φυλακή λαών και αποκατάστησαν εκεί τον καπιταλισμό. Εμείς ποτέ δεν θα πάμε προς τα πίσω, θα δυναμώσουμε καλά τον σοσιαλισμό στη χώρα μας. Και ο σοσιαλισμός δυναμώνει, οι μάζες αναπτύσσονται πολιτικά, ιδεολογικά, ηθικά, όταν συνεχίζεται η πορεία της ανόδου και της διάδοσης της κουλτούρας, της ολόπλευρης ανάπτυξης της οικονομίας, της αδιάκοπης ανόδου της ευημερίας από το ένα στάδιο στο άλλο κλπ, κλπ. Μετέπειτα, σε μια πιο προχωρημένη φάση, η κοινωνία μας θα περάσει στον κομμουνισμό. Το φθάσιμο στον κομμουνισμό εξαρτάται από μας, αλλά εξαρτάται και από τις εξωτερικές συνθήκες, από τις διεθνείς περιστάσεις, από την επαναστατική κατάσταση των άλλων λαών.

Δε σας μιλώ διεξοδικά για τη Γιουγκοσλαβία, όπου οι Αλβανοί που ζουν στα εδάφη τους έχουν κυνηγηθεί και έχουν σκοτωθεί απηνώς. Εκεί, ακόμα και σήμερα στις μέρες μας βρέθηκαν «δημοκρατικά» μέσα και μέθοδοί για να σιχτιρίσουν τους Κοσοβάρους, να τους σκορπίσουν σ' όλες τις άκρες της Γιουγκοσλαβίας και να τους διώξουν στην Τουρκία και αλλού, μακριά από τα εδάφη τους. Οι Κο-

σοβάροι έχουν μεταναστεύσει σε όλη την Ευρώπη. Σε τέτοιες περιστάσεις άδικα είναι να μιλάς για ισότητα στα δικαιώματα που αυτοί έχουν δήθεν με τις άλλες εθνότητες.

Στην Αλβανία βρίσκει πλέρια εφαρμογή ο προλεταριακός διεθνισμός και εφαρμόζονται απόλυτα τα δικαιώματα της μειονότητας. Με βάση το Σύνταγμα της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας, στις εθνικές μειονότητες εξασφαλίζεται η ανάπτυξη της κουλτούρας και των λαϊκών παραδόσεων, η χρησιμοποίηση της γλώσσας τους και η διδασκαλία της στο σχολείο, η ίση ανάπτυξη σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής. Κάθε ενέργεια που παραβιάζει τα δικαιώματα της μειονότητας τιμωρείται με νόμο.

Στη Δρόπολη, από τον γραμματέα της κομματικής οργάνωσης, τα μέλη του κομματικού γραφείου, τον πρόεδρο του συνεταιρισμού, τον πρόεδρο και τα μέλη του λαϊκού συμβουλίου και ως τους γιατρούς, μαμές και δασκάλους, είναι μειονοτικοί. Προχθές διάβαζα στον Τύπο ότι στη Γιουγκοσλαβία θα γίνει η σύσκεψη της Επιτροπής της Αυτόνομης Περιοχής της Κοσόβας, όπου θα εκλεγούν τα διευθυντικά όργανα και οι αντιπρόσωποι για την 12-η Συνδιάσκεψη της Ένωσης Κομμουνιστών της Κοσόβας. Την έκθεση στη σύσκεψη του Προεδρείου της Επιτροπής για την Περιοχή της Κοσόβας, που «προέδρευε» κάποιος Αλβανός, την έδωσε ο Πετάρ Γιακσίτς, ερχόμενος από τη Σερβία, ενώ την έκθεση για τροποποιήσεις στο καταστατικό και για τα στελέχη την έδωσε ο Βογισλάβ Πόποβιτς, από τη Σερ-

βία κι αυτός. Αυτό παναπεί: Εσύ, Αλβανέ, κάτσε αυτού στ' αβγά σου και μη κρένεις!...

Είχα έναν θείο, που τον έλεγαν Υσέν Χότζα και ήταν δήμαρχος στο Αργυρόκαστρο. Όταν ήρθαν τα ελληνικά στρατεύματα[1] εγώ ήμουν μικρός, αλλά θυμάμαι που ερχόταν στο θείο ο Γιαννάκη Σκράπη και πολλοί άλλοι και του έλεγαν: μουλά Υσέν, κρατήσου σαν δήμαρχος, μη φοβάσαι, έχεις εμάς και δεν θα αφήσουμε να πάθεις τίποτα το κακό. Εκείνη την εποχή δεν υπήρχε κόμμα και οι άνθρωποί ήταν χωρισμένοι σε χριστιανούς και μουσουλμάνους, αλλά τα αισθήματα των ελλήνων μειονοτικών, των χριστιανών και μουσουλμάνων ήταν τόσο παστρικά και τόσο καλοπροαίρετα, που δεν έσπασε η ενότητα της μειονότητας με το λαό του Αργυροκάστρου. Τίποτα το κακό δεν συνέβηκε και δεν υπήρξαν μειονοτικοί να πούνε: Στάσου, ορέ, γιατί μας ήρθε ο αδερφός μας από τα σύνορα. Τι δείχνει αυτό; Δείχνει ότι τα καθαρά αισθήματα των καλών ανθρώπων του λαού δεν αλλάζουν ούτε σε καλούς και ούτε σε κακούς καιρούς, αυτοί νιώθουν την προσέγγιση, γιατί όποιος έχει καλή καρδιά δεν θέλει το κακό του άλλου. Αντίθετα, όποιος είναι κακός, θέλει το κακό του άλλου, γιατί θέλει να επικρατεί πάνω σ' αυτόν.

Κάθε λαός δεν θέλει να δυναστεύει άλλον λαό, ούτε θέλει να δυναστεύεται, αλλά έχει επιθυμία να ζει σε φιλία με τους άλλους.

---

1 Το 1912-1916 τα ελληνικά στρατεύματα κατέλαβαν τις νότιες περιοχές της Αλβανίας.

Τα βάσανα και τα δεινά μας έκαμαν να βγάλουμε διδάγματα και να είμαστε πάντα έτοιμοι για την άμυνά μας. Πρέπει να ξέρουμε να οργανώσουμε την άμυνα και την οικονομία μας συνάμα. Την άμυνα και την οικονομία να τα κατανοούμε και τα δυο πολιτικά και ιδεολογικά. Στα συμφέροντα, στους πόθους και στα αισθήματα της μειονότητας δεν υπάρχει σε μας ούτε στο ελάχιστον καμιά διαφορά με αυτά του όλου αλβανικού λαού. Αυτή τη μεγάλη πραγματικότητα που δημιουργήσαμε θα συνεχίσουμε να την προασπίζουμε από κοινού Αλβανοί και μειονοτικοί.

Το δυνάμωμα οικονομικά και πολιτικά της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας, το κράτημα, από μέρους της, ψηλά της σημαίας του μαρξισμού - λενινισμού, έχουν ανεβάσει το κύρος μας στον κόσμο. Δεν γινόμαστε αλαζόνες από τις επιτυχίες που είχαμε, αλλά με την ενθάρρυνση απ' αυτές τις επιτυχίες, είναι χρέος μας, με όσες δυνατότητες έχουμε, να βοηθήσουμε και τους φίλους μας, και τους επαναστατικούς λαούς. Είναι ακριβώς η αντίληψη της σωστής πολιτικής του Κόμματος, η πολιτική και ιδεολογική αντίληψη της καινούργιας πιο προχωρημένης μορφής της κολλεχτιβοποίησης της γεωργίας, όπως είναι ο Συνεταιρισμός Ανώτερου Τύπου της Γράψης, που έφεραν αυτές τις επιτυχίες που είχατε και εσείς εδώ.

Ο αλβανικός λαός έκανε μεγάλες θυσίες για τη λευτεριά του ελληνικού λαού στον καιρό του πολέμου. Εσείς ξέρετε ότι η πατρίδα μας, υπερασπίζοντας τους έλληνες παρτιζάνους και γινόμενη μετόπισθέν τους, διέτρεξε κίνδυνο από τις δυνάμεις

του Εγγλέζου Σκόμπυ, παρ' όλα αυτά -παραδέχτηκε να κάνει θυσίες υπέρ του ελληνικού λαού.

Εμείς ποτέ δεν θέλαμε το κακό της Ελλάδας, γι' αυτό το λόγο έχουμε πει και στους κυβερνήτες της ότι κακό δεν θα τους έρθει από μας. Εγώ και όλοι οι σύντροφοί έχουμε πεποίθηση ότι και ο ελληνικός λαός ποτέ δεν θέλει το κακό μας, γιατί είναι λαός φιλελεύθερος όπως ο δικός μας λαός.

Με τους κυβερνήτες της Αθήνας έχουμε ανταλλάξει ανοιχτά τις γνώμες μας, εκείνοι αναγνωρίζουν τις θέσεις μας και το ξέρουν από ποια ιδεολογία καθοδηγούμαστε εμείς. Τις θέσεις μας στον χώρο της εξωτερικής πολιτικής αυτοί τις επιδοκιμάζουν. Εμείς φρονούμε ότι δεν υπάρχει λόγος να αναμιγνύονται στις υποθέσεις της Κύπρου ούτε οι Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ούτε η Σοβιετική Ένωση. Αυτές οι δύο μεγάλες δυνάμεις πρέπει να αφήσουν τον ελληνικό λαό και τον τουρκικό λαό αυτού του νησιού να τα βρούνε μόνοι τους ο ένας με τον άλλο. Αυτή τη σωστή άποψή μας την επιδοκιμάζουν η ελληνική, η κυπριακή και η τουρκική κυβέρνηση. Ποιοι ήταν αυτοί που μπερδέψαμε τις κοινότητες, ελληνική και τουρκική, στο νησί της Κύπρου; Οι ιμπεριαλιστές τις μπερδέψανε. Και τώρα οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές και οι σοβιετικοί σοσιαλιμπεριαλιστές για τα συμφέροντά τους, ασκούν πιέσεις επί της Ελλάδας και επιδιώκουν να τη βάλουν σε έριδες με την Τουρκία, διότι ο καθένας ζητάει να επικρατήσει στη Μεσόγειο.

Οι υπερδυνάμεις προσπαθούν να εξασφαλίσουν η καθεμιά ξέχωρα για τον εαυτό τους τη Μεσόγειο, χωρίς καν να σκέφτονται για τα συμφέροντα του

ελληνικού λαού και των άλλων λαών αυτής της λεκάνης. Όταν αυτές βλέπουν ότι η ελληνική κυβέρνηση ανθίσταται στις σκευωρίες τους, για να ασκήσουν πίεση, γυρίζουν φύλλο προς την τουρκική κυβέρνηση ή αντίστροφα. Γνωρίζοντας αυτή τη βρώμικη ενέργεια αυτών των δύο υπερδυνάμεων, εμείς λέμε ότι αυτές είναι οι κυριότεροι εχθροί των λαών, γι' αυτό οι λαοί πρέπει ν' ανοίξουν τα μάτια τους...

Τελειώνοντας το λόγο μου εκφράζω την βεβαιότητα ότι εσείς θα εκπληρώσετε με επιτυχία όλα τα πατριωτικά, οικονομικά, οργανωτικά καθήκοντα που σας ανάθεσε το Κόμμα. Σας υπόσχομαι ότι σαν γυρίσω στα Τίρανα θα μιλήσω στους συντρόφους του Πολιτικού Γραφείου και της Κεντρικής Επιτροπής για όλα αυτά που είδα στο Αργυρόκαστρο και σ' αυτόν εδώ το Συνεταιρισμό Ανώτερου Τύπου.

Σας λέγω ειλικρινά, ότι οι εντυπώσεις μου για σας είναι πολύ καλές. Από καιρό είχα μια ιδιαίτερη αγάπη για τους μειονοτικούς, αλλά αυτά που είδα και έζησα σήμερα που κανένας δεν κουνήθηκε από τη θέση, όσο κι αν έβρεχε συνεχώς, δεν θα τα ξεχάσω ποτέ.

Καλή δουλειά και επιτυχίες!

Καλή αντάμωση, αγαπητοί σύντροφοί και συντρόφισσες!

ΑΥΛΩΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ
1 ΑΠΡΙΛΗ 1978

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΑΝΤΑΕΙ ΣΤΟ ΛΟΓΟ ΜΟΥ ΣΤΗ ΓΡΑΨΗ

Χθες έμαθα πως στις 28 Μάρτη το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, δημοσίευσε μια ανακοίνωση της ελληνικής κυβέρνησης με τίτλο: «Η δήλωση του Ενβέρ Χότζα έγινε δεχτή με ιδιαίτερη ικανοποίηση», σχετικά με το λόγο που εκφώνησα στους Δροπολίτες στη Γράψη, στις 22 Μάρτη.

Η ανακοίνωση υπογραμμίζει ότι η ελληνική κυβέρνηση δέχτηκε με ιδιαίτερη ικανοποίηση τη δήλωσή μου για την ανάπτυξη της φιλίας και της συνεργασίας με το λαό της Ελλάδας, καθώς και για τις θερμές συμβουλές προς την ελληνική μειονότητα που ζει στο αλβανικό έδαφος για τη διαφύλαξη της γλώσσας, των παραδόσεων και του φολκλόρ. Η ανακοίνωση λέει ότι αυτή η δήλωση ανταποκρίνεται στη σταθερή πολιτική της Ελλάδας για την ανάπτυξη των σχέσεων φιλίας και καλής γειτονίας με την Αλβανία.

Η εκτίμηση της ελληνικής κυβέρνησης, που μετέδωσε το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων είναι μια

άλλη απόδειξη που δείχνει πως η ορθή μαρξιστική - λενινιστική στάση μας προς τους αδελφούς έλληνες μειονοτικούς που, πλάι πλάι με τα αδέλφια τους Αλβανούς, αγωνίζονται για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού και της νέας τους ζωής, καθώς και η βαθιά και ανοιχτή πολιτική μας αρχών προς τους γείτονες, έχουν απήχηση και βρίσκουν υποστήριξη όχι μόνον στους λαούς και στις προοδευτικές δυνάμεις, μα και σε κείνες τις κυβερνήσεις και κυβερνητικούς παράγοντες που επιθυμούν την καλή γειτονία και εμμένουν στην αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου.

ΤΕΤΑΡΤΗ

8 ΝΟΕΜΒΡΗ 1978

Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΕΙΛΙΚΡΙΝΗΣ ΦΙΛΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ

Συναντήθηκα με τους εκλογείς της εκλογικής περιφέρειας Αριθ. 209 των Τιράνων. Στους παρευρισκόμενους μίλησα με την ευκαιρία αυτή για τα μεγάλα βήματα που έκανε η χώρα μας σ' όλα τα πεδία της ζωής και για τις λαμπρές προοπτικές που ανοίγουν στον αλβανικό λαό στην σοσιαλιστική οικοδόμηση. Στάθηκα και σε μερικά ζητήματα της διεθνούς κατάστασης καθώς και στις σχέσεις της χώρας μας με τις γειτονικές χώρες.

Σχετικά με τις σχέσεις της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας και του αλβανικού λαού με την Ελλάδα και τον ελληνικό λαό, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα στην ομιλία Του λέει:

Με την Ελλάδα έχουμε φιλικές σχέσεις. Με τον ελληνικό λαό πάντα επιθυμούσαμε και επιθυμούμε να ζούμε σε καλή γειτονία. Η σημερινή ελληνική

κυβέρνηση απάντησε στην επιθυμία μας ώστε στα σύνορα των δύο χωρών να υπάρχει ησυχία. Αυτή η ρεαλιστική στάση τους είναι καλή. Αναπτύσσονται ικανοποιητικά οι σχέσεις στο πεδίο του εμπορίου και της κουλτούρας. Εμείς είμαστε πρόθυμοί να βαδίσουμε σ' αυτό το δρόμο, που είναι για το καλό των δύο λαών μας και επιθυμούμε να είμαστε πάντα ειλικρινείς φίλοι μεταξύ μας. Ο αλβανικός λαός διαπιστώνει ότι και ο ελληνικός λαός είναι υπέρ αυτής της φιλίας.

ΚΥΡΙΑΚΗ
25 ΜΑΡΤΗ 1979

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Αυτές τις μέρες έληξε το ταξίδι του έλληνα πρωθυπουργού Καραμανλή στη Γιουγκοσλαβία και τη Ρουμανία.

Φυσικά οι εφημερίδες των διαφόρων χωρών του κόσμου και ιδιαίτερα οι γιουγκοσλαβικές, οι ρουμανικές και οι ελληνικές, δηλαδή των χωρών της Βαλκανικής, προσπαθούν να υπογραμμίσουν πως η επίσκεψη του Καραμανλή είχε θετική απήχηση και τα αποτελέσματα των συνομιλιών και των επαφών μεταξύ των ηγετών αυτών των τριών χωρών ήταν καρποφόρα και επωφελή. Και εγώ πιστεύω πως αυτά τέτοια ήταν. Συνεπώς, οι συνομιλίες μεταξύ των τριών αυτών ηγετών συνέβαλαν ώστε οι ελληνογιουγκοσλαβικές και οι ελληνορουμανικές σχέσεις να βρουν κάποια βελτίωση στην μεταξύ τους ανταλλαγή σκέψεων, ή στην παραπέρα ανάπτυξη των εμπορικών και πολιτιστικών σχέσεων. Όμως εγώ νομίζω ότι μεταξύ των εν λόγω χωρών υπάρχουν και προβλήματα:

Οι Γιουγκοσλάβοι έχουν αξιώσεις στη Μακεδονία του Αιγαίου και γι' αυτό οι Έλληνες είναι, φυσικά, πολύ ευαίσθητοι. Οι Έλληνες αντιτάσσονται στη γιουγκοσλάβικη πολιτική, η οποία, αν δε γίνεται απροκάλυπτα για εδαφικές διεκδικήσεις απέναντι στην Ελλάδα, γίνεται έμμεσα, διαμέσου της Μακεδονικής Δημοκρατίας. Προς αυτή την κατεύθυνση γράφουν δημόσια και στη Μακεδονία συγκεντρώνονται μακεδονικές οικογένειες από αυτές του Αιγαίου.

Αυτό το θέμα, σύμφωνα με τις ειδήσεις των εφημερίδων, δεν τέθηκε στις συνομιλίες μεταξύ Καραμανλή και Τίτο, αλλά μπορεί αυτοί και να χειρίστηκαν το θέμα. Πλην όμως, και αυτό αν έγινε, είμαστε πεπεισμένοι πως καμιά λύση δεν επήλθε, γιατί ούτε οι Γιουγκοσλάβοι παραβλέπουν αυτό το ζήτημα, μα ούτε οι Έλληνες παραδέχονται τις εδαφικές αξιώσεις των Γιουγκοσλάβων.

Η επίσκεψη πάντως του Καραμανλή στη Γιουγκοσλαβία και τη Ρουμοτνία, κατέδειξε στο κοινό, γιουγκοσλαβικό, ελληνικό ή ρουμανικό, ότι στα Βαλκάνια υπάρχει δυνατότητα να μη επιτραπεί η επέμβαση των μεγάλων δυνάμεων. Παρ' όλα αυτά εμείς γνωρίζουμε τι είναι η Γιουγκοσλαβία ή τι είναι η Ρουμανία που φαινομενικά παρουσιάζουν κάποια ανεξάρτητη ύπαρξη, όμως το πέσιμό τους στην αγκαλιά των διαφόρων ιμπεριαλιστών και οι δεσμοί με χίλια δυο νήματα μαζί τους, τις κάνει να μην έχουν μια δική τους πολιτική πλέρια ανεξάρτητη, να μη μπορούν να αντιταχτούν στις απαιτήσεις και τις επιδιώξεις των υπερδυνάμεων ώστε να μη έχουν πιέσεις απ' αυτές. Αυτό συμβαίνει και για το γεγο-

νός που οι ιμπεριαλιστικές υπερδυνάμεις, παίρνοντας υπόψη ότι έχουν συμφέροντα σ' αυτές τις χώρες, υπάρχουν και άνθρωποί και κόμματα που υπερασπίζουν τις ηγεμονιστικές πολιτικές και οικονομικές τους απόψεις.

Όπως και να έχει, σύμφωνα με τα λεγόμενα των ελλήνων πρεσβευτών, ο Καραμανλής, έχει πει στους Γιουγκοσλάβους ότι με την Αλβανία έχουμε πολύ καλές σχέσεις και ακόμα καλύτερες θα τις έχουμε μελλοντικά. Εμείς από μέρους μας είμαστε πρόθυμοί, με βάση τις αρχές μας, να βελτιώσουμε τις σχέσεις με την Ελλάδα, ανεξάρτητα που τα κράτη και οι δημοκρατίες μας έχουν διαφορετικές μορφές διακυβέρνησης και καθοδηγούνται από διαφορετικές ιδεολογίες. Τώρα που οι σχέσεις μας με την Ελλάδα ήδη βελτιώνονται, έλληνες κυβερνητικοί, μάλιστα και ο ίδιος ο πρόεδρος[1] της Δημοκρατίας είπε στον πρεσβευτή μας, όταν ο τελευταίος του έκαμε την αποχαιρετιστήρια επίσκεψη, ότι οι σκέψεις σε ό,τι αφορά τη «Βόρειο Ήπειρο» είναι απαρχαιωμένες, είναι σκέψεις μερικών ομάδων, που πότε - πότε κραυγάζουν για μερικές διεκδικήσεις. Αυτό ήταν μια ανάλυψη υποχρέωσης, τουλάχιστον προφορικής του προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας γι' αυτό το ζήτημα.

1 Κωνσταντίνος Τσάτσος

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
27 ΑΠΡΙΛΗ 1979

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΕΛΑΣΓΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΔΩΡΙΕΙΣ. ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΙΛΛΥΡΙΟΥΣ

Στη σημερινή σύσκεψη της Γραμματείας της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος, συζητήσαμε για την αξιοποίηση της λογοτεχνίας και των τεχνών από τη νεολαία και για τη δημιουργικότητα της σ' αυτό το πεδίο. Μ' αυτή την ευκαιρία με το νεαρό συγγραφέα και γεμάτον πάθος αρχαιολόγο υποβρύχιων αντικειμένων, Μοϊκόμ Ζέκιο, είχα μια συνομιλία για τους Πελασγούς, τους Δωριείς, τους Έλληνες και τους Ιλλυριούς.

Απόσπασμα τον κειμένου της συνομιλίας:

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Δηλαδή εσύ, Μοϊκόμ, είσαι ερασιτέχνης της αρχαιολογίας. Πολύ καλά...

Μα για την αρχαιολογία μπορείς να μας πεις κάτι, σε ποια κατεύθυνση πρέπει να βαδίσει πιο πολύ, κατά τη γνώμη σου φυσικά;

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΪΚΟΜ ΖΕΚΙΟ: Πριν από την Απελευθέρωση, η αρχαιολογία θεωρούνταν λευκό

πεδίο. Αυτή είναι μια από τις επιστήμες που εμείς τώρα το αισθανόμαστε πόσο μας βοηθεί να έχουμε μια ιδέα πιο ξεκάθαρη για την ιστορία του λαού μας, περιλαβαίνοντας εδώ την έντονη πολιτική πλευρά. Λόγου χάρη ο Ουγκολίνι[1] ήταν αρχαιολόγος, αλλά με το μύθο του Αινεία και με την αρχαιολογία, κάνοντας και επιστημονικές πλαστογραφήσεις, με τον «προγραμματικό» αυτό μύθο προσπαθούσε να δικαιολογήσει την κατάληψη της Αλβανίας.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Σύμφωνα με το έπος του Βιργιλίου «Αινειάδα», όταν ο Αινείας πήγε στην Ιταλία, τον υποδέχτηκαν στην παραλία και τον ρώτησαν: «Ποιος είναι ο θεός σου;». «Να, τα δυο μου χέρια είναι ο θεός μου», απάντησε ο Αινείας.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΪΚΟΜ ΖΕΚΙΟ: Η αρχαιολογία τα τελευταία χρόνια έκαμε μια πολύ πλατιά εργασία και πλήρωσε ένα μεγάλο κενό. Τώρα έχουμε μια πιο πλήρη αντίληψη για τους Ιλλυριούς και το πρόβλημα προωθήθηκε σε πιο προχωρημένη μορφή και για τους κατοίκους που υπήρξαν πριν από τους Ιλλυριούς.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Μπορείς να μας πεις κάτι για τους προϊλλυρικούς κατοίκους, λόγου χάρη για τους Πελασγούς;

---

1 Λουΐγκι Μ. Ουγκολίνι (1895- 1937), αρχηγός της ιταλικής αρχαιολογικής αποστολής στην Αλβανία. Στα χρόνια 1928-1937 έκαμε ανασκαφές στο Φοινίκι και Βουθρωτό, νότιες περιοχές της Αλβανίας και ανέπτυξε πλατιά δραστηριότητα στην υπηρεσία της ιταλικής φασιστικής κυβέρνησης για την ιδεολογική προπαρασκευή της κατάληψης της Αλβανίας. Έκλεψε και έστειλε στην Ιταλία αντικείμενα μεγάλης αρχαιολογικής και καλλιτεχνικής αξίας που αποκαλύφθηκαν στην Αλβανία.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΪΚΟΜ ΖΕΚΙΟ: Το πρόβλημα των Πελασγών θα πάρει καινούργια ώθηση, φυσικά θα έχουμε ντοκουμέντα πιο μελετημένα, πιο επιστημονικά.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Δηλαδή εσύ είσαι οπαδός των απόψεων του Κόντα, που εγώ τον είχα φίλο.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΪΚΟΜ ΖΕΚΙΟ: Στην Αλβανία φυλάσσονται μερικά ουσιώδη στοιχεία, της κοιτίδας του μεσογειακού πολιτισμού. Αυτά αποδείχνουν πως το πελασγικό θέμα δεν είναι θέμα φαντασίας. Οι προϊλλυριοί, εκείνοι που λέγονται πρωτοϊλλυριοί, χωρίς άλλο συνδέονται με κάτι.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Αλλά για τα δωρικά φύλα που επετέθηκαν στους Έλληνες της ηπειρωτικής Ελλάδας, υπάρχει κανένα καινούργιο στοιχείο;

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΪΚΟΜ ΖΕΚΙΟ: Τόσο στο μυθολογικό πεδίο όσο και στους θρύλους που μας άφησαν, φαίνονται οι δεσμοί των Δωριέων με τους Ιλλυριούς. Αυτοί στον πολιτισμό τους είχαν περισσότερα ιλλυρικά στοιχεία.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Ναι, διότι από δω, από τα βόρεια της Ελλάδας έχουν έρθει. Έτσι λένε προπαντός οι γερμανοί ιστοριογράφοι, που υπερασπίζουν τη θέση ότι οι Δωριείς έχουν έρθει από τα βόρεια της Ελλάδας. Μήπως αυτοί έχουν σχέση με τους Πελασγούς;

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΪΚΟΜ ΖΕΚΙΟ: Η θέση της καθόδου από βορρά είναι περισσότερο θέση της γερμανικής σχολής, σύντροφε Ενβέρ. Οι Πελασγοί

μπορεί να ήταν κάτοικοι τούτου του τμήματος και ίσως όχι προερχόμενοι από βορρά.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΗΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Όχι, έχω το λόγο από δω, από τα Βαλκάνια, από τα βόρεια της Ελλάδας και όχι από τη Σκανδιναβία. Δεν έχω το λόγο για τους Βίκινγκς. Λένε πως η Δωδώνη[1] ήταν ναός που υπήρξε πριν από τους Έλληνες και μάλιστα πριν από τους Δωριείς. Μιλώ με όσα ξέρω, διότι μπορεί και να λαθεύω. Η Δωδώνη παρέμεινε σαν ένα αρχαίο πελασγικό μνημείο. Τώρα, αν συνδέσουμε τη Δωδώνη με το φύλο των Μολοσσών[2] πρέπει να τη συνδέσουμε και με την Ήπειρο, δηλαδή με την εποχή πριν από τον Πύρρο. Είναι πράγμα περίπλοκο αυτό.

Τι είναι οι Μυκήνες[3]; Μερικοί λένε πως είναι ελληνικός πολιτισμός, υπάρχουν άλλοι που λένε πως είχε αναπτυχθεί πριν από τους Έλληνες, συνεπώς είναι πολύ αρχαίος πολιτισμός...

---

1 Αρχαία πόλη και θρησκευτικό κέντρο στην Ήπειρο. Τα ερείπιά της βρίσκονται 18 χλμ. νοτιοδυτικά των Γιαννίνων κοντά στο ψηλό βουνό Τόμαρος. Ομόφωνα η αρχαία παράδοση θεωρεί τη Δωδώνη αρχαίο θρησκευτικό κέντρο των Πελασγών, πληθυσμός που κατοικούσε αυτά τα μέρη πριν από τους Έλληνες.

2 Ένα από τα κυριότερα ιλλυρικά φύλα της Ηπείρου. Προς τα τέλη του 5-ου αιώνα δημιούργησαν το βασίλειο γνωστό με το όνομα Μολοσσική Συμμαχία. Η Δωδώνη βρισκόταν στα εδάφη τους και ήταν τόπος όπου οι Μολοσσοί δυνάστες ορκίζονταν ενώπιον του λαού τη μέρα που ανέβαιναν στην εξουσία.

3 Αρχαία πόλη της Πελοποννήσου, πρωτεύουσα της Αργολίδας και του λεγάμενου κρητομυκηναϊκού πολιτισμού.

ΠΟΓΚΡΑΝΤΕΤΣ, ΠΕΜΠΤΗ
12 ΙΟΥΛΗ 1979

ΑΝΤΙΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΣΤΑΛΙΝ

Ρίχνω μια ματιά στα υλικά που θα συμπεριλάβω στο βιβλίο[1] για τις συναντήσεις μου με τον Ι. Β. Στάλιν. Σ' ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο του βιβλίου[2] σκέφτομαι να βάλω και τις σημειώσεις που έχω από την αντιπαράσταση στο Στάλιν με τους ηγέτες του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας σχετικά με τις βασικές διαφωνίες μεταξύ της ηγεσίας του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας και των ηγετών του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας.

Τέταρτη συνάντηση

Γενάρης 1950

Αντιπαράσταση στο Στάλιν σχετικά με τις διαφωνίες αρχών ανάμεσα στην ηγεσία του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας και τους ηγέτες

1 «Με το Στάλιν», Αναμνήσεις, που εκδόθηκε αλβανικά και σε μερικές ξένες γλώσσες το Δεκέμβρη 1979, με την ευκαιρία των 100-χρονων των γενεθλίων του Στάλιν.

2 Κεφάλαιο τέταρτο, με υπότιτλο «Τέταρτη συνάντηση», σελ. 113-137.

του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Παίρνουν μέρος: ο Στάλιν, ο Μολότοφ, ο Μάλενκοφ· ο Νίκος Ζαχαριάδης, ο Μήτσος Παρτσαλίδης. Σχετικά με την στρατηγική και την τακτική του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας. Βάρκιζα. Η ταχτική της παθητικής άμυνας είναι η μάνα της ήττας. Γιατί συνέβηκαν οι ήττες στο Βίτσι και στο Γράμμο; Σχετικά με τον ηγετικό ρόλο του Κόμματος στο στρατό. Η θέση και ο ρόλος του πολιτικού επιτρόπου. Ο Νίκος Ζαχαριάδης εκθέτει τις απόψεις του. Η εκτίμηση του Στάλιν.

Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας που είχα με το σύντροφο Στάλιν στο Σουχούμι, το Νοέμβρη του 1949, αυτός με ρώτησε πότε μπορεί να είχαμε μαζί μια συνάντηση με τους αντιπροσώπους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας για να διασαφηνίσουμε τις διαφωνίες με χαρακτήρα αρχών ανάμεσα σε μας και. τους ηγέτες αυτού του κόμματος. Μείναμε σύμφωνοι, για το μήνα Γενάρη και αφού είχε παρθεί η έγκριση και των ελλήνων συντρόφων, η σύσκεψη έγινε στις αρχές του Γενάρη του 1950 στη Μόσχα, στο Κρεμλίνο. Από σοβιετικής πλευράς πήραν μέρος στη σύσκεψη ο σύντροφος Στάλιν, ο Μολότοφ, ο Μάλενκοφ και μερικοί λειτουργοί της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης, ενώ από μέρους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας οι σύντροφοί Νίκος Ζαχαριάδης και Μήτσος Παρτσαλίδης. Η σύσκεψη έγινε στο γραφείο του Στάλιν.

Ο Στάλιν, όπως συνήθως, απλός και αγαπητός,

μας υποδέχτηκε χαμογελώντας, σηκώθηκε από το τραπέζι του, μας πλησίασε και μας έσφιξε το χέρι όλων με τη σειρά. Τη συνομιλία αυτός την άρχισε από μένα με την ερώτηση:

— Εσείς, σύντροφε Χότζα, τι έχετε να πείτε για τους συντρόφους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας;

Ταυτόχρονα απευθύνθηκε στους Έλληνες συντρόφους λέγοντάς τους:

— Μα μιλήσουν πρώτα οι Αλβανοί σύντροφοί, έπειτα παίρνετε το λόγο εσείς και πέστε τη γνώμη σας σχετικά με όσα πουν αυτοί.

Παίρνοντας το λόγο τού είπα:

— Εμείς, σύντροφε Στάλιν, έχουμε απευθύνει ένα γράμμα στην Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης σχετικά με τις διαφωνίες αρχών που έχουμε με το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, ιδιαίτερα με τους κυριότερους ηγέτες του. Ζητήσαμε αυτή τη συνάντηση με σας για να μας κρίνετε αν έχουμε δίκιο ή σφάλλουμε στις απόψεις μας.

— Είμαι σε γνώση των υποθέσεων που ανακινείτε, μου είπε ο σύντροφος Στάλιν, αλλά τα προβλήματα που σας απασχολούν επιθυμώ να τα επαναλάβετε και εδώ μπροστά στους Έλληνες συντρόφους.

— Ασφαλώς θα πω και εδώ όλα τα ζητήματα που το Κόμμα μας έχει εκθέσει στο γράμμα που σας έχουμε στείλει. Αυτά τα ζητήματα εμείς τα έχουμε συζητήσει και με τους Έλληνες συντρόφους, ιδιαίτερα με το σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη, με το σύντροφο Ιωαννίδη, με το στρατηγό Βλαντά, με τον

Μπαρτζιώτα και με άλλους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Ευθύς εξ αρχής επιθυμώ να τονίσω πως εμείς είχαμε διαφωνίες για μερικά ζητήματα, εδώ όμως θα μιλήσω για τα κυριότερα.

— Αυτό επιθυμούμε και εμείς, τόνισε ο Στάλιν.

Έπειτα εγώ άρχισα την έκθεση των απόψεών μου:

— Η πρώτη διαφωνία με τους Έλληνες συντρόφους σχετιζόταν με τη στρατηγική και με την τακτική του πολέμου του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας. Τόσο για μας, τους Αλβανούς, όσο και για τον ελληνικό λαό, ο αγώνας ενάντια στους χιτλερικούς και τους ιταλούς φασίστες ήταν απελευθερωτικός αγώνας, από τον οποίο εξαρτιόταν η τύχη των λαών μας. Αυτόν τον αγώνα εμείς έπρεπε να τον στηρίζαμε και τον στηρίξαμε στον ηρωικό αγώνα του Κόκκινου Στρατού της Σοβιετικής Ένωσης. Εμείς, οι Αλβανοί, ευθύς εξ αρχής ήμασταν πεπεισμένοι πως θα βγαίναμε νικητές, επειδή ο λαός μας είχε ξεσηκωθεί όλος σε έναν μεγάλο απελευθερωτικό αγώνα, στον οποίο είχε στο πλευρό του και τη μεγάλη Σοβιετική Ένωση που θα σύντριβε το γερμανικό ναζισμό.

Το Κόμμα μας υποστήριξε τη σοβιετο - αγγλο - αμερικάνικη συμμαχία, επειδή τη θεώρησε μέχρι τέλους σαν έναν αντιφασιστικό συνασπισμό για τη συντριβή των γερμανών ναζί. Ταυτόχρονα όμως εμείς ποτέ δεν δημιουργήσαμε αυταπάτες πως οι Αγγλοαμερικάνοι ιμπεριαλιστές θα ήταν πιστοί φίλοι και σύμμαχοί του αλβανικού λαού. Αντίθετα, από μιας αρχής, υποστηρίζοντας τη συμμαχία στη

γενικότητα, εμείς κάναμε τη ριζική διάκριση ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και τους Αγγλοαμερικάνους. Μ' αυτό θέλω να πω ότι το Κόμμα μας, ο Στρατός μας, το Γενικό Επιτελείο του Στρατού μας όχι μόνο δεν υποτάχτηκαν καμιά φορά στην υπαγόρευση των Άγγλων και του Συμμαχικού Αρχηγείου της Μεσογείου, αλλά και καμιά συμβουλή που επιτρέπαμε να κάνουν αυτοί, το παίρναμε με πολύ μεγάλη περίσκεψη. Από τους Άγγλους εμείς ζητούσαμε όπλα, αλλά βλέπαμε πως αυτοί μας έριχναν πολύ λίγα. Εμείς, όπως γνωρίζετε, διεξάγαμε παρτιζάνικο πόλεμο, από τον οποίο αργότερα περάσαμε σε μεγάλες μονάδες, μέχρι τη δημιουργία του τακτικού Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού.

Ο ελληνικός λαός πολέμησε στις ίδιες με εμάς συνθήκες. Εξεγέρθηκε ενάντια στους ιταλούς φασίστες επιδρομείς, τους έβαλε μπροστά, τους σύντριψε. Ο ελληνικός μοναρχικός στρατός μπήκε και στην Αλβανία. Παρ' όλο που τότε δεν είχε ιδρυθεί το Κομμουνιστικό μας Κόμμα, μολαταύτα οι κομμουνιστές και ο λαός μας βοήθησαν τους Έλληνες στον πόλεμο που έκαναν ενάντια στη φασιστική Ιταλία, ανεξάρτητα που ήμασταν και οι ίδιοι καταχτημένοι. Με την επέμβαση όμως του χιτλερικού στρατού στον πόλεμο ενάντια στην Ελλάδα, ο μοναρχικός ελληνικός στρατός αναγκάστηκε να αποσυρθεί στο έδαφός του, αυτός τσακίστηκε. Ύστερα γεννήθηκαν η αντίσταση και ο Εθνικοαπελευθερωτικός Αγώνας του ελληνικού λαού, καθοδηγούμενος από το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, το οποίο δημιούργησε

το ΕΑΜ, οργάνωσε τα παρτιζάνικα αποσπάσματα και αργότερα άλλες μεγαλύτερες μονάδες.

Κατά τη διάρκεια του Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα που διεξήγαν, οι δύο λαοί μας αδελφώθηκαν ακόμα περισσότερο μεταξύ τους. Από το παρελθόν υπήρχαν φιλικοί δεσμοί ανάμεσα στον αλβανικό λαό και τον ελληνικό λαό[1]. Όπως είναι γνωστό, πολλοί Αλβανοί πήραν μέρος και έπαιξαν πολύ σημαντικό

---

1 Στην επιστολή του Προέδρου του Εθνικού Συμβουλίου των Ελλήνων προς τον σύντροφο Ενβέρ Χότζα, στις 10 Σεπτέμβρη 1944, μεταξύ άλλων, αναφέρεται: «Οι Έλληνες και οι Αλβανοί είναι οι δύο αρχαιότατοι λαοί της Βαλκανικής, συνδεμένοι με δεσμούς αίματος, με κοινές παραδόσεις και κοινούς αγώνες. Κοινή είναι η τύχη τους. Η κοινότητα των συμφερόντων τους σφυρηλατείται και στερεώνεται σήμερα με νέους δεσμούς, με τις αμέτρητες σπονδές αιμάτων, με τις ατέλειωτες θυσίες, που προσφέρουν οι δύο λαοί στον αγώνα, που διεξάγουν στο πλευρό των μεγάλων μας συμμάχων, για την ανάκτηση της εθνικής τους ελευθερίας.

Καμιά διαφορά και αντίθεση δεν χώριζε και στο παρελθόν τους δυο γειτονικούς λαούς της Ελλάδας και της Αλβανίας. Μόνο η αντιλαϊκή πολιτική ορισμένων πολιτικών απ' αυτούς που εκυβέρνησαν τις τελευταίες δεκαετηρίδες τις δύο χώρες, κρατούσε τους δύο φίλους λαούς μακριά τον έναν από τον άλλο. Μα οι προκαταλήψεις και οι μηχανορραφίες διαλύθηκαν μέσα στον κοινό αγώνα για το διώξιμο του ίδιου εχθρού, των βαρβάρων καταχτητών. Από τον κοινό αυτό αγώνα βγαίνουν αναγεννημένες η Ελλάδα και η Αλβανία. Οι δύο λαοί θα ζήσουν στο μέλλον όχι μόνο σε σχέσεις καλού γείτονα, αλλά σε ατμόσφαιρα αρμονικής συνεργασίας και αδιατάρακτης φιλίας. Πρώτος όρος ανοικοδόμησης των Βαλκανίων απ' τα ερείπια που συσσώρευσαν οι καταχτητές είναι ή στενή συνεργασία, η εγκάρδια συνεργασία ανάμεσά τους».

ρόλο κατά την Ελληνική Επανάσταση της δεκαετίας του '20 του περασμένου αιώνα, καθοδηγούμενη από την Υψηλάντη. Αυτή τη φορά όμως ο χαρακτήρας των αγώνων μας ήταν ο ίδιος και στην καθοδήγηση των λαών των δύο χωρών ήταν τα κομμουνιστικά μας κόμματα. Εμείς αποκαταστήσαμε σχέσεις μεταξύ μας, μάλιστα και στρατιωτικά ενεργήσαμε με κοινά παρτιζάνικα τμήματα στο ελληνικό έδαφος ενάντια στα γερμανικά στρατεύματα. Η αντίδραση, τόσο στη χώρα μας όσο και στην Ελλάδα, ήταν μεγάλη και οι καταχτητές ήταν αρκετά καλά οργανωμένοι. Και αυτό ήταν κοινό φαινόμενο.

Από μέρους μας έγιναν προσπάθειες και επετεύχθηκαν αποτελέσματα για την απομόνωση των αρχηγών της αντίδρασης και για την απόσπαση των παραπλανημένων στοιχείων από τις τάξεις της. Στην Ελλάδα δεν μπορούμε να πούμε με λεπτομέρειες πώς ενήργησαν, αλλά εμείς κριτικάραμε τους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, επειδή το ΕΑΜ και οι ίδιοι είχαν κάμει ένα μεγάλο λάθος αρχών και πολιτικό λάθος, που τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα του ελληνικού λαού τον υπόταξαν στην αγγλοαμερικάνικη στρατηγική και τον έθεσαν σχεδόν κάτω από τη διεύθυνση των Άγγλων και του Στρατηγείου της Μεσογείου. Την κριτική την απευθύναμε προσωπικά στο σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη.

Ο κυριότερος φταίχτης για την κατάσταση αυτή ήταν ο Σιάντος, ο οποίος, επειδή έλειπε ο Ζαχαριάδης, που την εποχή εκείνη βρισκόταν φυλακισμένος στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, ήταν Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμ-

ματος Ελλάδας. Όταν, αργότερα, το τονίσαμε αυτό το ζήτημα στο σύντροφο Ζαχαριάδη, αυτός δεν μου απάντησε ξεκάθαρα και έκλινε περισσότερο προς την άποψη πως δεν είχαν γίνει λάθη. Εγώ επέμεινα στην άποψη του Κόμματός μας και, τελικά, είπα στο σύντροφο Ζαχαριάδη πως ο Σιάντος ήταν ένας προβοκάτορας, ένας πράχτορας των Άγγλων. Αν ο Σιάντος ήταν σε μας, το Κόμμα μας θα τον παρέπεμπε σε δίκη, και θα του έδινε την αρμόζουσα τιμωρία, ενώ εσείς δεν πράξατε έτσι, είπα στο σύντροφο Ζαχαριάδη. Φυσικά, είναι δική σας δουλειά, αλλά αυτή είναι η γνώμη μας επί του προκειμένου.

Σαν συμπέρασμα, ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης παραδέχτηκε πως «δεν έπρεπε ο Σιάντος να ενεργούσε έτσι», πως «γι' αυτό οι σύντροφοί τον είχαν κριτικάρει, αλλά δεν τον παρέπεμψαν σε δίκη, μόνο τον διέγραψαν από το Κόμμα», κατέληξε.

Σε συνέχεια αυτής της υπόθεσης επιθυμώ να υπογραμμίσω πως με τους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας εμείς είχαμε μια σειρά πολιτικές, ιδεολογικές και στρατιωτικές συνομιλίες και αυτό, εννοείται, επειδή εμείς ήμασταν δύο κομμουνιστικά κόμματα, είχαμε την ίδια στρατηγική—την απελευθέρωση των χωρών μας από τους ναζιφασίστες καταχτητές και από την αντιδραστική αστική τάξη της καθεμιάς χώρας.

Εμείς παρατηρήσαμε ότι, παρά την εξαιρετική ανδρεία των ελλήνων παρτιζάνων και των διοικητών τους, ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης, αφού ελευθερώθηκε από τα χιτλερικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, κατέλαβε κύρια διευθύνουσα θέση στην «απε-

λευθερωμένη» Ελλάδα με τον αγγλικό στρατό μέσα, με βάση τις συμφωνίες της Καζέρτας και του Καΐρου, που από πριν είχαν υπογραφεί από τους αντιπροσώπους του ΕΑΜ, συμφωνίες αυτές που οδήγησαν τελικά στη συμφωνία της Βάρκιζας. Το Κόμμα μας δεν ήταν σύμφωνο με αυτές τις ενέργειες του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, τις θεώρησε σαν υποταγή του ελληνικού δημοκρατικού αγώνα, σαν μια χρεωκοπία της πολιτικής του της απελευθέρωσης και συνθηκολόγηση μπροστά στην αγγλοαμερικάνικη αντίδραση.

Παραπέρα σε μια μαζική συγκέντρωση στο στάδιο της Αθήνας, όπου μίλησαν με τη σειρά οι αρχηγοί των ελληνικών αστικών κομμάτων, μίλησε και ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης, ως ηγέτης του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, ο οποίος ανάμεσα στα άλλα δήλωσε: «Σε περίπτωση που τα άλλα ελληνικά δημοκρατικά κόμματα ζητήσουν την αυτονομία της "Βορείου Ηπείρου", το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας θα ενώνονταν μαζί τους» (!). Το Κόμμα μας διαμαρτυρήθηκε αμέσως ανοιχτά και προειδοποίησε ότι αυτό θα καταπολεμούσε αμείλιχτα τέτοιες απόψεις. Ύστερα από το γεγονός αυτό, εμείς καλέσαμε σε μια συνότντηση το σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη, τον οποίο κριτικάραμε σκληρά, θεωρώντας τη δήλωσή του σαν αντιμαρξιστική και αντιαλβανική στάση και του κατέστησα σαφές ότι η «Βόρειος Ήπειρος», που είναι αλβανικό έδαφος, δεν θα γινόταν ποτέ Ελλάδα. Επιθυμώ να πω με την ευκαιρία αυτή πως ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης, αναγνώρισε το λάθος του, ομολόγησε μπροστά μας πως έ-

σφαλε βαριά σ' αυτή την κατεύθυνση και υποσχέθηκε πως θα διόρθωνε το λάθος που έκανε.

Ίσως κάνουμε λάθος, αλλά νομίζουμε πως ο Μάρκος Βαφειάδης[1], που τον απέπεμψαν αργότερα, ήταν καλός κομμουνιστής και ικανός διοικητής. Αλλά, φυσικά, αυτή είναι μόνο η γνώμη μας, που μπορεί να είναι ορθή, όπως μπορεί να είναι και λαθεμένη, γι' αυτό δεν έχουμε καμιά αξίωση σχετικά μ' αυτό, επειδή στο κάτω κάτω είναι ζήτημα που δεν αφορά εμάς να το κρίνουμε, αλλά ανήκει στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας.

Η αντίθεσή μας με την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, με τον σύντροφο Ζαχαριάδη επικεφαλής, έγκειται πρώτα στη Βάρκιζα, όπου το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας και το ΕΑΜ υ-

---

1 Είναι δημόσια γνωστό ότι ενώ γύριζε από την 5-η Ολομέλεια του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, όπου και απαλλάχτηκε απ' όλα τα κομματικά λειτουργήματα με το πρόσχημα ότι ήταν άρρωστος, ο στροπηγός Μάρκος Βαφειάδης έπεσε σε ένοπλη ενέδρα κοντά στα σύνορα με την Αλβανία, προς τα πού και πήγαινε. Αυτός και τα πρόσωπα που τον συνόδευαν γλύτωσαν από τον σίγουρο θάνατο μόνο χάρη στην επέμβαση των αλβανών συνοριακών φρουρών και στα προστατευτικά πυρά τους, πράγμα που έκαμε δυνατό να μπουν σώοι και αβλαβείς στο αλβανικό έδαφος.

Όπως λέγεται, ο Μάρκος οπταλλάχτηκε οπτό τα κομματικά λειτουργήματα λόγω των πολιτικών και στρατιωτικών αντιθέσεων που είχε με τον Ζαχαριάδη, Γενικό Γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, και η ενέδρα κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα ήταν οργανωμένη για την σωματική εξόντωση του Μάρκου.

πέγραψαν τη συμφωνία που δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια συνθηκολόγηση, μια παράδοση όπλων. Το Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας χαρακτήρισε αυτή την πράξη σαν μια προδοσία που έγινε στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας και στον αδερφό ελληνικό λαό. Η Βάρκιζα όχι μόνον δεν έπρεπε να γίνει, αλλά έπρεπε και να καταδικαστεί αυστηρό. Αυτή την άποψη την έχω εκφράσει από καιρό στους συντρόφους Νίκο Ζαχαριάδη και Μήτσο Παρτσαλίδη, ένας από τους υπογράψαντες τη συμφωνία. Εμείς εκτιμούμε αυτούς τους δύο συντρόφους της ελληνικής ηγεσίας, τον Ζαχαριάδη και τον Παρτσαλίδη, αλλά η ενέργεια αυτή εμπνευσμένη και εκτελεσμένη από μέρους τους, ήταν πολύ εσφαλμένη και έφερε πολλά κακά στον ελληνικό λαό.

Ο Νίκος Ζαχαριάδης υπεράσπισε μια αντίθετη θέση απ' αυτή τη δική μας σχετικά με την Βάρκιζα. Αυτός συνεχώς επέμενε πως αυτή δεν ήταν καθόλου συνθηκολόγηση, ούτε προδοσία, αλλά «μια ενέργεια που έπρεπε να γίνει για να κερδιθεί χρόνος και να επιτραπεί η κατάληψη της εξουσίας».

Σχετικά με τη Βάρκιζα ρώτησα το σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη για ποιο λόγο καταδικάστηκε και σκοτώθηκε ο Άρης Βελουχιώτης, ο οποίος ύστερα από την υπογραφή της συμφωνίας, ξεκίνησε να έρθει στην Αλβανία, για να έπαιρνε επαφή με την Κεντρική Επιτροπή του Κόμματός μας. Ο Νίκος Ζαχαριάδης μου απάντησε ότι «ο Άρης Βελουχιώτης, παρ' όλο που ήταν ένας γενναίος στρατηγός, ήταν ρέμπελος, αναρχικός, αυτός δεν δέχτηκε την

απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας σχετικά με τη Βάρκιζα, γι' αυτό εμείς μόνον τον διαγράψαμε από την Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος, αλλά τι έγινε αργότερα μ' αυτόν, ποιος τον σκότωσε κλπ, εμείς δεν ξέρουμε», είπε ο Ζαχαριάδης. «Σας διαβεβαιούμε πως για το φόνο δεν είμαστε εμείς οι αυτουργοί», μας είπε. Έχω εκφράσει στο σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη την άποψή μας πως, μη θέλοντας κατ' ουδέναν τρόπο να επεμβούμε στις υποθέσεις τους και μη γνωρίζοντας προσωπικά τον Άρη, μονάχα έχοντας υπόψη ότι ήταν ένας γενναίος αγωνιστής του ελληνικού λαού, αυτός δεν έπρεπε να τιμωρηθεί. Όσο για το φόνο του, του είπα, εμείς πιστεύουμε σ' αυτά που μας είπατε εσείς, αλλά και γι' αυτό, συνεπείς στις απόψεις μας για το ζήτημα της Βάρκιζας, έχουμε αντίθεση με σας.

Σαν μαρξιστές - λενινιστές, λυπούμαστε πολύ για τον ελληνικό λαό με τον οποίο είχαμε συνεργαστεί κατά τη διάρκεια του Αντιφασιστικού Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα, γι' αυτό και αργότερα, τη στιγμή που μπροστά σ' αυτό το λαό έμπαινε ξανά το ζήτημα της απελευθέρωσης ή της σκλαβιάς, θέλαμε να συνεχίσουμε αυτή τη συνεργασία.

Δεν επιθυμώ εδώ να μιλήσω για τη βοήθεια και την διεθνιστική υποστήριξη και συμπαράσταση που εμείς δώσαμε στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας και στον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα Ελλάδας, παρά τις δύσκολες συνθήκες στις οποίες βρισκόταν η χώρα μας που μόλις είχε απελευθερωθεί από τους καταχτητές. Γι' αυτό ας μιλήσουν οι ί-

διοι οι έλληνες σύντροφοί[1]. Παρά τη μεγάλη φτώχεια μας, όταν ήρθε η ώρα εμείς κάναμε ό,τι ήταν δυνατό για να τους βοηθήσουμε, με τρόφιμα και με άσυλο τους έλληνες πρόσφυγες που μπήκαν στο έδαφός μας. Μεγάλη βοήθεια για το Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας ήταν το γεγονός ότι η Αλβανία ήταν μια φιλική απελευθερωμένη χώρα, όπου είχαν έρθει στην εξουσία ο λαός και το Κόμμα Εργασίας Αλβανίας, πράγμα που έδινε τη δυνατότητα στο Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας να έχει τα νώτα του σίγουρα και προστατευόμενα από βορειοδυτική πλευρά.

Ύστερα από τη συνθηκολόγηση στη Βάρκιζα ξανάρχισε ο Εθνικοαπελευθερωτικός Αγώνας Ελλάδας. Η Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, συγκάλεσε την ολομέλεια όπου προσκλήθηκαν αντιπρόσωποι και από το Κόμμα μας. Με την ευκαιρία αυτή έγιναν αλλαγές στην ηγεσία, αλλά όλα αυτά ήταν εσωτερική υπόθεση του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Εμείς μονάχα χαιρόμασταν και ενθαρρύναμε τα σκληρά χτυ-

---

1 Στο βιβλίο του «Καπετάν Άρης», ο έλληνας συγγραφέας Κωστής Παπακόγκος γράφει: «Με ολάνοιχτη καρδιά δέχτηκαν οι παρτιζάνοι του Χότζα τους έλληνες αντάρτες και φανέρωσαν μύθιο σέβας στον κοσμοξάκουστο πολεμάρχο τους [Άρη Βελουχιώτη] για την τιμή που τους έλαχε, να τον καλωσορίσουν πρώτοι στη Λαϊκή τους Δημοκρατία. Του πρόβαλαν ευτύς να κάτσει όσο ήθελε, να τον φιλέψουν, να ξαποστάσει και μετά ματαγύριζε στον τόπο του. Αν τό θελε ακόμα, μπορούσε να κάτσει φιλοξενούμενος για πάντα στη χώρα τους, όπως το κάμαν πολλοί καπεταναίοι, που ξέφυγαν απ' τ' άγριο κυνηγητό στην Ελλάδα».

πήματα που καταφέρονταν παντού στην Ελλάδα ενάντια στους μοναρχοφασίστες, οι οποίοι, βλέποντας τον κίνδυνο της κατάστασης που είχε δημιουργηθεί, πέρασαν από την στήριξή τους στους Άγγλους, στη στήριξη στους Αμερικάνους. Οι Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής έστειλαν διοικητή των δυνόμεών τους στην Ελλάδα τον κακόφημο στρατηγό Βαν Φλητ, που τον θεωρούσαν έξοχο στρατηλάτη.

Με τον Ζαχαριάδη, με τον Μπαρτζιώτα και με τον Ιωαννίδη εμείς είχαμε αντιθέσεις σχετικά με τον χαρακτήρα του αγώνα που έπρεπε να έκανε ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας ενάντια στις ταχτικές και πολυάριθμες δυνάμεις της ελληνικής αντίδρασης, εξοπλισμένες με τα πιο σύγχρονα στρατιωτικά μέσα από τους αμερικάνους ιμπεριαλιστές. Ανάμεσα στα δύο κόμματά μας υπήρχε λοιπόν αντίθεση αρχών και σε αυτό το ζήτημα. Βασιζόμενοι στον Εθνικοαπελευθερωτικό μας Αγώνα, εμείς πιστεύουμε πως ο Δημοκρατικός Αγώνας Ελλάδας δεν έπρεπε να μετατραπεί σε μετωπικό πόλεμο, αλλά να διατηρούσε τον χαρακτήρα του παρτιζάνικου πολέμου, με μικρές και με μεγάλες μονάδες. Έτσι οι πολλές δυνάμεις του Βαν Φλητ όχι μόνο να μην μπορούσαν να εξουδετερώσουν το Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας, αλλά αντίθετα να ήτοτν αυτός που να τις παρενοχλούσε και να τις χτυπούσε από παντού με την ταχτική του παρτιζάνικου πολέμου να τις έβλαπτε και βαθμιαία να τις εξασθένίζε, ώσπου να προετοίμαζε την αντεπίθεση. Εμείς υποστηρίζαμε τη θέση πως ο παρτιζάνικος πόλεμος των Ελλήνων έπρεπε να βασιζόταν στο λαό, ενώ τον οπλισμό να τον έπαιρνε από τον εχθρό.

Οι στρατηγικές απόψεις του Ζαχαριάδη ήταν σε αντίθεση με τις δικές μας. Την ανασυγκρότηση των παρτιζάνικων εθνικοαπελευθερωτικών δυνάμεων που μπόρεσαν να κάμουν οι σύντροφοί της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας την χαρακτήρισαν όχι μόνο στη μορφή «ταχτικό» και «σύγχρονο» στρατό, αλλά ισχυρίζονται πως το στρατό αυτό τον είχαν εξοπλίσει με τη στρατηγική και με την ταχτική του μετωπικού πολέμου ενός ταχτικού στρατού. Στην πραγματικότητα, σύμφωνα με τη γνώμη μας, οι δυνάμεις που αυτοί ανασυγκρότησαν ήταν μόνο ένας παρτιζάνικος στρατός, ο οποίος δεν μπόρεσε να εξοπλιστεί ούτε με την παριζιάνικη ταχτική, ούτε με την ταχτική του πολέμου ενός ταχτικού στρατού. Από την άλλη μεριά, οι έλληνες σύντροφοί στις στρατιωτικές επιχειρήσεις ακολούθησαν την ταχτική της παθητικής άμυνας που είναι η μάνα της ήττας. Αυτό, κατά τη γνώμη μας, ήταν σοβαρό λάθος των συντρόφων της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, οι οποίοι ακολούθησαν την μη σωστή αρχή, σύμφωνα με την οποία ο παρτιζάνικος πόλεμος δεν έχει κανέναν τελικό σκοπό, δηλαδή δεν μπορεί να οδηγήσει στην κατάληψη της εξουσίας. Από τις συνομιλίες που είχαμε με αυτούς, σχηματίσαμε την γνώμη πως οι έλληνες σύντροφοί τον παρτιζάνικο πόλεμο τον αντιλαμβάνονται σαν πόλεμο μαχητικών μονάδων από 10-15 άνδρες, μεμονωμένες μονάδες που, σύμφωνα μ' αυτούς, δεν έχουν προοπτική αύξησης και ανάπτυξης σε ταξιαρχίες, σε μεραρχίες, σε σώματα στρατού κλπ. Αυτό δεν είναι σωστό. Όπως έδειξε η πείρα κάθε τέτοιου αγώνα, όπως απέδειξε και ο

Εθνικοαπελευθερωτικός μας Αγώνας, ο παρτιζάνικος πόλεμος με μικρές μονάδες, αν διευθύνεται καλά μεγαλώνει βαθμιαία με τη διεξαγωγή του ίδιου του αγώνα, με την ένταση της επαναστατικής ορμής των μαζών και φθάνει έτσι μέχρι την γενική ένοπλη εξέγερση και στην δημιουργία του ταχτικού λαϊκού στρατού. Οι σύντροφοί όμως της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας υπεράσπισαν επίμονα τις απόψεις τους και απέκλεισαν κατηγορηματικά την αναγκαιότητα της διεύρυνσης και της ενίσχυσης του παρτιζάνικου πολέμου στην Ελλάδα. Εμείς δεν συμφωνήσαμε και δεν συμφωνούμε με τις απόψεις τους αυτές.

Επιτρέψτε μου να σας εκφράσω την άποψή μας πώς παρουσιαζόταν η κατάσταση την εποχή που το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας πέρασε στην παρανομία και χρειάστηκε να ξαναρχίσει τον αγώνα. Τα τμήματα του ΕΛΑΣ την εποχή εκείνη είχαν παραδώσει τα όπλα, οι βάσεις τους είχαν καταστραφεί, τους έλειπαν ο ιματισμός, τα τρόφιμα, τα όπλα· το ηθικό του ΕΛΑΣ είχε πέσει, το κίνημα ήταν σε υποχώρηση. Ακριβώς αυτή την ανασυγκρότηση αυτών των δυνάμεων το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας την αποκάλεσε ευθύς εξ αρχής «ταχτικό στρατό» και «σύγχρονο», ο οποίος, σύμφωνα μ' αυτό, μπορούσε να πολεμήσει με την στρατηγική και την ταχτική ενός σύγχρονου στρατού και να αντιμετωπίσει τον μετωπικό και ανοιχτό πόλεμο με έναν εχθρό δέκα φορές ισχυρότερο. Εμείς είμαστε της γνώμης ότι αυτός ο παρτίζάνικος στρατός έπρεπε να πολεμούσε σύμφωνα με την παρτιζάνικη ταχτική, όπως μας διδάσκουν οι δάσκαλοί μας ο Μαρξ, ο Έν-

γκελς, ο Λένιν και ο Στάλιν. Πώς μπορείς, λοιπόν, να αποκαλέσεις ταχτικό στρατό αυτή την ανασυγκρότηση παρτιζάνικων δυνάμεων που έκαμε το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, όταν αυτός δεν είχε ούτε τα απαραίτητα στελέχη, ούτε άρματα μάχης, ούτε αεροπλάνα, ούτε πυροβολικό, ούτε υπηρεσία διαβιβάσεων, ούτε ιματισμό, ούτε τρόφιμα και ούτε τα απαραίτητα ελαφρά όπλα;! Νομίζουμε πως οι απόψεις αυτές των ελλήνων συντρόφων δεν είναι ορθές.

Η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, αποκαλώντας αυτή την ανασυγκρότηση παρτιζάνικων δυνάμεων ταχτικό στρατό, προικισμένον, σύμφωνα μ' αυτούς, με «τη στρατηγική και με την ταχτική πολέμου ενός ταχτικού στρατού» (στρατηγική και ταχτική που στην πραγματικότητα δεν εφαρμόστηκε ποτέ) ούτε καν σκέφτηκε σοβαρά και κατά μαρξιστικό τρόπο πώς θα εφοδιαζόταν αυτός ο στρατός. Οι έλληνες σύντροφοί έλεγαν: «Δεν είναι δυνατό να πάρουμε τα όπλα από τον εχθρό». Εμείς όμως νομίζουμε πως τέτοιες απόψεις είναι αντίθετες με τα διδάγματα του Λένιν, ο οποίος λέει πως σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να αναμένονται βοήθειες από έξω ή από πάνω, αλλά πρέπει να εξασφαλίζεται το καθετί από μας τους ίδιους· ότι δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να αφεθεί η διοργάνωση των μονάδων ή η αναδιοργάνωσή τους με το πρόσχημα πως λείπουν τα όπλα κλπ. Οι έλληνες σύντροφοί ηγέτες, υποτιμώντας τον εχθρό, νόμισαν πως η κατάληψη της εξουσίας ήταν εύκολο πράγμα και μπορεί να γινόταν χωρίς μακρές και αιματηρές προσπάθειες και χωρίς υγιή και πολύ-

πλευρη οργάνωση. Οι απόψεις αυτές των ελλήνων συντρόφων έφεραν άλλες πικρές συνέπειες, που προκάλεσαν την τελευταία ήττα τους, αλλά είναι παράξενο ότι αυτοί και στις συνομιλίες που είχαμε τελευταία θεωρούν τις απόψεις τους σωστές.

Σύμφωνα όμως με τη γνώμη μας, που βασίζεται στα δεδόμενα, η ταχτική και η στρατηγική που υποστηρίζει ο σύντροφος Νίκος για τον πόλεμο, είναι εσφαλμένη. Στη συνομιλία που είχα με το σύντροφο Ζαχαριάδη, αυτός ισχυρίστηκε ότι οι μονάδες του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας δεν ήταν δυνατό να μπουν στα ενδότερα του ελληνικού εδάφους, επειδή οι μοναρχοφασίστες και ο Βαν Φλητ έκαιγαν τα χωριά και τα είχαν εκκενώσει από τον πληθυσμό, έτσι που, σύμφωνα μ' αυτόν, όλα τα κατοικημένα κέντρα είχαν εκκενωθεί. Του είπα πως ένα τέτοιο πράγμα μπορεί να συμβεί, αλλά όχι στις διαστάσεις που ισχυριζόταν ο Ζαχαριάδης. Αυτή ήταν η γνώμη μου στηριζόμενη στη λογική των γεγονότων, επειδή, εννοείται, είναι αδύνατο να εκκενωθούν από τον πληθυσμό όλες οι κατοικημένες περιοχές της Ελλάδας από μέρους των μοναρχοφασιστών και από μέρους του αμερικάνικου στρατού.

Εμείς αντιτασσόμαστε επίσης στους ισχυρισμούς και στις απόψεις που εκφράζονται σε ένα γράμμα που το Πολιτικό Γραφείο του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας έστειλε στο Πολιτικό Γραφείο του Κόμματός μας, όπου αυτοί, μη βλέποντας βαθιά τα λάθη τους, και θέλοντας να τα συγκαλύψουν, ισχυρίζονται ότι οι ήττες τους απορρέουν από το γεγονός ότι δεν εφοδιάζονταν με οπλισμό, πολεμοφόδια και ιματισμό στον απαιτούμενο βαθμό και ότι ο

εχθρός υπερείχε στον αέρα και τη θάλασσα και εφοδιαζόταν εξαιρετικά από τους Αγγλοαμερικάνους. Πραγματικά ο εχθρός ήταν πιο εφοδιασμένος και με μεγαλύτερες υλικές και ανθρώπινες δυνάμεις. Όμως σε μια τέτοια κατάσταση, όταν διεξάγεις έναν αγώνα ενάντια στην εσωτερική αντίδραση και στην ξένη στρατιωτική επέμβαση, ο καλύτερος δρόμος είναι να γίνει ο εχθρός η μεγαλύτερη πηγή εφοδιασμού. Ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας έπρεπε να αρπάξει τα όπλα από τον εχθρό, αλλά τα όπλα δεν αρπάζονται ακολουθώντας την ταχτική αμυντικού πολέμου, της παθητικής άμυνας. Ωστόσο πιστεύουμε πως το ζήτημα δεν έγκειται στους εφοδιασμούς. Εμείς νομίζουμε ότι η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, απορρίπτοντας την ταχτική του παρτιζόνικου πολέμου και την διεξαγωγή του μέχρι την γενική ένοπλη εξέγερση και την κατάληψη της εξουσίας, εφάρμοσε μια αμυντική και παθητική ταχτική απαράδεχτη και για τον παρτιζάνικο πόλεμο, και για τον μετωπικό πόλεμο με ταχτικό στρατό. Ακολουθώντας μια τέτοια τακτική, ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας, εκτός από τα άλλα, στερήθηκε τη δυνατότητα να επεκταθεί σε άλλες ζώνες της χώρας, όπου στους γιους και θυγατέρες του λαού θα έβρισκε χωρίς άλλο την αστείρευτη πηγή των ανθρώπινων δυνάμεων, το ίδιο επίσης, αυτός στερήθηκε τη δυνατότητα να αρπάζει όπλα από τον εχθρό με συνεχείς, ακαριαίες, καλομελετημένες κρούσεις και εκεί που δεν το περιμένει ο εχθρός. Δεν πρέπει να παίζουμε με την ένοπλη εξέγερση, μας διδάσκει ο μαρξισμός - λενινισμός και η ιστορία τόσων και τόσων αγώνων έχει επιβε-

βαιώσει ότι η άμυνα είναι θάνατος για κάθε ένοπλη εξέγερση. Αν θα παραμεινει στην άμυνα, η εξέγερση συντρίβεται πολύ γρήγορα από έναν ισχυρότερο και καλύτερα εξοπλισμένο εχθρό.

Αυτό κατά τη γνώμη μας το επιβεβαίωσε και αυτή η ταχτική που ακολούθησαν οι έλληνες σύντροφοί. Οι ζωντανές δυνάμεις του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας και το μεγαλύτερο μέρος τους ήταν συνεχώς καθηλωμένες στον οχυρωμένο τομέα του Βίτσι και του Γράμμου. Οι δυνάμεις αυτές εκπαιδεύτηκαν για πόλεμο θέσεων και αμυντικό πόλεμο, σ' αυτές επεβλήθηκε και δέχτηκαν με την επιθυμία της ηγεσίας τους τον μετωπικό πόλεμο με το στρατό του εχθρού. Με τον αμυντικό και παθητικό πόλεμο οι έλληνες σύντροφοί σκέφτηκαν να πάρουν στα χέρια τους την εξουσία. Η εξουσία, κατά τη γνώμη μας, δεν μπορεί να παρθεί αμυνόμενοι στον Γράμμο. Ο μόνος ελιγμός που έκανε η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (κι αυτός τους επιβλήθηκε από τις περιστάσεις), ήταν ο ελιγμός που έγινε στις μάχες που διεξήχθηκαν στον Γράμμο το 1948, όπου πραγματικά οι ηρωικοί έλληνες παρτιζάνοι αντιστάθηκαν επί εβδομήντα μέρες, προξένησαν στον εχθρό απώλειες σε ανθρώπους, αλλά τελικά, για να γλυτώσουν από την περικύκλωση και την εξόντωση, βγήκαν από τον Γράμμο και πέρασαν στο Βίτσι. Η κατάληψη όμως της εξουσίας απείχε ακόμη πολύ. Ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας έπρεπε να διεξάγει επιθέσεις για την κατάληψη πόλεων. Αυτό όμως δεν συνέβηκε. Οι έλληνες σύντροφοί και τότε ισχυρίζονταν ότι τους έλειπαν οι δυνάμεις. Αυτό μπορεί να αληθεύει, αλλά γιατί τους έλειπαν οι

δυνάμεις και πού έπρεπε να τις βρουν, οι έλληνες σύντροφοί δεν βάθαιναν σ' αυτό το πρόβλημα και ούτε τότε, ούτε και αργότερα δεν το έλυσαν σε σωστό μαρξιστικό-λενινιστικό δρόμο. Η ταχτική των ελλήνων συντρόφων, όπως το έκφρασαν και στο γράμμα που το Πολιτικό τους Γραφείο έστειλε στο Πολιτικό μας Γραφείο, ήταν να κρατήσουν με κάθε θυσία το Γράμμο και το Βίτσι, τη βάση τους για την παραπέρα διεξαγωγή του αγώνα και την επιτυχία αυτού του αγώνα την εξαρτούσαν αποκλειστικά από τον εφοδιασμό, χωρίς όμως να βρουν το σωστό δρόμο για την εξασφάλιση με πόλεμο αυτού του εφοδιασμού.

Πάντως περνώντας από ήττα σε ήττα, ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας υποχρεώθηκε να υποχωρήσει και να εγκατασταθεί ξανά στην περιοχή του Βίτσι και του Γράμμου. Αυτή ήταν μια πολύ κρίσιμη φάση, τόσο για το Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας όσο και για τη χώρα μας. Κατά την περίοδο αυτή εμείς παρακολουθούσαμε με πολύ προσοχή τις ενέργειες των ελλήνων συντρόφων. Πριν από την τελευταία επίθεση των μοναρχοφασιστών ενάντια στο Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας, οι έλληνες σύντροφοί ηγέτες είχαν την ιδέα ότι η πολιτική και στρατιωτική τους κατάσταση ήταν εξαιρετικά λαμπρή, ενώ η κατάσταση του εχθρού, σύμφωνα μ' αυτούς, πολύ απεγνωσμένη. Είχαν την άποψη ότι «το Βίτσι είναι εξαιρετικά οχυρωμένο και απόρθητο από τον εχθρό· αν ο εχθρός επιτεθεί στο Βίτσι, αυτός υπέγραφε το θάνατό του. Το Βίτσι θα αποβεί ο τάφος των μοναρχοφασιστών. Ο εχθρός είναι υποχρεωμένος να κάνει αυτή την επίθεση γιατί δεν έχει άλλη διέξοδο, αυτός βρίσκεται στο χείλος του

γκρεμού. Ας επιτεθούν ό,τι ώρα θέλουν ο μοναρχοφασιστικός στρατός και ο Βαν Φλητ, εμείς θα τους τσακίσουμε».

Ο σύντροφος Βλαντάς είχε την άποψη ότι το κυριότερο χτύπημα του εχθρού θα δινόταν στο Γράμμο και όχι στο Βίτσι, για λόγους που «ο Γράμμος είναι λιγότερο οχυρωμένος, γιατί συνορεύει με την Αλβανία και ο εχθρός, αφού θα μας νικήσει εκεί, θα στραφεί στο Βίτσι να μας χτυπήσει, επειδή νομίζει ότι εκεί θα μας εξοντώσει, γιατί συνορεύει με τη Γιουγκοσλαβία. Εμείς αφού έχουμε πολεμήσει στο Γράμμο και έχουμε προξενήσει μεγάλες απώλειες στον εχθρό, θα κάνουμε ελιγμούς με δυνάμεις από το Γράμμο για να χτυπήσουμε από τα νώτα τις εχθρικές δυνάμεις στο Βίτσι».

Λίγο όμως πριν από την τελευταία επίθεση οι έλληνες σύντροφοί πληροφορήθηκαν από μέρους μας ότι ο εχθρός την επίθεση ενάντιά τους θα την εξαπέλυε στις 10 του Αυγούστου στο Βίτσι και όχι στο Γράμμο. Η πληροφορία αυτή έδινε τη δυνατότητα στους έλληνες συντρόφους να μην αιφνιδιαστούν και να πάρουν έγκαιρα τα μέτρα. Αλλά και ύστερα απ' αυτό, αυτοί συνέχιζαν να πιστεύουν ότι το κυριότερο χτύπημα θα δινόταν στο Γράμμο. Σύμφωνα μ' αυτούς, η εχθρική επίθεση στο Βίτσι και όχι στο Γράμμο «δεν φέρνει καμιά αλλαγή για μας. Εμείς έχουμε πάρει όλα τα μέτρα, τόσο στο Βίτσι όσο και στο Γράμμο. Το Βίτσι είναι απόρθητο, σκέφτονταν αυτοί, αυτό είναι εξαιρετικά οχυρωμένο, όλοι οι δρόμοι από όπου θα μπορούσε να περάσει ο εχθρός έγιναν αδιάβατοι. Τα βαριά όπλα του ε-

χθρού δεν μπορούν να περάσουν στη ζώνη του Βίτσι, η νίκη είναι δική μας».

Αυτές ήταν οι απόψεις των ελλήνων συντρόφων δύο μέρες πριν από την επίθεση στο Βίτσι. Μέσα σε μια μέρα οι μοναρχοφασίστες κατέλαβαν την τρίτη γραμμή θέσεων άμυνας του Βίτσι και σε δυο - τρεις μέρες το Βίτσι κατέρρευσε. Η μάχη και η αντίσταση ήταν ελάχιστες. Αυτό για μας ήταν πράγμα πολύ απροσδόκητο. Εμείς όμως είχαμε πάρει όλα τα μέτρα άμυνας από μια ενδεχόμενη επίθεση των μοναρχοφασιστών ενάντια στο έδαφος μας. Γι' αυτά τα μέτρα άμυνας που εμείς είχαμε πάρει, οι έλληνες σύντροφοί και ο ίδιος ο σύντροφος Παρτσαλίδης που είναι εδώ παρουσία, δεν ήταν πολύ πεπεισμένοι και τα θεώρησαν εσπευσμένα από μέρους μας. Οι έλληνες σύντροφοί δεν ήταν ρεαλιστές. Πολλοί πρόσφυγες, ανάμεσα στους οποίους και δημοκράτες στρατιώτες, που τσακίστηκαν άσχημα, υποχρεώθηκαν να περάσουν τα σύνορά μας. Τι να κάναμε εμείς;! Τους δεχτήκαμε και τους ταχτοποιήσαμε σε καθορισμένους χώρους.

Η ανάλυση που το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚ Ελλάδας έκαμε για την ήττα στο Βίτσι δεν μας ικανοποίησε. Εμείς πιστεύουμε πως έπρεπε να γίνει μια βαθιά ανάλυση, επειδή εκεί υπήρχαν μεγάλα λάθη. Ύστερα από την υποχώρηση από το Βίτσι, ο σύντροφος Ζαχαριάδης στήριζε τις προοπτικές της νίκης στο Γράμμο. «Ο Γράμμος, έλεγε, είναι πιο ευνοϊκός για μας από το Βίτσι, τα άρματα μάχης που ήταν αποφασιστικό στοιχείο της νίκης των μοναρχοφασιστών στο Βίτσι, δεν μπορούν να ελιχτούν στο Γράμμο» κλπ.

Πρέπει να ειπωθεί πως την εποχή εκείνη η προδοσία του Τίτο είχε γίνει γνωστή. Αργότερα ο Ζαχαριάδης είπε πως «οι μόνοι που προσέφεραν άσυλο στους έλληνες πρόσφυγες ήταν οι Αλβανοί, επειδή οι Γιουγκοσλάβοι όχι μόνον δεν δέχτηκαν να περάσουν στο έδαφος τους, αλλά και τους χτύπησαν πισώπλατα». Μπορεί να ήταν κι έτσι, εμείς δεν μπορούμε να πούμε τίποτα.

Σε μια συνομιλία που είχα με τον σύντροφο Ζαχαριάδη σχετικά με την υποχώρηση από το Βίτσι, εγώ έβαλα ξανά το ζήτημα των λαθών τους καθώς και την έλλειψη μιας αντικειμενικής άποψης της κατάστασης από μέρους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας και ιδιαίτερα από τον διοικητή του Βίτσι, στρατηγό Βλαντά. «Αυτά που σκέφτονταν αυτός, είπα στο Νίκο, φάνηκε πως δεν ήταν πραγματικά. Αυτό επιβεβαιώθηκε με το γεγονός ότι ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας δεν ήταν σε θέση να υπερασπίσει το Βίτσι».

Ο Νίκος Ζαχαριάδης μου αντιτάχτηκε και μου είπε ότι το Βίτσι έπεσε από λάθος ενός διοικητή, ο οποίος σ' ένα μέρος του μετώπου δεν είχε τοποθετήσει το τάγμα που είχε καθοριστεί και δεν βρέθηκε ούτε και ο ίδιος στο μέρος της μάχης. Έτσι, σύμφωνα μ' αυτόν, εκείνος ήταν ο υπαίτιος της ήττας στο Βίτσι, γι' αυτό μου είπε «πήραμε μέτρα και τον τιμωρήσαμε». Αυτή ήταν μια πολύ απλοϊκή εξήγηση από μέρους του σύντροφου Νίκου για μια τόσο μεγάλη ήττα.

Εγώ του είπα ανοιχτά και συντροφικά πως δεν μπορούσα να πιστέψω ένα τέτοιο πράγμα.

«θέλεις πίστεψε, θέλεις μην πιστεύεις, αλλά έτσι είναι», μου είπε ο Νίκος.

Μολαταύτα συνέχισα:—Μα τώρα τι θα γίνει;

Ο Νίκος απάντησε: «θα πολεμήσουμε».

— Μα πού θα πολεμήσετε;

«Στο Γράμμο, που είναι απόρθητο φρούριο».

Εγώ του έκανα την ερώτηση:—Σκέφτεστε να θέσετε εκεί όλον τον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας;

«Μάλιστα, απάντησε ο Νίκος Ζαχαριάδης, θα τον ξαναμπάσουμε όλον στο Γράμμο».

Του είπα ότι εσείς ξέρετε τις δουλειές σας και εσείς είστε που αποφασίζετε, η γνώμη μας όμως είναι πως ο Γράμμος δεν μπορεί να αντέξει πια, γι' αυτό δεν πρέπει να θυσιαστούν στα χαμένα αυτά τα παλληκάρια του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, αρχηγός του οποίου είστε εσείς. Εμείς σας έχουμε συντρόφους και φίλους, για τα ζητήματά σας κάνετε όπως νομίζετε καλύτερα, αλλά θα επιθυμούσα να φωνάζατε αν είναι δυνατόν το σύντροφο Μπαρτζιώτα, τον διοικητή των ελληνικών δυνάμεων στο Γράμμο, και να μιλούσατε σχετικά μ' αυτό το ζήτημα. Ο Νίκος εναντιώθηκε σ' αυτή τη σκέψη μου και μου είπε πως αυτό ήταν αδύνατο να γίνει.

Αργότερα ξέρουμε τι συνέβηκε. Ο Γράμμος ήταν η τελευταία ήττα του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας.

Ο Γράμμος κατέρρευσε μέσα σε τέσσερις μέρες. Εκεί, κατά τη γνώμη μας, ο αγώνας δεν ήταν οργανωμένος. Συνίστατο σε μια αποκλειστικά παθητική άμυνα. Δεν αποκλείουμε να διεξήχθηκαν σκληρές μάχες σε μερικά σημεία, όπως στην Πόλε και στο Καμενίκ, όπου οι έλληνες δημοκράτες στρα-

τιώτες αντιστάθηκαν με ηρωισμό. Όλη η υποχώρηση του Γράμμου, με εξαίρεση τις δυνάμεις του Καμενίκ, δεν ήταν κανονική, όπως και του Βίτσι. Στρατιώτες και διοικητές του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας ψιθύριζαν για την εσφαλμένη αμυντική τακτική που εφαρμόστηκε στο Γράμμο. Αυτό μας το επιβεβαίωσε και ο σύντροφος Ζαχαριάδης.

Πιστεύουμε πως οι σύντροφοί έλληνες ηγέτες στη μάχη του Γράμμου και του Βίτσι δεν είχαν υπόψη τις μαρξιστικές - λενινιστικές αρχές του λαϊκού αγώνα. Οι μοναρχοφασιστικές φάλαγγες έφθασαν στις προκαθορισμένες θέσεις τους με μεγάλη ταχύτητα και ανενόχλητοι. Αυτές πέρασαν με εσπευσμένα τις κορυφογραμμές των βουνών, έκαναν την περικύκλωση των δημοκρατικών δυνάμεων, που ήταν κλεισμένες στα προχώματα και δεν αντεπιτίθονταν· οι εχθροί επιτέθηκαν, έβγαλαν τους παρτιζάνους από τα χαρακώματα και κατέλαβαν τα οχυρά. Η ελληνική δημοκρατική διοίκηση είχε διασκορπίσει τις δυνάμεις σε οχυρωμένες θέσεις, δεν χρησιμοποίησε τις εφεδρείες για αντεπίθεση και να συντρίψει με συνεχείς επιθέσεις και γρήγορους ελιγμούς την εχθρική επίθεση. Εμείς νομίζουμε ότι οι λαθεμένες απόψεις τους σχετικά με την ταχτική του πολέμου προκάλεσαν την ήττα. Ο παράγοντας άνθρωπος ήταν στο ύψος της στιγμής, ήταν παρτιζάνοι παλιοί και δοκιμασμένοι στη μάχη, με υψηλό ηθικό και που πολεμούσαν με ηρωισμό.

Από την άλλη μεριά, εφαρμόζοντας την ταχτική της παθητικής άμυνας, η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας επέτρεψε την ανασυγκρότηση και την αναδιοργάνωση του μοναρχοφασιστι-

κού στρατού, δεν επετέθηκε για να χτυπήσει τις προετοιμασίες του εχθρού σε τρόπο που να αποτύχαινε η επίθεσή του ή τουλάχιστον να εξασθένιζε για να επέτρεπε έτσι στις ζωντανές δυνάμεις του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας να ελίσσονται σε πλατιά κλίμακα και να χτυπούν συνέχεια και παντού τις δυνάμεις του εχθρού. Αυτά είναι μερικά από τα αίτια που προκάλεσαν, κατά τη γνώμη μας, τις τελευταίες ήττες στο Γράμμο και στο Βίτσι. Στην ανάλυση που έκαμε το Πολιτικό Γραφείο του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας σχετικά με την ήττα στα Βίτσι λέει πως «η ηγεσία φέρει βαριά ευθύνη», αλλά δεν λέει τίποτα πού έγκειται αυτή η ευθύνη και παρακάτω δεν παραλείπει όμως αυτή την ευθύνη να την διασκορπίσει προς όλες τις κατευθύνσεις. Εμείς νομίζουμε ότι αυτή δεν είναι μαρξιστική - λενινιστική ανάλυση.

Για να είχαν επιτυχία στον αγώνα τους, οι έλληνες σύντροφοί δεν έπρεπε να είχαν ακολουθήσει την ταχτική της παθητικής άμυνας, αλλά έπρεπε να είχαν εφαρμόσει καλά τις μαρξιστικές - λενινιστικές αρχές σχετικά με την ένοπλη εξέγερση. Η ταχτική που έπρεπε να ακολουθήσουν, νομίζουμε πως έπρεπε να είχε σαν σκοπό να βλάψει τον εχθρό σε πολλές κατευθύνσεις συνεχώς, να κάνει στον εχθρό την κατάσταση ανασφαλή σε κάθε στιγμή, να τον υποχρεώνει να σκορπίζει τις δυνάμεις του, να τον πανικοβάλει, και να του κάνει αδύνατο τον έλεγχο της κατάστασης. Έτσι ο επαναστατικός αγώνας του ελληνικού λαού θα φούντωνε συνεχώς, αυτός στην αρχή δεν θα άφηνε ήσυχο τον εχθρό, αργότερα θα έκανε τον εχθρό να μην ελέγχει την κα-

τάσταση, θα έκανε να απελευθερωθούν ολόκληρες επαρχίες και ζώνες μέχρι τον τελικό σκοπό, δηλαδή μέχρι τη γενική εξέγερση και την απελευθέρωση όλης της χώρας. Έτσι ο παρτιζάνικος αγώνας στην Ελλάδα θα είχε προοπτική ανάπτυξης.

Πολλές φορές, στις συνομιλίες που είχαμε με αυτούς, είπαμε συντροφικά στους έλληνες συντρόφους ότι ο Παρτιζάνικος Στρατός Ελλάδας πρέπει να προσπαθήσει ώστε τα όπλα να τα πάρει από τον εχθρό πολεμώντας· να πολεμήσει με τα όπλα του εχθρού και τρόφιμα και ιματισμό να πάρει από το λαό, μαζί με τον οποίο και για τον οποίο θα πολεμήσει.

Ο Παρτιζάνικος Στρατός, είπαμε στους έλληνες συντρόφους μας, πρέπει κατά πρώτο λόγο να συνδεθεί με τον λαό από τον οποίο είχε ξεκόψει και χωρίς τον οποίο δεν μπορεί να υπάρχει. Ο λαός πρέπει να συνηθίσει να αγωνίζεται μαζί με το στρατό και να τον βοηθά και να τον αγαπάει σαν απελευθερωτή του. Αυτό είναι απαραίτητος όρος. Ο λαός πρέπει να μάθει να μην παραδίνεται στον εχθρό και οι γραμμές του στρατού να ενισχύονται με άνδρες και γυναίκες, με νέους και νέες του λαού, από την ίδια την Ελλάδα.

Επίσης εμείς, κατά τρόπο συντροφικό, είπαμε στους έλληνες συντρόφους πως στον Παρτιζάνικο Στρατό Ελλάδας πρέπει να εξασφαλιστεί καλύτερα ο ηγετικός ρόλος του κόμματος· ο πολιτικός επίτροπος στο λόχο, στο τάγμα, στην ταξιαρχία, στη μεραρχία πρέπει να είναι ο πραγματικός εκπρόσωπος του κόμματος και, σαν τέτοιος, να έχει το δικαίωμα διοίκησης το ίδιο όπως και ο διοικητής. Εμείς

όμως είχαμε παρατηρήσει και πολλές φορές είχαμε τονίσει στους συντρόφους ότι τον ηγετικό ρόλο του κόμματος στο στρατό αυτοί δεν τον είδαν σωστά. Σχετικά με το πρόβλημα αυτό εγώ και προηγούμενα είχα εκφράσει στο σύντροφο Στάλιν τη γνώμη του Κόμματός μας και στο γράμμα που εμείς του είχαμε απευθύνει εκθέτουμε επίσης αυτό το πράγμα. Η μη κατανόηση του ηγετικού ρόλου του κόμματος στο στρατό, πιστεύουμε εμείς, ήταν ένας από τους κυριότερους λόγους που οδήγησε στην αποτυχία του αγώνα του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας. Εμείς πάντα ξεκινούμε από το μαρξιστικό - λενινιστικό δίδαγμα ότι ο διοικητής και ο πολιτικός επίτροπος αποτελούν μια ενότητα που διευθύνει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και την πολιτική διαπαιδαγώγηση των μονάδων, επειδή αυτοί και οι δυο είναι το ίδιο υπεύθυνοί για την κατάσταση του τμήματός τους από κάθε άποψη, επειδή και οι δύο, διοικητής και πολιτικός επίτροπος, διευθύνουν στον αγώνα τη μονάδα τους, το τμήμα τους.

Χωρίς πολιτικούς επιτρόπους δεν θα είχαμε Κόκκινο Στρατό, μας διδάσκει ο Λένιν. Στον Εθνικοαπελευθερωτικό μας Στρατό και τώρα στο Λαϊκό μας Στρατό έχουμε ακολουθήσει και συνεχίζουμε να ακολουθούμε αυτές τις αρχές. Στον Εθνικοαπελευθερωτικό Στρατό Ελλάδας, ΕΛΑΣ, ο διοικητής και ο πολιτικός επίτροπος, υπήρχαν σαν κοινή διοίκηση, αλλά αυτό δεν εφαρμοζόταν όπως έπρεπε στην πράξη. Η πίεση των εσφαλμένων αστικών απόψεων των αξιωματικών καριέρας που δεν ανέχονταν να έχουν πλάι τους, στην διοίκηση, ανθρώπους έμπιστους του κόμματος, είχε τότε σαν συνέπεια

να επισκιάζεται στο Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας ο ρόλος του πολιτικού επιτρόπου στη διοίκηση και να είναι σε δεύτερη μοίρα. Αυτή είναι συνέπεια των απόψεων των ηγετών του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας σχετικά με τον «ταχτικό στρατόν. Οι έλληνες σύντροφοί ηγέτες την εξάλειψη του ρόλου του πολιτικού επιτρόπου προσπαθούν να την δικαιολογήσουν παίρνοντας σαν παράδειγμα τον τύπο στρατού κάποιας άλλης χώρας, εμείς όμως πιστεύουμε ότι οι έλληνες σύντροφοί δεν είναι ρεαλιστές σ' αυτό το ζήτημα.

Τέτοια λάθη διαπιστώθηκαν και αφού ο Εθνικοαπελευθερωτικός Στρατός Ελλάδας ξανάρχισε τον αγώνα. Από την απομάκρυνση του στρατηγού Μάρκου, ο στρατός αυτός δεν είχε γενικό διοικητή. Εμείς νομίζουμε πως μια τέτοια κατάσταση δεν ήταν σωστή. Σ' εμάς ο Γενικός Γραμματέας του Κόμματος ήταν και είναι ταυτόχρονα Γενικός Διοικητής Στρατού. Και νομίζουμε πως αυτό είναι σωστό. Σε καιρό ειρήνης μπορεί να μην είναι έτσι, μπορεί να υπάρχει ο Υπουργός Άμυνας, στις συνθήκες όμως του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, όταν αυτός πολεμούσε, έπρεπε να έχει έναν γενικό διοικητή του στρατού και ήμασταν και είμαστε της γνώμης σύμφωνα με την εμπειρία μας, πως αυτό το πολιτικό και στρατιωτικό αξίωμα ανήκει στον γενικό γραμματέα του κόμματος. Την άποψή μας αυτή την είχαμε εκφράσει πολλές φορές στους έλληνες συντρόφους. Οι λόγοι που οι έλληνες σύντροφοί μας έκφρασαν γιατί δεν ενήργησαν έτσι, δεν ήταν πειστικοί. Οι έλληνες σύντροφοί μας είπαν πως «ο σύντροφος Ζαχαριάδης είναι πολύ μετριόφρονας», ή

«καήκαμε με τον Τίτο, που ήταν ταυτόχρονα γενικός γραμματέας, πρωθυπουργός και ανώτατος διοικητής του στρατού». Εμείς νομίζουμε πως εδώ δεν πρόκειται για μετριοφροσύνη· αυτό δεν έχει σχέση ούτε με τα λεγόμενα για τον Τίτο, πίσω από τα οποία μας φάνηκε πως γίνονταν άλλοι υπαινιγμοί.

Εμείς απορούσαμε με μια σειρά συγκαλυμμένες μορφές που χρησιμοποιούσαν οι έλληνες σύντροφοί, αλλά βλέπαμε ότι η πραγματικότητα ήταν ολότελα διαφορετική. Αυτά εμείς δεν μπορούσαμε να τα εξηγήσουμε παρά με την εντύπωσή μας πως στους έλληνες συντρόφους υπήρχε σύγχυση, υπήρχε οπορτουνισμός, πλαστή σεμνότητα, υπήρχε απόκρυφη του ηγετικού ρόλου του κόμματος. Μπορεί ο γενικός γραμματέας του κόμματος να μην είναι γενικός αρχηγός του στρατού, ένας στρατός όμως που πολεμάει, να μην έχει γενικό αρχηγό, όπως ήταν η περίπτωση του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας μετά την καθαίρεση του Μάρκου, μας φάνηκε λαθεμένη.

Για την κατάσταση αυτή και για τις ήττες που ακολούθησαν αργότερα, οι έλληνες σύντροφοί δεν καθιστούν υπεύθυνο κανέναν, την ευθύνη τη μοιράζουν επιρριπτοντάς την και σ' εκείνον που φταίει και σ' εκείνον που δεν φταίει. Το φταίξιμο αυτό το επιρρίπτουν σ' όλα τα μέλη του Κόμματος, πράγμα που δεν είναι καθόλου σωστό, επειδή τα μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας πολέμησαν και πολεμούν ηρωικά. Εμείς νομίζουμε πως οι έλληνες σύντροφοί ηγέτες φοβούνται να εμβαθύνουν σ' αυτό τα λάθη που εμείς τα θεωρούμε βαριά, φοβούνται να βάλουν το δάχτυλο στην πληγή. Νομίζουμε επί-

σης πως σε μερικούς έλληνες συντρόφους ηγέτες λείπει η κριτική και η αυτοκριτική και «συντροφικά» υπερασπίζουν ο ένας τον άλλο για τα λάθη που έκαμαν.

Οι έλληνες σύντροφοί ηγέτες ήταν αντίθετοί με τις απόψεις μας που τους είχαμε εκφράσει συντροφικά σαν διεθνιστές κομμουνιστές που αγωνιζόμαστε για την ίδια υπόθεση, που έχουμε μεγάλα κοινά συμφέροντα, που πονούσαμε για την υπόθεση του αγώνα του ελληνικού λαού. Αυτοί δεν δέχτηκαν με ευμένεια τις παρατηρήσεις μας.

Πολλά ανάρμοστα πράγματα είπε ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης εναντίον μας, τα οποία φυσικά εμείς τα απορρίψαμε. Είναι γνωστή πια η δήλωσή του για την «Βόρειο Ήπειρο» που ανέφερα στην αρχή. Εκτός από τα άλλα, αυτός λογομάχησε με μας κατηγορώντας μας ότι είχαμε τάχα επιτάξει τα ελληνικά φορτηγά αυτοκίνητα που χρησίμευαν για τη μεταφορά προσφύγων και υλικών τους και ζήτησε όπως εμείς επιτάξουμε τα φορτηγά μας αυτοκίνητα για τις ανάγκες που είχαν. Ότι εμείς χρησιμοποιήσαμε τα ελληνικά φορτηγά αυτοκίνητα για τη μεταφορά των ελλήνων προσφύγων προς τα καθορισμένα γι' αυτούς μέρη, αυτό είναι απόλυτα σωστό. Τους έλληνες πρόσφυγες εμείς τους πήραμε και τους μεταφέραμε στη Βόρειο Αλβανία, όπου παρά τις δυσχέρειές μας, χρειάστηκε να τους εφοδιάζουμε και με τρόφιμα, να μοιράζουμε δηλαδή μ' αυτούς την μπουκιά μας. Όσον αφορά τα μέσα σας, το αυτοκινητοστάσιό μας φορτηγών αυτοκινήτων ήταν πολύ μικρό και με τα φορτηγά μας αυτοκίνητα έ-

πρεπε να εφοδιάζουμε από άκρη σ' άκρη με το κάθετί όλη την Αλβανία.

Οι έλληνες σύντροφοι μας επικρίνουν επίσης ότι εμείς δεν δώσαμε προτεραιότητα στην εκφόρτωση των υλικών βοηθείας, όπως ένδυσης και υπόδεσης, σκηνών, κλινοσκεπασμάτων κλπ, που ήρθαν για τους έλληνες πρόσφυγες στα λιμάνια μας, πριν απομακρυνθούν από την Αλβανία οι πρόσφυγες. Αυτό δεν είναι αλήθεια. Οι βοήθειες που έρχονταν από το εξωτερικό με πλοία για τους έλληνες πρόσφυγες, τύχαινε να ήταν κάτω από τα εμπορεύματα και τα υλικά που έρχονταν για μας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι ευνόητο, ότι έπρεπε πρώτα να εκφορτώνονταν τα φορτία που ήταν επάνω, έπειτα αυτά που ήταν κάτω, διαφορετικά δεν μπορούσε να γίνει· εμείς δεν γνωρίζουμε καμιά μέθοδο που να ξεφορτώνεις το πλοίο από τον πάτο του.

Πάντως αυτά ήταν μικρές παρεξηγήσεις που ξεπερνούνταν όπως και ξεπεράστηκαν. Αποφασιστικά ζητήματα ήταν αυτά της πολιτικής και στρατιωτικής γραμμής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας κατά τα χρόνια του πολέμου, για τα οποία μίλησα πιο πάνω.

Οι έλληνες σύντροφοί όχι μόνον δεν δέχτηκαν τις απόψεις και παρατηρήσεις μας, αλλά έχουμε την εντύπωση πως αυτοί τα παίρνουν στραβά και μάλιστα στο γράμμα τους προς το Πολιτικό μας Γραφείο πριν λίγο καιρό, αυτοί συγκρίνουν τις απόψεις και τη στάση μας αρχών, κατά τρόπο ανεπίτρεπτο και αντιμαρξιστικό, το ίδιο με τις απόψεις των τιτοϊκών. Παραμορφώνοντας τις απόψεις που εξέφρασε η αντιπροσωπία μας για τον πόλεμο του Βίτσι

και του Γράμμου για να τις προσαρμόσουν στη μη σωστή αιτιολόγησή τους, οι έλληνες σύντροφοι ηγέτες, κατά τη γνώμη μας, αποσκοπούν να κρύψουν τα λάθη που έγιναν από μέρους τους. Εμείς καταλαβαίνουμε τις βαριές στιγμές που πέρασε η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας ύστερα από την ήττα του Βίτσι και του Γράμμου και τις στιγμές εκνευρισμού που υπήρχαν σ' αυτούς, αλλά τέτοιες βαριές κατηγορίες, αβάσιμες είναι απαράδεχτες για μας και πρέπει να μετρηθούν καλά και να ζυγιαστούν καλά πριν ειπωθούν, προπαντός από μέρους του Πολιτικού Γραφείου του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας.

Ύστερα απ' αυτές τις κατηγορίες, που το Πολιτικό μας Γραφείο τις έκρινε με ψυχραιμία, εμείς σκεφτήκαμε πως ήταν ακόμα απαραίτητη και η αποχώρηση και εκείνων των λίγων ελλήνων προσφύγων δημοκρατών που είχαν μείνει ακόμα στην Αλβανία.

Είναι σωστές ή λαθεμένες αυτές οι απόψεις και στάση που τηρήσαμε, ας μας το πει ο σύντροφος Στάλιν, εμείς είμαστε πρόθυμοί να αναγνωρίσουμε κάθε πιθανό λάθος και να κάνουμε αυτοκριτική.

Ο σύντροφος Στάλιν, απευθυνόμενος σε μένα, με διέκοψε και μου είπε:

— Όταν οι σύντροφοί βρίσκονται σε συμφορά, δεν πρέπει να τους δίνουμε κλωτσιές.

— Έχετε δίκιο, σύντροφε Στάλιν, του απάντησα, αλλά σας διαβεβαιώ ότι ποτέ δεν δώσαμε κλωτσιές στους έλληνες συντρόφους. Τα ζητήματα που θέσαμε για συζήτηση είχαν μεγάλη σημασία και για τον Δημοκρατικό Στρατό και για μας. Η Κε-

ντρική Επιτροπή του Κόμματός μας δεν μπορούσε να επιτρέψει ώστε η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας να έχει το κέντρο των ενεργειών της στην Αλβανία, δεν μπορούσε επίσης να επιτρέψει να οργανώνονται και να εκπαιδεύονται στη χώρα μας στρατεύματα για να ξαναρχίσουν τον αγώνα στην Ελλάδα. Αυτό εγώ το είπα συντροφικά στο σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη, που και προηγούμενα είχε ζητήσει οι έλληνες πρόσφυγες να πάνε σε άλλες χώρες και που στην πραγματικότητα έτσι συνέβηκε με τους περισσότερους πρόσφυγες. Επρόκειτο για ένα περιορισμένο αριθμό προσφύγων που είχαν μείνει ακόμα στη χώρα μας. Εμείς δεν θέσαμε ποτέ το ζήτημα να διώξουμε τους έλληνες πρόσφυγες από τη χώρα μας, αλλά εκτός από το αίτημα που έκανε ο ίδιος ο σύντροφος Νίκος να μεταβούν οι πρόσφυγες σε άλλες χώρες, η ίδια η σωστή λογική μάς επέβαλε το συμπέρασμα ότι, στις συνθήκες που δημιουργήθηκαν, και αυτοί που είχαν μείνει έπρεπε να φύγουν απαραίτητα από την Αλβανία.

Αυτά ήταν τα προβλήματα που εγώ ήθελα να θέσω, προβλήματα που είχαμε θέσει τόσο με τους έλληνες συντρόφους έτσι και στο γράμμα που έχουμε στείλει προηγούμενα και σε σας, σύντροφε Στάλιν.

— Τελειώσατε; με ρώτησε ο σύντροφος Στάλιν.

— Τελείωσα, του είπα.

Τότε αυτός έδωσε το λόγο στο σύντροφο Ζαχαριάδη.

Εκείνος άρχισε να υπερασπίζει τη Βάρκιζα, τονίζοντας πως η συμφωνία που υπογράφηκε εκεί δεν

ήταν λάθος και ανέπτυξε πιο πλατιά το θέμα. Τις ίδιες απόψεις είχε εκφράσει και σε μένα προηγούμενα.

Για να εξηγήσει τους λόγους της ήττας, ανάμεσα στ' άλλα, ο Ζαχαριάδης είπε και το εξής: «Αν γνωρίζαμε από το 1946 ότι θα πρόδινε ο Τίτο, δεν θα αρχίζαμε τον αγώνα ενάντια στους έλληνες μοναρχοφασίστες». Έπειτα πρόσθεσε και μερικούς άλλους «λόγους» για να εξηγήσει την ήττα, επαναλαμβάνοντας πως τους έλειπε ο εξοπλισμός, πως οι Αλβανοί, παρ' όλο που έδωσαν στους πρόσφυγες την μπουκιά τους, μολαταύτα έφεραν μερικά εμπόδια κλπ. Ο Ζαχαριάδης μερικά δευτερεύοντα προβλήματα τα έβαλε σαν ζητήματα αρχών. Αυτός ανάφερε έπειτα το αίτημά μας (που ο ίδιος το είχε βάλει προηγούμενα) πως και εκείνοι οι έλληνες δημοκράτες πρόσφυγες που βρίσκονταν ακόμα στη χώρα μας να έφευγαν από την Αλβανία. Σύμφωνα μ' αυτόν, αυτό έβαζε τέλος στον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα Ελλάδας.

Με την ευκαιρία αυτή επιθυμώ να εκφράσω την εντύπωσή μου πως ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης ήταν πολύ έξυπνος, μορφωμένος, αλλά, κατά τη γνώμη μου, όχι όσο έπρεπε μαρξιστής. Αυτός παρά την ήττα που έπαθαν, άρχισε να μιλάει προς υποστήριξη της στρατηγικής και ταχτικής που είχε ακολουθήσει ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας, επιμένοντας πως αυτή η στρατηγική και ταχτική ήταν ορθές, πως αυτοί δεν μπορούσαν να ενεργήσουν διαφορετικά. Αυτός ανέπτυξε πλατιά αυτό το ζήτημα. Επομένως ο καθένας μας έμενε στις θέσεις του.

Έτσι μίλησε ο Νίκος Ζαχαριάδης. Η ομιλία του

διήρκησε όσο και η δική μου, αν όχι περισσότερο.

Ο σύντροφος Στάλιν και οι άλλοι σύντροφοί σοβιετικοί ηγέτες τον ακόυσαν κι αυτόν με προσοχή.

Ύστερα από το Νίκο, ο σύντροφος Στάλιν ρώτησε το Μήτσο Παρτσαλίδη:

— Έχετε να εκφράσετε καμιά σκέψη γύρω απ' αυτά που είπαν οι σύντροφοί Ενβέρ Χότζα και Νίκος Ζαχαριάδης;

— Δεν έχω τίποτε άλλο να πω εκτός απ' αυτά που εξέθεσε ο σύντροφος Νίκος, απάντησε ο Παρτσαλίδης και πρόσθεσε ότι αυτοί περίμεναν την κρίση των ζητημάτων εκ μέρους των σοβιετικών συντρόφων και του Μπολσεβίκικου Κόμματος.

Τότε πήρε το λόγο ο σύντροφος Στάλιν, ο οποίος μίλησε πολύ ήρεμα, όπως τον είχαμε γνωρίσει πάντα όταν είχαμε συναντηθεί μαζί του. Μίλησε απλά, ρητά και πεντακάθαρα. Είπε πως ο αγώνας του ελληνικού λαού ήταν ηρωικός αγώνας, κατά τη διάρκεια του οποίου έγιναν ηρωισμοί, αλλά διαπράχτηκαν και λάθη.

— Όσον αφορά τη Βάρκιζα, οι Αλβανοί έχουν δίκιο, τόνισε ο Στάλιν και, αφού ανέπτυξε αυτό το πρόβλημα, πρόσθεσε: Εσείς, έλληνες σύντροφοί, πρέπει να καταλάβετε πως η συμφωνία της Βάρκιζας ήταν μεγάλο λάθος. Εσείς δεν έπρεπε να την υπογράψετε και να καταθέσετε τα όπλα, γιατί αυτή ζημίωσε πολύ τον αγώνα του ελληνικού λαού.

Όσον αφορά την εκτίμηση της στρατηγικής και της ταχτικής σας που ακολουθήσατε στο δημοκρατικό αγώνα του ελληνικού λαού, παρ' όλο που αυτός ήταν ηρωικός, νομίζω πως οι αλβανοί σύντροφοί έχουν ξανά δίκιο. Εσείς έπρεπε να διεξάγετε

παρτιζάνικο πόλεμο, έπειτα από τις φάσεις αυτού του αγώνα να περνούσατε σε μετωπικό αγώνα.

Εγώ επέκρινα τον σύντροφο Ενβέρ Χότζα, στον οποίο είπα πως στη συμφορά του συντρόφου δεν πρέπει να του δίνεις κλωτσιές, αλλά απ' όσα ακούσαμε εδώ προκύπτει ότι οι Αλβανοί κράτησαν σωστή στάση προς τις απόψεις και τις ενέργειές σας. Οι περιστάσεις που δημίουργήθηκαν και οι συνθήκες της Αλβανίας ήταν τέτοιες που δεν μπορούσατε να παραμείνετε σ' αυτή τη χώρα, διότι έτσι μπορούσε να διακινδυνεύσει η ανεξαρτησία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας.

Εμείς δεχτήκαμε το αίτημά σας ώστε όλοι οι έλληνες πρόσφυγες δημοκράτες να περάσουν σε άλλες χώρες και τώρα πια όλοι τους έχουν αποσυρθεί. Καθετί άλλο, όπως τα όπλα, τα πολεμοφόδια κλπ, που οι αλβανοί σύντροφοί πήραν από τους έλληνες δημοκράτες στρατιώτες που πέρασαν τα σύνορα και μπήκαν στην Αλβανία, ανήκουν στην Αλβανία, τόνισε ο Στάλιν. Γι' αυτό τα όπλα έπρεπε να μείνουν στην Αλβανία, είπε, επειδή η χώρα αυτή, δεχόμενη τους έλληνες δημοκράτες στρατιώτες, παρ' όλο που τους αφόπλισε, πάλι διακινδύνευε την ανεξαρτησία της.

Όσον αφορά την άποψή σας, σύμφωνα με την οποία «αν ξέραμε από το 1946 ότι θα πρόδινε ο Τίτο, δεν θα είχαμε αρχίσει τον αγώνα ενάντια στους μοναρχοφασίστες», αυτή είναι εσφαλμένη, τόνισε ο Στάλιν, επειδή για τη λευτεριά του λαού πρέπει να αγωνιστείς και όταν είσαι περικυκλωμένος. Μολαταύτα πρέπει να γνωρίζετε ότι εσείς δεν ήσαστα σε κατάσταση περικύκλωσης, επειδή δίπλα

σας από Βορρά είχατε την Αλβανία και τη Βουλγαρία· προς υποστήριξη του δίκαιου αγώνα σας ήταν όλοι. Εμείς έτσι πιστεύουμε, κατέληξε ο σύντροφος Στάλιν και πρόσθεσε:

— Τι λέτε, εσείς, αλβανοί σύντροφοι;

— Δεχόμαστε όλες τις απόψεις σας, απαντήσαμε εμείς.

— Εσείς, έλληνες σύντροφοί, Ζαχαριάδη και Παρτσαλίδη, τι λέτε;

Ο σύντροφος Νίκος είπε:

— Εσείς μας βοηθήσατε πολύ, τώρα καταλαβαίνουμε πως δεν ενεργήσαμε σωστά και θα προσπαθήσουμε να διορθώσουμε τα λάθη μας,—και άλλα και άλλα.

— Πολύ καλά, είπε ο Στάλιν, ξαναπαίρνοντας το λόγο. Τότε το θέμα θεωρείται ότι έληξε.

Τη στιγμή που όλοι ετοιμαζόμασταν να βγούμε, επενέβηκε ο Μολότοφ λέγοντας στο Νίκο Ζαχαριάδη:

— Είχα να σας πω κάτι, σύντροφε Νίκο. Η Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης έχει πάρει ένα γράμμα από έναν σύντροφό σας στο οποίο γράφει ότι «ο Νίκος Ζαχαριάδης είναι πράχτορας των Άγγλων». Δεν ανήκει σε μας να λύσουμε αυτή την υπόθεση, αλλά δεν μπορούμε να το κρύψουμε χωρίς να σας ενημερώσουμε σχετικά με το περιεχόμενό του, πολύ περισσότερο όταν σ' αυτό κατηγορείται ένας σύντροφος ηγέτης του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Να και το γράμμα. Τι λέτε εσείς γι' αυτό;

— Να σας το εξηγήσω, απάντησε ο Νίκος Ζαπαχαριάδης, και είπε: Όταν τα σοβιετικά στρα-

τεύματα μας απελευθέρωσαν από το στρατόπεδο συγκέντρωσης εγώ πήγα στη σοβιετική διοίκηση να ζητήσω να με στείλουν το γρηγορότερο στην Αθήνα, επειδή εκεί ήταν η θέση μου. Ήταν αποφασιστικές στιγμές και έπρεπε να βρίσκομαι στην Ελλάδα. Η διοίκησή σας όμως σ' εκείνες τις στιγμές δεν είχε με τι να με μεταφέρει. Τότε υποχρεώθηκα να πάω στην αγγλική διοίκηση, όπου ζήτησα να με στείλουν στην πατρίδα. Οι Άγγλοι με ανέβασαν σε ένα αεροπλάνο και έτσι επέστρεψα στην Ελλάδα. Την επιστροφή μου στην πατρίδα μέσω της αγγλικής διοίκησης αυτός ο σύντροφος τη θεωρεί σαν να έγινα εγώ πράχτορας των Άγγλων, πράγμα που δεν είναι αλήθεια.

Ο Στάλιν επενέβηκε και είπε:

— Εντάξει, κι αυτό το ζήτημα έληξε. Η συνάντηση τελείωσε!

Ο Στάλιν σηκώθηκε, έδωσε το χέρι του σ' όλους με τη σειρά και πήγαμε να βγούμε. Η αίθουσα ήταν μεγάλη και, όταν φτάσαμε κοντά στην πόρτα της εξόδου, ο Στάλιν μάς φώναξε:

— Σταθείτε λιγάκι, σύντροφοι! Αγκαλιαστείτε, σύντροφε Χότζα και σύντροφε Ζαχαριάδη!

Και αγκαλιαστήκαμε.

Όταν βγήκαμε έξω ο Μήτσος Παρτσαλίδης πρόσθεσε:

— Δεν υπάρχει κανείς άλλος σαν το Στάλιν, αυτός φέρθηκε σαν πατέρας μας. Τώρα το καθετί είναι ξεκάθαρο.

Έτσι έκλεισε αυτή η αντιπαράθεση στο Στάλιν.

ΟΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ ΕΧΟΥΝ ΖΗΣΕΙ ΣΕ ΑΔΕΡΦΙΚΗ ΦΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ

Αξιότιμε κύριε Γιάννη Καραμπίστη,

Ολόκαρδα σας ευχαριστώ για το γράμμα και τις θερμές ευχές -που μου στείλατε με την ευκαιρία της Πρωτοχρονιάς και για την χαρά και τα αισθήματα αγάπης που εκφράζετε σ' αυτό για τις επιτυχίες που σημείωσε ο λαός μας.

Επωφελούμενος από την ευκαιρία που μου δίνεται να απαντήσω στο γράμμα σας, θέλω να τονίσω ότι ο αλβανικός λαός τρέφει αγάπη και εκτίμηση για τον αδερφό ελληνικό λαό και θα προσπαθήσει να δυναμώσει τη φιλία μ' αυτόν, που από αιώνες εσείς οι Αρβανίτες ζήσατε σε αδερφική φιλία και συμμεριστήκατε τις χαρές και τις λύπες.

Κι εγώ σας εύχομαι οικογενειακώς χρόνια πολλά τον Καινούργιο Χρόνο και εσάς μακρά ζωή και ευτυχισμένη!

Ενβέρ Χότζα

Τίρανά, 9 Γενάρη 1980

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΛΟΠΡΟΑΙΡΕΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Αξιότιμε κύριε Λάμπρο Μάλαμα[1],

Σας ευχαριστώ για το καλοπροαίρετο βιβλίο σας[2] για την Αλβανία που μου στείλατε τελευταία. Είναι για μένα ένα πολύτιμο ενθύμιο από έναν ειλικρινή φίλο του αλβανικού λαού, είναι ένας νέος λίθος στο θεμέλιο της παραδοσιακής φιλίας μεταξύ των δύο χωρών μας, για την οποία έχουν εργαστεί στο παρελθόν και συνεχίζουν να εργάζονται και σήμερα οι πιο προοδευτικοί και πατριώτες άνθρωποί, πιστοί γιοι του αδερφού ελληνικού λαού.

Μ' αυτή την ευκαιρία, μαζί και με τη σύζυγό μου τη Νετζμίε, σας στέλλουμε τα καλύτερα συγχαρητήρια. Σας εύχομαι με την ευκαιρία του Νέου

1 Έλληνας συγγραφέας.

2 Πρόκειται για το βιβλίο «Αλβανία—Η νύφη των Αετών».

Έτους 1981 υγεία, ευτυχία και συνεχείς επιτυχίες στο δημιουργικό σας έργο. Πολλούς χαιρετισμούς, από μένα και τη Νετζμίε και στην αξιότιμη σύζυγό σας.

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 30 Δεκέμβρη 1980

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
8 ΜΑΗ 1981

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΡΙΧΝΕΙ ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Ο έλληνας συγγραφέας Κωστής Παπακόγκος, πρόσφυγας στη Σουηδία, μου έστειλε τελευταία στα ελληνικά το βιβλίο του «Καπετάν Άρης», σημαντική συμβολή των ελλήνων πατριωτών και επαναστατών, που βοηθεί να ριχτεί φως για την αλήθεια σχετικά με το κίνημα της Αντίστασης και σχετικά με τον αγώνα του ηρωικού λαού της Ελλάδας κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ενάντια στους ιταλο-γερμανούς ναζιφασίστες καταχτητές και στις ντόπιες αντιδραστικές δυνάμεις.

Στον Κωστή Παπακόγκο έστειλα σήμερα ένα ευχαριστήριο γράμμα.

ΑΡΗΣ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ, ΕΝΔΟΞΟΣ ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Αξιότιμε κύριε Κωστή Παπακόγκο,

Έλαβα τελευταία το πολύτιμο βιβλίο σας «Καπετάν Άρης» με την πολύ εγκάρδια αφιέρωση, για τα οποία σας εκφράζω τις ευχαριστίες μου.

Τον γενναίο καπετάν Άρη Βελουχιώτη, δεν πρόλαβα να τον γνωρίσω προσωπικά, αλλά είχα γνώση για την πολιτική και αγωνιστική του δραστηριότητα που ανέπτυξε ενάντια στους καταχτητές εχθρούς και τους έλληνες συνεργάτες τους, γι' αυτό και τον αγαπούσα και τον θεωρούσα ως συναγωνιστή, που πολέμησε ηρωικά μέχρι την υπέρτατη θυσία για την απελευθέρωση του αδερφού ελληνικού λαού. Τις απόψεις μου για την προσωπικότητα και την φυσιογνωμία του καπετάν Άρη είχα εκθέσει και στον Ι. Β. Στάλιν. Έχω κάνει υψηλή εκτίμηση του επαναστατικού του έργου, της αφοσίωσής του προς τον ελληνικό λαό και τον κομμουνισμό και έχω καταδι-

κάσει με αγανάχτηση εκείνους που επιχείρησαν να σπιλώσουν αυτόν τον εξαίρετο αγωνιστή της Ελληνικής Αντίστασης.

Κύριε Κωστή Παπακόγκο,

Το βιβλίο σας είναι σημαντική συμβολή των ελλήνων πατριωτών και επαναστατών διότι βοηθάει να ριχτεί φως στην αλήθεια σχετικά με το κίνημα της Αντίστασης και τον αγώνα του ηρωικού λαού της Ελλάδας κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ενάντια στους ναζιφασίστες καταχτητές και τους ντόπιους προδότες, θα το διαβάσω με ευχαρίστηση το βιβλίο, αμέσως μόλις μου το μεταφράσουν οι σύντροφοί μου της ελληνικής μειονότητας, που ζούνε με τον αλβανικό λαό σε αδελφοσύνη και ατσάλινη ενότητα και, όπως λέει ο λαός μας, πιότερο κι από αδέρφια, και θα έχω τότε πιο πλήρη τη ζωή αυτού του μεγάλου επαναστάτη, αυτού του ένδοξου γιου του γενναίου, φιλελεύθερου και προοδευτικού λαού σας.

Σας ευχαριστώ και πάλι από καρδιάς που με θυμήθήκατε, καθώς και για το πολύτιμο βιβλίο που μου στείλατε.

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανά, 8 Μάη 1981

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
5 ΙΟΥΝΗ 1981

Η ΤΙΤΟΪΚΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, Ο ΑΣΘΕΝΗΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ, ΕΛΙΣΣΕΤΑΙ ΝΑ ΒΑΛΕΙ ΦΩΤΙΑ ΣΤΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ

Η σερβο - ρώσικη μηχανορραφία υποδαυλίζει την αλβανο - ελληνική εχθρότητα

Σημειώσεις[1]

Να τι έλεγε το TANJUG χθες, στις 4 Ιούνη: «Τα Τίρανα, διαμέσου των διπλωματικών αντιπροσωπιών τους στην Ουάσιγκτον και στην έδρα των Ενωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη, καθώς και διαμέσου των διαφόρων επιστημονικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στις ΕΠΑ, διένειμαν έναν πολιτικό χάρτη της "μεγάλης Αλβανίας", στον οποίο μπάζουν και εδάφη της ελληνικής Ηπείρου από την

1 Οι σημειώσεις αυτές χρησίμευσαν στο συγγραφέα να γράψει το άρθρο: «Η τιτοϊκή Γιουγκοσλαβία, ο ασθενής των Βαλκανίων, υποδαυλίζει την αλβανο - ελληνική εχθρότητα», «Ζέρι ι Πόπουλλιτ», 11 Ιούλη 1981.

Πρέβεζα ως τη Φλώρινα, συμπεριλαμβάνοντας τις πόλεις Γιάννινα, Ηγουμενίτσα, Κόνιτσα κλπ, που τα ονομάζουν "περιοχή της Τσαμουριάς κατεχόμενη από την Ελλάδα"» και πρόσθετε ότι, γι' αυτό το θέμα στην ελληνική βουλή υποβλήθηκε μια ερώτηση στον υπουργό Εξωτερικών και ότι η εφημερίδα «Ακρόπολις» έχει δημοσιεύσει ένα σχόλιο ενάντια στον «αλβανικό επεκτατισμό» και στους «διωγμούς στην ελληνική μειονότητα στην Αλβανία» κλπ.

— Αυτή η μηχανορραφία της μεγαλοσέρβικης φατρίας και των υπηρεσιών της, που έγινε με βάση μεσαιωνικά σχήματα, είναι από τις πιο βρώμικες, μα και από τις πιο επικίνδυνες. Είναι έργο της γιουγκοσλάβικης μυστικής αστυνομίας, οι πράκτορες της οποίας βρίσκονται και δρουν στις διπλωματικές αντιπροσωπίες της Γιουγκοσλαβίας στην Ουάσιγκτον, στη Νέα Υόρκη και σε άλλες αμερικάνικες πόλεις. Είναι αυτοί οι πράκτορες που με εξουσιοδότηση των επίσημων κύκλων της Γιουγκοσλαβίας και σε συντονισμό και συνεργασία με την πιο μαύρη μεγαλοελληνική σωβινιστική αντίδραση, που ζει στις ΕΠΑ, οργάνωσαν μια τέτοια αντιαλβανική και ανθελληνική επινόηση.

— Οι συκοφαντίες της γιουγκοσλάβικης UDB έχουν το σενάριο στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ακριβώς όταν είναι γνωστό πως η χώρα μας δεν διατηρεί διπλωματικές σχέσεις με τις ΕΠΑ και συνεπώς δεν έχει κανένα είδος διπλωματικής αντιπροσωπίας στην Ουάσιγκτον, όταν η αντιπροσωπία μας στα Ενωμένα Έθνη δεν μπορεί, επειδή δεν της επιτρέπεται, να βγει ούτε βήμα έξω από την περιοχή του Μανχάτταν, την καθορισμένη ειδι-

κά για τους ανθρώπους της αντιπροσωπίας μας. Λένε ότι οι τελευταίοι έχουν διαμοιράσει δήθεν αυτούς τους λεγόμενους χάρτες και στην έδρα των Ενωμένων Εθνών. Όμως αυτό εύκολα μπορεί να ερευνηθεί από τα όργανά της για να αποκαλυφτεί το επικίνδυνο ψέμα. Οι άνθρωποί που είναι εδώ τοποθετημένοι έχουν καθήκον να ερευνήσουν την υπόθεση και να καταγγείλουν τους αυτουργούς.

— Με αυτό το δημοσίευμα δεν σκοπεύουμε να κάνουμε πολεμική με την κυρία Τσουδερού[1] που κατά το TANJUG έκαμε ερώτηση στη Βουλή στον κύριο Μητσοτάκη[2]. Αυτή έχει το δικαίωμα να κάμει όχι μια μα εκατόν μια ερωτήσεις γι' αυτή την επινόηση και πρόκληση των Γιουγκοσλάβων και απομένει στον κύριο Μητσοτάκη να απαντήσει σ' αυτές.

— Δεν επιθυμούμε επίσης να κάνουμε πολεμική με εκείνα τα όργανα του ελληνικού Τύπου που αναφέρει το TANJUG για να παραστήσει την επικίνδυνη μηχανορραφία του, να κάνουμε πολεμική για τους παράλογους ισχυρισμούς τους γύρω από τις διεκδικήσεις επί των αλβανικών εδαφών, που αυτοί τα ονομάζουν «Βόρειο Ήπειρο». Αυτή η ιστορία από καιρό και για πάντα έχει πεθάνει και δεν υπάρχει η παραμικρή ευκαιρία που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν μήλο έριδας μεταξύ των δύο χωρών μας από τη γιουγκοσλάβικη κυβέρνηση και τη μυστική αστυνομία της, που σκαρώσαν τη «μεγαλο-

---

1 Βιργινία Τσουδερού, μέλος του Ελληνικού Σοσιαλιστικού Δημοκρατικού Κόμματός.

2 Τότε υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας.

φυή» ανακάλυψη του μυστηριώδους χάρτη που αυτοί προετοίμασαν.

— Ποτέ η μεγαλοελληνική αντιδραστική ομάδα είτε στην Ελλάδα, είτε στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής, δεν έπαυσε να συκοφαντεί. Πολλά κακά έχουν πει αυτοί ενάντια στους Αλβανούς, με πολλά εγκλήματα μας φόρτωσαν ενάντια στην ελληνική μειονότητα που ζει ευτυχισμένη στη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας, χάρτες διάφορους έχουν τυπώσει για να καθορίσουν «τα σύνορα μέχρι πού εκτείνεται η Βόρειος Ήπειρός» τους, όμως ποτέ δεν έκδωσαν κανέναν χάρτη για να πουν ότι οι Αλβανοί έχουν εδαφικές διεκδικήσεις στο ελληνικό έδαφος, ότι ζητούν την Άρτα, την Πρέβεζα, τα Γιάννινα και ως τη Φλώρινα, ή και πιο πέρα, όπως ισχυρίζεται το TANJUG. Όχι μόνον τόσο, αλλά ποτέ ο Τύπος τους και οποιαδήποτε ελληνική κυβέρνηση μέχρι τώρα δεν μίλησε για κάποιο παρόμοιο ζήτημα, γιατί ούτε προβλήθηκαν αξιώσεις από μέρους μας, ούτε ανακινήθηκε ποτέ αυτό το ζήτημα από μας.

Έτσι σαν με το καλώς τα κάνει, ένα ωραίο πρωί, ύστερα από τα τραγικά γεγονότα που οι γιουγκοσλάβοι σωβινιστές προκάλεσαν στην Κοσόβα[1], όπου για τρίτη και τέταρτη φορά η σέρβικη μυ-

---

1 Την άνοιξη του 1981 η γιουγκοσλάβικη ηγεσία, χρησιμοποιώντας το στρατό και τα τανκς, εξαπέλυσε μια άγρια τρομοκρατία σε βάρος του λαού της Κοσόβας που σηκώθηκε σε ισχυρές διαδηλώσεις ενάντια στις αδικίες, ζητώντας η Κοσόβα να ανακηρυχτεί Δημοκρατία στα πλαίσια της Γιουγκοσλάβικης Ομοσπονδίας.

στική αστυνομία και ο στρατός εφάρμοσαν μια τρομαχτική γενοκτονία ενάντια στους Αλβανούς που ζουν στα εδάφη τους στη Γιουγκοσλαβία, μας έβγαλαν πως εμείς οι Αλβανοί διαμοιράσαμε τάχα στην Ουάσιγκτον και στην έδρα των Ενωμένων Εθνών κάποιον «χάρτη», όπου μέσα στα σύνορα της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας μπάσαμε και την Τσαμουριά!

— «Μεγαλοφυής εφεύρεση» της σατανικής γιουγκοσλάβικης αστυνομίας για να χαλάσει την καλή φιλία που υπάρχει ανάμεσα στη σοσιαλιστική Αλβανία και τη δημοκρατική Ελλάδα, πράγμα που δεν συμφέρει στους μεγαλοσέρβους και τους κρυφούς σοβιετικούς συμμάχους τους, οι οποίοι στήνουν αυτή την πρόκληση για να αποκρύψουν τη γενοκτονία στην Κοσόβα και για να «επιβεβαιώσουν» ότι «οι Αλβανοί όχι μόνο επεμβαίνουν στα εσωτερικά της Γιουγκοσλαβίας, αλλά επεμβαίνουν και έχουν εδαφικές διεκδικήσεις και προς την Ελλάδα» και, για να συμπληρώσουν το θεώρημα, συμπεραίνουν ότι «οι Αλβανοί είναι εθνικιστές, σωβινιστές, ιρρεδεντιστές». Συμβουλεύουμε τη σέρβικη μυστική αστυνομία ώστε τη φαντασία της γύρω από τον μεγαλοαλβανικό «σωβινισμό» με τη συνοδεία ασπρόμαυρων ή έγχρωμων χαρτών, να την επεκτείνει και στην Τουρκία, επειδή και εκεί κατοικούν Αλβανοί, γιατί όχι και στην Ιταλία όπου 5 αιώνες πριν έχουν μεταναστεύσει εκεί Αρβανίτες. Συνεπώς και γι' αυτούς μπορείτε να κάνετε χάρτες και να τους διαμοιράσετε στους δρόμους των Ενωμένων Πολιτειών της Αμερικής ή κάποιας άλλης χώρας.

— Εμείς λέμε στους μεγαλοσέρβους πως η φι-

λία του αλβανικού λαού με τον ελληνικό λαό ήταν στους αιώνες από τις καλύτερες και τις πιο ειλικρινείς. Το ίδιο και σήμερα αναδομείται μια τέτοια φιλία που εσείς και οι σύμμαχοί σας στα χαμένα προσπαθείτε να τη χαλάσετε.

— Μια τέτοια φιλία ποτέ δεν υπήρξε με τους μεγαλοσέρβους, γιατί αυτοί ήταν πονηροί, σωβινιστές και καταπιεστές.

— Ακριβώς για να συγκαλύψετε τα αιματηρά εγκλήματα που κάνετε στην Κοσόβα, εσείς, κύριοι του Βελιγραδίου, μιλάτε με το στόμα και την πέννα κάποιου βορειοηπειρώτη σωβινιστή δημοσιογράφου, πληρωμένου από σας, γύρω από τα «εγκλήματα γενοκτονίας προς την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, τη φυλάκιση πλέον του μισού μειονοτικού πληθυσμού» και άλλες συκοφαντίες αυτού του είδους.

Κύριοι γιουγκοσλάβοι πράκτορες, αυτό το ψέμα και συκοφαντία είναι πολύ χοντροκομμένα, όμως αυτές οι επινοήσεις σας δεν μας ανησυχούν γιατί, στην πραγματικότητα, σας ξεσκεπάζουν στα μάτια της παγκόσμιας κοινής γνώμης και εμείς δημοσιεύουμε τις «ανακαλύψεις» σας για να σας γνωρίσει καλά και ο ελληνικός λαός, και ο αλβανικός λαός, και η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία.

— Εσείς καμώνεστε σαν να σας ανησυχεί «η ζωή και η τύχη» της ελληνικής μειονότητας στη ΛΣΔ της Αλβανίας! Αφού θέλετε να γνωρίσετε τη ζωή και την τύχη τους, σας λέμε:

Η ελληνική μειονότητα χαίρει όλα τα δικαιώματα που έχουν και οι άλλοι πολίτες της Δημοκρατίας μας. Αυτά είναι επικυρωμένα στο Σύνταγμα

της ΛΣΔΑ και εφαρμόζονται με αυστηρότητα. Προς τα μέλη της δεν υπάρχει καμιά διάκριση στο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πεδίο. Σ' αυτούς είναι εγγυημένη και τους δημιουργήθηκαν συνθήκες για την ελεύθερη χρήση και καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας, της διαφύλαξης και της ανάπτυξης της κουλτούρας, του φολκλόρ και των παραδόσεων τους. Σε κάθε χωριό της ελληνικής μειονότητας υπάρχουν σχολεία διαφόρων κατηγοριών και στα δημοτικά το μάθημα γίνεται στην μητρική ελληνική γλώσσα. Για τη μειονότητα εκδίδονται μια εφημερίδα και πολλά βιβλία στην ελληνική. Κάθε νέος ή νέα που περατώνει οποιουδήποτε είδους παιδεία, μέση ή ανώτατη, και τέτοιοι είναι εκατοντάδες και χιλιάδες, έχει εξασφαλισμένη τη θέση δουλειάς πριν ακόμα τελειώσει τις σπουδές όχι μόνο στην περιοχή του, αλλά παντού στην Αλβανία. Οι διευθύνοντες όλων των οργάνων εξουσίας στις μειονοτικές περιοχές, οι πρόεδροί των γεωργικών συνεταιρισμών, οι κομματικοί γραμματείς και γραφεία, οι δικαστές, οι δάσκαλοί, οι γεωπόνοι, οι γιατροί και οι λοιποί ειδικοί είναι γιοι και θυγατέρες των μειονοτικών οικογενειών. Οι Αλβανοί και οι μειονοτικοί μαζί αγωνίστηκαν και έκαμαν θυσίες και μαζί νίκησαν. Οι Αλβανοί είχαν υποφέρει πολύ, όμως οι μειονοτικοί ακόμα πιο πολύ, γι' αυτό το Κόμμα και η εξουσία σκέφτηκαν πως αυτοί έπρεπε να βοηθηθούν με προτεραιότητα και έτσι έγινε. Στους κάμπους της Δρόπολης και του Βούρκου όπου ζει το μεγαλύτερο μέρος της μειονότητας έχουν γίνει μεγάλες επενδύσεις, πράγμα που επέδρασε άμεσα στη βελτίωση της ζωής του λαού. Τα μειονοτικά χωριά είναι

από τα πιο ανθισμένα στην Αλβανία. Παντού χτίστηκαν καινούργια σπίτια, παντού υπάρχουν ηλεκτρικό φως, υδραγωγεία, παιδικοί και βρεφικοί σταθμοί, νοσοκομεία ή ιατρεία, σπίτια και εστίες πολιτισμού, πλατύ εμπορικό δίχτυο.

— Έλληνες πολίτες κάθε κατηγορίας και κάθε επαγγέλματος επισκέφτηκαν τη σοσιαλιστική Αλβανία. Πήγαν και στα μειονοτικά χωριά, συνομίλησαν ελεύθερα με τους μειονοτικούς, έφαγαν στα σπίτια τους, τραγούδησαν και χόρεψαν μαζί και έχουν γράψει και γράφουν συνεχώς με μεγάλη συμπάθεια για ό,τι είδαν και άκουσαν στην Αλβανία και στη μειονότητα. Με βεβαιότητα και με δίκιο αυτοί θα αγανακτήσουν για τις τερατώδικες συκοφαντίες των γιουγκοσλάβων τιτοϊκών.

— θέλουν δεν θέλουν οι Γιουγκοσλάβοι και οι σύμμαχοί τους, οι σχέσεις μεταξύ της Αλβανίας και της Ελλάδας δυνάμωσαν και θα δυναμώσουν σε κάθε πεδίο της ζωής.

— Συμπερασματικά, εμείς απορρίπτουμε με αγανάκτηση αυτή την ποταπή επινόηση που είναι συνέχεια πολλών άλλων επινοήσεων των τιτοϊκών.

Η Γιουγκοσλαβία, γέννημα της Συνθήκης των Βερσαλλιών, παρ' όλο που οι λαοί της έκαμαν ηρωικό αγώνα ενάντια στο ναζιφασισμό, κληρονόμησε, φύλαξε και ρίχνει στο βαμμένο από αίμα τραπέζι όλες τις μηχανορραφίες που εκείνον τον καιρό συνοψίστηκαν με το όνομα «Βαλκανικά προβλήματα». Η τιτοϊκή φατρία και προπαντός εκείνη η μετατιτοϊκή αποπειράται να μετατρέψει τα Βαλκάνια και την ίδια την Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας σε μπαρουταποθήκη. Τα

γεγονότα δείχνουν πως μέσα στην Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, ανάμεσα στις διάφορες φατρίες υπάρχουν διαφωνίες που μπορεί να ξεσπάσουν σε διεθνικές συγκρούσεις. Με τη Βουλγαρία οι διαφωνίες άρχισαν για τη Μακεδονία, την Κοσόβα την μάτωσαν, στην Αλβανία επιτίθενται χωρίς λόγο και, σε συνεργασία με τους βορειοηπειρώτες, υποκινούν και στήνουν αντιαλβανικές μηχανορραφίες.

— Η μεγαλοσέρβικη φατρία έχει ανάψει το φιτίλι και άρχισε το πυρ. Από μέρους μας γίνεται το παν για να σταματήσει η καταστροφή που θέλουν να προκαλέσουν οι μεγαλοσέρβοι, όμως κάθε μέρα και περισσότερο αυτοί κλιμακώνουν τις ενέργειες ενάντια στους Αλβανούς που ζουν στη Γιουγκοσλαβία και ενάντια στη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας.

— Μ' αυτή την ευκαιρία εμείς προειδοποιούμε την παγκόσμια κοινή γνώμη να μην παραμένει ουδέτερη, ούτε και αδιάφορη, γιατί μπορεί να συμβούν ανεπανόρθωτα πράγματα. Όμως, αν συμβεί τίποτε, και όχι από φταίξιμό μας, θα πάθει όχι μόνο η Γιουγκοσλαβία, αλλά και η ειρήνη στην Ευρώπη, μπορεί και στον κόσμο, να μπει σε κίνδυνο. Δεν πρέπει να επαναληφθεί το Σαράγεβο!

Τα παθήματα πρέπει να γίνουν μαθήματα για την ανθρωπότητα και το γεγονός του Σαραγέβου θα γίνει μάθημα όταν θα μελετηθούν αντικειμενικά και ρεαλιστικά τα αίτια που το προκάλεσαν και ό,τι συνέβηκε ύστερα απ' αυτό το γεγονός. Όπως και να έχει, με την τύχη της σοσιαλιστικής Αλβανίας

και με τους Αλβανούς που ζουν στη Γιουγκοσλαβία δεν θα μπορέσουν να παίξουν πια όπως μετά το Σαράγεβο, και μετά τη Συνθήκη των Βερσαλλιών.

ΤΕΤΑΡΤΗ
21 ΟΧΤΩΒΡΗ 1981

ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Ανδρέας Παπανδρέου, πρόεδρος του κόμματος «Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα», που νίκησε στις γενικές βουλευτικές εκλογές, σχημάτισε τη νέα ελληνική κυβέρνηση και σήμερα ορκίστηκε ενώπιον του προέδρου Καραμανλή.

Κατά την εκλογική καμπάνια, ο Παπανδρέου έχει δώσει πολλές υποσχέσεις τόσο για ό,τι αφορά το ξεπέρασμα των βαριών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, όπως είναι η ανεργία, οι υψηλές τιμές, η πτώση του βιοτικού επιπέδου, δηλαδή για αλλαγές στη βαριά οικονομική κατάσταση της χώρας, όσο και στο χώρο της εξωτερικής πολιτικής.

ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΟΠΟΙΟΥΔΗΠΟΤΕ ΝΑ ΒΑΛΕΙ ΣΦΗΝΕΣ ΣΤΗ ΦΙΛΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ, ΘΑ ΑΠΟΤΥΧΟΥΝ

1 ΝΟΕΜΒΡΗ 1981

Άρχισε τις εργασίες του στα Τίρανα το 8-ο Συνέδριο του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας. Στην έκθεση σχετικά με τη δράση της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα μίλησε για τους μεγαλειώδεις μετασχηματισμούς που έγιναν στη χώρα μας, για τις λαμπρές προοπτικές που αναμένουν το λαό μας. Έκανε επίσης ανάλυση των σημερινών πολιτικών προβλημάτων, στάθηκε στην κατάσταση στα Βαλκάνια, αναφερόμενος και στο ζήτημα των σχέσεων της χώρας μας με την Ελλάδα.

Τα προβλήματα των Βαλκανίων είναι τα ίδια που απασχολούν την Ευρώπη γενικά, αλλά εδώ εξ αιτίας της στρατηγικής θέσης που κατέχει η χερσό-

νησος αυτή και των παλιών ερίδων, οι διενέξεις είναι πιο οξυμμένες και οι κίνδυνοι μεγαλύτεροι.

Η κατάσταση γίνεται πιο περίπλοκη και από το γεγονός ότι οι υπερδυνάμεις, ξεκινώντας από τα ηγεμονιστικά τους συμφέροντα και από την επιθυμία να μετατρέψουν τα Βαλκάνια σε «μόνιμη μπαρουταποθήκη», προσπαθούν να αναζωπυρώσουν τα πάθη και τα σωβινιστικά αισθήματα, να βάλουν αντιμέτωπους τους λαούς και τις χώρες των Βαλκανίων, να εμποδίσουν την ομαλή ανάπτυξη και τη θετική κατεύθυνση των σχέσεων ανάμεσά τους, να υπονομεύσουν την ενίσχυση της φιλίας ανάμεσα στους γειτονικούς λαούς.

Οι κίνδυνοι στα Βαλκάνια αυξαίνουν προπαντός και από τη συμμετοχή μερικών χωρών στους στρατιωτικούς και οικονομικούς συνασπισμούς των υπερδυνάμεων, από την ύπαρξη ξένων στρατιωτικών βάσεων, από την άδεια εισόδου και παραμονής στα λιμάνια και τα χωρικά τους ύδατα των αμερικάνικων και σοβιετικών πολεμικών στόλων κλπ.

Οι εξελίξεις αυτές δημιουργούν εντάσεις και κυοφορούν κινδύνους για τους βαλκανικούς λαούς. Σε κάθε κατεύθυνση και σε κάθε άποψη αυτές είναι αντίθετες με τις προσπάθειες και τους ειλικρινείς πόθους των λαών των Βαλκανίων για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, της κατανόησης και μιας πραγματικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών της χερσονήσου μας.

Η Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας εμμένει στην άποψη ότι σήμερα οι αληθινοί πόθοι των λαών των Βαλκανίων, η ειρήνη και η σταθερότητα σ' αυτή τη ζώνη μπορεί να εξυπηρετηθούν

καλύτερα μην επιτρέποντας τις ιμπεριαλιστικές υπερδυνάμεις να επεμβαίνουν στις εσωτερικές υποθέσεις των χωρών της περιοχής μας και κάνοντας συγκεκριμένα και εποικοδομητικά βήματα για τη θετική ανάπτυξη των σχέσεων με βάση την πολιτική της καλής γειτονίας. Η κατάσταση στα Βαλκάνια θα βελτιωνόταν πολύ αν οι βαλκανικές χώρες αναλάμβαναν επίσημα την υποχρέωση να μην επιτρέψουν στις υπερδυνάμεις ώστε από το έδαφός τους να απειληθεί και να διακινδυνεύσει άλλη γειτονική χώρα. Η σοσιαλιστική Αλβανία, όπως στο παρελθόν έτσι και στο μέλλον θα εμμένει με συνέπεια σ' αυτή την πολιτική και θα καταβάλει κάθε προσπάθεια ώστε στις σχέσεις της με τα γειτονικά κράτη να επικρατεί ο αμοιβαίος σεβασμός και η πραγματική κατανόηση...

Η Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας έχει αφιερώσει ιδιαίτερη προσοχή στην ενίσχυση των φιλικών σχέσεων με την Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια οι σχέσεις αυτές αναπτύχθηκαν παραπέρα σ' όλους τους τομείς. Οι εμπορικές ανταλλαγές διευρύνθηκαν και αναπτύσσονται με επιτυχία σε όφελος των δύο πλευρών. Η συνεργασία στον τομέα της κουλτούρας, η ανταλλαγή καλλιτεχνικών συγκροτημάτων, οι αμοιβαίες επισκέψεις των ανθρώπων της τέχνης, της παιδείας και της επιστήμης βοήθησαν να γνωρίσουν ακόμα καλύτερα οι λαοί μας τις επιτεύξεις και τις προόδους ο ένας του άλλου. Αυτές συνέβαλαν στην ενίσχυση της αρχαίας και παραδοσιακής φιλίας που συνδέει τις δύο χώρες μας. Πεπεισμένη ότι οι σχέσεις φιλίας και κατανόησης μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας ανταποκρίνονται

πλέρια στα κοινά συμφέροντα και πόθους των λαών μας, η ΛΣΔ της Αλβανίας θα καταβάλει και στο μέλλον όλες τις προσπάθειες για την διεύρυνση και την ανάπτυξή τους.

Διαπιστώνουμε με ικανοποίηση ότι και η ελληνική κυβέρνηση και ο ελληνικός λαός είναι προδιατεθειμένοι και επιθυμούν οι σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες μας να προωθούνται με βάση τη φιλία και την καλή γειτονία. Τα αισθήματα του αλβανικού λαού και του ελληνικού λαού ταυτίζονται σε πολλές κατευθύνσεις, αυτοί θέλουν το καλό και χαίρονται για τις προόδους ο ένας του άλλου, ξεκινώντας από την αρχή ότι ο καθένας είναι αφέντης στο σπίτι του και στη δουλειά του. Η φιλία ανάμεσα στον αλβανικό λαό και τον ελληνικό λαό είναι μια σταθερή φιλία, αυτή θα δυναμώνει και θα ανθίζει συνεχώς για το καλό των λαών μας, της ειρήνης και της ασφάλειας στα Βαλκάνια. Οι προσπάθειες οποιοσδήποτε να βάλει σφήνες στη φιλία αυτή, θα αποτύχουν. Εμείς είμαστε πεπεισμένοι ότι τώρα έχουν δημιουργηθεί οι συνθήκες και οι δυνατότητες ώστε με κοινές προσπάθειες να παραμεριστεί κάθε εμπόδιο και να ανοίξει πλατύς δρόμος στην ανάπτυξη καρποφόρων σχέσεων και με αμοιβαίο όφελος μεταξύ των δύο φίλων χωρών μας.

ΤΕΤΑΡΤΗ
10 ΝΟΕΜΒΡΗ 1982

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΚΛΟΓΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Σήμερα είχα συνάντηση με τους εκλογείς της εκλογικής περιφέρειας Αριθ. 210 των Τιράνων όπου βάλθηκε η υποψηφιότητά μου για βουλευτής στη Λαϊκή Βουλή.

Στο λόγο που εκφώνησα μ' αυτή την ευκαιρία, μίλησα για θέματα εσωτερικά και της εξωτερικής πολιτικής. Μίλησα και για την ιδιαίτερη προσοχή που η χώρα μας αφιερώνει στις σχέσεις με τα γειτονικά κράτη. Τόνισα ότι αυτό που έχει εμπνεύσει και εμπνέει αυτή τη στάση είναι η επιθυμία να ζήσουμε σε καλή γειτονία, να έχουμε πάντα ωφέλιμες σχέσεις και να οικοδομήσουμε μια ομαλή συνεργασία, που να στηρίζεται στις αρχές της πλήρους ισότητας και της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων, του σεβασμού της εθνικής κυριαρχίας και της μη παραβίασης της εδαφικής ακεραιότητας, των ανταλλαγών με βάση το αμοιβαίο συμφέρον.

ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΑ ΓΕΙΤΟΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ Η ΘΕΣΗ ΜΑΣ ΕΜΠΝΕΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΝΑ ΖΟΥΜΕ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Από το λόγο στη συνάντηση με τους εκλογείς της εκλογικής περιφέρειας Αριθ. 210 των Τιράνων

10 ΝΟΕΜΒΡΗ 1982

Με τον ιταλικό λαό εμείς έχουμε καλές σχέσεις και δεν τον μπερδεύουμε με τους φασίστες του Μουσσολίνι που μας έκαψαν και μας μακέλεψαν. Στις σημειώσεις μου από τον καιρό του πολέμου διαβάζω με ικανοποίηση τα λόγια που μου είπε όταν συναντηθήκαμε στο χωριό Αρμπάνα, κοντά στα Τίρανα, ο στρατηγός στρατιάς, Άζζι, ο οποίος, μετά τη συνθηκολόγηση του μουσσολινικού στρατού, μαζί με τη στρατιά του παραδόθηκε στην πίστη του παρτιζάνικου Γενικού Επιτελείου μας και του αλβανικού λαού: «Είμαστε ευγνώμονες στο λαό και στους

αλβανούς παρτιζάνους που έσωσαν και στέγασαν χιλιάδες στρατιώτες μου, παιδιά του ιταλικού λαού. Εγώ και ο ιταλικός λαός δε θα ξεχάσουμε αυτή τη γενναιοδωρία. Ώσπου να πεθάνω θα είμαι φίλος του αλβανικού λαού», συνέχισε να μου λέει ο στρατηγός Άζζι. Και τέτοιος στάθηκε ώσπου πέθανε.

Τα καθεστώτα των δύο χωρών μας είναι αντίθετα, εμείς έχουμε τους δικούς μας νόμους και τρόπο ζωής, η Ιταλία έχει τους δικούς της. Ωστόσο, έχουμε ομαλές εμπορικές και πολιτιστικές σχέσεις με την Ιταλία, τις οποίες είμαστε πρόθυμοί να τις διευρύνουμε σύμφωνα με το αμοιβαίο όφελος και χωρίς επεμβάσεις στις εσωτερικές υποθέσεις ο ένας του άλλου. Οποια ιταλική κυβέρνηση θεωρεί ασύμφορες τις σχέσεις αυτές, μπορεί να κάμει όπως θέλει, εμάς αυτό δε μας χαλάει πολύ δουλειά. Εμείς όμως σκεφτόμαστε το αντίθετο, ότι οι σχέσεις είναι ωφέλιμες για τα δύο μέρη. Εμείς δεν είμαστε χώρα απομονωμένη και κλειστή, έχουμε τι να πουλήσουμε στην Ιταλία και τι να αγοράσουμε τοις μετρητοίς απ' αυτή, όπως και από πολλά άλλα κράτη.

Με τον ιταλικό λαό μας συνδέει επίσης μια ένδοξη αρμπερέσικη κοινότητα. Τόσο εμείς, όσο και οι Ιταλοί δεν πρέπει να ξεχνούμε τα καλά λόγια και τη μεγάλη εκτίμηση του Γαριβάλδη για τους Αλβανούς και για τους Αρμπερέσηδες.

Οι Αρμπερέσηδες ζουν από πέντε αιώνες στην Καλαβρία και στη Σικελία. Η κοινότητα αυτή έδωσε στην Ιταλία και στην Αλβανία έξοχους άνδρες. Ζώντας σε φιλία ανάμεσα στον ιταλικό λαό, οι Αρμπερέσηδες διαφύλαξαν στους αιώνες τα ήθη και έθιμα και την αλβανική γλώσσα. Η κοινότητα αυτή που

μας προσεγγίζει με τον ιταλικό λαό, είναι ένας παράγοντας φιλίας.

Ο αλβανικός λαός και ο τούρκικος λαός αγαπούν πολύ ο ένας τον άλλο. Εμείς με κανέναν δεν κάνουμε «διπλωματικό έρωτα». Ο Αλβανός δεν έχει τέτοιο συνήθιο, αλλά, όταν δίνουμε το λόγο μας, τον κρατούμε και δεν πάμε κατά πούθε φυσάει ο άνεμος...

Εμείς αγαπούμε και εκτιμούμε τον ελληνικό λαό, γιατί κι αυτός τρέφει τα ίδια φιλικά αισθήματα απέναντι στον αλβανικό λαό. Είμαστε ειλικρινείς ο ένας προς τον άλλο. Κανένας δε θέλει το κακό του άλλου, αλλά θέλει το καλό του. Αυτοί είναι ιστορικοί δεσμοί ζυμωμένοι με το κοινό αίμα, ενάντια στους ίδιους καταχτητές. Εμείς δεν μπερδεύουμε τα αισθήματα του ελληνικού λαού με εκείνα των σωβινιστών.

Τις σχέσεις φιλίας που έχουμε με τον ελληνικό λαό θα τις αναπτύξουμε παραπέρα. Τους αλβανούς καπετάνιους της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, που πολεμούσαν κάτω από τη διοίκηση του Υψηλάντη, ο ελληνικός λαός τους χαρακτηρίζει «αρβανίτες παινεμένοι και αρβανίτες παλληκάρια»[1]. Ο Καποδίστριας και οι ρώσοι τσάροι, οι σέρβοι κράληδες και οι μολδαβοί βοϊβόδες πρόδωσαν την Ελληνική Επανάσταση, οι Αρβανίτες όμως με το Μάρκο Μπότσαρη επικεφαλής, με τον Αλή πασά Τεπελενλή και με τους Τσαπαραίους, στάθηκαν σ' αυτή πιστοί μέχρι θανάτου.

---

1 Ελληνικά στο αλβανικό κείμενο.

Η κυβέρνηση της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας, και οι ελληνικές κυβερνήσεις, δεξιές, της νέας δημοκρατίας ή σοσιαλιστικές, τη φιλία ανάμεσα στον αλβανικό και τον ελληνικό λαό την έχουν θεωρήσει πάντα σαν μια πολιτική αναγκαιότητα. Δυστυχώς όμως και χωρίς κανένα λόγο, από 40 χρόνια τώρα διατηρείται στην Ελλάδα ο λεγόμενος «νομος της εμπόλεμης κατάστασης με την Αλβανία», ένας νόμος παράλογος, αβάσιμος, που τον καταδικάζουν και ο ελληνικός λαός, και ο αλβανικός λαός, και η παγκόσμια κοινή γνώμη. Κάθε λογικός και ρεαλιστής άνθρωπος στην Ελλάδα καταλαβαίνει ότι ένας τέτοιος νόμος εμποδίζει τη συντόμευση των δρόμων για μια ανάπτυξη ακόμα πιο φιλική στην κατεύθυνση της Άρτας, Πρέβεζας, Γιαννίνων, καθώς και όλης της Ελλάδας.

Σε συνέχεια ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα μίλησε για την κατάσταση των σχέσεων με τη Γιουγκοσλκβία τόνισε ότι οι ηγέτες του Βελιγρκδίου όχι μόνο εκκώφευσαν στις κρατικές στάσεις της ΛΣΔΑ έναντι της Γιουγκοσλαβίας, αλλά με όλα τα προπαγανδιστιχά και διπλωματικά μέσα ξεσήκωσαν ολόκληρη εκστρατεία συκοφαντιών και επιθέσεων ενάντια στην σοσιαλιστική Αλβανία και την σαφή πολιτική της· ξεσκέπασε την μεγαλοσέρβικη σωβινιστιχή στάση προς τους Αλβανούς που κατοικούν στα δικά τους εδάφη στη Γιουγκοσλαβία κλπ.

Οι κύριοι γιουγκοσλάβοι ηγέτες αναγνωρίζουν στον εαυτό τους το δικαίωμα να υψώνουν τη φωνή για τις «αδικίες» που οι Βούλγαροί, οι Έλλη-

νες ή οι Αλβανοί κάνουν, λέει, στους Μακεδόνες του Πιρίν και του Αιγαίου και στις πάρα πολύ μικρές μακεδονικές μειονότητες στην Αλβανία, ενώ εμείς, σύμφωνα μ' αυτούς, δεν έχουμε, λέει, αυτό το δικαίωμα. Μας κατηγορούν ότι «επεμβαίνουμε» στις εσωτερικές τους υποθέσεις, όταν υπερασπίζουμε τα δικαιώματα των αδελφών[1] μας εντός των νόμων της Ομοσπονδίας, που όχι μόνον παραβιάζουν αυτά τα δικαιώματά τους, αλλά και τους σκοτώνουν, τους φυλακίζουν, τους διώχνουν στα ξένα, ενώ στη γενέτειρά τους εγκαθιστούν σέρβους και μαυροβούνιους εποίκους.

Τον τελευταίο καιρό οι Γιουγκοσλάβοι, βοηθούμενοι και από τη φίλη τους Ρωσία, μαζεύουν ολούθε «Μακεδόνες του Αιγαίου» για να τους έχουν και σαν εμπροστοφυλακή για την Ελλάδα. Μια πρωία θ' ακούσουν τ' αφτιά μας ότι και ο Μέγας Αλέξανδρος Σλάβος ήταν. Γιατί να μη το κάνουν κι αυτό; Έχουν για προηγούμενο τον μεγαλορώσο «ιστορικό» του 19-ου αιώνα, Βασιλέφσκι. Στο βιβλίο του για το Βυζάντιο, αυτός φτάνει ως το σημείο να γράφει καθαρά και ξάστερα ότι οι σημερινοί Έλληνες, επειδή είναι ορθόδοξοί, είναι Σλάβοι, δηλαδή δεν είναι απόγονοί των παλαιών Ελλήνων της αρχαιότητας που άφησαν στην ανθρωπότητα έναν πολιτισμό από τους λαμπρότερους του κόσμου. Καθαρά και με απόλυτη βεβαιότητα μεγαλορώσου σωβινι-

---

1 Πρόκειται για τους Αλβανούς που κατοικούν στα εδάφη τους στην Κοσόβα και σε άλλες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας.

στή, ο Βασιλέφσκι γράφει στο βιβλίο του ότι «οι σημερινοί Έλληνες είναι σλάβικης προέλευσης».

Έτσι ενεργούν και οι βορειοηπειρώτες σωβινιστές και μερικοί έλληνες δεσποτάδες, οι οποίοι, στηριζόμενοι στις στατιστικές του Φαναρίου, από τον καιρό του σουλτάνου Χαμίτ του Δεύτερου, όλους τους ορθόδοξους της Αλβανίας τους θεωρούν Έλληνες. Και πάνε τώρα σχεδόν 80 χρόνια που αυτοί οι λεγόμενοί Έλληνες 400 000 ήταν και 400 000 μένουν μέχρι σήμερα. Οι λεγόμενοί βορειοηπειρώτες Έλληνες, σύμφωνα μ' αυτούς, ούτε αυξήθηκαν, ούτε μειώθηκαν, ούτε τεκνούν, ούτε πεθαίνουν.

Επίσης, και στις «αλβανικές φυλακές», λένε αυτοί, κάθε καιρό και κάθε εποχή, κείτονται 28 000 βορειοηπειρώτες. Αλλά, για κακή τύχη αυτών των ελλήνων δεσποτάδων, που δεν έχουν να κάνουν καθόλου με τον ελληνικό λαό, εγώ μπορώ να πω με απόλυτη ευθύνη στο λαό και στην ελληνική κυβέρνηση ότι στη φυλακή με μικρές ποινές για διάφορα αδικήματα βρίσκονται μονάχα 33 έλληνες μειονοτικοί απ' όλη την Αλβανία και απ' αυτούς μόνον 4 για πολιτικά αδικήματα. Γιατί συμβαίνει αυτό με την ελληνική μειονότητα στη χώρα μας; Επειδή οι έλληνες μειονοτικοί είναι καλοί άνθρωποί, τίμιοι, όπως ο ίδιος ο ελληνικός λαός, γιατί χαίρουν όλα τα δικαιώματα που χαίρει κάθε αλβανός πολίτης, γιατί παντού και όλα στην ελληνική μειονότητα είναι στα χέρια τους. Στο Κόμμα και στην εξουσία εκεί στη μειονότητα δεν υπάρχουν παρά μόνο μειονοτικά στελέχη. Σε κάθε χωριό της ελληνικής μειονότητας λειτουργούν δημοτικά σχολεία, σε αρκετά απ' αυτά υπάρχουν μέσες γεωργικές σχολές και

στο Αργυρόκαστρο παιδαγωγική σχολή στα ελληνικά. Όλα τα άλλα στελέχη, όπως γιατροί, γεωπόνοι, κτηνίατροι, οικονομολόγοι, δάσκαλοι, καθηγητές είναι μειονοτικοί και παντού υπάρχουν σπίτια πολιτισμού. Τα έσοδα των μειονοτικών είναι από τα υψηλότερα στη χώρα μας. Εμείς, οι Αλβανοί, ζούμε σαν αδέρφια με τους έλληνες μειονοτικούς στην κοινή μας πατρίδα. Η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, κύριοι βορειοηπειρώτες σωβινιστές, δε στενάζει αλλά τραγουδά και ανθίζει.

Όσο για την θρησκευτική πίστη, δεν υπάρχει λόγος να σας τρώει το μεράκι. Το να πιστεύει ή να μη πιστεύει ο άνθρωπος, αυτό είναι δικαίωμα του καθενός, είναι ζήτημα συνείδησης και όχι ζήτημα θεσμικό και ούτε επιθυμία και θέληση των χοτζάδων, των δεσποτάδων και του πάπα της Ρώμης.

Παρακολουθώ τον ελληνικό τύπο και έχω δει τι ερωτήσεις έκαναν μερικοί έλληνες και δυτικογερμανοί δημοσιογράφοι στους κατοίκους της ελληνικής μειονότητας στη χώρα μας και τι απαντήσεις πήραν απ' αυτούς. Ένας από τους δημοσιογράφους έκαμε τις παρακάτω ερωτήσεις σε μια μειονοτική γριά:

— «Πού την έχετε την εκκλησία και τον παπά;».

Αυτή του απάντησε: «Ούτε η εκκλησία, ούτε ο παπάς με έσωσαν από τους αγάδες και τους μπέηδες. Όταν κυριαρχούσαν αυτοί, ούτε ψωμί μού 'δωσαν να φάω, ούτε νερό μού 'δωσαν να πιω, ούτε ηλεκτρικό να με φωτίσει, ούτε στα αγόρια μου και τις κοπέλες έδωσαν σχολείο. Όλα αυτά τα καλά μου τα 'δωσε ο Εθνικοαπελευθερωτικός Αγώνας,

μου τα 'δωσε το Κόμμα μου Εργασίας. Γι' αυτό εγώ αγαπώ το Κόμμα και όχι τον παπά».

Ο δημοσιογράφος συνέχισε να ρωτάει τη γριά: «Μα για τις αμαρτίες που έχεις κάνει, σε ποιον θα εξομολογηθείς;».

Η γριά του απάντησε ξανά με λεπτό χιούμορ: «Ο γιος μου μού έχει πει: Ζήσε καλά σ' αυτόν τον κόσμο, μητέρα, κι απέ όταν πας στον "άλλο κόσμο", τις αμαρτίες ρίξ' τες σε μένα και στο Κόμμα μου».

Στον κόσμο υπάρχουν εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποί που δε θέλουν να πιστέψουν στη θρησκεία, τότε γιατί απορούν με τη σοσιαλιστική Αλβανία;

Το κράτος μας με την θέληση του λαού του είναι αθεϊστικό και δεν υπάρχει ηθική και υλική δύναμη να του επιβάλλουν κάτι άλλο. Είναι κύριος των τυχών και των αισθημάτων του. Οι κραυγές των βορειοηπειρωτών σωβινιστών δεν ανησυχούν καθόλου την ελληνική μειονότητα και τη σοσιαλιστική Αλβανία, και τότε που αυτοί οι σωβινιστές υποκινούνται και πληρώνονται κάτω από την παλάμη από κάποιον άλλο, που δεν είναι ο αδελφός ελληνικός λαός.

ΟΙ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ ΟΤΙ Ο ΛΑΟΣ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Στις 21 Γενάρη 1983, ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα πήρε ένα γράμμα από τους συνεταιριστές της Κάτω Δρόπολης, με το οποίο πληροφορούσαν τον ηγέτη του Κόμματος και του λαού για τις επιτυχίες και τις νίκες που είχαν στο οικονομικό και στο κοινωνικό πεδίο. Με την ευκαιρία αυτή ο σύντροφος Ενβέρ Χότζα έστειλε στους Δροπολίτες τούτο το γράμμα:

Αγαπητοί σύντροφοι συνεταιριστές και συνεταιρίστριες, ειδικοί και στελέχη,

Δεν έκλεισαν ακόμα 5 χρόνια από την επίσκεψη που έκανα στη Δρόπολη και έχω μεγάλη επιθυμία να ξανάρθω κοντά σας, να ξαναϊδώ τους τόσο αγαπημένους ανθρώπους και πατριώτες μειονοτικούς, να ιδώ τα ωραία χωριά της περιοχής σας και

τα επιτεύγματα, για τα οποία μου γράφετε εκτεταμένα στο γράμμα σας. Έχω παρακολουθήσει και παρακολουθώ συνέχεια με ενδιαφέρον τις καταχτήσεις σας και χαίρομαι πάρα πολύ όταν ακούω ότι όλοι, αδερφές και αδερφοί μειονοτικοί, και Δροπολίτες, εκτελούν και υπερεκτελούν τα σχέδια, κάνουν να αυξηθούν τα έσοδα, ανεβάζουν το βιωτικό και μορφωτικό επίπεδο, ζουν ευτυχισμένοι στη σοσιαλιστική μας πατρίδα. Τα επιτεύγματα αυτά και οι υποχρεώσεις που αναλάβατε, εσείς αδερφές και αδερφοί του Γεωργικού Συνεταιρισμού Ανώτερου Τύπου των Σωφρατίκων, γι' αυτή τη χρονιά, είναι αποτέλεσμα της εξυπνάδας και της ακούραστης δουλειάς σας, της γενικής κινητοποίησης για την εκτέλεση των μεγάλων καθηκόντων που έβαλε το 8-ο Συνέδριο του Κόμματος. Οι πρόοδοί σας, η νέα ζωή και η επαναστατική αισιοδοξία που σας χαρακτηρίζει έχουν την πηγή τους στην ακλόνητη πίστη που έχετε στη σωστή μαρξιστική - λενινιστική γραμμή του Κόμματος.

Οι επιτυχίες και οι νίκες σας, όπως για όλο το λαό μας, έχουν πραγματοποιηθεί κάτω από την συνετή καθοδήγηση του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας, είναι ζωντανή απόδειξη της γραμμής του και της διεθνιστικής μαρξιστικής - λενινιστικής στάσης του, είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ο λαός βρίσκεται στην εξουσία. Όπως όλος ο λαός μας, έτσι και εσείς, αδερφές και αδερφοί των Σωφρατίκων, βρίσκεστε στην εξουσία. Είναι γνωστό ότι χωρίς να είναι ο λαός στην εξουσία, δεν υπάρχει ευτυχισμένη ζωή, δεν υπάρχει λευτεριά, δεν υπάρχει προλεταριακή δημοκρατία, δεν είναι δυνατό να υπερασπίζει

κανείς τα δικαιώματα του ανθρώπου. Όποιος πασχίσει να τα παραβιάσει αυτά, χτυπήστε τον άφοβα γιατί έχετε στο πλευρό σας το Κόμμα Εργασίας, την συνετή αυτή καθοδήγηση όλου του αλβανικού λαού και δική σας, που σκέπτεται και επαγρυπνεί για το γενικό καλό. Αυτό όλοι σας το ξέρετε και το βλέπετε καθημερινά, γι' αυτό δυναμώστε τη την κομματική σας οργάνωση στον συνεταιρισμό με τους πιο αποφασισμένους ανθρώπους, τους πιο γενναίους, τους πιο έξυπνους, τους πιο εργατικούς και τους πιο ικανούς, πληρώστε τα λαϊκά συμβούλια και τα προεδρεία των συνεταιρισμών με τους καλύνερους γιους και θυγατέρες της μειονότητας, γιατί έτσι θα σας πάνε καλύτερα και οι δουλειές, το Κόμμα και η εξουσία θα δυναμώσουν, η συνεταιριστική οικονομία θα σημειώσει ανώτερα επίπεδα ανάπτυξης.

Το Κόμμα έχει πάντα ενδιαφερθεί ώστε εσείς να μαθαίνετε καλά και να αναπτύσσετε την ωραία ελληνική γλώσσα, που είναι η μητρική σας γλώσσα. Όλοι εσείς, συνεταιριστές και συνεταιρίστριες, στελέχη και ειδικοί, δάσκαλοί και μαθητές συνεχίστε να δουλεύετε ακούραστα ώστε, παράλληλα με τη γλώσσα και τα καλά έθιμα, να γνωρίσετε και να τελειοποιήσετε πιο πέρα και τα τόσο ωραία τραγούδια και χορούς, το πλούσιο φολκλόρ και ό,τι το καλό έχει δημιουργήσει και δημιουργεί, όπως παντού στη χώρα μας, ο ταλαντούχος λαός της μειονότητας. Για ό,τι σχετίζεται με την ανάπτυξη της μητρικής γλώσσας, των παραδόσεων και του φολκλόρ, για τις εκπαιδευτικές και πολιτιστικές ανάγκες σας. για την έκδοση αυτού του πολύτιμου πλούτου, θα

έχετε όπως πάντα την αφειδώλευτη βοήθεια και υποστήριξη του Κόμματος και της Λαϊκής Εξουσίας. Πράγματα κάθε μέρα και καλύτερα, ευημερία μεγαλύτερη θα δημιουργήσει στο μέλλον το Κόμμα, όπως για όλο το λαό, έτσι και για σας.

Πικρή ήταν η ζωή των εργαζομένων μας στο παρελθόν, την οποία εσείς, για να μη την ξεχάσετε, δικαιολογημένα τη βάλατε στο μουσείο[1]. Αυτό ανήκει τώρα στην ιστορία, γι' αυτό οποιαδήποτε προ-

---

1 Στο γράμμα που οι συνεταιριστές της Κάτω Δρόπολης έστειλαν στον σύντροφο Ενβέρ Χότζα, μεταξύ άλλων γράφουν:

«Τι συγκρίσεις μπορούμε να κάνουμε με το παρελθόν;

Ενώ οι ηλικιωμένοι λένε: "Πού ήσουν Δρόπολη, πού είσαι τώρα;/ Σήμερα με μάνα, χθες χωρίς όνομα!", οι νέες γενιές προσθέτουν: "Ο δρόμος μας τραγούδι και φως/ το άλμα μας στα ύψη εμπρός". Χθες τον Δροπολίτη τον κατάτρωγε ο καημός για τη γη με το στεγνό κόρφο, που έμοιαζε νύφη που δεν μπορούσε να γίνει μάνα, σήμερα την τραγουδάμε: "Χθες δε χορταίναμε τα ψίχουλα ψωμιού/ σήμερα το στάχυ γίνεται οβίδα κανονιού". Έχουμε στα μουσεία μας και το "κοστούμι των φόρων" του Δροπολίτη: φόρους για το σπίτι, για τα παιδιά, για τους φεγγίτες, για το τζάκι, για τη γωνιά, φόρους για το καντήλι, για τα ζώα, για τα δέντρα, για την αυλή, φόρους για... και ήταν πιότερες οι φορολογίες από τα μπαλώματα στα ρούχα μας. Κι ο παπάς από τον νεκρό ζητούσε φόρους. Εκεί στο μουσείο είναι και οι σαμαρίτσες που άδειες έμειναν κρεμασμένες στα δοκάρια, γιατί η λάμια—ξενιτιά άφησε τις νυφάδες χωρίς να τραγουδήσουν τα "νάνι - νάνι". Στις πλάτες των γιαγιάδων και των μανάδων μας φαίνονται ακόμα τα ίχνη του σχοινιού με το οποίο ζαλώνονταν τη βαρέλα του νερού, που το κουβαλούσαν πέρα από τα Ριζά και το Λιμπόχοβο, όπου η λάμια—αγάς τους το έδινε στάλα τη στάλα, πιο ακριβό και από τον χρυσό,

σπάθεια των ταξικών εχθρών, εσωτερικών και εξωτερικών, να το ξαναζωντανέψουν, θα αποτύχει. Παρ' όλ' αυτά εμείς ξέρουμε ότι οι εχθροί δεν θα συμβιβαστούν ποτέ με την σοσιαλιστική μας πραγματικότητα και ποτέ δεν θα παραιτηθούν από τις βλέψεις τους να μας διασπάσουν και να μας αδυνατίσουν, γι' αυτό κρατούμε δυνατή τη δικτατορία του προλεταριάτου, έχουμε πάντα τα μάτια μας ανοιχτά και το μπαρούτι στεγνό. Δεν θα επιτρέψουμε ποτέ να επανέλθει το μαύρο παρελθόν στη χώρα μας. Εγγύηση γι' αυτό είναι ο λαός και το Κόμμα, μπροστά στην ενότητα των οποίων θα σπάσει τα μούτρα του κάθε εχθρός, όπως συνέβηκε μέχρι τώρα.

Οι αγώνες ενάντια στους κοινούς εχθρούς, στους ξένους καταχτητές και τις κυρίαρχες τάξεις, που μας έπιναν το αίμα, έχουν συνδέσει στενά σαν το κρέας με το νύχι τον αλβανικό λαό και τον λαό της ελληνικής μειονότητας. Αυτή η ειλικρινή αδερφική αγάπη έχει σφυρηλατηθεί και ατσαλωθεί όλο και πιο πολύ από το Κόμμα, τόσο κατά τον μεγάλο Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα, όσο και σ' αυτές τις τέσσερις περίπου δεκαετίες της οικοδόμησης του

γι' αυτό εκείνες τραγουδούν σήμερα: "Δρόπολη σε σκέπασε η δροσιά/ ήρθαν σπίτι σου τα νερά".

Σήμερα η ασπράδα των χωριών μας δεν είναι μονάχα από την σκαλιστή πέτρα, ούτε από τον ασβέστη, αλλά από την κρυστάλλινη γραμμή του Κόμματος, από τον ιδρώτα του προσώπου μας, από τη σκέψη μας, από τις καρδιές μας. Γύρω στα 80 τα εκατό των σπιτιών είναι καινούργια, χτισμένα από τότε που ιδρύθηκαν οι συνεταιρισμοί. Κάθε οικογένεια καινούργια, μόλις δημιουργείται, αρχίζει τη ζωή της σε καινούργιο σπίτι».

σοσιαλισμού. Μαζί πολέμησαν και μαζί απόχτησαν τη λευτεριά, Αλβανοί και μειονοτικοί, πήραν στα χέρια τους την εξουσία, εξασφάλισαν τη λευτεριά και την ανεξαρτησία της πατρίδας, την ευτυχισμένη σοσιαλιστική ζωή.

Δυναμώστε την ενότητα μεταξύ σας, αγαπάτε πάντα την Αλβανία και τον αλβανικό λαό με την ίδια εκείνη φλογερή αγάπη που σας χαρακτηρίζει, γιατί κι αυτός με την ίδια αγάπη και θέρμη σάς αγαπάει, συσφίξτε τις γραμμές Αλβανοί και μειονοτικοί, γιατί, βαδίζοντας ο ένας στο πλευρό του άλλου, προοδεύει και ανθίζει όλη η χώρα μας, οικοδομείται ο σοσιαλισμός, ομορφαίνει η ψυχή των ανθρώπων, γίνεται ακατάβλητη η Αλβανία. Να αγαπάτε τον αδερφό ελληνικό λαό, τον οποίο και ο αλβανικός λαός τον αγαπάει και τον σέβεται. Εμείς, όπως πάντα, θέλουμε το καλό στον ελληνικό λαό, έτσι όπως κι αυτός μας θέλει το καλό.

Και μια ακόμη φορά σας συγχαίρω για τα αποτελέσματα που είχατε και για τους στόχους που σκοπεύετε να φτάσετε αυτή τη χρονιά. Έχω την πεποίθηση ότι εσείς, που συνεχώς έχετε δείξει με αποδειχτικά τον σοσιαλιστικό πατριωτισμό και την αγάπη και ακατανίκητη θέληση για δουλειά και για ζωή ακόμα καλύτερη, με το νου και την ακούραστη δουλειά σας, θα κάνετε να ενταχτεί ο συνεταιρισμός σας στους πιο διακεκριμένους σ' όλη τη Δημοκρατία. Να βγαίνετε πάντα ασπροπρόσωποι!

Δικός σας

Ενβέρ Χότζα

Τίρανα, 27 Γενάρη 1983

ΠΟΓΚΡΑΝΤΕΤΣ
ΙΟΥΛΗΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1983

ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΑΜΠΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Σημειώσεις

Τα διαβάσματα και τις μελέτες μου για τον ελληνικό πολιτισμό τα άρχισα από τα θρανία του Γαλλικού Λυκείου στην Κορυτσά τόσο όσο μπορούσα να μάθω εκεί και όσα είχε το πρόγραμμα αυτού του σχολείου που εγώ αποφοίτησα. Πρέπει ωστόσο να πω ότι εδώ, σ' αυτά τα θρανία, πήρα το πρώτο θαυμαστό «βάφτισμα» με τον Τρωικό Πόλεμο, τους Αχαιούς, τον Αχιλλέα, τον Αγαμέμνονα, τον Πάτροκλο, τον Οδυσσέα, τον Έκτορα, με άλλα λόγια, απόκτησα γνώσεις για την «Ιλιάδα» και την «Οδύσσεια» του Ομήρου.

Στο Λύκειο έπαιρνα γνώσεις περιληπτικά γι' αυτό τον πολιτισμό από τον δάσκαλο και διευθυντή μου, Σωτήρη Παπακρίστο, αλβανό ελληνιστή από τους πιο έξοχους. Μας μιλούσε όχι μόνο για τον Όμηρο και τους ομηρικούς ήρωες, αλλά και για τους άλλους μεγάλους άντρες της Αρχαίας Ελλά-

δας, όπως για τον Αριστοφάνη, τον Αισχύλο, τον Σοφοκλή, τον Σωκράτη, τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη, καθώς και για τις διάφορες σχολές αυτών των τελευταίων. Σ' αυτό τον περιληπτικό ιστορικό - φιλοσοφικό πνευματικό πλούτο της τόσο πλατιάς και λαμπρής σκέψης του ελληνικού πολιτισμού συμπεριλαμβάνονταν και οι μύθοι και η μυθολογία καθώς και οι μεγάλες προσπάθειες στο χώρο της φυσικής και της φιλοσοφίας, βασισμένες σε μια νέα λογική, σε μια νέα αντίληψη στηριζόμενη στην λογικότητα, αλλά ανάμεικτες συχνά με τον μυστικισμό και με διάφορες φιλοσοφικές θεωρίες.

Μπορώ να πω ότι αυτά που αποκτούσα ήταν ένας πλούτος, αλλά όχι τακτοποιημένος, όχι ταξινομημένος και όχι με επαλληλία κατά τα διάφορα στάδια αυτού του μεγάλου πνευματικού και υλικού πλούτου. Ήτανε όμως για μένα μια γερή βάση την οποία θα εμπλούτιζα με κατοπινά διαβάσματα και μελέτες ευρύτερες, γενικότερες και ειδικότερες και με επιχειρήματα όχι μόνο από λογοτεχνικής, ιστορικής και φιλοσοφικής πλευράς, αλλά και αρχαιολογικής και αρχιτεκτονικής.

Είχε γεννηθεί πια μέσα μου το πόθος για τη μελέτη της ιστορίας των λαών, της ανθρώπινης σκέψης, της εξέλιξης των διαφόρων πολιτισμών, της παρακμής τους και της ακμής άλλων καινούργιων πολιτισμών πάνω στα ερείπια αυτών των πολυχιλιόχρονων πολιτισμών. Αυτό για μένα ήτανε ζήτημα πάθους, που με έτρεφε, με μεγάλωνε και μου άνοιγε ορίζοντες σκέψης και δράσης, με ωθούσε να εργάζομαι και να καταλαβαίνω καλύτερα την ιστορία του λαού μου, να αναζητώ την ιστορική υλιστική α-

λήθεια, να καταλαβαίνω πώς έχουν γίνει γνωστά τα φαινόμενα της φύσης, πώς έχουν γίνει αυτά κτήμα των ανθρώπων στους αιώνες, σε διάφορους πολιτισμούς. Αυτό το πάθος για τέτοιες μελέτες δεν με έκανε ποτέ έναν ονειροπόλο, έναν τυφλό οπαδό. Απεναντίας, παρακολουθώντας τις σχέσεις της κοινωνικής εξέλιξης, καταλάβαινα καλύτερα την υλιστική εξέλιξη της ιστορίας, συγκέντρωνα μέσα μου ένα πλούσιο υλικό, που με οδήγησε ευθεία στους μεγάλους δασκάλους μου του μαρξισμού - λενινισμού.

Το γεγονός που είμαι γιος του αλβανικού λαού, αυτού του εξαίρετου, του ηρωικού και με πολλά δεινά και αθλιότητες λαού, με προσανατόλισε προς την αναζήτηση του θετικού, προς τις πειραματικές και λογικές γνώσεις, προς τις συγκρίσεις και τα υλιστικά φιλοσοφικά συμπεράσματα.

Μπορώ να πω ότι η καταγωγή μου από το Αργυρόκαστρο επέδρασε σε μένα για αισθήματα καλής γειτονίας με τον ελληνικό λαό. Έχω μισήσει τον ελληνικό σωβινισμό της «Μεγάλης ιδέας», που είχε την αξίωση και πολεμούσε ώστε το Αργυρόκαστρο και την Κορυτσά, περιοχές καθαρά αλβανικές, περιοχές από τις πιο εξαίρετες της πατρίδας μου, να τις συμπεριλάβει μέσα στα σύνορα της Ελλάδας, που ισχυριζόταν πως όλη η Νότια Αλβανία, μέχρι τον ποταμό Σκουμπίνι, αποτελούσε αυτό που ο ελληνικός σωβινισμός ονόμαζε «Βόρειο Ήπειρο». Τα βαθιά πατριωτικά μου αισθήματα που είναι ριζωμένα από γενιά σε γενιά από τον αγωνιστή για λευτεριά λαό μου και από την οικογένειά μου, από τους συμπολίτες κι από τους πατριώτες δασκάλους

μου, ενίσχυσαν τα υψηλά μου αισθήματα της υπεράσπισης του λαού και της πατρίδας μου, αισθήματα της λευτεριάς, της υπεράσπισης της αλήθειας στην ιστορία, στην επιστήμη, στις κοινωνικές σχέσεις μέσα κι έξω από τη χώρα.

Τον σεβασμό για την ιστορία και τον πολιτισμό του ελληνικού λαού μού τα έθρεψε και η τόσο καλή συμβίωση του λαού μας με την ελληνική μειονότητα που ζει και εργάζεται σε μας, στη χώρα μας. Αυτή η φιλία υπήρχε και ανάμεσα στην οικογένειά μου και τους Δροπολίτες μειονοτικούς. Ομοίως και η ένδοξη ιστορία των Αλβανών που ζούσαν στην Ελλάδα, όπου εγκαταστάθηκαν από τον 13-ο - 14-ο αιώνα και δώθε, ήτανε ένας δεσμός φιλίας των Αρβανιτών με τους Έλληνες. Από το 1821 οι Αλβανοί με επικεφαλής τους Μποτσαραίους, Τζαβελαίους, Μιαούληδες, Κολοκοτρωναίους και άλλους, πολέμησαν με εξαιρετικό ηρωισμό κατά την Ελληνική Επανάσταση του 19-ου αιώνα για την απελευθέρωση του ελληνικού λαού.

Αυτά και το πάθος μου για τον ελληνικό πολιτισμό με ώθησαν να τον μελετήσω και να εμβαθύνω πιο πέρα τα μαθήματα που είχα πάρει στα θρανία του σχολείου.

Ο αρχαίος ελληνικός κόσμος είναι ένα πεδίο γνώσεων τόσο πλατύ και τόσο πλούσιο, που χρειάζεται μια ολόκληρη ζωή για να αφομοιώσεις έστω και σε μερικές συνθέσεις τα ιδιαίτερα θέματα μελέτης των διαφόρων περιόδων του.

Ασφαλώς, όπως σε κάθε μελέτη του πολιτισμού ενός ορισμένου λαού, έτσι και γι' αυτόν τον ελληνικό πολιτισμό, χρειάστηκε να γνωριστώ με την ε-

γκατάσταση των Ελλήνων, με το έδαφος, με τους ανθρώπους, με την υλική και πνευματική τους εξέλιξη.

Με ενδιέφεραν οι μελέτες για την εγκατάσταση του ελληνικού λαού στην Βαλκανική Χερσόνησο, στις ακτές που βρέχονται από τα νερά του Αιγαίου, στις ακτές της Μικράς Ασίας, στις ακτές του Ευξείνου Πόντου, στις ακτές της Νότιας Ιταλίας, της Σικελίας, στην Κυρήνη, στο νησί της Κρήτης, καθώς και η ανάπτυξη και ο ελληνικός πολιτισμός σ' αυτά τα εδάφη, από τον 8-ο αιώνα πριν την νέα χρονολογία.

Η Αχαΐα, η Αρκαδία, η Ήλιδα, η Μεσσηνία, η Αργολίδα, η Λακωνία στην Πελοπόννησο, το νησί της Κρήτης, οι Μυκήνες κ.ά, έπαιξαν μεγάλο ρόλο καθ' όλη την ελληνική ιστορία. (Ο άγγλος αρχαιολόγος Έβανς[1] έκαμε ανασκαφές στην Κνωσό της Κρήτης.)

Οι πεδιάδες της Βοιωτίας, το νησί της Εύβοιας, η χερσόνησος της Αττικής με τα βουνά του Παρνασσού έπαιξαν έναν εξαιρετικά σπουδαίο ρόλο στην αρχαιότητα. Ο ρόλος των νησιών και της θάλασσας ήτανε πολύ μεγάλος στην ανάπτυξη του πολιτισμού, του εμπορίου και των μορφωτικών ανταλλαγών μεταξύ Ελλήνων και των άλλων λαών της Μεσογειακής Λεκάνης, της Εγγύης Ανατολής, των Ασυρίων, των Σουμερίων, των Αιγυπτίων, των Βαβυλωνίων, των Περσών, των Μήδων, των Φοινίκων και άλλων. Στη βιβλιοθήκη μου, μεταξύ άλλων, έχω βιβλία που

1 Arthur Johns Evans (1851 - 1941).

μιλούν για τον Αιγαιακό κόσμο, για την εποχή των ανακτόρων της Κρήτης, για τις ανασκαφές των Μυκηνών και της Τροίας από τον Σλήμαν[1] και τον Έβανς. Η ιστορία οφείλει πολλά στην αρχαιολογία.

Τα ιδεογράμματα της Κνωσού που ο Έβανς τα θεώρησε ιερόγλυφα στις αρχές της δεύτερης χιλιετίας, προέκυψε ότι αποτελούσαν ένα συλλαβικό σύστημα και εξάλειψαν έτσι το μυστήριο των λαξεύσεων στις πέτρες, στις πλάκες ή των αγγειογραφιών.

Πολύ ενδιαφέρον και αξιόλογο για την περίοδο αυτή είναι η ανάπτυξη της γεωργίας, των πόλεων, της βιοτεχνίας και στο σύνολο αυτό και η εξέλιξη μιας κοινωνίας με διάφορες δραστηριότητες.

Η μινωική θαλασσοκρατία αποτελούσε έναν πολεμικό πολιτισμό, με γερούς θαλασσομάχους, δεινούς πειρατές. Ο Θουκυδίδης[2], έλληνας θρακιώτης ιστορικός και σοφιστής, παρομοίαζε την Κρήτη και το Μινώταυρο με τη μορφή της Αθηνάς και με την Αθήνα και με το ρόλο που έπαιξε αυτή στον 5-ο αιώνα πριν από τη νέα χρονολογία.

Την Τροία, που βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της Ανατολής, ολίγο πέρα από τα Δαρδανέλλια και για την οποία αρχικά υπήρχαν δοσμένα μόνο από τα ομηρικά ποιήματα της «Ιλιάδας» και «Οδύσσειας», αποκάλυψε ο Σλήμαν, έπειτα ο συνεργάτης του, Νταίρπφελντ, και τελικά, στα 1932-1938, το αμερικάνικο συνεργείο του Μπλέγκεν, από τις

---

1 Heinrich Shliemann (1822 -1890).

2 460—400 πριν τη νέα χρονολογία.

ανασκαφές των οποίων ήρθαν στο φως εφτά πόλεις η μια πάνω στην άλλη που υπήρχαν από τον 32-ο μέχρι τον 7-ο αιώνα πριν τη νέα χρονολογία. Το ζήτημα των κοσμημάτων που βρέθηκαν εκεί και που κατά τον Σλήμαν ανήκαν στην Ανδρομάχη, είναι αμφισβητήσιμο.

Η πιο καταπληκτική από τις εφτά πόλεις είναι η Τροία II. Οι θησαυροί που αποκαλύφθηκαν εκεί είναι πιο παλαιοί απ' αυτούς των Μυκηνών. Ποιοι κατοικούσαν αυτή την πόλη—κάστρο; Ο πολιτισμός της είναι πιο κοντά στον αιγαιακό πολιτισμό παρά σ' αυτόν της Εγγύς Ανατολής.

Ο πολιτισμός της Κρήτης απλωνόταν λοιπόν έξω από το νησί, αλλά από τις αρχές του 16-ου αιώνα πριν τη νέα χρονολογία υπήρχαν και άλλα κέντρα, όπως η Τροία, η Κύπρος, η Σαντορίνη ή Θήρα, καθώς και η ηπειρωτική Ελλάδα.

Ο μεγάλος σεισμός, η τρομερή θύελλα παρέσυρε και εξαφάνισε τα πάντα στην Κρήτη με εξαίρεση την Κνωσό, το περίφημο ανάκτορό της. Αυτό, κατά τους αρχαιολόγους, συνέβηκε στα μέσα του 15-ου αιώνα πριν τη νέα χρονολογία. Μερικοί λένε πως ήταν το ηφαίστειο στο νησί Θήρα που προκάλεσε την καταστροφή των πόλεων και των κάστρων.

Οι Μυκηναίοι κατέλαβαν την Κνωσό. Αργότερα, κατά τον Δρ. Έβανς, μια ομάδα Ελλήνων που ήρθαν από την ηπειρωτική Ελλάδα εγκαθίδρυσαν τη δυναστεία τους στην Κνωσό. Η αίγλη των Μυκηνών έσβησε.

Η Τροία, όπως και η Κνωσός, αποτελεί πρόβλημα για τους μελετητές. Η Τροία VI, σύμφωνα μ' αυτούς, καταστράφηκε από κάποιο σεισμό τον 13-ο

αιώνα πριν τη νέα χρονολογία, αλλά σύμφωνα με τις αρχαιολογικές ερμηνείες ανοικοδομήθηκε τον ίδιο αιώνα. Την διαδέχτηκε η Τροία VII, που υιοθέτησε τον μυκηναϊκό πολιτισμό, αλλά σε επίπεδο χαμηλότερο. Η Τροία VII καταστράφηκε από κάποια άγρια εισβολή.

Αυτή η καταστροφή της Τροίας VII μήπως είναι άραγε ο Τρωικός Πόλεμος, τον οποίο προκάλεσε μια μυκηναϊκή φυλή; Η εκστρατεία αυτή μήπως είναι πρωταρχή των θρυλικών επών που τραγούδησε ο Όμηρος στην «Ιλιάδα» και «Οδύσσεια»; Λένε, και μπορεί να το φανταστεί κανείς και από την τοπωνυμία, ότι η πατριαρχική κοινότητα των Αχαιών, την οποία δυνάστευαν πρίγκιπες, να έχει επιτεθεί στην Τροία και να έγινε αυτή το θέμα των επών.

Ιωνικός πολιτισμός

Η ιωνία, περιοχή της Μικράς Ασίας, στις ακτές του Αιγαίου, στον σημερινό κόλπο της Σμύρνης (Ισμίρ - Τουρκία), θεωρείται η χώρα στην οποία γεννήθηκε η ελληνική επιστήμη κατά τα τέλη του 7-ου αιώνα και αρχές του 6-ου αιώνα πριν τη χρονολογία μας. Σε μια από τις πόλεις της Ιωνίας, στη Μίλητο, ιδρύθηκε η πρώτη ελληνική φιλοσοφική σχολή.

Στην ιωνική ένωση υπήρχαν πολλές αδυναμίες. Στη Μίλητο και τη Σάμο οι φτωχοί και οι πλούσιοι βρισκόντουσαν σε διαρκή πόλεμο. Αυτή ήτανε η μια όψη του νομίσματος. Η άλλη ήτανε ο λαμπρός πολιτισμός: μνημειώδεις οικοδομές όπως ο ναός της

Ήρας στη Σάμο και της Αρτέμιδας στην Έφεσο, θαυμάσια έργα γλυπτικής και αγάλματα, των οποίων η ομορφιά ήταν σε αντίθεση με τα ξηρά, χωρίς γούστο και μεγάλα αγάλματα του ηπειρωτικού τμήματος· τα αντικείμενα κεραμεικής των Κλαζομενών[1] κατασκευάζονταν στην Ιωνία και εξάγονταν σ' όλον τον ελληνικό κόσμο.

Κατά τους αιώνες αυτούς, στην Ιωνία αναπτύχθηκε κάτι το θαυμαστό, κάτι το μεγαλειώδες, που έμοιαζε με επανάσταση: η ερμηνεία του κόσμου και των φαινομένων που περιβάλλουν τον άνθρωπο απαλλάσσονταν από τους μύθους και τη μυθολογία. Στην ερμηνεία του κόσμου η ιστορία, η γεωγραφία και ειδικώτερα η φιλοσοφία διέκοψαν τους δεσμούς από την ως τότε θεολογία και στηρίχτηκαν στην άμεση παρατήρηση και την λογική κρίση.

Οι Ίωνες φιλόσοφοι άρχισαν να ωθούνται από τις αστρονομικές και μαθηματικές αναζητήσεις των Ασυριο - Βαβυλωνίων. Τα φαινόμενα της φύσης τα εξέταζαν με μάτι ολωσδιόλου υλιστικό, προσπαθώντας να εξηγήσουν τον κόσμο και τη γέννησή του (την κοσμογονία) πέρα από τα όρια τα καθορισμένα από τη μυθολογία. Αυτό ήτανε ένα μεγάλο, τεράστιο άλμα στην πορεία της γνώσης και της επιστημονικής παρατήρησης.

Επομένως, οι στοχαστές της Μιλήτου, στις αναζητήσεις τους να ερμηνεύσουν τον σχηματισμό και τη σύσταση του κόσμου, να δώσουν γενικές εξηγήσεις, μπήκαν σ' έναν καινούργιο δρόμο. Αυτή ήταν

---

1 Ελληνική πόλη στη Μικρά Ασία.

μια πραγματική αρχή, μετά τη μυθολογική ομίχλη που σκέπαζε τη γνώση του κόσμου με όλο ασταθείς και ανάκατες φαντασίες.

Είδαν αυτοί και απόκτησαν πεποίθηση ότι ο κόσμος έχει έναν δικό του «μοναδικό κανόνα» από πού ξεκινά κανείς να εξηγήσει «την γέννηση, τη δημιουργία, την εξέλιξη και τις κινήσεις του».

Στον ενισμό αυτό, σ' αυτή την ενότητα εκείνοι έβλεπαν την αρχή, την πρώτη αιτία του παντός που συμβαίνει στη φύση και επενεργεί στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Η ιδέα κατά την οποία η παρατήρηση των φυσικών φαινομένων επιτρέπει να επεξεργαστείς κανόνες καθολικής αξίας, ικανούς να εξηγούν τα πάντα, έκαμε να ονομάζονται αυτοί φυσικοί.

Μερικοί Ίωνες φιλόσοφοι:

Θαλής[1] ο Μιλήσιος. Δεν άφησε κανένα σύγγραμμα. Το νερό το θεωρεί ως πρωταρχική ουσία, που είναι η αρχή του παντός. Λέει ότι πάνω από τη γη υπάρχει σε ημισφαιρικό σχήμα ο ουρανός, το δισκοειδές διάστημα, ενώ η ίδια η γη επιπλέει στην επιφάνεια του νερού, των θαλασσών.

Αναξίμανδρος[2] ο Μιλήσιος. Μαθητής του Θαλή. Ο πρώτος φιλόσοφος που άφησε ένα σύγγραμμα.

Αναξιμένης[3]. Λέει ότι την δισκοειδή γη δεν την κρατά το νερό που την περιβάλλει, αλλά και τα δύο, νερό και γη, τα κρατά ο αέρας. Ο ουρανός χάνει την όψη του θόλου.

---

1 Περίπου 624—547 πριν τη χρονολογία μας.

2 610—546 πριν τη χρονολογία μας.

3 Περίπου 585—525 πριν τη χρονολογία μας.

Και οι τρεις αυτοί Μιλήσιοι φιλόσοφοι δεν ίδρυσαν ξέχωρη ο καθένας φιλοσοφική σχολή, καθώς θα έκαναν μεταγενέστερα ο Αριστοτέλης, ο Πλάτωνας και άλλοι. Από τις κρίσεις και τους διαλόγους μοιάζουν μεταξύ τους, αλλά διακρίνονται επειδή ακολούθησαν επαναστατικό δρόμο και αποχωρίστηκαν από τους προηγούμενους φιλόσοφους και από τις μυθολογικές αντιλήψεις τους. Σ' αυτούς τους φιλόσοφους της Μιλήτου αποδίδονται μια σειρά φιλοσοφικές, αστρονομικές και μετεορολογικές έρευνες· η εφεύρεση, για παράδειγμα, του ηλιακού ωρολογίου (σκιοθηρικού γνώμονα) αποδίδεται συνήθως στον Αναξίμανδρο.

Από τις σχέσεις που αυτοί είχαν με την καθημερινή ζωή της πόλης, προέκυψαν πολλά περίεργα ανέκδοτα για τον Θαλή.

Τα αποσπάσματα των φιλοσοφικών σκέψεών τους, που ήρθαν αργότερα στο φως, εμείς τα αποδίδουμε στην αριστοτελική παράδοση και συχνά, καθώς λένε οι διάσημοι μελετητές της ελληνικής φιλοσοφίας του 7-ου και 6-ου αιώνα, τα αποφθέγματα αυτών των κειμένων είναι δύσκολο να ξεχωρίζονται από τις ερμηνείες. Αυτό, λένε οι μελετητές, οφείλεται στο γεγονός που οι φιλοσοφικές τους σκέψεις διατυπώθηκαν σε νέες έννοιες δουλεμένες αργότερα από εκείνους που τις έφεραν μέχρι τις μέρες μας. Γι' αυτό είναι για μας δύσκολο, λένε αυτοί οι μελετητές, να διακρίνουμε τις ακριβείς διατυπώσεις και έννοιες των εν λόγω φιλοσόφων, απ' αυτές των κατοπινών, της αριστοτελικής σχολής, που διέσωσαν και μετάδωσαν σε μας αυτόν τον πολύτιμο θησαυρό για την ανθρώπινη σκέψη.

Ο Θαλής ο Μιλήσιος επιχείρησε να βρει και να εξηγήσει ποια έπρεπε να ήταν εκείνη η υλική αρχή που αποτελούσε την πηγή, την προέλευση της ζωής. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αυτή η αρχή ήτανε το νερό. Ο Αριστοτέλης εξηγεί αυτή τη σκέψη του Θαλή, λέγοντας ότι το «σπέρμα» που δημιουργεί τη ζωή είναι υγρό στοιχείο.

Η ιδέα ότι «ο κόσμος επιπλέει στο νερό», καθώς και η άλλη ιδέα ότι «το πνεύμα διεισδύει στα πάντα», ότι ο κόσμος είναι «γεμάτος θεότητες», είχαν την πηγή τους στις αρχαίες φιλοσοφίες των λαών της Μέσης Ανατολής, με τους οποίους οι Έλληνες είχαν συνεχείς εμπορικές σχέσεις, πνευματικές ανταλλαγές, φιλοσοφικούς διαλόγους κλπ. Αυτό θα σήμαινε ότι κάθε ύλη είναι ζώσα, «με ψυχή», και ότι ο άνθρωπος ήτανε αδύναμος στην διαμόρφωσή της.

Μ' αυτές τις ιδέες δόθηκε στο μύθο ορθολογιστική ερμηνεία, ανοίχτηκε ένας καινούργιος δρόμος: στα φυσικά φαινόμενα βρέθηκε μια εξήγηση στην ίδια την φύση τους και όχι πια στη μυθολογία, εξήγηση αυτή που στην ουσία της ήτανε μια υλιστική κοσμοαντίληψη.

> «Ασφαλώς, έλεγε ο Ένγκελς, η υλιστική κοσμοαντίληψη είναι η αντίληψη της φύσης έτσι όπως έχει, χωρίς καθόλου ξένα προσθέματα, γι' αυτό και για τους έλληνες φιλόσοφους αυτή ήτανε εξ αρχής κάτι το αυτονόητο»[1].

---

1 Φ. Ένγκελς, «Διαλεκτική της φύσης», Τίρανα, 1973 σελ. 228.

Η σκέψη του Αναξίμανδρου φαίνεται πιο περίπλοκη απ' αυτή του Θαλή. Ο Αναξίμανδρος δεν παραδέχεται την ιδέα ότι το στοιχείο—νερό να είναι η προέλευση της ζωής και να επικρατεί στη φύση. Γι' αυτό, στο σύγγραμμά του «Περί φύσεως» υπελάμβανε μια πρωταρχική ουσία, ανωνόμαστη, ακαθόριστη, αΐδια, απέραντη, στην οποία έδωσε το σκοτεινό όνομα «άπειρον».

Εδώ, λέει αυτός ο θαλήσιος φιλόσοφος, βρίσκεται η πηγή της ζωής και της κίνησης. «Η ισορροπία του κόσμου», λέει, «ενυπάρχει στα αντίθετα» (θερμό και ψυχρό, ξηρό και υγρό). Πότε πότε το καθένα απ' αυτά δεσπόζει του άλλου. Κι αυτό, εξηγεί ο ίδιος, το επαληθεύουν και οι εποχές του έτους. Σύμφωνα μ' αυτόν «η γη δεν έχει ανάγκη για κάποιο στήριγμα, διότι μοιάζει με τύμπανο σε υπόβαθρα. Ο κόσμος κρατιέται από την έλξη των αντιθέτων».

Ο δε Αναξιμένης επανέρχεται σε μια άλλη πρωτότυπη αρχή, με την οποία ο άνθρωπος στη ζωή του σχετίζεται κάθε στιγμή, κάθε μέρα, με τον αέρα που πληρεί το σύμπαν και μεταβάλλεται δια της συμπύκνωσης και της αραίωσης.

Ο αέρας, λέει ο Αναξιμένης, είναι η πνοή του κόσμου (του σύμπαντος) και όλες οι κινήσεις, του αέρα, του νερού, των άστρων κλπ, είναι ενέργεια των δύο αντιθέτων, της συμπύκνωσης και της αραίωσης.

Όλες αυτές οι αντιλήψεις αυτών των Ελλήνων φιλοσόφων της Μιλήτου είναι προσπάθειες για γενικές εξηγήσεις των αστρονομικών φαινομένων ή

της προέλευσης του ανθρώπου, βασισμένες στη ρασιοναλιστική λογική. Από τότε ακόμα, από τον 7-ο, 6-ο, 5-ο αι. αυτοί προτείνουν «φανταστικά σχήματα, αλλά που ενέχουν μια ρασιοναλιστική λογική».

Ο Ιενοφάνης ο Κολοφώνιος έζησε τον 6-ο αιώνα πριν τη νέα χρονολογία. Ήταν ποιητής—θεολόγος. Συνέχισε τις φιλοσοφικές έρευνες. Δεν παραδέχεται, αποκρούει κάθε ανθρωπομορφικό όραμα των θεών. Προτείνει μια μοναδική αρχή, αέναη, άφθαρτη, ενάρετη, που συμβιεί με τον κόσμο (το σύμπαν), την οποία αυτός ονομάζει θεό.

Για τον Ξενοφάνη τον Κολοφώνιο η οργανική ζωή γεννιέται από μια «μείξη χώματος και νερού».

Ο Ηρόκλειτος ο έζησε στο δεύτερο μισό του 6-ου αιώνα πριν τη νέα χρονολογία. Με τον φιλόσοφο αυτό η φυσική σκέψη και το εγκυκλοπαιδικό πνεύμα αφανίζονται και αντικαθιστούνται δια του καθαρού φιλοσοφικού λογικού, που εμμένει στις διανοητικές ικανότητες του ανθρώπου, με την διανόηση, ως «διαισθητικός παράγοντας για το ανθρώπινο ον».

Ό,τι κληρονόμησε η ανθρωπότητα από τη φιλοσοφία του Ηράκλειτου του Εφέσιου, συνοψίζεται σε μερικά αποσπάσματα. Αυτό δεν επέτρεψε να σχηματιστεί μια σαφής άποψη της υπέροχης σκέψης του και απέβηκε πηγή πολλών και αντιφατικών ερμηνειών.

Τον πυρσό της φιλοσοφίας του ύψωσαν στον Κρότωνα της Μεγάλης Ελλάδας (έτσι ονομαζόταν τότε ένα μέρος της Νότιας Ιταλίας και Σικελίας, όπου υπήρχαν πολλές ελληνικές αποικίες), ο Πυθα-

γόρας ο Σάμιος (6-ος αιώνας πριν τη νέα χρονολογία) και ο Αναξαγόρας[1] των Κλαζομενών.

Πυθαγόρας, ιδεαλιστής φιλόσοφος και μαθηματικός.

Ο μεγάλος αυτός άντρας της αρχαίας Ελλάδας γεννήθηκε στο νησί της Σάμου (Αιγαίο), τον 6-ο αιώνα πριν τη νέα χρονολογία. Έφυγε στον Κρότωνα της Μεγάλης Ελλάδας και εκεί πέθανε.

Ο Εμπεδοκλής[2] για τον Πυθαγόρα είπε: «Στη μακρά ζωή του συγκέντρωσε ό,τι περιείχαν δέκα ή είκοσι ανθρώπινες γενεές».

Ο Πυθαγόρας ήταν μαθητής του αθεϊστή Αναξιμάνδρου, Ίωνα φιλόσοφου, και του μυστικιστή Φερεκύδη, 6-ος αιώνας πριν τη νέα χρονολογία. Είχε κάνει πολλές περιηγήσεις στα νησιά της Ελλάδας, στη Μικρά Ασία, κοιτίδα του ελληνισμού, στην Αίγυπτο. Ήταν φίλος του Πολυκράτη, τυράννου της Σάμου, υπερασπιστή των εμπορικών σχέσεων και των δημοσίων έργων. (Η αφήγηση του Ηρόδοτου, έλληνα ιστορικού, για τη σήραγγα των 900 μέτρων για τη μεταφορά του νερού από ένα σημείο του νησιού στο άλλο, σκαμμένη με σπάνια τεχνική και κατά τρόπο θαυμαστό. Η σήραγγα αναφερόταν σαν ένα ωραίο «παραμύθι» του Ηρόδοτου, αλλά τον 19-ο αιώνα έκανε ανασκαφές και την αποκάλυψε ένας αρχαιολόγος.)

Ο Αριστοτέλης για τον Πυθαγόρα λέει: Οι κά-

---

1 500—428 πριν τη χρονολογία μας.

2 490—435 πριν τη χρονολογία μας.

τοικοι του Κρότωνα (πόλη στη Μεγάλη Ελλάδα, έδρα του Πυθαγόρα) «θεωρούσαν αυτόν ως γιο του Απόλλωνα» (πρόσωπο της ελληνικής μυθολογίας, προσωποποίηση του θεού του ήλιου), ενώ μια παροιμία έλεγε: «Μέσα στα όντα με νου, υπάρχουν οι θεοί, οι ήρωες, υπάρχουν και όντα σαν τον Πυθαγόρα».

«Εκείνος έκανε θαύματα, συζητούσε με τ' άστρα, κατέβαινε στον Άδη» κλπ. Η αυθεντία του Πυθαγόρα ήταν τόσο μεγάλη που οι μαθητές του έλεγαν: «Αυτός έφα». Το δόγμα αυτό αποτελούσε νόμο.

Για να γεννηθεί και να μεγαλώσει ο μύθος χρειάζεται ένας «πυρήνας» κατάλληλος, ένα σπέρμα. «Οι μέτριοι και οι τσαρλατάνοι δεν δύνανται να δημιουργήσουν μύθους και, αν δημιουργήσουν κάτι, αυτό φθείρεται γρήγορα».

Η πυθαγόρειος αντίληψη του κόσμου άνθεξε στους αιώνες, έφθασε ως τις μέρες μας. Είναι ο πρώτος που χρησιμοποίησε τον όρο «φιλοσοφία».

Η πυθαγόρειος «αρμονία» στην ευρεία έννοια, όπως την θεωρεί ο Άγγλος Yokle, έγκειται στον αριθμό, την «φιγούρα» (Yokle Burnet. Early Greek Philosophy).

Στο μεγάλο του όραμα για τον κόσμο, ο Πυθαγόρας ενώνει την επιστήμη με τη θρησκεία, τα μαθηματικά με τη μουσική, την ιατρική με την κοσμολογία, το σώμα με την ψυχή σε μια «λαμπρή σύνθεση», ο κόσμος αποτελεί μία ενότητα όπου τα πάντα συνδέονται αλυσοειδώς.

Η πυθαγόρειος σφαίρα

Ο Πυθαγόρας νόμιζε ότι. το σόμπαν στο κέντρο του είχε ένα μεγάλο πυρ και τη γη την θεωρούσε έναν πλανήτη που περιστρέφεται γύρω από αυτό το κεντρικό σώμα. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξε μέσω της μουσικής, ομιλώντας για τη μουσική των «σφαιρών». Από το ύψος τοποθέτησης της νότας εξαρτάται το μήκος της χορδής που την παράγει, και τα συνηχητικά διαστήματα της μουσικής κλίμακας παράγονται με κάποια απλή σχέση αριθμών: ογδόη 2:1, πέμπτη 3:2, τετάρτη 4:3 κλπ.

Οι Πυθαγόρειοι έδωσαν την καθοριστική εικασία της σχέσης της ποιότητας με την ποσότητα, της αναγωγής του κόσμου σε αριθμητικές αναλογίες. Στη ζωή της ανθρωπότητας έγινε έτσι το πρώτο βήμα προς την μαθηματικοποίηση των ερευνών και κατά συνέπεια γεννήθηκε η απαρχή της επιστήμης, αναμειγμένης όμως με πολλά μυστικιστικά και θεολογικά στοιχεία. Σ' αυτό ο Λένιν έβλεπε τη σχέση

> «... των εμβρύων του επιστημονικού σκέπτεσθαι και της φαντασίας με τον τρόπο της θρησκείας, της μυθολογίας»[1].

Άρχισε ο «θεϊκός χορός των αριθμών». «Οι χορδές της λύρας του Ορφέα», γέννημα της μυθολογίας, ποιητής και μουσικός των θρύλων της Θράκης, «έχουν δευτερεύουσα σημασία, μπορούν να έχουν

---

1 Β. Ι. Λένιν. Άπαντα, τ. 38-ος, σελ. 272.

οποιαδήποτε μορφή, μόνον πρέπει να διατηρούνται οι σχέσεις». «Η μουσική αποτελείται από τις σχέσεις, από τους αριθμούς, από τη δομή της μουσικής κλίμακας. Οι σχέσεις αυτές είναι αιώνιες, καθετί άλλο αφανίζεται. Οι σχέσεις είναι ψυχικής φύσεως και όχι υλικής, αυτές κάνουν μυστηριώδεις διανοητικές ενέργειες».

Από δω βγαίνει το συμπέρασμα ότι «τα γεωμετρικά σχήματα και οι μαθηματικοί νόμοι είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο για την κάθαρση της ψυχής από τα γήινα πάθη και η βασική σχέση μεταξύ ανθρώπου και θεοτήτων».

Η γραμμή που συνέδεε τη μουσική με τους αριθμούς, έγινε ο άξονας του πυθαγόρειου συστήματος.

Άρα, η ιωνική φιλοσοφία ήταν υλιστική υπό την έννοια ότι προσανατολιζόταν προ πάντων προς τις διερευνήσεις της πρώτης υλικής αρχής με την οποία δημιουργήθηκε το σύμπαν, το σύνολο, ο κόσμος. Για τους Πυθαγόρειους αυτή η αρχή βρισκόταν στις συμμετρίες: «είδος και σχήμα», σχέσεις και όχι τα πράγματα σε σχέση.

«Τα πάντα είναι ύλη» και πνοή ή ψυχή δεν υπάρχει, εκτός όταν οι διαταράξεις γεννιούνται από τις μεταλλαγές, «από την ουσία σε μορφή», «από τη δομή σε λειτουργία», «από τα άτομα σε ενδελέχεια», «από τα σωματίδια σε κύμα» κλπ.

Ο άξονας του πυθαγορείου συστήματος προσέλαβε δύο κατευθύνσεις: από τη μια προς τα άστρα, από την άλλη προς το σώμα και την ψυχή του ανθρώπου. Ο άξονας στηριζόταν σε μια βάση με δύο έννοιες: «αρμονία» και «κάθαρση».

Οι Πυθαγόρειοι θεωρούσαν το «σώμα» ως μουσικό όργανο, στο οποίο η κάθε χορδή έπρεπε να είχε «την απαιτούμενη ένταση και την αναγκαία ισορροπία» στα αντίθετά της όπως «το καλό και το κακό», «το φως και το σκότος», «το θερμό και το ψυχρό», «το ξηρό και το υγρό» κλπ.

Ο όρος «αρμονία» κατά τον 6-ο αιώνα πριν τη νέα χρονολογία στην Ελλάδα δεν είχε αυτή την έννοια που έχει σήμερα η λέξη «αρμονία» (η ελληνική μουσική δεν εγνώριζε αυτή την αρμονία). Αυτή ήτανε «η ένταση των χορδών στα διαστήματα της μουσικής κλίμακας, ήτανε η ίδια η φιγούρα αυτής της κλίμακας». Αυτό για τον Πυθαγόρα σήμαινε ότι το σύμπαν και ο νόμος του είναι η ισορροπία, ο κανόνας και όχι η «απόλαυση». (Kestler—Les Somnambules).

Στο πυθαγόρειο σύμπαν υπάρχει η τονικότητα, θέση που τη φιλοσοφία την θεωρεί ως την τελειότερη μουσική και δηλώνει ότι η ανώτερη μορφή της φιλοσοφίας ανάγεται στους «αριθμούς».

«Το καθετί έχει ένα σχήμα, το καθετί είναι σχήμα και κάθε σχήμα μπορεί να εκφραστεί, μπορεί να προσδιοριστεί με αριθμούς».

Έτσι το σχήμα τετραγώνου αντιστοιχεί με τετράγωνο αριθμού τίνος, δηλαδή 16=4x4, ενώ το 12 είναι αριθμός ορθογωνίου και το 6 αριθμός τριγώνου.

— Οι Ίωνες άνοιξαν το κοσμικό «περικάλυμμα».

Στο πυθαγόρειο σύμπαν ο δίσκος της γης μεταβλήθηκε σε σφαίρα και γύρω απ' αυτή τη φλόγινη σφαίρα περιστρέφονται κατά ομόκεντρους κύκλους ο

Ήλιος, η Σελήνη και οι πλανήτες. Αυτά όμως, ο Ήλιος, η Σελήνη και οι πλανήτες είναι σφαίρες, προσδεμένες σ' έναν τροχό. Οι κινήσεις τους στο αχανές της νύχτας και του αέρα παρήγαν έναν μουσικό ήχο, έλεγαν οι Πυθαγόρειοι. Έλεγαν επίσης ότι «κάθε πλανήτης έχει κι ένα ξέχωρο φθογγόσημο, που εξαρτάται από την τροχιά του, ακριβώς όπως ο φθόγγος μιας λύρας που εξαρτάται από το μήκος της χορδής».

Έτσι ο Ήλιος, η Σελήνη, οι πλανήτες σχηματίζουν στο διάστημα ομόκεντρους κύκλους και εννοείται οι τροχιακές χορδές «κυβερνούνται» από τους νόμους της αρμονίας.

Ο Πλίνιος (ο Πρεσβύτερος)[1], ρωμαίος φυσιοδίφης, λέει ότι ο Πυθαγόρας θεωρούσε ότι η απόσταση μεταξύ Γης και Σελήνης ήταν ίση με έναν τόνο (πάντα μουσική και όχι βάρος). Από τον Ερμή στην Αφροδίτη ένα ημιτόνιο, από την Αφροδίτη στον Ήλιο ένα τρίτο μινόρε, από τον Ήλιο στον Αρη έναν τόνο, από τον Άρη στον Δία ένα ημιτόνιο, από τον Δία στον Κρόνο ένα ημιτόνιο και από τον Κρόνο στη σφαίρα των «ακίνητων» άστρων ένα τρίτο μινόρε.

Από δω προκύπτει η μουσική κλίμακα του Πυθαγόρα:

Ut[do], re, mi-b, sol, la, si-b, si, re.

Κατά την παράδοση ο «δάσκαλος» είχε την ιδιότητα «να άκουγε πραγματικά τη μουσική των σφαιρών».

---

1 Έζησε από το 23 μέχρι το 79.

Το όνειρο του Πυθαγόρα ανάγει την κίνηση των άστρων σε μια μουσική αρμονία.

Μπαίνει το ερώτημα: Η «αρμονία των σφαιρών» είναι μια «ποίηση» ή μια «επιστημονική έννοια», μια «υπόθεση» για έργο ή ένα «όνειρο» ενός μυστικιστή;

Οι κατά τους αιώνες συγκεντρωμένες από τους αστρονόμους πληροφορίες λένε ότι αυτό μοιάζει με όνειρο.

Ο Αριστοτέλης απώθησε με χλευασμό την «ουράνια αρμονία» από το «ανάκτορο» της σοβαρής επιστήμης των μαθηματικών.

Και να, στο τέλος του 16-ου αιώνα, βγήκε ο Γιοχάννες Κέπλερ[1], ο οποίος ερωτεύτηκε με το «όνειρο του Πυθαγόρα» και πάνω σ' αυτή την φανταστική βάση, με τα μέσα της νόησης άρχισε να χτίζει το οικοδόμημα της σύγχρονης αστρονομίας.

Περίεργο επεισόδιο στην ιστορία της σκέψης που δείχνει ότι η πρόοδος των επιστημών ακολουθεί διάφορους δρόμους και μπορεί να έρθει και από μια ιδέα που από αιώνες έχει θεωρηθεί όνειρο, φαντασία.

Διάφοροί επιστήμονες αναιρούν το γεγονός ότι όλες οι φιλοσοφικές έρευνες, μυστικιστικές ή ρασιοναλιστικές, μαθηματικές ή γεωμετρικές αποδίδονται στον Πυθαγόρα. Ισχυρίζονται ότι μερικές απ' αυτές πρέπει να είναι των μαθητών του, οι οποίοι διατηρώντας τη λατρεία του δασκάλου τους, απέδιδαν σ' αυτόν τα πάντα.

---

1 Γερμανός αστρονόμος (1571—1630).

Ο Πυθαγόρας και η «λατρεία του Ορφέα»

Ο Πυθαγόρας έδωσε νέο νόημα στον ορφισμό.

Η ιατρική και η πυθαγόρειος επιστήμη είχαν διαφορετικές έννοιες και διανοητικές μηχανιστικές ερμηνείες, ανεξάρτητα που διαμόρφωναν μια αντίληψη με τη λατρεία του Βάκχου, του Ορφέα, του Απόλλωνα κλπ.

Η συνάρτηση της πυθαγορείου γεωμετρίας, λέει ο Πλούταρχος[1], μας αποσπά από τον κόσμο των αισθήσεων και της φθοράς και μας μπάζει στον κόσμο του πνεύματος και της αιωνιότητας. Η ενατένιση της «αιωνιότητας είναι σκοπός της φιλοσοφίας, έτσι όπως είναι σκοπός της θρησκείας η ενατένιση των μυστηρίων» (B. Farrington—Greek Sciences).

Αλλά, όπως προκύπτει από την άποψη των Πυθαγορείων, οι δύο αυτοί σκοποί είναι ακαθόριστοι.

Το καθετί στο σύστημα του Πυθαγόρα οικοδομείται σ' ένα «διάγραμμα με σημεία». Μα να που ανακάλυψαν μια κατηγορία αριθμών, όπως την τετραγωνική ρίζα, η οποία ήταν αδύνατο να αποτελούνταν από περιορισμένο αριθμό σημείων. Λένε πως οι Πυθαγόρειοι κράτησαν μυστική αυτή την ανακάλυψη που ήτανε ένα άμεσο χτύπημα για το ίδιο το σύστημά τους, δηλαδή την ανακάλυψη των ασυμμέτρων (αρρήτων) αριθμών.

Ο Ίππασος, μαθητής του Πυθαγόρα, αποκάλυψε το μυστικό, έγινε σκάνδαλο και καταδικάστηκε σε θάνατο (Danzig, The Language of Science).

Ο Πυθαγόρας και οι πυθαγόρειοι στον Κρότω-

---

1 Έλληνας βιογράφος και συγγραφέας (περίπου το 50-125).

να και σε μερικά άλλα κέντρα της Μεγάλης Ελλάδας ζούσαν και δρούσαν οργανωμένοι σε κλειστές και μυστικιστικές κοινότητες («εταιρείες»), οι οποίες μετά το θάνατο του «δασκάλου» και της από τον Ίππασο κοινολόγησης του μυστικού των «ασυμμέτρων μεγεθών», καταστράφηκαν, υπέστησαν κατατρεγμούς και διαλύθηκαν.

Η πραγματική όμως αιτία της εξασθένισης και της διάλυσης αυτών των πυθαγορείων κοινοτήτων, που αντιπροσώπευαν και υπεράσπιζαν την δουλοκτητική αριστοκρατία, έγκειται στην ταξική πάλη που γινόταν τότε, στη νίκη της δουλοκτητικής δημοκρατίας επί της δουλοκτητικής αριστοκρατίας.

TΡΙΤΗ
25 ΟΧΤΩΒΡΗ 1983

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Η πρωθυπουργός της Γιουγκοσλαβίας, Πλάνιντς, κάνει επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα. Στις συναντήσεις της με τον Έλληνα πρωθυπουργό Παπανδρέου, όπως μεταδίδει το πραχτορείο TANJUG, συζητήθηκε «για την τρέχουσα πολιτική και οικονομική κατάσταση στον κόσμο, για την παραπέρα ανάπτυξη των διμερών σχέσεων, για την διεύρυνση του εμπορίου και για μια πιο πλούσια οικονομική συνεργασία». Τόσα λέγονται στην επίσημη ανακοίνωση του TANJUG. Όμως μου έκαμε εντύπωση ότι στο λόγο που εκφώνησε η Πλάνιντς, στο δείπνο που παρέθεσε ο Παπανδρέου, έθιξε και το πρόβλημα των εθνικών μειονοτήτων, λέγοντας πως «οι εθνικές μειονότητες, που σαν συνέπεια των ιστορικών περιστάσεων αποτελούν μέρος της πραγματικότητας της περιοχής στην οποία ζούνε, πρέπει να εξυπηρετήσουν σαν γερές γέφυρες πίστης, φιλίας και συνεργασίας».

Εμείς οι Αλβανοί ξέρουμε πολύ καλά πού έχει το λόγο η Πλάνιντς μ' αυτές τις δηλώσεις και τι

μισητές συνωμοσίες κρύβονται πίσω από τις αντιαλβανικές της πράξεις στη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα. Γι' αυτό κρατούμε σημείωση.

ΤΕΤΑΡΤΗ
!6 ΝΟΕΜΒΡΗ 1983

ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Η Νομοθετική Συνέλευση της Τουρκικής Κοινότητας της Κύπρου διακήρυξε τη δημιουργία της «Τουρκοκυπριακής Δημοκρατίας», δηλαδή την αυτονομία του βορείου τμήματος αυτού του νησιού.

Το γεγονός αυτό θα έχει βέβαια απήχηση και επιπτώσεις στη διεθνή σκηνή, θα οξύνει τις ήδη κακές τουρκο - ελληνικές σχέσεις, θα αυξήσει τον κίνδυνο επέμβασης των υπερδυνάμεων και θα καταστήσει πιο βαριά τη γεμάτη ταραχές υπάρχουσα κατάσταση στη Μεσόγειο.

Αυτό που συνέβηκε, είναι δική τους υπόθεση. Εμείς, στην κατάλληλη στιγμή, θα πάρουμε τη θέση μας. Έχουμε υποστηρίξει το δίκαιο αγώνα του κυπριακού λαού, ελληνικού και τουρκικού, για λευτεριά και εθνική ανεξαρτησία. Ήμασταν και είμαστε της γνώμης ότι η σωστή και σταθερή λύση του κυπριακού προβλήματος μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από διαπραγματεύσεις ανάμεσα στις δύο Κοινότητες και χωρίς καμιά επέμβαση απ' έξω.

КYΡΙΑΚΗ
15 ΓΕΝΑΡΗ 1984

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΘΕΤΙΚΗ ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΜΑΣ

Τον Ξενοφών Μούσι[1] πριν γυρίσει στην Αθήνα τον είχα για δείπνο και συζητήσαμε. Φαίνεται ότι για μας στην Ελλάδα υπάρχει θετική γνώμη. Εμείς με την Ελλάδα έχουμε προβλήματα, μα αυτά δεν είναι όπως τα προβλήματα που έχουμε με τη Γιουγκοσλαβία. Εφόσον την ελληνική μειονότητα στη χώρα μας την έχουμε σε γερές θέσεις, ας φωνάζουν όσο θέλουν οι παπάδες.

Εν πάση περιπτώσει, για μας σημασία έχει η ελληνική δημοκρατική κοινή γνώμη. Προοδευτικοί άνθρωποι που δεν συμφωνούν με τους παπάδες μπορεί να υπάρχουν ακόμη και στο κόμμα «Νέα Δημοκρατία».

Πρέπει να γνωρίζουμε επίσης ότι είναι και η Γιουγκοσλαβία που ενθαρρύνει την ελληνική αντίδραση για να κρατούν σε όσο πιο μεγάλη ένταση

1 Πρεσβευτής της Λαϊκής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αλβανίας στην Ελλάδα.

το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία. Οι Γιουγκοσλάβοι μάλιστα χτυπούν δυνατά τη σάλπιγγα πως σε μας το εθνικό ζήτημα δεν λύθηκε καθώς πρέπει. Συνεπώς, αυτό που λέμε εμείς γι' αυτούς, προσπαθούν να το πουνε αυτοί για μας, ότι στην Αλβανία δεν έχουν, λέει, δικαιώματα τόσο οι Μακεδόνες, όσο και οι Έλληνες μειονοτικοί. Οι Γιουγκοσλάβοι όχι μόνο συκοφαντούν πως οι Έλληνες μειονοτικοί στην Αλβανία δεν απολαμβάνουν δικαιώματα και υποστηρίζουν την αντιαλβανική δράση των βορειοηπειρωτικών, αλλά μας βγάζουν και τους Ρωμάνους (βλάχους). Αύριο αυτοί μπορεί να πούνε ότι και οι Εβραίοι δεν έχουν δικαιώματα στη χώρα μας κλπ. Οι Γιουγκοσλάβοι με πολύ ζήλο συμφωνούν με τον τόνο της ελληνικής αντίδρασης που, μέσα στ' άλλα, κάνει πολύ θόρυβο, λόγου χάρη για το νόμο της αλλαγής των ονομάτων. Εμείς πράγματι βγάλαμε το νόμο της αλλαγής μερικών υποτιμητικών και περιφρονητικών ονομάτων, αλλά αυτή ήταν πράξη πάρα πολύ συνηθισμένη, διότι σε μερικούς ανθρώπους είχαν βάλει ονόματα που τους ήταν αδύνατο να τα κρατούν, ονόματα και επώνυμα ταπεινωτικά και από τα πιο χυδαία. Να, απ' αυτόν το νόμο πιάνονται και μας κατηγορούν πως τον χρησιμοποιούμε σαν όπλο για να εξαφανίσουμε τις μειονότητες, για να τις αφομοιώσουμε, πως τους χαλάσαμε τη θρησκεία, τους τραβήξαμε τα ονόματα και τους κάναμε όλους Αλβανούς!

Οι γιουγκοσλάβοι τιτοϊκοί, αυτή την προπαγανδιστική αντιαλβανική εκστρατεία την αναπτύσσουν ακριβώς όταν η ίδια η ελληνική αντίδραση και οι βορειοηπειρωτικοί σύλλογοί σιωπούν λόγω των ορ-

θών θέσεών μας για μερικά διεθνή πολιτικά προβλήματα, που συμφέρουν και στην Ελλάδα. Ένα απ' αυτά τα προβλήματα είναι το Κυπριακό, το οποίο έβαλε σε δυσκολία την ελληνική κυβέρνηση. Η άψογη θέση μας προς τα τελευταία γεγονότα στην Κύπρο έκανε φυσικά την ελληνική αντίδραση να πει: «Για σταθείτε, σ' αυτό το ζήτημα η Αλβανία μπορούσε να βγει και εναντίον μας».

Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται, καθώς φαίνεται, με την μη συμμετοχή της Τουρκίας στη σύσκεψη για την αποπυρηνικοποίηση των Βαλκανίων. Αυτό έχει μεγάλη σημασία, γιατί η σύσκεψη ήταν στην πραγματικότητα ενάντια στο ΝΑΤΟ, ενάντια στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Τουρκία δεν συμμετάσχει ακριβώς εξ αιτίας του πρώτου σημείου της ημερήσιας διάταξης, η αποπυρηνικοποίηση των Βαλκανίων. Οι Τούρκοι είπαν επίσημα ότι σε περίπτωση που αναιρεθεί αυτό το ζήτημα από την ημερήσια διάταξη, τότε θα συμμετάσχουν, διαφορετικά όχι.

Με την πολιτική μας προς την ελληνική κυβέρνηση εμείς πρέπει να τηρούμε τη γραμμή, αλλά να είμαστε και ευέλικτοι. Τι σημαίνει να είσαι ευέλικτος; Σημαίνει ώστε για εκείνο που η ελληνική κυβέρνηση έχει δίκιο, να μην της το αρνηθούμε, να το πούμε ανοιχτά ότι έχει δίκιο. Να, σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να εκδηλωθεί ευελιξία. Έτσι πρέπει να ενεργούμε και σε άλλες περιπτώσεις, αυτό πρέπει να το έχουμε καλά υπόψη μας. Αλλά, όταν λέμε ευελιξία, δεν θα πει να χαλάσουμε, να θίξουμε τα συμφέροντα του λαού μας. Με κανέναν τρόπο.

ΠΕΜΠΤΗ
2 ΦΛΕΒΑΡΗ 1984

ΝΑ ΞΕΣΚΕΠΑΣΟΥΜΕ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΧΑΛΑΣΟΥΝ ΤΗ ΦΙΛΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΛΑΩΝ ΜΑΣ

Αυτές τις μέρες ο μητροπολίτης Σεβαστιανός, συνοδευόμενος από άλλους αντιδραστικούς, πήγε στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής και μπροστά σε κάποια επιτροπή της Αμερικάνικης Γερουσίας μίλησε για την λεγόμενη άσχημη κατάσταση της μειονότητας στην Αλβανία. Ταυτόχρονα ο αντιδραστικός ελληνικός Τύπος έχει διαδώσει προκατειλημμένες φήμες κατά τις οποίες εμείς θέλουμε, λέει, να σκοτώσουμε τον Σεβαστιανό. Επίσης αυτές τις μέρες ένας φυγάς μάς έστειλε ένα γράμμα, με το οποίο απειλεί πως θα τινάξει στον αέρα την πρεσβεία μας στην Αθήνα, αν δεν αφήσουμε την οικογένειά του να πάει στην Ελλάδα.

Σχετικά μ' αυτή την αντιαλβανική εκστρατεία από συκοφαντίες και επιθέσεις που αναπτύσσεται από την ελληνική αντίδραση σε βάρος της χώρας μας, εμείς δεν μπορεί να μη διαμαρτυρηθούμε στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας. Εξ ονόματος

της Κυβέρνησής μας, κατά τον πιο σοβαρό τρόπο, να ζητήσουμε να ληφθούν μέτρα ώστε όχι μόνο να μη συμβαίνουν πια τέτοια πράγματα, αλλά, με βάση το διεθνές δίκαιο και τους γνωστούς διεθνείς κανόνες, να δημιουργηθεί κατάσταση ήρεμης εργασίας για την πρεσβεία μας και το προσωπικό της, έτσι όπως έχουμε εμείς εξασφαλίσει για την ελληνική πρεσβεία στα Τίρανα. Το διάβημα αυτό από μέρους μας να είναι μια ισχυρή και αποφασιστική προειδοποίηση προς την Ελληνική Κυβέρνηση.

ΤΡΙΤΗ

14 ΦΛΕΒΑΡΗ 1984

ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕΙ ΕΧΘΡΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΔΕ ΘΑ ΕΧΟΥΝ ΠΟΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Η γιουγκοσλάβικη και η ελληνική αντίδραση προσπαθούν να δημιουργήσουν εχθρικές ομάδες στη χώρα μας και με ψίθυρους που θα σφυρίζουν στ' αφτί μερικών ανθρώπων να προκαλέσουν δυσαρέσκειες στην ελληνική μειονότητα και την μακεδονική[1]. Η γιουγκοσλάβικη αντίδραση δουλεύει να προκαλέσει δυσαρέσκειες στην μειονότητα, με σκοπό να τις χρησιμοποιεί σαν αντίβαρο για τα γεγονότα στην Κοσόβα. Γι' αυτό και οι δυο πλευρές έχουν σήμερα και την υποστήριξη των αμερικάνικων αντιδραστικών κύκλων.

Σχετικά με το ζήτημα αυτό, ιστορικά και βάσει ντοκουμέντων του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέ-

1 Με βάση τη γενική απογραφή του πληθυσμού, 7 Γενάρη 1979, στην Αλβανία υπήρχαν 4 163 άτομα σλάβικης εθνικότητας.

μου προκύπτει ότι οι Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής ήταν ενάντια στην παραχώρηση στην Ελλάδα της Νότιας Αλβανίας, ή της «Βορείου Ηπείρου», όπως την λένε οι Έλληνες, ενώ η Αγγλία ήταν υπέρ, «για να δώσει, ικανοποίηση στην Ελλάδα».

Ποιοι ήταν οι λόγοι αυτής της στάσης από μέρους των Ενωμένων Πολιτειών της Αμερικής; Πιθανόν να ήταν το ζήτημα της Σοβιετικής Ένωσης, της Γιουγκοσλαβίας, με τις οποίες εμείς είχαμε τότε φιλία, ή κάποιο άλλο ζήτημα μεγάλου ενδιαφέροντος γι' αυτές, αλλά συγκεκριμένα όμως δεν ξέρουμε. Σήμερα όμως η κατάσταση άλλαξε και οι Αμερικάνοι στράφηκαν υποστηριχτές της ελληνικής αντίδρασης. Αυτό μπορεί να είναι και συνέπεια του γεγονότος ότι στα αμερικάνικα κρατικά όργανα, όπως στην Γερουσία κλπ, ασκεί μεγάλη επίδραση το ελληνικό λόμπι. Πάντως πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ούτε η Γερουσία, ούτε το Σταίητ Ντηπόρτμεντ πήραν ανοιχτά και επίσημα θέση προς υποστήριξη των αξιώσεων της ελληνικής αντίδρασης.

Όσο για τη σύγκριση που η αντίδραση κάνει μεταξύ της καταπίεσης που γίνεται από τους Σέρβους σε βάρος των Κοσοβάρων και της κατάστασης της ελληνικής μειονότητας σε μας, εδώ δεν υπάρχει τίποτα το αληθινό. Η ελληνική μειονότητα στη χώρα μας χαίρει όλων των δικαιωμάτων που χαίρει και ο αλβανικός λαός. Σε ορισμένες μάλιστα κατευθύνσεις αυτή επωφελήθηκε πριν ακόμα επωφεληθούν οι ίδιοι οι Αλβανοί, όπως για παράδειγμα η λήψη από πρωτύτερα του ηλεκτρικού ρεύματος, του νερού κλπ. Και το βιωτικό επίπεδο των μειονοτικών είναι μάλλον

ανώτερο από παντού αλλού στη χώρα μας. Στην Κοσόβα οι Αλβανοί καταπιέζονται πολιτικά και οικονομικά, τους απαρνήθηκαν όλα τα δικαιώματα.

Και στο μέλλον θα εφαρμόζεται με αποφασιστικότητα η γραμμή του Κόμματός μας στη μειονότητα. Οι μειονοτικοί θα έχουν πάντα την αδελφική μεταχείριση, θα τους δίνεται ό,τι δίνεται στο λαό μας. Η κατάσταση στη μειονότητα είναι υγιής, επίσης και η φιλία μεταξύ μειονοτικών και Αλβανών.

Όσο για το ζήτημα της θρησκείας, οι παπάδες της Αθήνας, του Βατικανού ή όποιου άλλου κέντρου, πρέπει να το ξέρουν καλά ότι στην σοσιαλιστική Αλβανία έχει βασιλέψει μια για πάντα ο καιρός της θρησκείας και των εκκλησιών. Όποιος επιθυμεί, ας πιστέψει μέσα του, αλλά να έχει θρησκευτικό ίδρυμα εδώ στην Αλβανία, να έχει μια εκκλησία, σαν «βασίλειο» ξέχωρο μέσα στο κράτος και τη δημοκρατία μας για να αποκαταστήσει και να οργανώσει κατασκοπευτικές συνδέσεις με την καθολική, την ελληνική, την σέρβικη αντίδραση κλπ, αυτό εμείς δεν το επιτρέπουμε όχι μόνο η αμερικάνικη Γερουσία να σηκωθεί στο πόδι, αλλά και όλη η Αμερική.

θρησκευτική επιρροή θα υπάρχει και ύστερα από 100-150 χρόνια αλλά οι νεολαίοι μας δεν θα τη γνωρίσουν και δε θα την πλησιάσουν. Από σήμερα κιόλας έχουμε μια νεολαία που δεν πιστεύει ούτε θεό, ούτε Χριστό και ούτε Μωάμεθ.

ΤΡΙΤΗ
14 ΦΛΕΒΑΡΗ 1984

ΜΙΑ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΠΟΥ ΟΙ ΤΙΤΟΪΚΟΙ ΠΑΣΧΙΖΟΥΝ ΝΑ ΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΟΥΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Με τους συντρόφους γραμματείς της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος ανταλλάξαμε σήμερα γνώμες σχετικά με τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει η διάσκεψη των ειδικών των βαλκανικών χωρών στην Αθήνα, αφιερωμένη στην «διαβαλκανική συνεργασία και στην εξέταση των δυνατοτήτων για την μετατροπή των Βαλκανίων σε περιοχή ειρήνης και χωρίς πυρηνικά όπλα».

Είπα στους συντρόφους ότι, κατά τη γνώμη μου, όσον αφορά την συνεργασία μεταξύ τους, σ' αυτή τη σύσκεψη μπορεί και να αποφασίσουν για κάτι, αλλά όσο για την αποπυρηνικοποίηση των Βαλκανίων, τίποτα δεν μπορούν να πετύχουν. Το ίδιο και για το ζήτημα της αξιοποίησης της ατομικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς εκεί δεν μπορούν να πετύχουν κανένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα, διότι είναι χώρες που τους λείπει το ουράνιο και δεν έχουν οικονομική ισχή να κατασκευάσουν ατομικούς

αντιδραστήρες χωρίς τη βοήθεια και χωρίς τις πιστώσεις των μεγάλων δυνάμεων.

Είπα στους συντρόφους μ' αυτή την ευκαιρία και για μια ανταπόκριση από την Αθήνα του γιουγκοσλάβικου πρακτορείου TANJUG, το οποίο, αναφερόμενο σε μερικά προβλήματα της διάσκεψης της Αθήνας, επιχειρεί να χτυπήσει εμάς. Εκεί γίνεται λόγος για κάποιο «μικρό Χάρτη» του Ελσίνκι, για το πρόβλημα των διμερών και πολυμερών σχέσεων, για τη δημιουργία μιας «Βαλκανικής Κοινής Αγοράς», για «Ενωμένα Βαλκάνια χωρίς πυρηνικά όπλα αλλά με συμβατικά όπλα έξω από τον έλεγχο των υπερδυνάμεων» κλπ, κλπ. Είπα ότι εκτός από τις επιθέσεις, με αυτό το υλικό » Γιουγκοσλάβοι καταβάλλουν προσπάθειες και για να μας εξαπατήσουν, να μας βάλουν σε παγίδες. Για παράδειγμα, αν θέλετε η Ελλάδα να προβεί στην άρση του «Νόμου Εμπόλεμης κατάστασης» με σας, τότε ελάτε εδώ, στη διάσκεψη της Αθήνας, όπου να εγκρίνουμε ένα κοινό ντοκουμέντο· αν είστε υπέρ του στάτους κβο των συνόρων, αναλάβετε μια βαλκανική δέσμευση, ώστε και εμείς να μην διεκδικούμε από σας αναθεώρηση των συνόρων κλπ, κλπ, λένε εκείνοι.

Από την ανταπόκριση αυτή προκύπτει ότι η στάση των Γιουγκοσλάβων είναι να ιδρυθεί ένα «μπλοκ» ανοιχτό τάχα, αλλά κλειστό στην πραγματικότητα, δήθεν ανεξάρτητο, αλλά στην πραγματικότητα εξαρτούμενο από τις δύο πλευρές, από τη Δύση και από την Ανατολή. Κατ' αυτό τον τρόπο αυτό το «μικρό μπλοκ» γίνεται ένα άλλο τρίτο μπλοκ στην Ευρώπη: το μπλοκ του ΝΑΤΟ, το μπλοκ

του Συμφώνου Βαρσοβίας και το Βαλκανικό μπλοκ. Έπειτα να συνδυαστούν οι εμπορικές ενέργειες, δηλαδή να ιδρυθεί η «Βαλκανική Κοινή Αγορά» όπως αυτή η Ευρωπαϊκή και η ΚΟΜΕΚΟΝ, να ανοιχτούν τα σύνορα όπως τα άνοιξε η ίδια η Γιουγκοσλαβία κλπ, κλπ.

Πίσω απ' όλη αυτή την πολιτική, βρίσκονται οι Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Είναι όμως εδώ και η Σοβιετική Ένωση. Η τελευταία προσπαθεί να είναι μέσα για να γνωρίσει καλύτερα την κατάσταση, διότι στην πραγματικότητα επιθυμεί οι βαλκανικές χώρες να είναι ξέχωρα, για να τις καταβροχθίσει πιο εύκολα.

Οι προσπάθειες για μια βαλκανική ένωση έχουν την πηγή τους από πολλά χρόνια πριν, από τον καιρό του Τσώρτσιλ. Κάτω απ' αυτό το σύνθημα οι γιουγκοσλάβοι τιτοϊκοί προσπάθησαν να προσαρτήσουν εμάς πρώτους, έπειτα να έπαιρναν και την Βουλγαρία. Εμείς ωστόσο δεν πέσαμε στην παγίδα τους, γιατί διαισθανόμασταν τον κίνδυνο που παρουσίαζε μια τέτοια βαλκανική συνομοσπονδία, για την πραγματοποίηση της οποίας ασκούσε πίεση ο Τίτο.

Η πείρα μάς διδάσκει εμάς, τους Αλβανούς, ώστε σε οποιονδήποτε εμπιστοσύνη να έχουμε μέχρι ενός σημείου, μέχρι ενός καθορισμένου ορίου. Πέρα απ' αυτό το σημείο και απ' αυτό το όριο πρέπει να αρχίζει η επαγρύπνηση. Για παράδειγμα, ας κάνουν «αυτοκριτική» και ό,τι άλλο θέλουν οι σοβιετικοί ρεβιζιονιστές, αλλά εμείς θα είμαστε πάντα επάγρυπνοι, γιατί τους ξέρουμε καλά ποιοι είναι. Λέω αυ-

τό για τους Σοβιετικούς, και άσε μετά για τους γιουγκοσλάβους τιτοϊκούς.

Οι εχθροί μας, οι ρεβιζιονιστές όλων των αποχρώσεων, η ελληνική, η γιουγκοσλάβικη αντίδραση κλπ, θέλουν να σβήσουν το ιδεολογικό μας σθένος. Αυτό όμως ποτέ δεν θα το πετύχουν.

Η υγιής ιδεολογική θέση μας ισχυροποιεί την οικονομία της χώρας μας, αλλά και στηρίζεται δυναμικά σ' αυτή την οικονομία. Εμείς σήμερα είμαστε σε θέση να μην απλώσουμε το χέρι στον άλφα ή τον βήτα. Αν απλώσουμε σε κάποιον το χέρι, πήρε τέλος η ανεξάρτητη πολιτική μας. Εμείς όμως είμαστε αποφασισμένοι να μην απλώσουμε σε κανέναν το χέρι· καλύτερα μ' αυτά που έχουμε, αλλά ανεξάρτητοί.

Τη σωστή θέση και στάσεις μας τις καταλαβαίνουν οι προοδευτικοί άνθρωποί και ακριβώς σ' αυτούς εμείς έχουμε ένα μεγάλο στήριγμα.

ΚΥΡΙΑΚΗ
26 ΦΛΕΒΑΡΗ 1984

Ο ΠΑΠΑΣ ΕΠΕΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΜΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Και ο πολωνός πάπας Ιωάννης Παύλος ο Β' σε παστορική επίσκεψη στην Πούλια προσπάθησε να χώσει τη μύτη του στις εσωτερικές μας υποθέσεις. Σε λόγο του σε μια εκκλησία στο Μπάρι, πήρε υπό την προστασία του τους αντιδραστικούς καθολικούς παπάδες και μας κατηγόρησε πως δεν επιτρέπουμε στους καθολικούς «να ασκούν τη θρησκεία τους». Είπε ότι αυτοί «κατέχουν μια ιδιαίτερη θέση» στην καρδιά του. Μας βγήκε Ντούτσε, δεύτερος φασίστας. Και ο πρώτος «είχε την Αλβανία στην καρδιά του». Θα βάλουμε στη θέση του κι αυτόν τον Ντούτσε της εκκλησίας!

Έχουμε να κάνουμε με μια πλατιά καμπάνια επιθέσεων και συκοφαντιών κατά της Αλβανίας. Ο Βορειοηπειρωτικός Σύλλογος, οι σέρβοι σωβινιστές και ο πάπας της Ρώμης εν χορώ σήκωσαν τις σάλπιγγες και ξελαρυγγίζονται για τα «ανθρώπινα δικαιώματα» που στην Αλβανία τάχα δεν τυχαίνουν σεβασμού, για την θρησκεία που δεν επιτρέπεται

να ασκείται ελεύθερα, για την ειρήνη στα Βαλκάνια που τάχα η χώρα μας την απειλεί και λοιπά.

Σ' αυτούς τους εχθρούς του λαού και της χώρας μας, πρέπει να δώσουμε μια αποφασιστική, γερή και καλοζυγιασμένη απάντηση, όπως πάντα.

ΔΕΥΤΕΡΑ
27 ΦΛΕΒΑΡΗ 1984

ΝΑ ΑΠΟΡΡΙΨΟΥΜΕ ΤΙΣ ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΧΘΡΩΝ

Θέσεις για άρθρο[1]

— Η αντιαλβανική αντίδραση σε μερικές γειτονικές χώρες έχει αναλάβει μια πλατιά εκστρατεία επιθέσεων και συκοφαντιών ενάντια στη σοσιαλιστική μας χώρα. Έχουμε να κάνουμε με μια κοινή χορωδία του Βορειοηπειρωτικού Συλλόγου, των σέρβων σωβινιστών και του πάπα του Βατικανού. Τα νήματα αυτού του αντιαλβανικού τριγώνου, οδηγούν στην Ουάσιγκτον και σε άλλα κέντρα εξειδικευμένα στον πόλεμο κατά του σοσιαλισμού.

— Αυτή τη χορωδία την οργανώνουν εκείνοι που δεν τους συμφέρει η συνεπής πολιτική αρχών καλής γειτονίας που ακολουθεί η χώρα μας καθώς

---

1 «Ζέρι ι Πόπουλλιτ», 1 Μάρτη 1984, «Οι συκοφαντίες και οι επιθέσεις των εχθρών δεν τρομάζουν και δεν κλονίζουν τον αλβανικό λαό».

και η στάση της Αλβανίας σαν παράγοντας ειρήνης και πραγματικής σταθερότητας στην Ευρώπη.

— Ο λαός μας καταδικάζει αποφασιστικά αυτή την εχθρική καμπάνια και την καταγγέλλει στην παγκόσμια κοινή γνώμη.

— Μα τονίσουμε στο άρθρο ότι όσον αφορά την ελληνική αντίδραση, η αντιαλβανική της δραστηριότητα είναι αντίθετη προς τους πόθους του ίδιου του ελληνικού λαού.

— Μα δείξουμε το ιστορικό της διεξαγωγής των αντιαλβανικών διαδηλώσεων μπροστά στην πρεσβεία μας στην Αθήνα και των επιθέσεων του ελληνικού αντιδραστικού Τύπου. Αυτές συνδέονται με την επίσκεψη στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής του περιβόητου παπά Σεβαστιανού.

— Η ελληνική αντίδραση, σύμφωνα με τις παραγγελίες που πήρε από τα ιμπεριαλιστικά αντιαλβανικά κέντρα, στη βάση της καμπάνιάς της ενάντια στη χώρα μας έχει βάλει τους διωγμούς και την καταπίεση στην οποία υποβάλλεται δήθεν η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία. Μα δείξουμε στο άρθρο την αλήθεια, τις προόδους που σημειώθηκαν σ' αυτή την περιοχή, τα δικαιώματα που χαίρουν οι μειονοτικοί, την ευτυχισμένη τους ζωή. Μα αναφέρουμε θετικές δηλώσεις που έχουν κάμει Έλληνες οι οποίοι επισκέφτηκαν τη μειονότητα, υπουργοί, διπλωμάτες, προοδευτικοί δημοσιογράφοι και συγγραφείς, τις δηλώσεις του υπουργού Ακριτίδη στην ελληνική βουλή το 1982 κλπ, κλπ.

— Μα τονίσουμε ότι η αντιαλβανική καμπάνια της ελληνικής αντίδρασης, που ανέρχεται κλιμακούμενη, είναι σε ανοιχτή αντίθεση με τις πολιτικές δη-

λώσεις της ελληνικής κυβέρνησης, πως αυτή κλίνει, και επιθυμεί την αποκατάσταση των ψιλικών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες, την επίτευξη μιας ολόπλευρης συνεργασίας με τις βαλκανικές χώρες κλπ.

— Να ξεσκεπάσουμε έντονα τις προκλητικές δηλώσεις του εκπροσώπου της «Νέας Δημοκρατίας», Μητσοτάκη, που ζήτησε την αλλαγή του κατεστημένου των συνόρων και προβάλλει το ζήτημα του διαμελισμού της Νότιας Αλβανίας.

— Ύστερα απ' αυτά, στο άρθρο να ξεσκεπάσουμε δριμύτατα και την επέμβαση του πάπα Βοϊτίβα που έγινε τελευταία από το Μπάρι της Πούλια. Να ειπωθεί ότι στον πάπα Βοϊτίβα ανατέθηκε μια ειδική αποστολή να σπιλώσει την Αλβανία και να διαβάλει τον αλβανικό λαό. Αυτό ο πάπας το κάνει με μεγάλο ζήλο.

— Αφού εξηγήσουμε και απορρίψουμε τις «ανησυχίες του πάπα» για την κατάσταση της θρησκείας στην Αλβανία, να αναφέρουμε εκείνη την περικοπή του λόγου του στο Μπάρι που λέει: «Οι σκέψεις μου πηγαίνουν στους αδελφούς και αδελφές στην Αλβανία... Επιθυμώ να τους διαβεβαιώσω ότι πιάνουν μια ιδιαίτερη θέση στην καρδιά μου». Και ο Ντούτσε, να αναφέρει το άρθρο, έλεγε ότι «η Αλβανία είναι στην καρδιά μου». Όμως η Αλβανία δεν είναι Πολωνία και στον τωρινό πάπα οι Αλβανοί έβαλαν σύνορο, έτσι καθώς είχαν βάλει τότε και στον ίδιο τον Ντούτσε και στους άλλους πάπες, που ευλογούσαν το φασισμό και συνεργάζονταν μαζί του για να επιτεθούν και να αρπάξουν τη λευτεριά των λαών.

Ύστερα στο άρθρο να σταθούμε στις υστεροβουλίες και επιδιώξεις των σωβινιστών του Βελιγραδίου απέναντι στη χώρα μας. Να τονίσουμε ότι στην τωρινή αντιαλβανική εκστρατεία οι μεγαλοσέρβοι του Βελιγραδίου παίζουν έναν ρόλο πρώτης γραμμής, σε σύμπνοια με την ελληνική αντίδραση και με το Βατικανό. Το σωβινιστικό μίσος που έχουν προς τη σοσιαλιστική Αλβανία και προς όλους τους Αλβανούς ωθεί τους ηγέτες του Βελιγραδίου να συνεργάζονται και να συνωμοτούν με οποιονδήποτε και να πλέκουν κάθε ίντριγκα σε βάρος της χώρα μας. Να αναφερθούν με την ευκαιρία αυτή τα γραφόμενα της ελληνικής εφημερίδας «Ελευθεροτυπία»[1] και το άρθρο της «Μπόρμπα»[2], όπου καθαρά φαίνονται οι προσπάθειες του Βελιγραδίου να μπάσει σφήνες στις καλές φιλικές σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας.

— Στην περίοδο εντατικοποίησης των γιουγκοσλαβο - αμερικάνικων πολιτικοστρατιωτικών σχέσεων και του μήνα μέλιτος ανάμεσα στον βορειοηπειρωτικό σωβινισμό και τον μεγαλοσέρβικο σωβινισμό, οι ηγέτες του Βελιγραδίου, με σκοπό να αποτραβήξουν και την προσοχή του κόσμου από την Κοσόβα, εντείνουν τις επιθέσεις και τις συκοφαντίες ενάντια στην Αλβανία, με το σύνθημα «η Αλβανία δημιουργεί ένταση στα Βαλκάνια».

---

1 Ημερομηνίας 25 Φλεβάρη 1984, που λέει: «Ανεπίγνωστα γίναμε συναυτουργοί του πολύ ύποπτου παιχνιδιού των Γιουγκοσλάβων προς την Αλβανία, που επανειλημμένα έχουν εκδηλώσει τάσεις για τον διαμελισμό της».

2 Ημερομηνιών 25—26 Φλεβάρη 1984.

Όμως την εσωτερική κατάσταση της Γιουγκοσλαβίας δεν θα την ξαλαφρώσουν ούτε οι προσπάθειες να παρουσιάσουν ένα σκοτεινό ταμπλώ της σοσιαλιστικής Αλβανίας, ούτε τα αντιαλβανικά ξεφωνητά των ελλήνων αντιδραστικών, ούτε οι διαβολικές επιθέσεις του πάπα του Βατικανού, ούτε οι διαβεβαιώσεις που μπορεί να έχουν πάρει από την Αμερική ότι αυτή θα προσπαθήσει να «καταπραΰνει» την Αλβανία.

Από το σοσιαλιστικό της δρόμο, από την πολιτική της αρχών κανένας δεν μπορεί να απομακρύνει την Αλβανία, ούτε η Αμερική, ούτε οι έλληνες δεσποτάδες, ούτε το Βατικανό, ούτε οι μεγαλοσέρβοι σωβινιστές και κάθε άλλος που μπορεί να ενωθεί μαζί τους. Ο αλβανικός λαός δεν είναι από εκείνους που έχουν αδύνατα νεύρα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
9 ΜΑΡΤΗ 1984

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑΣ

Χθες, κατά τα μεσάνυχτα, κοντά σ' ένα νησί του Αιγαίου, στη Σαμοθράκη, μια τουρκική μοίρα πολεμικών πλοίων άνοιξε πυρ ενάντια σ' ένα ελληνικό αντιτορπιλλικό. Έτσι ενημέρωσε ο Έλληνας κυβερνητικός εκπρόσωπος, ο οποίος το χαρακτήρισε «σοβαρή πρόκληση».

Η τουρκική πλευρά απέρριψε την ελληνική κατηγορία, την θεωρεί «πρόκληση» και λέει ότι τα τουρκικά πολεμικά πλοία βρισκόντουσαν σε γυμνάσια και έβαλλαν στον αέρα και όχι προς την κατεύθυνση του ελληνικού σκάφους.

Εννοείται ότι σε τέτοιες περιπτώσεις είναι δύσκολο να ειπωθεί και να γίνει δεκτή η αλήθεια από την κάθε πλευρά. Το σφάλμα και την ευθύνη η καθεμιά πλευρά προσπαθεί να τα επιρρίψει στην άλλη. Γεγονός όμως είναι ότι η ελληνική πλευρά ανακάλεσε τον πρεσβευτή της στην Τουρκία, ζήτησε την απομάκρυνση του Τούρκου πρεσβευτή, ενημέσωσε τις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής και το Στρατιωτικό Συμβούλιο του ΝΑΤΟ, και κήρυξε

επίσης κάποια «κατάσταση εκτάκτου ανάγκης για όλη τη χώρα».

Οι Γιουγκοσλάβοι, που καθώς φαίνεται ανησυχούν μήπως οι διαφιλονικούμενες πλευρές ξεσπάσουν σε μια σύρραξη και χαλάσουν έτσι τα βαλκανικά σχέδιά τους, δια του πρακτορείου TANJUG μιλούν για κάποιο «μικρό ελληνοτουρκικό επεισόδιο στη θάλασσα, κοντά στο τουρκικό νησί Αντά, στα Δαρδανέλλια».

Το επεισόδιο αυτό καθαυτό είναι αναπόσπαστο μέρος των παλιών και καινούργιων ελληνοτουρκικών ερίδων για το ζήτημα της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, όπου υποτίθεται ότι υπάρχει πετρέλαιο, καθώς και για το ζήτημα της Κύπρου, προπαντός μετά την μονομερή ανακήρυξη της Τουρκοκυπριακής Δημοκρατίας.

Αυτό το επεισόδιο, έστω και μικρό, αύξησε την ένταση στην Μεσόγειο και στα Βαλκάνια.

ΠΕΜΠΤΗ

17 ΜΑΗ 1984

ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΜΑΣ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ

Με τους συντρόφους Ραμίζ και Αντίλ αντάλλαξα γνώμες για τη συνάντηση που ο Ξενοφών Νούσι είχε στην Αθήνα με τον Έλληνα Αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών, Παπούλια, για τις σχέσεις με τη χώρα μας.

Από το ραδιογράφημα που μας έστειλε ο Ξενοφών προκύπτει ότι μίλησαν αρκετά σ' αυτή τη συνάντηση. Ο Παπούλιας δεν αναφέρθηκε σε μερικά ζητήματα που ανακινεί η ελληνική αντίδραση, μίλησε φιλικά για τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών μας. Είπε για την ανάγκη του ανοίγματος του φυλακίου της Κακαβιάς και άφησε να εννοηθεί ότι τώρα για τώρα η Ελληνική Κυβέρνηση δεν μπορεί να προβεί στην άρση του «Νόμου Εμπόλεμης κατάστασης» με μας. Σε γενικές γραμμές μπορεί να ειπωθεί ότι παρατηρείται μια καλή θέληση από μέρους των Ελλήνων στις σχέσεις με τη χώρα μας.

Σχετικά μ' αυτά τα προβλήματα στους συντρόφους είπα τις σκέψεις μου.

Ύστερα από δύο βδομάδες ο Ξενοφών να έχει επαφή με τον Παπούλια και να του πει ότι διαβίβασα στην Κυβέρνησή μου αυτά που συζητήσαμε μαζί, ότι αυτή ήταν σύμφωνη με τις προτάσεις σας, γι' αυτό αποφάσισε να στείλει στην Αθήνα έναν υφυπουργό να συνεχίσει αυτές τις επαφές.

Με τη Δροπολίτισσα αντιπρόσωπο στο 8-ο Συνέδριο του ΚΕΑ (Νοέμβρης, 1981).

«Μπροστά μας απλώνεται αυτός ο τόσο όμορφος, τόσο εύφορος κάμπος, κεντημένος από τους χρυσοχέρηδες συνεταιριστές έτσι καθώς είναι όμορφα κεντημένα τα φουστάνια των Δροπολιτισσών».

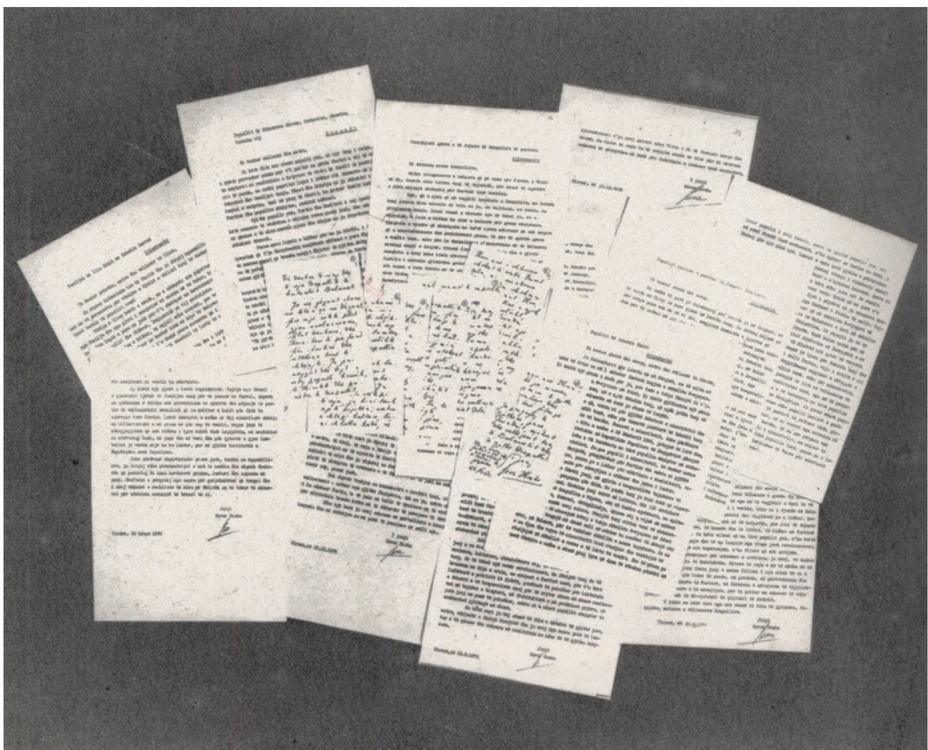

Γεωργική σχολή μέσης εκπαίδευσης στο χωριό Αλίκο, Φοινίκι.

◂

«Σας συγχαίρω εσάς, Δροπολίτες, για τη διαφύλαξη και την ανάπτυξη των τραγουδιών και των χορών σας, για τις όμορφες ενδυμασίες σας. Να τα φυλάσσετε αυτά γιατί είναι πολύτιμα όχι μόνο για σας, αλλά για όλη την σοσιαλιστική Αλβανία».

Φωτοαντίγραφα γραμμάτων του σύντροφου Ενβέρ Χότζα προς το λαό της Δρόπολης.

«Ήρθε μια μέρα να λάμψουν τα μάτια μας, να τραγουδήσει η καρδιά μας, να γελάσουν τα χείλη μας». (Πίνακας του ζωγράφου από την ελληνική μειονότητα, Αριστείδη Λιώλη: «Οι Δροπολίτες γράφουν γράμμα στο σύντροφο Ενβέρ».)

Από την επίσκεψη μιας ελληνικής εμπορικής αντιπροσωπίας, Απρίλης 1978, στην παιδαγωγική σχολή μέσης εκπαίδευσης «Παντελή Σωτήρη» στο Αργυρόκαστρο, όπου καταρτίζονται δάσκαλοι της ελληνικής γλώσσας για τα σχολεία της μειονότητας.

Ο σύντροφος Ραμίζ Αλία κατά τη συνάντηση με τον ήρωα της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης, Μανώλη Γλέζο (Νοέμβρης, 1984).

«Τα αισθήματα του ελληνικού λαού και του αλβανικού λαού ταυτίζονται, ο ένας θέλει το καλό του άλλου. Πάνω σ' αυτές τις βάσεις εμείς επιθυμούμε να αναπτύξουμε την ειλικρινή φιλία». Από την τελετή του ανοίγματος του συνοριακού σημείου της Κακαβιάς (Γενάρης, 1985).

ΠΕΜΠΤΗ
17 ΜΑΗ 1984

ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΣΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΩΝ ΓΙΑΝΝΙΝΩΝ

Σήμερα ο σύντροφος Ραμίζ Αλία μας ενημέρωσε ολίγο σχετικά με την εξέλιξη των εργασιών του πρώτου Συνεδρίου του Πανελλήνιου Σοσιαλιστικού Κινήματος, του ΠΑΣΟΚ, στην Αθήνα, όπου συζητήθηκαν σημαντικά προβλήματα της Ελλάδας και μερικά προβλήματα της εξωτερικής της πολιτικής, όπως ήταν και το αίτημα των αντιπροσώπων για την απομάκρυνση των αμερικάνικων στρατιωτικών βάσεων και των πυρηνικών όπλων από την Ελλάδα, θέματα που έθιξε στο λόγο που εκφώνησε στο συνέδριο και ο πρωθυπουργός Παπανδρέου, ο οποίος επανεκλέχτηκε στο αξίωμα του προέδρου του ΠΑΣΟΚ.

Ανταλλάξαμε σκέψεις και για τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών μας. Μ' αυτή την ευκαιρία είπα στο Ραμίζ πως το Πανεπιστήμιό μας πρέπει να απαντήσει στην πρόσκληση του Πανεπιστημίου των Γιαννίνων για συμμετοχή στη διάσκεψη που θα γίνει στην Αθήνα για την αποπυρηνικοποίηση των Βαλ-

κανίων κλπ. Ευχαριστώντας τους για την πρόσκληση, να εκφραστεί η λύπη που εμείς δεν μπορούμε να συμμετάσχουμε για τους λόγους που προηγούμενα έχει κάμει γνωστούς η Κυβέρνησή μας[1]. Παρ' όλα αυτά να τονιστεί πως εμείς ελπίζουμε σε κάποια άλλη διάσκεψη να δημιουργηθούν δυνατότητες για την ανταλλαγή γνωμών ανάμεσα στις σπουδάζουσες νεολαίες των δύο χωρών, πράγμα που θα είναι καλό για την ενίσχυση των φιλικών επαφών κλπ.

---

1 Στις 9 Ιούνη 1983, ο πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου της ΛΣΔ της Αλβανίας Αντίλ Τσαρτσάνι απηύθυνε προς τον Πρωθυπουργό της Ελλάδας Ανδρέα Παπανδρέου επιστολή, με την οποία απαντάει στην πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης για μια συνάντηση αντιπροσώπων των χωρών της Βαλκανικής που θα εξέταζαν το θέμα της δημιουργίας μιας βαλκανικής αποπυρηνικοποιημένης ζώνης. Η απαντητική επιστολή μεταξύ των άλλων τονίζει:

«Είμαστε της γνώμης ότι πηγή της έντασης και της επικίνδυνης κατάστασης που υπάρχει σήμερα στον κόσμο είναι η επιθετική και από θέσεις δύναμης πολιτική των Ενωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Σοβιετικής Ένωσης, οι πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές πιέσεις καθώς και οι ωμές επεμβάσεις τους στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων κρατών... Είναι τώρα γνωστό πια ότι στη χερσόνησό μας υπάρχει αριθμός παραγόντων που βάζουν σοβαρά σε κίνδυνο την ασφάλεια όλων των χωρών της και εμποδίζουν πολύ την πραγματοποίηση των πόθων των βαλκανικών λαών να ζήσουν σε ειρήνη και φιλία ανάμεσά τους. Αυτοί οι κίνδυνοί και εμπόδια προέρχονται, σε πρώτη γραμμή, από τις διεθνείς δεσμεύσεις μερικών βαλκανικών κρατών. Από τα έξι κράτη της χερσονήσου μας, δύο είναι μέλη του ΝΑΤΟ, δύο μέλη του Συμφώνου της Βαρσοβίας, η Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας δε συμμετέχει σε κανέναν πολιτικοστρατιωτικό

Ύστερα ο Ραμίζ μας μίλησε για την άψογη ενημέρωση της ελληνικής ραδιοτηλεόρασης σχετικά με τη συνάντηση μεταξύ του Έλληνα Αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών, Παπούλια, με τον πρεσβευτή μας στην Ελλάδα, Ξενοφών Νούσι. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ώστε στην απάντησή μας να εκφραστούμε, επίσης, σύμφωνοί για την παραπέρα ανάπτυξη των σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες.

συνασπισμό, ενώ η ΟΣΔ της Γιουγκοσλαβίας συνδέεται ταυτόχρονα με τις δύο υπερδυνάμεις.

Η γνώμη μας, κύριε πρωθυπουργέ, είναι ότι η διασφάλιση της ειρήνης στα Βαλκάνια δεν μπορεί να επιτευχθεί αγνοώντας ή παραβλέποντας αυτή την πραγματικότητα. Μια διάσκεψη κορυφής των βαλκανικών χωρών, ή οποιουδήποτε επιπέδου, θα ήταν τώρα απατηλή και κάθε απόφαση που θα λαβαινόταν θα ήταν μόνον διακηρυχτική. Συνεπώς η Κυβέρνησή μας δε μπορεί να συμμετάσχει στη διάσκεψη για την εξέταση της πρότασης σχετικά με τη δημιουργία ζώνης χωρίς πυρηνικά όπλα...

Εμείς εμμένουμε στην άποψη ότι, για τη δημιουργία των οτναγκαίων προϋποθέσεων για βαλκανικές πολιτικές συσκέψεις και διασκέψεις, είναι απαραίτητο να γίνουν συγκεκριμένα βήματα για την αποχώρηση των ξένων δυνάμεων από τις βαλκανικές χώρες, την εξάλειψη των ξένων στρατιωτικών βάσεων, την καταγγελία των πολιτικοστρατιωτικών συμφώνων του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας, τη μη αποδοχή του ανεφοδιασμού και επισκευών των πλοίων των στρατιωτικοναυτικών στόλων των υπεδυνάμεων, καθώς και την αποφασιστική αντίταξη στην επεμβατική πολιτική των υπερδυνάμεων στις εσωτερικές υποθέσεις της καθεμιάς βαλκανικής χώρας και στις μηχανορραφίες τους να μπάσουν το πνεύμα της αναμέτρησης».

ΤΡΙΤΗ
4 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1984

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ ΜΟΥ ΞΑΝΑΖΩΝΤΑΝΕΥΕΙ ΘΥΜΗΣΕΣ

Ο γνωστότατος Εθνικός Ήρωας της Ελληνικής Αντίστασης, Μανώλης Γλέζος, εξέχουσα προσωπικότητα, που ήρθε στη χώρα μας να πάρει μέρος στο γιορτασμό των 40 - χρονων της Απελευθέρωσης της Αλβανίας, κατά την εγκαινίαση της Έκθεσης των Εικαστικών Τεχνών[1], έδωσε στη Νετζμίε κάποια φωτογραφία ενός πρώην παρτιζάνου Έλληνα, του Δ. Κρέμου, που την έστειλε για μένα με μια θερμή αφιέρωση. Ο Γλέζος έδωσε στην Επιτροπή Φιλικών και Μορφωτικών Σχέσεων με το Εξωτερικό και μια μελέτη αυτού του πρώην παρτιζάνου Έλληνα σχετικά με την αλβανική γλώσσα και την αρχαιότητά της.

θα στείλω στον κύριο Κρέμο ένα ευχαριστήριο γράμμα στο οποίο θα του γράψω για τις θύμησες που μου ξαναζωντάνεψε η φωτογραφία του γύ-

---

1 27 Νοέμβρη 1984

ρω από τις εξαιρετικά θερμές και φιλικές συναντήσεις που κατά τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα είχα την ευκαιρία να κάμω με έλληνες παρτιζάνους. Θα τον συγχαρώ επίσης για το ενδιαφέρον που δείχνει για τη χώρα μας και το λαό μας.

ΠΕΜΠΤΗ
6 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1984

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΗΤΑΝ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΩΣΤΗ ΚΑΙ ΚΑΛΟΠΡΟΑΙΡΕΤΗ

Ο Ραμίζ και ο Αντίλ μας πληροφόρησαν σήμερα για την επίσκεψη στη χώρα μας του Αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας, για τις συνομιλίες που έγιναν μ' αυτή την ευκαιρία, για τις εντυπώσεις του από τη χώρα μας κλπ.

Απ' ό,τι είπαν οι σύντροφοι, οι συνομιλίες πήγαν καλά. Στη συνάντηση με τον Αντίλ, ο αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπίας μίλησε για την προθυμία της ελληνικής πλευράς να αναπτύξει παραπέρα τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών και ότι αυτοί θέλουν μια κατάσταση ήρεμη στα σύνορα.

Και κατά τις επισκέψεις της σε μερικές πόλεις όπως στο Μπεράτι, στο Αργυρόκαστρο, στο Σαράντι κλπ, η ελληνική αντιπροσωπία φέρθηκε φιλικά και μίλησε καλά.

Στο Αργυρόκαστρο, η ελληνική αντιπροσωπία επισκέφτηκε και την παιδαγωγική σχολή «Παντελή

Σωτήρη», όπου καταρτίζονται δάσκαλοι και για την ελληνική γλώσσα για τις ανάγκες της μειονότητας. Επισκέφτηκε και δύο - τρεις γεωργικούς συνεταιρισμούς της μειονότητας. Παντού συνάντησε κόσμο και κουβέντιασε μαζί τους ελληνικά και έφυγε ικανοποιημένη για αυτά που είδε και διαπίστωσε.

Η ελληνική αντιπροσωπία κατάθεσε στεφάνι και σε ένα ύψωμα στην Πρεμετή, που είναι γνωστό με το όνομα «ύψωμα 731», όπου κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο σκοτώθηκαν αριθμός ελλήνων στρατιωτών. Εδώ, με την ευκαιρία αυτή, κατάθεσε στεφάνι και η δική μας πλευρά, οι βετεράνοι του πολέμου. Βρίσκονταν εκεί και μερικοί αγρότες που κουβέντιασαν με τα μέλη της ελληνικής αντιπροσωπίας για τα γεγονότα της εποχής του πολέμου. Οι Έλληνες συγκινήθηκαν και ικανοποιήθηκαν από τις τελετές που οργανώθηκαν σ' αυτό τον τόπο.

Η αντιπροσωπία έφερε και ένα μήνυμα από τον Παπανδρέου για τον Αντίλ, με καλό, άψογο και θετικό περιεχόμενο. Συμφωνήσαμε με την πρώτη ευκαιρία και σε εύθετο καιρό να απαντήσει ο Αντίλ στον Παπανδρέου με ένα θερμό μήνυμα[1].

---

1 Σε απάντηση στο μήνυμα του Πρωθυπουργού της Ελλάδας, Ανδρέα Παπανδρέου, στο οποίο εκείνος τόνιζε ότι «Η πολιτική φιλίας της κυβέρνησής μου προς τη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκροσία της Αλβανίας, είναι τόσο σαφής όσο και ειλικρινής», ο σύντροφος Αντίλ Τσαρτσάνι τονίζει: «Η Αλβανική Κυβέρνηση χαιρετίζει τα αποτελέσματα των συνομιλιών που διεξήχθηκαν μεταξύ των δύο πλευρών στην Αθήνα και στα Τίρανα, που άνοιξαν το δρόμο μιας πιο πλατιάς συνεργασίας σε διάφορα πεδία του αμοιβαίου συμφέρο-

Είπα στους συντρόφους, μ' αυτή την ευκαιρία, ότι η πολιτική μας προς την Ελλάδα ήταν και είναι πολιτική σωστή και καλοπροαίρετη. Το τωρινό άνοιγμα της Ελλάδας προς τη χώρα μας ανταποκρίνεται σ' αυτή την πολιτική.

ντος. Εμείς χαιρόμαστε που ο Καινούργιος Χρόνος 1985 άρχισε με αξιοσημείωτα γεγονότα στις αλβανοελληνικές σχέσεις. Σε όλες αυτές τις εξελίξεις εμείς εκτιμούμε τη δική σας προσωπική συμβολή και εκφράζουμε την πεποίθηση ότι στη δημιουργημένη ατμόσφαιρα, η διαδικασία αυτή θα εμβαθύνει και θα επεκταθεί πιο πολύ. Αυτό ανταποκρίνεται στα συμφέροντα και τις προσδοκίες των λαών μας, οι φιλικοί δεσμοί των οποίων ανάγονται βαθιά στην ιστορία, ανταποκρίνεται στα συμφέροντα της ειρήνης και της ασφάλειας στα Βαλκάνια».

Η ΦΙΛΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΛΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΛΑΩΝ ΜΑΣ ΟΛΟ ΚΑΙ ΘΑ ΔΥΝΑΜΩΝΟΥΝ

Επιστολή προς έναν έλληνα πρώην παρτιζάνο,
κύριο Δ. Κρέμο

Αγαπητέ φίλε,

Ο σύντροφός σας, ο γνωστότατος Εθνικός Ήρωας της Ελληνικής Αντίστασης, εξέχουσα προσωπικότητα και αξιότιμος φίλος μου, Μανώλης Γλέζος, όταν ήρθε να παραυρεθεί στον εορτασμό των 40 - χρονων της Απελευθέρωσης της Αλβανίας, μας έδωσε μια φωτογραφία σας, καθώς και τη μελέτη με τίτλο: «Η Αλβανική (γλώσσα και γραφή)».

Η από τον καιρό του αγώνα φωτογραφία σας, που είχατε την καλοσύνη να μου τη στείλετε για ενθύμιο, με έκανε να ξαναθυμηθώ με πόνο τους συντρόφους έλληνες παρτιζάνους που είχα την ευκαιρία

να συναντήσω εκείνα τα χρόνια τα δύσκολα για τους λαούς μας που πολέμησαν ηρωικά, ο καθένας στον τόπο του, ενάντια στους ναζιφασίστες καταχτητές και τις ντόπιες προδοτικές συμμορίες, για την απελευθέρωσή τους. Η αγάπη και η κατανόηση που έδειχναν αναμεταξύ τους οι Έλληνες και Αλβανοί παρτιζάνοι σ' αυτές τις εγκάρδιες συναντήσεις και συζητήσεις, μου έμειναν αξέχαστα. Οι παλαιοί δεσμοί δημιουργημένοι με το αίμα που από κοινού χύθηκε κατά τους αιώνες ενάντια στους κοινούς εχθρούς και προπαντός στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, ενισχύθηκαν παραπέρα σ' αυτό τον μεγάλο αγώνα.

Με ικανοποίηση παρατηρούμε ότι τον τελευταίο καιρό οι σχέσεις καλής γειτονίας μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας, χάρη στην επιθυμία των λαών και την καλή θέληση των Κυβερνήσεων των δύο χωρών μας, βαίνουν προς την διεύρυνση και την ενίσχυσή τους. Έχω την πεποίθηση ότι η φιλία και οι σχέσεις καλής γειτονίας όλο και θα δυναμώνουν, διότι αυτή είναι η επιθυμία των λαών μας και εξυπηρετεί αυτό τα συμφέροντα των δύο χωρών μας και τη σταθερότητα στην περιοχή των Βαλκανίων.

Επιτρέψτε μου με την ευκαιρία αυτή να σας συγχαρώ για το έργο σας σχετικά με την αλβανική γλώσσα και την αρχαιότητά της. Αυτό είναι έκφραση του ενδιαφέροντος και της αγάπης που εσείς προσωπικά δείχνετε για τη χώρα μας και το λαό μας, πράγμα που συμβάλλει στην ενίσχυση της κατανόησης και της φιλίας μας.

Με την ευκαιρία του Καινούργιου Χρόνου 1985 σας εκφράζω τις καλύτερες ευχές, υγεία και ευτυχία!

Σας χαιρετώ

Ενβέρ Χότζα

Τίρανά, 29 Δεκέμβρη 1984

ΚΥΡΙΑΚΗ
30 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1984

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Σήμερα είναι η προτελευταία μέρα του 1984. Για μας το 1984 ήταν το έτος του ένδοξου ιωβηλαίου, των 40 - χρονων της Απελευθέρωσης της Πατρίδας και του θριάμβου της λαϊκής επανάστασης, ένα έτος καινούργιων νικών στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού, στην άνοδο της ευημερίας του λαού, στην ενίσχυση της άμυνας και στο ανέβασμα του κύρους της χώρας μας στη διεθνή σκηνή. Και κατά το έτος αυτό χρειάστηκε βέβαια να αντιμετωπίσουμε και να ξεπεράσουμε και δυσκολίες και εμπόδια αντικειμενικού χαρακτήρα, όπως η μεγάλη ξηρασία που κράτησε πιο πολύ από κάθε άλλη χρονιά, υπήρξαν δε και δυσκολίες και ελλείψεις υποκειμενικού χαρακτήρα, που σχετίζονται με ζητήματα οργάνωσης, πειθαρχίας κλπ. Αυτό που θέλω να θίξω σε τούτο το συνοπτικό πανόραμα του 1984, είναι η γενική κατάσταση και οι διάφορες εξελίξεις στην διεθνή πολιτική κατάσταση, που ασκούν την επίδρασή τους και στη χώρα μας.

Στην εξωτερική πολιτική η χώρα μας συνέχισε

την καθορισμένη από το 8-ο Συνέδριο του Κόμματος γραμμή: Αγώνα αδιάκοπο και συνεχή ενάντια στον ιμπεριαλισμό και, κατά πρώτο λόγο, εναντία στις δύο ιμπεριαλιστικές υπερδυνάμεις, τις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής και τη Σοβιετική Ένωση, ενάντια στην κακοποιό πολιτική τους σε βάρος των άλλων λαών· συμπαράσταση στις μαρξιστικές - λενινιστικές δυνάμεις, στα προοδευτικά κινήματα, στους αγώνες για εθνική και κοινωνική απελευθέρωση των διαφόρων λαών. Μ' ένα λόγο, υποστήριξη των ταξικών αγώνων που διεξάγουν το διεθνές προλεταριάτο και οι καταπιεζόμενοι λαοί για εθνική και κοινωνική απελευθέρωση, συνεργασία με τις γειτονικές χώρες με βάση το αμοιβαίο όφελος, τη μη επέμβαση του ενός στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου και τον σεβασμό της εθνικής κυριαρχίας. Το ίδιο και με τις άλλες χώρες που επιθυμούν να έχουν καλές σχέσεις με τη χώρα μας. Με τις ρεβιζιονιστικές χώρες—συνεργασία στο πεδίο των εμπορικών ανταλλαγών χωρίς καμιά ιδεολογική και πολιτική υποχώρηση ή συμβιβασμό.

Χάρη σ' αυτή την ορθή πολιτική της χώρας μας καθώς και στην καλή επιθυμία και της Ελληνικής Κυβέρνησης σημειώθηκαν βελτιώσεις στις σχέσεις μας με την γειτονική Ελλάδα, συνάφθηκαν μερικές συμφωνίες αμοιβαίου συμφέροντος, οι οποίες, όπως εγώ νομίζω, θα ανοίξουν το δρόμο στο δυνάμωμα των δεσμών και της παλιάς φιλίας μεταξύ των δύο λαών μας. Οι σχέσεις μας με την Ιταλία βαίνουν κάπως καλύτερα, αν και υπάρχουν δυνατότητες να γίνουν περισσότερα. Με την Τουρκία έχουμε καλές σχέσεις, το ίδιο και με μερικές χώρες της

Δυτικής Ευρώπης και με διάφορες αραβικές και αφρικανικές χώρες κλπ.

Κατά το έτος 1984, εκτός από τις συνηθισμένες συνωμοσίες και υπονομευτικές ενέργειες των ιμπεριαλιστικών υπερδυνάμεων χρειάστηκε να αντιμετωπίσουμε όχι μόνο τις αντιαλβανικές επιθέσεις και ενέργειες των μεγαλοσέρβων σωβινιστών, αλλά κι αυτές της ελληνικής αντίδρασης και κυρίως των δεσποτάδων και των βορειοηπειρωτικών σωβινιστικών κύκλων, που κίνησαν πάντα λίθον για να δηλητηριάσουν και να παρεμποδίσουν την προσέγγιση της Ελλάδας με τη χώρα μας. Στην εκστρατεία των συκοφαντιών και επιθέσεων ενάντια στη χώρα μας και το λαό μας, ενάντια στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην Αλβανία συμμετείχε και ο Πάπας του Βατικανού, ο Πολωνός Βοϊτίβα. Δεν είναι δύσκολο να διακρίνεις εδώ μια μυστική και κακοποιό συνεργασία μεταξύ των μεγαλοσέρβικων, ελληνο - φασιστικών σωβινιστικών και αντιδραστικών δυνάμεων και του κέντρου του διεθνούς σκοταδισμού, του Βατικανού. Είμαστε ωστόσο μαθημένοι μ' αυτές τις διαβολές, τις επιθέσεις και τις συνωμοσίες. Τις γνωρίζουμε, τις έχουμε αντιμετωπίσει και κατασυντρίψει αμείλιχτα. Έτσι θα συμβαίνει και στο μέλλον.

Ο παγκόσμιος καπιταλισμός θεωρεί την Αλβανία χώρα «αναχρονική», επειδή στέκει αντιμέτωπη στον ιμπεριαλισμό, τον ρεβιζιονισμό, στις σκευωρίες τους, στον αντιπερισπασμό και τις δολιότητες. Δεν θέλουμε να ξέρουμε ούτε για το οικονομικό και στρατιωτικό δυναμικό τους.

Εμείς είμαστε αισιόδοξος διότι είμαστε μαρξιστές - λενινιστές επαναστάτες.

Η εξωτερική μας πολιτική, οι θέσεις, οι αναλύσεις και τα συμπεράσματα μας για τα διάφορα διεθνή γεγονότα επιβεβαιώθηκαν απόλυτα. Η ζωή, η εξέλιξη των γεγονότων τριγύρω μας και σ' όλο τον κόσμο δικαίωσαν εμάς και όχι τους αντιπάλους και τους εχθρούς μας.

Επανέρχομαι στις θετικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στις σχέσεις μας με την Ελλάδα, για τις οποίες υπήρξε μεγάλη η απήχηση και στην διεθνή κοινή γνώμη.

θέλω να τονίσω εξ αρχής ότι αυτό που επιτεύχθηκε και που, ασφαλώς, με καλή θέληση, πρέπει να προωθηθεί με την από μέρους της Ελληνικής Κυβέρνησης άρση του παράλογου νόμου εμπόλεμης κατάστασης με τη χώρα μας, είναι αποτέλεσμα της συνεπούς στάσης της χώρας μας στις αρχές της εξωτερικής πολιτικής μας για μια καλή γειτονία με όλες τις χώρες γύρω μας, με βάση το αμοιβαίο όφελος, την μη επέμβαση του ενός στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου και μην κάνοντας ιδεολογικές και πολιτικές υποχωρήσεις. Όπως συνήθως, η αστικορεβιζιονιστική προπαγάνδα, μόλις εμείς αναγγέλλουμε κάποια επίσημη επίσκεψη στην Ιταλία, στην Ελλάδα, στην Τουρκία ή όπου αλλού, ακόμα και όταν στέλλουμε αθλητές να συμμετάσχουν σε κάποιο διεθνή αθλητικό αγώνα, όπως συνέβηκε με την ευκαιρία της Διεθνούς Αθλητικής Συνάντησης στη Νίκαια της Γαλλίας, κάνει θόρυβο γύρω από το «άνοιγμα» της Αλβανίας προς τη Δύση. Και τώρα αυτή βαρά την ίδια τρύπια τρομπέτα.

Πόσο πολύ λαθεύουν αυτοί οι παντοτινά λαθεμένοι σχετικά με τις αποφασιστικές και κατηγορηματικές πολιτικές στάσεις μας. Αυτή την πολιτική που ακολουθούμε σήμερα, αυτή ακολουθήσαμε από την ίδρυση ακόμα της Λαϊκής μας Δημοκρατίας. Ήμασταν πάντα υπέρ της προσέγγισης και της κατανόησης με τους γείτονές μας. Άλλοι είναι εκείνοι που απέναντι στην πολιτική μας καλής γειτονίας δεν έδειξαν κατανόηση ή απάντησαν σ' αυτή με δισταγμούς, γιατί, όπως λέει ο λαός μας «είχαν τον διάβολο μέσα τους». Πάντοτε λοιπόν όταν το απαιτούσαν τα ύψιστα συμφέροντα της πατρίδας μας, εμείς ήμασταν για τέτοια «ανοίγματα» και έτσι θα είμαστε και στο μέλλον, αλλά όχι για «ενσωμάτωση», για «ξεπούλημα της λευτεριάς και του πλούτου της πατρίδας», για «δεσμούς και συμμαχίες» με επιθετικές πολιτικοστρατιωτικές παρατάξεις της μιας ή της άλλης υπερδύναμης. Κανένας να μη τρέφει αυταπάτες.

Προπαγανδίζεται ότι αυτό το «άνοιγμα» ήμασταν δήθεν υποχρεωμένοι να το κάνουμε από εσωτερικές μας ανάγκες, για να ξεπεράσουμε τις δυσκολίες που μας γεννήθηκαν ύστερα από την «απόσπασή» μας από την Κίνα και για σύγχρονη τεχνολογία. Αυτά είναι παραμύθια. Πρώτ' απ' όλα δεν είναι αλήθεια ότι εμείς «αποσπαστήκαμε» από την Κίνα. Είναι οι Κινέζοι ρεβιζιονιστές και καπιταλιστές ηγέτες που ρίχτηκαν σε αντιαλβανικές ενέργειες και σε μονομερή ακύρωση από μέρους τους των συμφωνιών οικονομικής συνεργασίας με τη χώρα μας, κι αυτό επειδή εμείς προσπαθήσαμε να τους πείσουμε ότι εφάρμοζαν μια αντεπαναστατική εξω-

τερική πολιτική και γλιστρούσαν ολοένα και πιο βαθιά σε καταδικάσιμες ενέργειες και συμμαχίες με τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό. Και μεις το γνωρίζαμε ποιες μπορούσαν να είναι οι συνέπειες αυτής της θέσης του Κόμματός μας και της χώρας μας απέναντι στην Κίνα, ήμασταν λοιπόν συνειδητοί ότι θα είχαμε οικονομικές συνέπειες, καθώς είχαμε και τότε που καταγγείλαμε τις προδοτικές ενέργειες των χρουστσιοφικών ρεβιζιονιστών. Γι' αυτό είχαμε λάβει τα αναγκαία μέτρα.

Εμπόριο με τις άλλες χώρες εμείς δεν αρχίσαμε να κάνουμε φέτος ή πέρυσι, αλλά κάναμε από τότε που ιδρύσαμε το νέο κράτος μας. Αυτό το εμπόριο είχε σαν βάση την αρχή του αμοιβαίου οφέλους, δίνε μου να σου δίνω, χωρίς πιστώσεις και χρέη που προϋποθέτανε πολιτικές υποχωρήσεις, εξαιρούμε εδώ την περίοδο κατά την οποία εμείς νομίζαμε ότι οι Γιουγκοσλάβοι, οι Σοβιετικοί και αργότερα οι Κινέζοι ήταν φίλοι μας και σαν σοσιαλιστικές και διεθνιστικές χώρες είχαν καθήκον να μας βοηθήσουν, σαν μικρή χώρα που ήμασταν και εμείς πήραμε πιστώσεις, με την απόφαση να τις εξοφλήσουμε στο ακέραιο, πράγμα που στην πραγματικότητα το κάναμε, και σήμερα σε κανέναν δεν έχουμε χρέη. Ίσα - ίσα αυτοί είναι που μας χρεωστάνε, γιατί με τις ενέργειές τους φέρθηκαν προδότες, αναθεωρητές του μαρξισμού - λενινισμού, σαμποτάρισαν και έβλαψαν την οικονομία μας. Οι πιστώσεις τους αποτελούσαν ένα τελείως μικρό ποσοστό στο οικονομικοχρηματιστικό δυναμικό της χώρας μας. Άρα, ήμασταν και είμαστε για ισότιμες εμπορικές ανταλλαγές, χωρίς διακρίσεις και

μέτρα περιοριστικά, χωρίς καμιά πολιτική δέσμευση, χωρίς να βγάλουμε ούτε στιγμή και σε καμιά περίπτωση σε δημοπρασία τα ύψιστα εθνικά συμφέροντα της χώρας, του σοσιαλισμού και του μαρξισμού - λενινισμού.

Τώρα, όπως είπα, σαν παράδειγμα του «ανοίγματος» μας προς τη Δύση φέρουν την βελτίωση των σχέσεών μας με την Ελλάδα. Εξαρτάται πώς και από ποια σκοπιά βλέπει κανείς αυτό το ζήτημα, από ποιες θέσεις και με τι σκοπούς το σχολιάζει, διότι η βελτίωση των σχέσεών μας με την Ελλάδα έγινε σε ορισμένες πολιτικές στιγμές και περιστάσεις, που διευκόλυναν την διαδικασία αυτή.

Κάθε κράτος έχει τη δική του πολιτική στρατηγική και εφαρμόζει μια καλά καθορισμένη τακτική σε συνθήκες και περιστάσεις που διαμορφώνονται από προβλεπόμενους παράγοντες ή που ανακύπτουν σαν απόρροια προηγουμένων πράξεων με βάση την δοσμένη στρατηγική. Στρατηγική και τακτική στην εξωτερική της πολιτική έχει και η χώρα μας. Και έχουν προσδιοριστεί και διακηρυχτεί δημόσια στα διάφορα συνέδρια του Κόμματος.

Στην προκειμένη περίπτωση των σχέσεών μας με την Ελλάδα, εμείς πάντα ήμασταν υπέρ, μάλιστα έχουμε ζητήσει και περιμέναμε με υπομονή να αποκατασταθούν σχέσεις καλής γειτονίας μ' αυτή τη χώρα, διότι ένα τέτοιο πράγμα είναι προς το συμφέρον των δύο λαών μας. Τώρα που οι γιουγκοσλάβοι σωβινιστές, στο αίμα τους αντιαλβανοι, σε σύμπνοια με τον ιμπεριαλισμό, με την παγκόσμια αντίδραση και με κάθε άλλη φασιστική δύναμη, δεν αφήνουν λίθο χωρίς να τον ρίξουν εναντίον της σο-

σιαλιστικής Αλβανίας, δεν αφήνουν συνωμοσία ακάμωτη για να μας εμποδίσουν στο οικοδομητικό μας έργο, εμείς έπρεπε να λάβουμε και λάβαμε τα αναγκαία μέτρα υπεράσπισης. Δεν θα επιτρέπαμε στους τιτοϊκούς να πράξουν όπως θέλουν με τα δίκαιά μας, δεν επιτρέπαμε στις προσπάθειές τους να μας απομονώσουν, να σαμποτάρουν, όπως έκαμαν προβάλλοντας εμπόδια ως και στα αυτοκίνητά μας που μετέφεραν εμπορεύματα στις αγορές της Δυτικής Ευρώπης κλπ. Αυτό θα ήταν ανεπίτρεπτο. Σ' αυτές λοιπόν τις συνθήκες συνομιλήσαμε και πετύχαμε μια συμφωνία με την ιταλική Κυβέρνηση για την δια πορθμείου μεταφορά των εμπορευμάτων μας στις χώρες με τις οποίες έχουμε συμφωνίες· συνομιλήσαμε με την Ελληνική Κυβέρνηση και είχαμε θετικά αποτελέσματα για την υπογραφή μερικών συμφωνιών αμοιβαίου όφελους· αποφασίσαμε, ως φιλική χειρονομία, το άνοιγμα του συνοριακού σημείου της Κακαβιάς κλπ. Τα μέτρα αυτά τα απαιτούσαν τα υψηλά συμφέροντα της πατρίδας μας και εμείς προβήκαμε στη λήψη τους μην επιτρέποντας καμιά υποχώρηση και μη κάνοντας κανέναν συμβιβασμό σε βάρος της ιδεολογίας και της πολιτικής μας και καν μη θίγοντας και μη επεμβαίνοντας στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων.

Ανησυχίες μας προκάλεσαν κατά το έτος αυτό οι αντιδραστικές δυνάμεις της Ελλάδας, οι εκπρόσωποί της ορθόδοξης εκκλησίας, οι αντιδραστικοί βορειοηπειρωτικοί κύκλοι και οι υποστηριχτές τους, οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές. Ασκήθηκαν πιέσεις, οργανώθηκαν προκλήσεις μέχρι και την ανατίναξη των αυτοκινήτων της πρεσβείας μας στην Αθήνα και

απειλητικές διαδηλώσεις μπροστά στην πρεσβεία μας με το πρόσχημα της κακομεταχείρισης της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία κλπ. Σ' αυτές τις κρίσιμες στιγμές μερικοί κύκλοι, συμπεριλαμβανομένων εδώ και των τιτοϊκών, έλπιζαν ότι εμείς θα πέφταμε στην παγίδα της αντίδρασης, δηλαδή θα διακόπταμε τις διπλωματικές σχέσεις μ' αυτή τη χώρα. Εμείς όμως δεν πατήσαμε σ' αυτή την παγίδα. Το ξέραμε ότι αυτές οι καταστάσεις ήταν προσωρινές, γιατί αυτές εξέφραζαν τη σύγχυση και την ήττα των ελληνικών και ξένων αντιδραστικών και αντιαλβανικών δυνάμεων. Αυτά δεν ήταν και δεν μπορούσαν να είναι έργο του φίλου ελληνικού λαού, με τον οποίο όχι μια φορά πολεμήσαμε από κοινού και για τους ίδιους σκοπούς. Και δεν λαθέψαμε. Ύστερα απ' αυτή την ορμητική θύελλα, ήρθαν οι μέρες ηρεμίας που από την ίδια την Ελληνική Κυβέρνηση έγιναν τα πρώτα βήματα για άψογες σχέσεις, για προσέγγιση και για καλή γειτονία. Πάνω σ' αυτή τη βάση και με αμοιβαία κατανόηση επετεόχθηκαν αυτά τα αποτελέσματα που ανάφερα πιο πάνω. Όλο αυτό ήταν προς το συμφέρον του ελληνικού λαού και προς το συμφέρον του λαού μας.

Για μας θετικό είναι το γεγονός ότι απομονώθηκαν οι ελληνικές αντιδραστικές δυνάμεις, οι δεσποτάδες, οι πιο αντιδραστικοί εκπρόσωποί των βορειοηπειρωτικών κύκλων, οι υποστηριχτές και συμπαραστάτες τους στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής· χάρηκαν οι τίμιοι και προοδευτικοί Έλληνες. Απομονώθηκαν και έπαθαν φιάσκο οι γιουγκοσλάβοι τιτοϊκοί, οι οποίοι υποκινούσαν και περίμεναν εκρήξεις μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας· έπαθε

πλήρη αποτυχία η προπαγάνδα τους στη διεθνή σκηνή ότι «η Αλβανία είναι ενάντια στην ειρήνη και αποτελεί χώρα πολεμόχαρη στα Βαλκάνια» κλπ.

Ο ίδιος ο ελληνικός Τύπος γράφει τώρα ότι οι συκοφαντίες των αντιδραστικών κύκλων για κακομεταχείριση και κατάσταση χωρίς δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία δεν έχουν καμιά υπόσταση και ότι ο πληθυσμός της ελληνικής μειονότητας στη χώρα μας ζει σε ομαλές συνθήκες, χαίρει όλα τα συνταγματικά δίκαια, είναι ευτυχισμένος κλπ.

Εμείς δεν ξεχνάμε ούτε τα διδάγματα της πικρής ιστορίας της χώρας μας. Η αστική τάξη και οι αντιδραστικές, σωβινιστικές και φασιστικές παρατάξεις των γειτονικών με μας χωρών, επανειλημμένα έχουν συνεργαστεί στο παρελθόν για το μοίρασμα της Αλβανίας σε ζώνες επιρροής και έχουν συγκρουστεί όταν κάποια απ' αυτές επιχείρησε να παραβιάσει «την από κοινού σιωπηρή συμφωνία επί της Αλβανίας». Καίτοι από τότε πέρασαν πολλά χρόνια και η Αλβανία δεν είναι πια αυτή που ήτανε και δεν επιτρέπει σε κανέναν να «ενδιαφέρεται» για τις τύχες της, η πολιτική αυτών των αντιδραστικών κύκλων έναντι της σοσιαλιστικής Αλβανίας δεν έπαθε μεγάλες αλλαγές.

Παρατηρούμε επίσης ότι η πολιτική μας της καλής γειτονίας και αμοιβαίου οφέλους απέναντι στη μια ή την άλλη χώρα, προκαλεί σ' αυτή την μπουρζουαζία και σ' αυτούς τους αντιδραστικούς κύκλους φθόνο και θυμό σαν να ήταν η Αλβανία δικό τους «τσιφλίκι». Τέτοιο παράξενο φθόνο και θυμό εκδηλώνουν οι γιουγκοσλάβοι σωβινιστές για την

παραπέρα βελτίωση των σχέσεών μας με την Ελλάδα, την Ιταλία, για την ενίσχυση των σχέσεων με μερικές ευρωπαϊκές χώρες, με τις χώρες του αραβικού κόσμου και άλλες.

Γιατί τους φαίνεται παράξενο; Γιατί ανησυχούν; Δουλειά δικη τους. Εμείς δεν ρωτήσαμε, δεν ρωτάμε και ποτέ δεν θα ρωτήσουμε το Βελιγράδι ή καμιά άλλη πρωτεύουσα, οποιαδήποτε κι αν είναι αυτή, για το τι θα κάνουμε και τι σκοπεύουμε να κάνουμε προς το συμφέρον της χώρας και της σοσιαλιστικής μας πατρίδας.

Χαμένες είναι και οι ελπίδες που τρέφονται και προπαγανδίζονται ξανά, όπως συνέβηκε όταν βάλαμε στη θέση τους τους χρουστσιοφικούς και τους Κινέζους ρεβιζιονιστές, ότι ήρθε η μέρα που «κάποιος άλλος» θα βάλει το πόδι του στην Αλβανία, ότι η Αλβανία θα μπει κάτω από τον έλεγχο και την επιρροή των Αμερικάνων ή των Σοβιετικών, των Γάλλων, των Άγγλων ή των Γερμανών, όχι δια της βίας αλλά με «καλοπροαίρετες» προσφορές και με «ευνοϊκούς όρους» να μας βοηθήσουν «να πάμε μπρος», «να επανορθώσουμε» και «να εκσυγχρονίσουμε» τη βιομηχανία και την οικονομία μας κλπ, κλπ. Εμείς δεν έχουμε ανάγκη για εκείνον τον «εκσυγχρονισμό», για τον οποίο πολύ παινεύτηκε ο Τίτο και οι γιουγκοσλάβοι τιτοϊκοί, για εκείνον που μιλούν τώρα και οι Κινέζοι ρεβιζιονιστές ή που υποδείχνουν η αστική τάξη και οι άλλοι ρεβιζιονιστές, εκσυγχρονισμό με στραγγαλιστικές πιστώσεις και χρέη συνοδευόμενα με ταπεινωτικούς και υποδουλωτικούς όρους. Εμείς ποτέ δεν θα βάλουμε στο λαιμό του λαού τέτοια δεσμά. Σήμερα οικοδομήσα-

με μια προηγμένη οικονομία που είναι σε θέση να προωθηθεί με τις ίδιες τις δυνάμεις της, άρα και να εκσυγχρονιστεί και να εξοπλιστεί με προηγμένη τεχνολογία με τα δικά της έσοδα, με τα δικά της τα καλά και παντού περιζήτητα προϊόντα.

Η υπόθεση της Αλβανίας, το μέλλον της συζητιέται και στους διευθύνοντες κύκλους του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Όπως ο ένας έτσι και ο άλλος συνασπισμός, από καιρού σε καιρό, σπρώχνουν την μια ή την άλλη χώρα να μας προσφέρει «ειλικρινή βοήθεια» για να βγούμε από τις «δύσκολες καταστάσεις». Γελάν τον καβαλάρη που κρέμονται τα πόδια του!

Σ' όλους τους μύωπες ονειροπόλους λέμε ρητά ότι ούτε ο ένας ούτε ο άλλος, ούτε οι σοβιετικοί σοσιαλιμπεριαλιστές, ούτε οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές και ούτε κανείς άλλος δεν θα μπορέσουν ποτέ να πατήσουν το πόδι τους στην αλβανική γη, δεν θα αποκτήσουν ποτέ πια το δικαίωμα για βάσεις και συγκεντρώσεις στρατευμάτων. Εμείς έχουμε τη δική μας πείρα σχετικά με τις ξένες στρατιωτικές βάσεις. Όσον καιρό η σοβιετική στρατιωτική βάση στη χώρα μας, εγκατεστημένη στα πλαίσια του άλλοτε σοσιαλιστικού στρατοπέδου, είχε σκοπούς αμυντικούς, εμείς την δεχτήκαμε, αλλά από τη στιγμή που ο χρουστσιοφικός ρεβιζιονισμός έδειξε τα ιμπεριαλιστικά επιθετικά του δόντια, εμείς την καταγγείλαμε και τη διώξαμε. Στην περίπτωση αυτή εμείς εκπληρώσαμε το διεθνιστικό μας χρέος. Αφορά τους γειτονικούς λαούς να πράξουν έναντι των ξένων στρατιωτικών βάσεων που έχουν στα εδάφη τους και που στρέφονται ενάντια στους γειτονικούς λα-

ούς και χώρες, διαφορετικά οι κίνδυνοι είναι μεγάλοι γι' αυτούς τους ίδιους.

Οι άμεσες και έμμεσες πιέσεις, καθώς και εκείνες που ασκούνται σε βάρος μας μέσω των οργάνων τους, οποιαδήποτε κι αν είναι αυτά, δεν έχουν πια πέραση. Εμείς κανέναν δεν φοβούμαστε, κανενός στο λαιμό δεν πέφτουμε, σε κανέναν επίσης δεν επιτρέπουμε να μας πέσει στο λαιμό, το δίκιο μας όμως το έχουμε διεκδικήσει, θα το διεκδικούμε και θα το υπερασπίζουμε μέχρι τέλους. Χρόνια τώρα που υπομένουμε, θα υπομείνουμε ακόμα, αλλά απ' αυτό δεν θα παραιτηθούμε. Εκείνοι που μας σκότωσαν και μας έσφαξαν κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, που μας προκάλεσαν υλικές ζημιές οφείλουν να απαντήσουν υλικά. Εκείνοι που κατακρατούν τον αρπαγμένο χρυσό μας, οφείλουν να μας τον επιτρέψουν. Μάταια οι εχθροί της σοσιαλιστικής Αλβανίας και του αρχαίου, του ηρωικού και του ακατάβλητου λαού της προσδοκούν τέτοιο «άνοιγμα» που σε πάει στα νύχια τους και στη στάνη τους.

Εμείς θα βαδίσουμε εμπρός. Δεν το αρνούμαστε ότι έχουμε δυσκολίες. Είναι όμως δυσκολίες της ανόδου, συνδεμένες ωστόσο και με τα εμπόδια που μας παρεμβάλλουν στο δρόμο μας οι ιμπεριαλιστές, οι σοσιαλιμπεριαλιστές, οι ρεβιζιονιστές και οι σωβινιστικές και αντιδραστικές δυνάμεις όλων των αποχρώσεων. Μα, είμαστε τώρα μαθημένοι μ' αυτή την κατάσταση. Τις καταχτήσεις μας, που έγιναν η βάση για την παραπέρα πρόοδο, τις πετύχαμε με τις δυνάμεις μας, με τον πλούτο μας, με τον ιδρώτα και με τις γνώσεις των γιων και θυγατέρων μας. Έτσι θα βαδίσουμε και στο μέλλον, διότι σήμερα είμαστε

πιο ισχυροί και με πιότερη πείρα απ' ό,τι στο παρελθόν, είμαστε πάντα σε άνοδο, έχουμε το ένδοξο Κόμμα μας που μας καθοδηγεί με μαρξιστική - λενινιστική οξύνοια και αποφασιστικότητα, έχουμε την εργατική μας τάξη, έχουμε μια υγιή διανόηση, μια επαναστατική και υγιή νεολαία, έχουμε έναν θαυμάσιο λαό. Γεμάτοι αισιοδοξία καταρτίζουμε το 8-ο πεντάχρονο σχέδιο της οικονομικής και πολιτιστικής μας ανάπτυξης, το οποίο ακριβώς για τις συνθήκες στις οποίες ζούμε και δουλεύουμε, βασίζεται αποκλειστικά στις εσωτερικές υλικές, οικονομικές και ανθρώπινες δυνάμεις μας. Η Αλβανία τον έχει διαλέξει το δρόμο της και απ' αυτόν το δρόμο τίποτε και καμιά δύναμη δεν μπορεί να την παρεκκλίνει, ούτε οι κολακίες, ούτε οι υποσχέσεις, ούτε οι πιέσεις και ούτε οι συνωμοσίες των υπερδυνάμεων και των συμμάχων και υποτελών τους...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Σελίδα

Σελίδα

Σελίδα

Σελίδα

Σελίδα

Σελίδα

Σελίδα.

Αντίτυπα 5 000 Σχήμα 56Χ84/16 — 2204-82

Πολυγραφικό Συγκρότημα
Τυπογραφείο «21 ΓΕΝΑΡΗ» — Αργυρόκαστρο, 1985

ΕΡΓΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

μεταφρασμένα σε ξένες γλώσσες

- Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ «ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ» - ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ (1978)
- ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1978)
- ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΙΝΑ, τόμος I, II (1979)
- ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΛΙΝ (1979)
- Ο ΕΥΡΩΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ (1980)
- ΧΡΟΥΣΤΣΙΟΦΙΚΟΙ (1980)
- Ο ΑΓΓΛΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ (1982)
- ΟΙ ΤΙΤΟΪΚΟΙ (1982)
- ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ (1984)
- ΟΤΑΝ ΤΕΘΗΚΑΝ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ (1984)
- ΔΙΑΛΕΧΤΑ ΕΡΓΑ
  τόμος I (1974)
  τόμος II (1975)
  τόμος III (1980)
  τόμος IV (1982)
  τόμος V (1985)

λεκ 15